

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Παιδαγωγικά Μέσω Καινοτόμων Προσεγγίσεων, Τεχνολογίες και Εκπαίδευση»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εκπαίδευση Ενηλίκων και Δια Βίου Μάθηση - Οι Πολιτικές της ΕΕ και οι Μεταρρυθμιστικές προσπάθειες της Ελλάδας. Η περίπτωση της Μαθητείας

POST GRADUATE THESIS

Adult Education and Lifelong Learning - EU Policies and Greece's Reform Efforts. The case of Apprenticeship

NAME OF STUDENT

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ /IOANNIS KARVOUNIS

NAME OF SUPERVISOR

ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΡΚΑΛΟΥΣΟΣ/PETROS KARKALOUSOS

Αιγάλεω/Aigaleo 2020

Faculty of Health and Caring Professions

Department of Biomedical Sciences

Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program

Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS

**Adult Education and Lifelong Learning - EU Policies and Greece's
Reform Efforts. The case of Apprenticeship.**

IOANNIS KARVOUNIS

AM:18028

giakarvo@gmail.com

FIRST SUPERVISOR

PETROS KARKALOUSOS

SECOND SUPERVISOR

MARIA MOUNTRIDOU

AIGALEO 2020

Δήλωση περί λογοκλοπής

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην διπλωματική μου εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ιωάννης Καρβούνης

Ευχαριστίες

Αρχικά, θέλω να ευχαριστήσω τον Α΄ επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας, καθηγητή του τμήματος Βιοϊατρικών Επιστημών, κο Πέτρο Καρκαλούσο, και την Β΄ επιβλέπουσα κα Μαρία Μουντρίδου, καθηγήτρια ΑΣΠΑΙΤΕ, για την συμβολή τους στην ολοκλήρωση της παρούσας Διπλωματικής εργασίας

Ακολούθως, την Αντιπρύτανη του ΠΑ.Δ.Α. και Πρόεδρο του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος, κα Έφη Παπαγεωργίου, και τ. Προϊσταμένη του Τμήματος Βιοϊατρικών Επιστημών για τη διοργάνωση του παρόντος μεταπτυχιακού, αλλά και για τη συμβολή της στην αναβάθμιση του Τμήματος.

Για τους ίδιους λόγους, και κυριώς για τη συνεχή και αδιάκοπη προσπάθεια για τη μετεξέλιξη του ιδρύματος από Τεχνολογικό Ίδρυμα - σε Πανεπιστήμιο, τους πρώην προέδρους του Ιδρύματος κους Α. Νίνο, και Μ. Μπρατάκο. Ιδιαίτερα δε για τη στήριξή τους στην Τεχνολογική αναβάθμιση του Τμήματος Ιατρικών Εργαστηρίων.

Προσωπικά νιώθω ιδιαίτερη χρά και συγκίνηση, διότι υπήρξα απόφοιτος του Τμήματος Ιατρικών Εργαστηρίων του ΤΕΙ-Αθήνας, ακολούθως έκτακτος εργαστηριακός συνεργάτης για πολλά χρόνια, και τώρα μεταπτυχιακός του φοιτητής, ακολουθώντας κατά κάποιο τρόπο την εξελικτική του πορεία. Έτσι, στον κύκλο αυτό συνυπήρξαμε ως συνάδελφοι με τον κο Α. Κριεμπάρδη και τον Π. Καρκαλούσο, οπότε, γνωρίζω την μεγάλη προσφορά τους στην ειδικότητα και στο Τμήμα. Τους ευχαριστώ ιδιαίτερα για την συμβολή τους στην ανάπτυξη του επιστημονικού πεδίου του Τεχνολόγου Ιατρικών Εργαστηρίων, τόσο μέσα στη Σχολή, όσο και έξω απ΄ αυτή. Η συνάντησή μας δε, με την ιδιότητά τους ως καθηγητές στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, συμπληρώνει ιδανικά έναν ευχάριστο κύκλο συνεργασιών. Τους εκτιμώ απεριόριστα και τους ευχαριστώ.

Τέλος, οφείλω να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές και τις συμφοιτήτριές μου για την κοινή πορεία και το δημιουργικό «κλίμα» στο αμφιθέατρο κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Θα τους θυμάμαι!

Αφιερώσεις

Στην Ειρήνη,

που τώρα αρχίζει το δικό της ταξίδι, θυμίζοντας τα λόγια του Ν. Καζατζάκη

«...Ταξιδεύοντας, βρίσκεις πάντα ό,τι μέσα σου έχεις. Χωρίς να το θες, από τις αναρίθμητες εντυπώσεις που πλημμυρίζουν τα μάτια σου κάνεις επιλογές και διαλέγεις ό,τι περισσότερο ανταποκρίνεται στις ανάγκες ή στις περιέργειες της ψυχής σου. ... Όσοι πονούν κι αγαπούν συνεργάζονται με μυστική επικοινωνία με το τοπίο που βλέπουν, με τους ανθρώπους που σμίγουν και με τα γεγονότα που διαλέγουν. **Γι' αυτό κάθε άρτιος Ταξιδευτής δημιουργεί πάντα τη χώρα όπου ταξιδεύει.**»

«Να γυρίζεις τη γη, να βλέπεις-να βλέπεις-και να μην χορταίνεις-καινούργια χώματα και θάλασσες κι ανθρώπους και ιδέες, και να τα βλέπεις όλα για πρώτη φορά, να τα βλέπεις όλα σα για τελευταία φορά, με μακρόσερτη ματιά, κι έπειτα να σφλανάς τα βλέφαρα και να νιώθεις τα πλούτη να κατασταλάζουν μέσα σου ήσυχα, τρικυμιστά, όπως θέλουν, ωστόσο να τα περάσει από την ψιλή κρισάρα του ο καιρός, να κατασταλάξει το ξαθέρι απ' όλες τις χαρές και τις πίκρες σου - τούτη η αλχημεία της καρδιάς, είναι, θαρρώ μια μεγάλη, αντάξια του ανθρώπου ηδονή».

Περίληψη

Η Εκπαίδευση Ενηλίκων οφείλει να οδηγεί πάντοτε τους ενήλικες στην ενδυνάμωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και οργανώνεται για την απόκτηση νέων προσόντων, για την αλλαγή προσωπικών στάσεων, για την απόκτηση νέων επαγγελματικών ή προσωπικών δεξιοτήτων ή τη βελτίωση βασικών δεξιοτήτων, ή για να ανοίξουν νέοι δρόμοι για περαιτέρω μόρφωση.

Τα άτομα, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις μαθησιακές τους ανάγκες, για να μπορέσουν να αναπτύξουν τις εν δυνάμει δυνατότητές τους και να αποκτήσουν τη θέση τους στην ευρύτερη και διαρκώς εξελισσόμενη κοινωνία, αρχίζουν να διεκδικούν τη μόρφωση και ως δικαίωμα.

Η εκπαίδευση ενηλίκων αρχικά αφορούσε μορφές κατάρτισης εργαζομένων και ανέργων με στόχο τη γενική μόρφωση για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, χωρίς να ήταν προσανατολισμένη σε επαγγελματικούς σκοπούς, αλλά στην κοινωνική αλλαγή. Δηλαδή, κύριος στόχος της, ήταν να δοθούν στους εκπαιδευόμενους εφόδια, ώστε να μπορούν να κατανοούν κριτικά τις συνθήκες της ζωής τους, να χειραφετούνται και να συμμετέχουν στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό και πολιτικό γίγνεσθαι.

Ο κεντρικός στόχος της ΕΕ για την δεκαετία 2010-20, ήταν η επίτευξη έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Η πρόσβαση των νέων σε ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση και η επιτυχής ένταξή τους στην αγορά εργασίας αποτελούν βασικούς παράγοντες για την ενεργή συμμετοχή τους στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ. Παρά το εύρος των ευκαιριών που προσφέρει η σύγχρονη Ευρώπη, οι νέοι αντιμετωπίζουν μια σειρά από προκλήσεις σχετικές με τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας, οι οποίες εντείνονται λόγω της οικονομικής κρίσης. Η ανεργία των νέων παραμένει και σήμερα υψηλή, απαιτώντας παρεμβάσεις στο κομβικό στάδιο της αρχικής μετάβασης των νέων από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η καταγραφή των πολιτικών δράσεων και πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κατ' ακολουθίαν της Ελλάδος, για την προώθηση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης ως μέσου για την αύξηση της απασχόλησης, τη μείωση της ανεργίας και την κοινωνική ένταξη των πολιτών της. Σημαντικό «εργαλείο» στην κατεύθυνση αυτή είναι η εφαρμογή των προγραμμάτων

δυσικού συστήματος Μαθητείας στη χώρα μας. Ο θεσμός της Μαθητείας, την περίοδο της οικονομικής κρίσης φαίνεται ότι συνδυάζει μια πληθώρα πλεονεκτημάτων σε σχέση με τις υπόλοιπες μορφές εκπαίδευσης. Μέσω της αποτελεσματικής λειτουργίας της Μαθητείας οι νέοι μπορούν να βρουν διέξοδο στην αγορά εργασίας και να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία και εκπαίδευση πολύτιμη για το μέλλον.

Η πολύπλευρη εκπαιδευτική διαδικασία ενηλίκων που αναπτύχθηκε ήδη από την προκλασική και κορυφώθηκε στην κλασική αρχαιότητα, είχε βαθιά απήχηση στα άτομα κάθε ηλικίας. Οι ενήλικες πολίτες διατηρούσαν καθ' όλη τη διάρκεια της ελληνικής αρχαιότητας ένα συνεχές ενδιαφέρον και μια αγάπη για τη μόρφωση, βελτιώνοντας διαρκώς τους εαυτούς τους και συμβάλλοντας έτσι σε μια γενικότερη πνευματική, πολιτιστική και κοινωνικοπολιτική αναβάθμιση. Χαρακτηριστικότερο δείγμα αυτής της συνεχούς πνευματικής ενασχόλησης των ενηλίκων αποτελεί η Αθήνα των κλασικών χρόνων, η οποία υπήρξε το κέντρο μιας πλατιά διαδεδομένης καλλιέργειας και ένας χώρος ανάπτυξης της τέχνης, του λόγου, του επιστημονικού στοχασμού και της φιλοσοφικής σκέψης.

Abstract

Adult education ought to always lead adults to empower their particular characteristics and is organized to acquire new skills, to change personal attitudes, to acquire new professional or personal skills or to improve basic skills, or to open new fields for further education.

Individuals, in order to satisfy their learning needs, in order to be able to develop their potential and gain their place in the broader and ever-evolving society, begin to claim education as a right.

Adult education initially concerned forms of training of workers and the unemployed with the aim of general education for the development of personality, not for professional purposes only, but for social change. Its main purpose was to provide the trainees with the tools to be able to critically understand their living conditions, to empower themselves and to participate in social, economic, cultural and political life.

The main goal of the EU for the decade 2010-20 was to achieve smart, sustainable and inclusive growth. Young people's access to quality education and training and their successful integration into the labor market are key factors for their active involvement in achieving EU goals.

Despite the wide range of opportunities offered by modern Europe, young people are facing a number of challenges related to education and training systems and their access to the labor market, which are heightened by the economic crisis. Youth unemployment remains high today, requiring interventions at the crucial stage of the initial transition of young people from education to the labor market.

The purpose of this paper is to document the political actions and initiatives of the European Union, and subsequently of Greece, to promote Vocational Education and Training as a means of increasing employment, reducing unemployment and social inclusion of its citizens.

An important "tool" in this direction is the implementation of dual apprenticeship programs in our country. The institution of apprenticeship during the period of financial crisis seems to combine a wealth of advantages over other forms of education. Through the effective functioning of apprenticeship, young people can find a

way out in the labor market and gain valuable work experience and education for the future.

The multi-faceted adult learning process have been already developed from preclassics and culminated in classical antiquity had a profound impact on people of all ages. Adult citizens have maintained a constant interest and love of education throughout Greek antiquity, constantly improving themselves and thus contributing to a more general spiritual, cultural and socio-political upgrading. The most striking example of this continued intellectual engagement with adults is the classic Athens, which has been the center of widespread cultivation and a place for the development of art, speach, scientific contemplation and philosophical thought.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

.....	i
Δήλωση περί λογοκλοπής	iii
Ευχαριστίες	iv
Αφιερώσεις	v
Περίληψη	vi
Abstract	viii
Συντομογραφίες	xiv
Πρόλογος	1
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	4
1.1 Ορισμοί	4
Κεφάλαιο 2. Εκπαίδευση Ενηλίκων και Δια Βίου Μάθηση.....	7
2.1 Το Πεδίο και οι Μεταβολές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	9
2.2 Θεωρίες Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων.....	11
2.3 Βασικές Θεωρίες Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	13
2.3.1 Η θεωρία της Ανδραγωγικής (Malcolm Knowles)	13
2.3.2 Η Προσωποκεντρική Θεωρία (CarlRogers)	14
2.3.3 Κονστрукτιβισμός-Εποικοδομισμός (Piaget & Bruner)	15
2.3.4 Εκπαίδευση για την Κοινωνική Αλλαγή (Freire).....	16
2.3.5 Η μετασηματίζουσα μάθηση (Mezirow)	17
2.3.6 Κοινές Παραδοχές στις Θεωρίες Μάθησης.....	18
2.4 Το Προφίλ των Ενήλικων Καταρτιζομένων	19
2.5 Το Προφίλ των Εκπαιδευτών Ενηλίκων	20
2.6 Οι Εκπαιδευτικές Ανάγκες και το Μαθησιακό Συμβόλαιο	22
2.7 Βασικές Τεχνικές Διδασκαλίας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	23
2.7.1 Κατηγορίες μεθόδων	24
2.7.2 Αξιολόγηση των Τεχνικών Διδασκαλίας	25
Κεφάλαιο 3. Οι Πολιτικές της ΕΕ στη Δια Βίου Μάθηση	28
3.1 Θεσμικές Πρωτοβουλίες μέχρι το 1975	29
3.2 Η περίοδος 1976-1992	30
3.3 Η περίοδος 1992 -2010	32
3.3.1 «Συνθήκη του Μάαστριχτ»	32
3.3.2 «Λευκή Βίβλος» (1993)	33

3.3.3	«Συνθήκη του Άμστερνταμ»	35
3.3.4	«Διακήρυξη της Μπολόνια» (1999).....	36
3.3.5	«Στρατηγική της Λισσαβόνας» (2000)	37
3.3.6	«Συνθήκη της Νίκαιας»	38
3.3.7	«Διαδικασία της Κοπεγχάγης».....	39
3.3.8	«Ανακοινωθέν του Ελσίνκι» (2006).....	40
3.3.9	«Συνθήκη της Λισσαβόνας».....	41
3.4	Η περίοδος 2010-2019.....	42
3.4.1	«Στρατηγική για την Ευρώπη 2020».....	42
3.4.2	«Ανακοινωθέν της Μπριζ» (2010).....	43
3.4.3	«Τα Συμπεράσματα της Ρίγας» (2015)	44
3.5	Πρωτοβουλίες και Προγράμματα για τις Δεξιότητες και την Κινητικότητα	45
3.5.1	«Erasmus»	48
3.5.2	«Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010».....	51
3.5.3	«Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020».....	52
3.5.4	Η Ευρωπαϊκή «Συμμαχία για Θέσεις Μαθητείας»	54
3.5.5	«Εγγυήσεις για τη Νεολαία»	55
3.5.6	«Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων».....	56
3.5.7	«Νεολαία σε Κίνηση».....	58
3.5.8	«Ατζέντα για Νέες Δεξιότητες και Νέες Θέσεις Απασχόλησης».....	58
3.5.9	Προγράμματα, Δίκτυα Πληροφόρησης και Οργανισμοί	60
3.5.9.1	Ευρωπαϊκά Δίκτυα	62
3.5.9.2	Οργανισμοί.....	67
3.5.10	Η Ευρωπαϊκή Χρηματοδότηση	69
3.6	Ευρωπαϊκά Εργαλεία για την Προώθηση της Ποιότητας στην ΕΕΚ.....	71
3.6.1	Europass.....	71
3.6.2	Η Θέσπιση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων	73
3.6.2.1	Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων.....	76
3.6.3	Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την ΕΕΚ	78
3.6.4	Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Ποιότητα στην ΕΕΚ	81
	Κεφάλαιο 4. Οι Πολιτικές για τη ΔΒΜ στη χώρα μας	83
4.1	Ιστορική αναδρομή	83
4.2	Η Θεσμοθέτηση της ΕΕΚ στην Ελλάδα.....	88

4.2.1	Μεταρρυθμιστικές Παρεμβάσεις 1980 - 1992	89
4.3	Εξέλιξη του Θεσμικού Πλαισίου (1992-2010).....	94
4.3.1	Το Εθνικό Σύστημα ΕΕΚ.....	94
4.4	Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης.....	100
4.4.1	Φορείς του Εθνικού Δικτύου ΔΒΜ	101
4.4.2	Φορείς Διοίκησης της ΔΒΜ	101
4.4.2.1	Η Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς.....	101
4.4.2.2	Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων (ΕΟΠΠΕΠ)	103
4.4.2.3	Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ) ...	103
4.4.3	Φορείς Παροχής Υπηρεσιών ΔΒΜ.....	104
4.5	Χρηματοδότηση	105
	Κεφάλαιο 5. Μορφές ΕΕΚ στην Ελλάδα	106
5.1	Η Πορεία των Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ, ΕΠΑΣ, ΣΕΚ)	106
5.2	Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.....	109
5.2.1	Πλαίσιο Λειτουργίας των ΙΕΚ	110
5.2.1.1	Προγράμματα Σπουδών των ΙΕΚ	111
5.3	Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση (ΣΕΚ).....	112
5.3.1	Στόχοι.....	113
5.4	Κανονισμοί Διασφάλισης Ποιότητας στη ΔΒΜ.....	115
5.4.1	Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων	115
5.4.1.1	Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων.....	115
5.4.2	Διασφάλιση Ποιότητας.....	118
5.4.2.1	Το Εθνικό Πλαίσιο Ποιότητας στη ΔΒΜ (π ³).....	120
5.4.2.2	Εθνικό σημείο Αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο EQAVET	124
	Κεφάλαιο 6. Οι Μεταρρυθμιστικές Παρεμβάσεις στη διάρκεια της Οικονομικής κρίσης	126
6.1	Διαπιστώσεις και Δεδομένα	126
6.2	Πολιτικές για την αναβάθμιση της ΕΕΚ	132
6.2.1	Μια Ελληνο-Γερμανική συμφωνία για Ενδοεργασιακή Κατάρτιση	132
6.2.2	Το «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο 2020».....	134
6.2.2.1	Υφιστάμενη Κατάσταση.....	136
6.2.2.2	Μακροπρόθεσμοι Στόχοι για την ΕΕΚ.....	138
6.2.3	Στρατηγικές Κατευθύνσεις και Δράσεις του Πλαισίου	140
	Κεφάλαιο 7. Δύο Εμβληματικές Παρεμβάσεις	147

7.1	Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ (ΜΝΑΕ)	147
7.2	Η Μαθητεία.....	151
7.2.1	Το Δυϊκό Σύστημα Μαθητείας.....	152
7.2.1.1	Ένα σύστημα με μακρά παράδοση.....	152
7.2.1.2	Η Συμμετοχή των Κοινωνικών Εταίρων	153
7.2.1.3	Ειδικότητες και Παραγωγική Βάση.....	154
7.3	Ο Θεσμός της Μαθητείας στην Ελλάδα	156
7.3.1	Η εμπειρία του ΟΑΕΔ.....	156
7.3.2	«Μεταλυκειακό Έτος- Τάξη Μαθητείας».....	160
7.3.3	Η Συμμετοχή των Επιχειρήσεων στη Μαθητεία.....	165
7.3.4	Το Σύστημα Διακυβέρνησης της Μαθητείας	166
7.3.5	Καθεστώς Χρηματοδότησης.....	168
7.3.6	Σύμφωνο Μαθητείας.....	168
7.3.7	Πιστοποίηση της Μαθητείας.....	169
7.4	Εφαρμογή Προγραμμάτων Μαθητείας.....	169
7.4.1	Προγράμματα Μαθητείας στα ΕΠΑΛ	170
7.4.2	Προγράμματα Μαθητείας στα ΙΕΚ	176
7.5	Κριτική Αποτίμηση	176
7.5.1	Απόψεις Συμμετεχόντων σε Προγράμματα Μαθητείας των ΕΠΑΛ.....	177
7.5.2	Θέσεις και Προτάσεις ΦορέωνΜα.....	186
7.5.3	Η Μαθητεία στον Τομέα του Τουρισμού	192
7.6	Αποτίμηση των Παρεμβάσεων	195
Κεφάλαιο 8.	Οι Ειδικότητες και Αγορά Εργασίας	204
8.1	Προτιμήσεις των Σπουδαστών ΙΕΚ	204
8.2	Οι Ανάγκες της Αγοράς Εργασίας-Επαγγέλματα με Μέλλον	210
Κεφάλαιο 9.	Διαπιστώσεις-Συζήτηση	217
Επίλογος	.....	228
Πηγές Εικόνων	.....	243
Πίνακες	.....	245
Παράρτημα Α:	Ομάδες Προσανατολισμού, Τομείς & Ειδικότητες ΙΕΚ (ν.4186/13)....	255

Συντομογραφίες

Ελληνική ορολογία

ΥΠΑΙΘ	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΕΟΠΠΕΠ	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΓΓΔΒΜ	Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης
ΙΔΕΚΕ	Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΙΝΕΔΙΒΙΜ	Ινστιτούτο Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης
ΙΕΚ	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΣΔΕ	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
ΕΕΚ	Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
ΑΕΚ	Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση
ΔΒΜ	Δια Βίου Μάθηση
ΕΣΕΕΚ	Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΕΣΣΕΕΚΑ	Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της ΕΕΚ με την Απασχόληση
ΠΙ	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΠΣ	Πρόγραμμα Σπουδών
ΙΕΠ	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΓΕΛ	Γενικό Λύκειο
ΕΠΛ	Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο
ΕΠΑΛ	Επαγγελματικό Λύκειο
ΤΕΕ	Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια
ΤΕΣ	Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές
ΕΠΑΣ	Επαγγελματικές Σχολές
ΣΕΚ	Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΚ	Εργαστηριακό Κέντρο
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας

ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΚΠΑ	Κέντρο Προώθησης Απασχόλησης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβέρνησης
ΟΥΜ	Ομάδες Υποστήριξης Μαθητείας
EQF (European Qualifications Framework)	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων
ECVET (European Credit System for Vocational Education and Training)	Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
EQAVET	Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
CEDEFOP (Europeen pour le Deveoppement de la Formation Professionnelle)	Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης
UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization)	Η Οργάνωση του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση την Επιστήμη και τον Πολιτιστισμό
NEETs (No Employment, Education, Training)	Νέοι Χωρίς Εργασία-Εκπαίδευση-Κατάρτιση
ΑΔΕΔΥ	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων υπαλλήλων
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΕΣΕΕ	Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας
ΓΣΕΒΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΙΕΑΔ	Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού

ΕΚΔΔΑ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΚΠΣ	Κοινωνικό Πρόγραμμα Στήριξης
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΙΝΕΠ	Ινστιτούτο Επιμόρφωσης
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
ΙΝΕ	Ινστιτούτο Εργασίας
ΝΕΛΕ	Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης
ΚΕΕ	Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΜΝΑΕ	Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ

Πρόλογος

Η Ευρώπη τα τελευταία χρόνια, αντιμετωπίζει κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που επηρεάζουν τη δομή της αγοράς εργασίας. Με την υιοθέτηση μιας ευρωπαϊκής προοπτικής, τα κράτη μέλη προπαθούν να βελτιώσουν την ικανότητά τους να προβλέπουν τις αλλαγές και τις ανάγκες δεξιοτήτων των ευρωπαϊών πολιτών. Σε αυτό το πλαίσιο η εκπαίδευση ενηλίκων και η Δια Βίου Μάθηση αφορά όλα εκείνα τα προγράμματα που σχετίζονται με ενήλικους. Υπάρχει μια μεγάλη δυνατότητα για τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην Ευρώπη, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, ιδιαίτερα αντικατάσταση θέσεων εργασίας λόγω της γήρανσης του πληθυσμού.

Στο πρώτο κεφάλαιο ερμηνεύονται οι όροι που αφορούν τους τύπους της Εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης. Γίνεται αναφορά στην τυπική, μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση, καθώς και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, αρχική και συνεχιζόμενη.

Το δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται στο χώρο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Περιγράφονται οι θεωρίες μάθησης, τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων, καθώς και οι εκπαιδευτικές τεχνικές.

Στο τρίτο κεφάλαιο, καταγράφονται εν συντομία, οι σημαντικότεροι σταθμοί από τις Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη ΔΒΜ. Το σημαντικότερο κοινωνικό πρόβλημα της ΕΕ είναι η ανεργία. Τα συνολικά ποσοστά ανεργίας και ειδικότερα της ανεργίας των νέων διατηρούνται μέχρι και σήμερα σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, με τη δημιουργία του σύγχρονου κοινωνικού φαινομένου, NEETs¹. Η ΕΕ σχεδιάζει και υλοποιεί μια σειρά από πολιτικές, δράσεις και πρωτοβουλίες για να ενισχύσει την απασχόληση των νέων. Πολλές από τις προσπάθειες αυτές εστιάζουν στο ιδιαίτερα κρίσιμο σημείο της μετάβασης των νέων από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας. Θα αναφερθούμε στα προγράμματα, τις πρωτοβουλίες και τις δράσεις για την ανάπτυξη της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ), ώστε να καταστεί πυλώνας απασχολισιμότητας στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, αλλά και στο μέλλον.

Το τέταρτο κεφάλαιο, αναφέρεται στη θεσμοθέτηση της εκπαίδευσης

---

¹ Ο όρος καλύπτει τους άνεργους και άεργους νέους που δεν είναι εγγεγραμμένοι σε κάποιον φορέα τυπικής ή άτυπης εκπαίδευσης. Παρουσιάστηκε και ταυτοποιήθηκε αρχικά στην Μεγάλη Βρετανία το 1990, αλλά εξαπλώθηκε σε πολλές περιοχές του πλανήτη και παίρνει διαφορετικά πρόσωπα ανάλογα με το οικονομικοκοινωνικό ανάγλυφο της κάθε χώρας.

ενηλίκων στην Ελλάδα, την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου και θα καταγράψουμε τους φορείς που την παρέχουν ή τη διοικούν. Η Ελλάδα, μετά την ένταξή της στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1981, σημειώνει αλματώδη ανάπτυξη στον τομέα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, η οποία οδήγησε στη δημιουργία σχετικών φορέων και στην ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης κατάρτισης (Κόκκος, Α., 1999).

Το πέμπτο κεφάλαιο, αφιερώνεται στις μορφές της ΕΕΚ στην Ελλάδα, τα πλαίσια λειτουργίας της για τη διασφάλιση ποιότητας και την προσαρμογή της στις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις. Ο στόχος των προγραμμάτων της ΕΕΚ είναι να καταρτίσει τους νέους πάνω σε αντικείμενα τα οποία να έχουν ζήτηση στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με τις επιστημονικές αρχές και με βάση τις εξελίξεις της νέας τεχνολογίας. Οι νέοι, στρέφονται στην ΕΕΚ, ώστε να αποκομίσουν χρήσιμες γνώσεις και να εκπαιδευτούν σε δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν στην εργασιακή και κοινωνική τους ένταξη.

Στο έκτο κεφάλαιο, καταγράφονται οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες της χώρας μας, διαχρονικά, αλλά ειδικότερα στη διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης. Θα αναδείξουμε ότι η εξέλιξη της εκπαίδευσης ενηλίκων στη χώρα μας είναι συνδεδεμένη στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις προδιαγραφές του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, που τις χρηματοδοτεί. Η Ελλάδα σχεδιάζει και υλοποιεί δράσεις στα πεδία της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις στρατηγικές της ΕΕ υπό το πρίσμα του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Προγράμματος τα τελευταία χρόνια (Γεωργιάδου, Π., 2014).

Στο έβδομο κεφάλαιο, περιγράφονται δύο «εμβληματικές» μεταρρυθμίσεις στα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Τα πρόγραμμα «Μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ» με ουσιαστικές παρεμβάσεις τόσο στα αναλυτικά προγράμματα, όσο και σε δράσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα, και η «Μαθητεία».

Η αναβάθμιση του θεσμού της Μαθητείας είναι μια από τις Στρατηγικές Κατευθύνσεις του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου που υλοποιείται κατά την εφαρμογή του Μεταλυκειακού έτους-τάξης Μαθητείας, για αποφοίτους ΕΠΑΛ, και ως 5ο εξάμηνο στα ΙΕΚ. Η υλοποίηση της μαθητείας, ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2017, έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού-Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Εδώ, περιγράφεται αναλυτικά το δυϊκό μοντέλο Μαθητείας, που αποτελεί έναν συνδυασμό εκπαίδευσης στο σχολείο και κατάρτισης στον χώρο εργασίας. Ακολούθως, παρουσιάζονται στοιχεία από την εφαρμογή των έως τώρα προγραμμάτων, μια πρώτη αποτίμηση της εφαρμογής τους, εστιάζοντας στις σχετικές μελέτες και έρευνες.

Στο όγδοο κεφάλαιο κάνουμε σύγκριση στις «δημοφιλείς» ειδικότητες των ΙΕΚ στα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης με τις σημερινές (εξάμηνο 2019Β), προσπαθώντας να ανιχνεύσουμε αν η έξοδος απ' αυτήν, που οδηγεί σε ένα διαφορετικό οικονομικό και παραγωγικό μοντέλο της χώρας, αποτυπώνεται ή έχει στοιχεία αυτής της αλλαγής στις επιλογές των σπουδαστών. Σε αντιπαραβολή, παρουσιάζουμε στοιχεία από μελέτη του ΣΕΒ, για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε σύγχρονα προσόντα και δεξιότητες, παράλληλα με τις προβλέψεις του Cedefop για τη τα επαγγέλματα του μέλλοντος (ως το 2030).

Στο ένατο κεφάλαιο καταθέτουμε συμπεράσματα, διαπιστώσεις και προβληματισμούς για το σημερινό τοπίο της ΕΕΚ, που αν μη τι άλλο, φαίνεται να οδηγούν σε μια νέα νομοθετική πρωτοβουλία και παρέμβαση από την (νέα) πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας.

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Ορισμοί²

Στο κλασικό του σύγγραμμα **Lifelong Education (1929)** ο **Yaxlee³**, ένας από τους πρώτους θεωρητικούς της εκπαίδευσης ενηλίκων, αφιερώνει ένα ολόκληρο κεφάλαιο με τον χαρακτηριστικό τίτλο «**Students All-Why?**», προκειμένου να τεκμηριώσει την ανάγκη για συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε όλη τη διάρκεια του βίου τους, επισημαίνοντας ότι ο κριτικός αναστοχασμός της εμπειρίας είναι η βασική προϋπόθεση για να ζει κανείς δημιουργικά.

Η εκπαίδευση ενηλίκων από τα τέλη του 19ου αιώνα, που εμφανίστηκε ως κοινωνικός θεσμός απέβλεπε στη διάδοση της γενικής παιδείας, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και στην κοινωνική αλλαγή (UNESCO, 1997 Rogers, 2002 Jarvis, 2004). Κύριος στόχος ήταν να δίνονται στους εκπαιδευόμενους εφόδια ώστε να μπορούν να κατανοούν κριτικά τις συνθήκες της ζωής τους, να χειραφετούνται και να συμμετέχουν στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό και πολιτικό γίγνεσθαι. Έτσι, η εκπαίδευση ενηλίκων έγινε θεσμός που συνέβαλε σε πολλές στη δημιουργία ενεργών πολιτών.

Όμως από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η κατάσταση αλλάζει ριζικά λόγω της ραγδαίας επικράτησης της παγκοσμιοποίησης. Η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, η ελεύθερη διακίνηση του κεφαλαίου και η όξυνση του διεθνούς ανταγωνισμού, οδηγούν τις εθνικές οικονομίες στην ανάγκη συνεχούς αύξησης της παραγωγικότητας, ενώ ταυτόχρονα η ανεργία πλήττει ολοένα μεγαλύτερα στρώματα του πληθυσμού. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η επαγγελματική κατάρτιση ανάγεται σε ένα από τα κύρια μέσα για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και την εντατικοποιημένη χρήση του ανθρώπινου δυναμικού. Ταυτόχρονα, η ανάγκη για την ύπαρξη περισσότερων ευκαιριών για ατομική και κοινωνική εξέλιξη και για κοινωνική ένταξη και απασχόληση, οδηγεί σε διαδικασίες Δια Βίου Μάθησης. Βασικός πυλώνας της, είναι η εκπαίδευση ενηλίκων (Κόκκος, Α., 2010).

Δια Βίου Μάθηση: Είναι όλες οι μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, που αποσκοπούν στην απόκτηση ή την ανάπτυξη

---

² Ν.3879/10, ΦΕΚ, 163/21-09-2010 «Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης...»

³ Το βιβλίο αυτό, αποτελεί την πρώτη επίσημη προσπάθεια του 20ού αιώνα να συνδυάσει το σύνολο των μορφών εκπαίδευσης (τυπική, άτυπη και μη τυπική) σε ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών ίσης εκτίμησης.

γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη. Περιλαμβάνει την τυπική εκπαίδευση, τη μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση.

Τυπική εκπαίδευση: Είναι η συστηματοποιημένη εκπαίδευση που παρέχεται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο από τις δημόσιες αρχές και αποτελεί μέρος της διαβαθμισμένης εκπαιδευτικής κλίμακας. Στην τυπική εκπαίδευση εντάσσεται και η γενική τυπική εκπαίδευση ενηλίκων.

Διαφορετικά, η τυπική εκπαίδευση ορίζεται ως, το ιεραρχικά δομημένο, χρονολογικά βαθμολογούμενο «εκπαιδευτικό σύστημα», που ξεκινάει από το νηπιαγωγείο μέχρι το πανεπιστήμιο και περιλαμβάνει, εκτός από γενικές ακαδημαϊκές σπουδές, ποικιλία εξειδικευμένων προγραμμάτων και ινστιτούτων πλήρης απασχόλησης τεχνολογική και επαγγελματική εκπαίδευση.

Τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα: Το σύστημα της Πρωτοβάθμιας, της Δευτεροβάθμιας και της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Μη τυπική εκπαίδευση: Η εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο. Περιλαμβάνει την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων.

Άτυπη μάθηση: Οι μαθησιακές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εκτός οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου, σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου ή επαγγελματικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Περιλαμβάνει τις κάθε είδους δραστηριότητες αυτομόρφωσης, όπως η αυτομόρφωση με έντυπο υλικό ή μέσω διαδικτύου ή με χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή ή ποικίλων εκπαιδευτικών υποδομών, καθώς και τις γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αποκτά το άτομο από την επαγγελματική εμπειρία του.

Αρχική επαγγελματική κατάρτιση: Η κατάρτιση η οποία προσφέρει βασικές επαγγελματικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες σε ειδικότητες και εξειδικεύσεις με στόχο την ένταξη, επανένταξη, επαγγελματική κινητικότητα και ανέλιξη του

ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, καθώς και την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη.

Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση: Η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που συμπληρώνει, εκσυγχρονίζει ή και αναβαθμίζει γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, οι οποίες αποκτήθηκαν από τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης ή από επαγγελματική εμπειρία με στόχο την ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας, τη διασφάλιση της εργασίας και την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη..

Γενική εκπαίδευση ενηλίκων: Περιλαμβάνει όλες τις οργανωμένες μαθησιακές δραστηριότητες που απευθύνονται σε ενηλίκους και στοχεύουν στον εμπλουτισμό γνώσεων, στην ανάπτυξη και βελτίωση ικανοτήτων και δεξιοτήτων, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και της ιδιότητας του ενεργού πολίτη, καθώς και στην άμβλυση των μορφωτικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Παρέχεται από φορείς της τυπικής εκπαίδευσης και από φορείς της μη τυπικής εκπαίδευσης (Νόμος, 3879/2010).

Κεφάλαιο 2. Εκπαίδευση Ενηλίκων και Δια Βίου Μάθηση

Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ένα εκτεταμένο πεδίο θεωρητικής αναζήτησης και πρακτικής εφαρμογής που αναφέρεται στη συστηματική και οργανωμένη μάθηση ενηλίκων. Επομένως, θεωρείται ότι εντάσσεται στη δια βίου μάθηση-και στη δια βίου εκπαίδευση- ως ένα υποσύνολό τους.

Η ΔΒΜ μπορεί να πραγματοποιείται σε διαφορετικό περιβάλλον, εντός ή εκτός τυπικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επενδύει στον άνθρωπο και στη γνώση, προάγει την απόκτηση βασικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων, περιλαμβανομένου και του ψηφιακού εγγραμματος και διευρύνει τις ευκαιρίες για καινοτόμες και ευέλικτες μορφές μάθησης. Στόχος της είναι, η ισότιμη και ανοικτή πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας μαθησιακές ευκαιρίες και σε ποικιλία μαθησιακών εμπειριών για άτομα κάθε ηλικίας.

Ο όρος **εκπαίδευση ενηλίκων** σηματοδοτεί το οργανωμένο μέρος της Δια Βίου Μάθησης που αφορά ενηλίκους και ταυτόχρονα υποδηλώνει την ανθρωπιστική κατεύθυνση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούνται σε αυτό το πλαίσιο (Κόκκος, 2005).

Εκπαίδευση Ενηλίκων θεωρείται κάθε εκπαιδευτική διεργασία, κάθε περιεχομένου, επιπέδου ή μεθόδου, είτε πρόκειται για τυπική εκπαίδευση είτε, όχι, είτε για διεργασία που επεκτείνει χρονικά ή αντικαθιστά την αρχική εκπαίδευση στα σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια, καθώς και για μαθητεία μέσω των οποίων άτομα θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν, αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά και επαγγελματικά τους προσόντα, ή προσανατολίζουν προς άλλη κατεύθυνση και επιφέρουν αλλαγές στις στάσεις ή τη συμπεριφορά τους με τη διπλή προοπτική της πλήρους προσωπικής ανάπτυξης και της συμμετοχής σε μία εναρμονισμένη και αυτοδύναμη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη (Κόκκος, 2005).

Σύμφωνα με την UNESCO⁴, με τον όρο Εκπαίδευση Ενηλίκων αναφερόμαστε σε κάθε εκπαιδευτική διεργασία, περιεχομένου, μεθόδου, επιπέδου τυπικής ή άτυπης μορφής που εκτείνεται χρονικά ή αντικαθιστά την υποχρεωτική εκπαίδευση μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων που περιλαμβάνουν τόσο τη θεωρητική, όσο και την

---

⁴ Απόφαση για την ανάπτυξη της επιμορφώσεως ενηλίκων, Nairobi 26 Νοεμβρίου 1976

πρακτική επιμόρφωση και μαθητεία των ατόμων που θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία και κατευθύνονται στο να αναπτύξουν γνώσεις, στάσεις, δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να λάβουν τα κατάλληλα εφόδια, ώστε να γίνουν λειτουργικοί στην αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα να αναπτύξουν τις προσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες για να μπορέσουν να συνεισφέρουν στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου (UNESCO, 1976).

Κατά Αντίστοιχα, ο ΟΟΣΑ, 1977 στο (Rogers, A., 1999), δίνει τον ακόλουθο ορισμό: *«Η Εκπαίδευση Ενηλίκων αφορά οποιαδήποτε μαθησιακή δραστηριότητα ή πρόγραμμα σκόπιμα σχεδιασμένο από κάποιον εκπαιδευτικό φορέα, για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη κατάρτισης ή οποιοδήποτε ενδιαφέρον, που ενδέχεται να πραγματοποιηθεί σε κάθε στάδιο της ζωής ενός ανθρώπου που έχει υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και η κύρια δραστηριότητά του δεν είναι πλέον η εκπαίδευση. Η σφαίρα της, επομένως, καλύπτει μη επαγγελματικές, γενικές, τυπικές και μη τυπικές σπουδές, καθώς επίσης και την εκπαίδευση που έχει συλλογικό σκοπό».*

Σήμερα ο ορισμός της εκπαίδευσης ενηλίκων που έχει επικρατήσει στα πλαίσια της **Ευρωπαϊκής Ένωσης** είναι αυτός που δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2006 και συγκεκριμένα αναφέρει: *«η εκπαίδευση ενηλίκων ορίζεται ως όλες οι μορφές μάθησης που λαμβάνουν οι ενήλικοι αφ' ότου έχουν τελειώσει την αρχική τους εκπαίδευση και κατάρτιση όσο και αν έχει κρατήσει αυτή (ακόμα δηλαδή και αν περιλαμβάνει τριτοβάθμια εκπαίδευση)»* (European Commission, 2006).

Τα περισσότερα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης εστιάζουν κυρίως στην εκπαίδευση και την κατάρτιση των νέων ανθρώπων ενώ ταυτόχρονα μικρή πρόοδος έχει σημειωθεί στο να αλλάξουν τα συστήματα και να ανταποκριθούν στην ανάγκη για μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής.

Κατά την UNESCO υπήρχαν στο πλαίσιο της μορφές κατάρτισης εργαζομένων και ανέργων, ωστόσο ο κύριος όγκος των δραστηριοτήτων **απέβλεπε στη διάδοση της γενικής παιδείας, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και στην κοινωνική αλλαγή.** Κύριος στόχος της ήταν να δοθούν στους εκπαιδευόμενους εφόδια, ώστε να μπορούν να κατανοούν κριτικά τις συνθήκες της ζωής τους, να χειραφετούνται και να συμμετέχουν στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό και πολιτικό γίγνεσθαι. Έτσι, η

εκπαίδευση ενηλίκων έγινε θεσμός που συνέβαλε σε πολλές χώρες στη δημιουργία ενεργών πολιτών.

Σύμφωνα με τον Κόκκο, η εκπαίδευση ενηλίκων από τα τέλη του 19ου αιώνα, που εμφανίστηκε ως κοινωνικός θεσμός, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας 1980, που αρχίζει η παγκοσμιοποίηση, δεν ήταν κυρίως προσανατολισμένη σε επαγγελματικούς σκοπούς.

Όμως, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η κατάσταση αλλάζει ριζικά λόγω της ραγδαίας επικράτησης της παγκοσμιοποίησης. Η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, η ελεύθερη διακίνηση του κεφαλαίου και η όξυνση του διεθνούς ανταγωνισμού οδηγούν τις εθνικές οικονομίες στην ανάγκη συνεχούς αύξησης της παραγωγικότητας, ενώ ταυτόχρονα η ανεργία πλήττει ολοένα μεγαλύτερα στρώματα του πληθυσμού.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η επαγγελματική κατάρτιση αρχίζει να θεωρείται ένα από τα κύρια μέσα για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, οι εθνικές πολιτικές, επιβάλλουν ρυθμίσεις με στόχο την πιστοποίηση δεξιοτήτων με τεχνοκρατικά συνήθως κριτήρια.

Το σημείο τομής των όρων «δια βίου μάθηση» και «εκπαίδευση ενηλίκων», φαίνεται να είναι κυρίως οι έννοιες της «απασχολισιμότητας» της «παραγωγικότητας», της προσαρμοστικότητας σε νέα περιβάλλοντα και νέες καταστάσεις διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου, όλα απότοκα της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής εξέλιξης. Τα άτομα, εμπλέκονται σε μαθησιακές καταστάσεις κυρίως για να βελτιώσουν τις επιστημονικές-τεχνικές τους γνώσεις για να ισχυροποιήσουν τη θέση τους στη διευρυμένη, αλλά ανασφαλή, αγορά εργασίας, ή για να μπορέσουν να ενταχθούν καλύτερα στις νέες κοινωνικές καταστάσεις (Κυριάκης, Κ., 2011).

2.1 Το Πεδίο και οι Μεταβολές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Ιστορικά, η Εκπαίδευση Ενηλίκων επωελήθη από τέσσερα κινήματα ή ρεύματα (κοινωνικά-θεολογικά, πολιτικά, ιδεολογικά). Την Ευαγγελική Μεταρρύθμιση, τη συγκρότηση των εθνικών κρατών, το Διαφωτισμό και το εργατικό κίνημα (Κελπανίδης, Μ. & Βруνιώτη, Κ., 2004, σ. 90).

Στην αρχική της περίοδο προώθησε τον αλφαριθμητισμό των ενηλίκων με σκοπό τον προσηλυτισμό τους και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε από το κράτος-έθνος με

σκοπό την οριζόντια ομογενοποίηση των πληθυσμών που κατοικούσαν στην εδαφική του περιφέρεια. Το διαφωτιστικό χειραφετητικό πρόταγμα θα τονίσει ότι «η πρόοδος ... απαιτεί την ανάπτυξη και διάδοση της γνώσης και της επιστήμης» (Πασχαλίδης, Γ., 1999).

Σε αυτό το πλαίσιο εδράζεται η διπλή παράδοση της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Από τη μια, απευθύνεται σε άτομα που χαρακτηρίζονται από μορφωτική υστέρηση, με σκοπό την ανάπτυξη των γνώσεων και ικανοτήτων τους, και από την άλλη σε μορφωμένα άτομα της φιλελεύθερης αστικής τάξης που συνεχίζουν να μορφώνονται, με σκοπό τη χαρά της γνώσης και την προσωπική τους ανάπτυξη.

Τέλος, το εργατικό κίνημα έδωσε ώθηση στη διαφώτιση των ενηλίκων, ώστε να αναπτύξουν κριτική συνείδηση της πραγματικότητας και αποτελεσματική δράση (Freire, 1990). Έτσι, η Εκπαίδευση Ενηλίκων, αφενός χρησιμοποιήθηκε με σκοπό την ιδεολογική χειραγώγηση ατόμων, ομάδων και πληθυσμών (Βεργίδης, Δ. & Πρόκου, Ε., 2005), αλλά αφετέρου η αντισταθμιστική της λειτουργικότητα της προσέδιδε έναν χειραφετητικό, ανθρωπολογικό χαρακτήρα (Freire, 1990).

Η Εκπαίδευση Ενηλίκων αναπτύχθηκε, στα μέσα της δεκαετίας του 19ου αιώνα. Εμφανίστηκε έχοντας ως στόχο την βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των αδικημένων κοινωνικών τάξεων, οι οποίες συνδέθηκαν με τα λαϊκά κινήματα. Ο κυριότερος στόχος της ήταν η εξάλειψη της μορφωτικής υστέρησης και της πολιτιστικής περιθωριοποίησης των βιομηχανικών εργατών και των φτωχών αγροτών λόγω της μαζικής εγκατάλειψης της υπαίθρου στο όνομα της εκβιομηχάνισης (Κελπανίδης, Μ. & Βруνιώτη, Κ., 2004).

Έως τότε, τις απαραίτητες γνώσεις για την άσκηση ενός βιοτεχνικού-εμπορικού επαγγέλματος, τόσο κατά την αρχαιότητα όσο και κατά τον Μεσαίωνα και τη νεότερη εποχή, αποκτούσε κανείς με τη μακροχρόνια θητεία κοντά στον μάστορη-τεχνίτη, μέσα ή έξω από την επαγγελματική οργάνωση, και όχι σε ειδική επαγγελματική σχολή. Με το σύστημα μαθητείας, το οποίο επιβιώνει σε μερικά επαγγέλματα ως τις μέρες μας, διαγωνιζόταν η αποθησαυρισμένη επαγγελματική πείρα από γενιά σε γενιά.

Μετά το τέλος του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, οι δυτικές κοινωνίες επιχειρήσαν την έξοδό τους από την κρίση, την οικονομική ύφεση και τις καταστροφές που επήλθαν από τις πολεμικές συρράξεις. Στη διαδικασία αυτή, και στο πλαίσιο εδραίωσης της ειρήνης, η μάθηση και η απόκτηση εξειδικευμένης γνώσης αποτέλεσε κυρίαρχο μέλημα

για τη διεθνή κοινότητα. Τόσο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και σε άλλους οργανισμούς, η αναδιοργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων εντάχθηκε στην πορεία εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης των οικονομιών. Η δια βίου μάθηση αλλά και η επαγγελματική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, έγιναν το μαθησιακό όχημα για την «προσαρμογή» της εκπαίδευσης στις ανάγκες της απασχόλησης.

Επομένως, η Εκπαίδευση Ενηλίκων, ως στρατηγική της ΔΒΜ, έχει διπλό ρόλο, τόσο ως πολιτική απασχόλησης, όσο και ως πολιτική κοινωνικής ένταξης, αφού τελευταία, η υπερίσχυση της οικονομικής συνιστώσας, είχε ως αποτέλεσμα τον μονόπλευρο προσανατολισμό της εκπαιδευτικής πολιτικής στον τομέα της ΔΒΜ, προς τις στρατηγικές της συμπληρωματικής κατάρτισης, της εξειδίκευσης και της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης και της αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού (Καραλής, Θ., 2002).

2.2 Θεωρίες Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Στην εκπαίδευση ενηλίκων η προσπάθεια ορισμού της μάθησης, αποκτά μια ιδιαίτερη διάσταση. Εδώ οι εκπαιδευτικές διαδικασίες αφορούν ενήλικα άτομα. Άτομα που μέσα από εμπειρικές διαδικασίες έχουν διαμορφώσει στάσεις, πεποιθήσεις και στερεότυπα. Έχουν συγκεκριμένες ανάγκες, περιορισμένο χρόνο και κυρίως, την ανάγκη για ενεργή συμμετοχή στην πορεία της μάθησης. Η τελευταία δε, προϋποθέτει και τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη.

Ο St.Brookfield⁵, τονίζοντας την έννοια της πράξης «ως εναλλασσόμενης και συνεχούς εμπλοκής των διδασκόντων στην αναζήτηση, στη δράση και στο στοχασμό» (Κόκκος, Α., Λιοναράκης, Α., 1998), τη θεωρεί κεντρική στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Πίσω από τις διαφορετικές μαθησιακές θεωρίες που άλλοτε επικεντρώνονται στον εκπαιδευτή, άλλοτε στο γνωστικό αντικείμενο και άλλοτε στον εκπαιδευόμενο, είναι κοινή η διαπίστωση ότι μάθηση σημαίνει «αλλαγή στη συμπεριφορά του ανθρώπου» (Ματσαγγούρας, Η., 1999).

Ταυτόχρονα όμως στη μάθηση εμπλέκονται και οι εκπαιδευόμενοι ως ενεργά υποκείμενα, καταργώντας έτσι τη δασκαλοκεντρική θεώρηση.

---

⁵ Κορυφαίος θεωρητικός της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, έχει ασχοληθεί πολλά χρόνια με την ανάλυση της έννοιας του Κριτικού Στοχασμού, καθώς και με την εκπαιδευτική λειτουργία του.

Η παραδοχή ότι κάθε εκπαιδευόμενος μαθαίνει με το δικό του ιδιαίτερο τρόπο σε αναφορά με τα προσωπικά του χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του, δημιουργεί μια επί πλέον πρόκληση για τον εκπαιδευτή υπό την έννοια ότι τόσο τα χαρακτηριστικά όσο και οι ανάγκες των εκπαιδευομένων έχουν να κάνουν με την αλληλόδραση ενός μεγάλου αποθέματος εμπειριών.

Σε κάθε εκπαιδευτική εφαρμογή, η μάθηση ως προϊόν μαθησιακής και όχι διδακτικής πράξης, αποτελεί το ζητούμενο (Λιοναράκης, Α., 2006).

«Μάθηση» σύμφωνα με τον Rogers, είναι, οι σχεδόν μόνιμες εκούσιες αλλαγές που έρχονται στα πρότυπα της δράσης, των σκέψεων και των συναισθημάτων του ανθρώπου.

Η βάση πάνω στην οποία αναπτύχθηκαν οι θεωρίες της εκπαίδευσης ενηλίκων, υπήρξε το κίνημα της «Νέας Αγωγής» με βασικό εκπρόσωπο τον αμερικανό **J. Dewey**, όπου στο βιβλίο του «**Εμπειρία και Εκπαίδευση**», υποστηρίζει την ανάγκη δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού συστήματος που να εμπλέκει τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων στην επίτευξη της μάθησης.

Στη δεκαετία 1960-1970, η ανθρωπιστική ψυχολογία με κύριο εκφραστή τον **Carl Rogers**, συνεχίζει να τονίζει τη σημασία της εμπειρίας των εκπαιδευομένων. Η προσωποκεντρική προσέγγιση στην εκπαίδευση, εστιάζει στο ρόλο μη γνωστικών μεταβλητών στη μάθηση, όπως οι ανάγκες, τα συναισθήματα, οι αξίες, η αυτοαντίληψη των μαθητών. Οι μαθητές, μαθαίνουν καλύτερα όταν νιώθουν αποδοχή, όταν υποστηρίζεται η προσπάθειά τους, όταν η μάθηση είναι προσαρμοσμένη στις δυνατότητές τους. Εδώ, η έμφαση μετατίθεται από τη διδασκαλία στη μάθηση, από το δάσκαλο και την παροχή στείρας, έτοιμης γνώσης, στο μαθητή και την αναζήτηση γνώσης. Όταν ο δάσκαλος δημιουργεί ένα θετικό κλίμα στην τάξη του, προωθείται η ενσυναίσθητη επικοινωνία. Όντας γνήσιος και αυθεντικός, λειτουργεί ως διευκολυντής στην πορεία προς τη μάθηση.

2.3 Βασικές Θεωρίες Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

2.3.1 Η θεωρία της Ανδραγωγικής (Malcolm Knowles)

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, ανδραγωγική, είναι η τέχνη του να βοηθάς τους ενήλικους «να μαθαίνουν». Η μάθηση είναι μία διαδραστική διεργασία ερμηνείας που οδηγεί στο συνεχή μετασχηματισμό των βιωμάτων των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, με επιλογή ενεργητικών μεθόδων για την αλληλεπίδρασή τους με τον εκπαιδευτή.

Η θεωρία αυτή, (Κόκκος, 2005, σ. 30), στηρίζεται στις παραδοχές ότι οι εκπαιδευόμενοι:

- Έχουν ανάγκη να γνωρίζουν γιατί πρέπει να μάθουν κάτι, πριν εμπλακούν στη διεργασία της μάθησης,
- Έχουν ανάγκη να αυτοκαθορίζονται, δηλαδή, να παίρνουν οι ίδιοι τις αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους και ταυτόχρονα, απαιτούν να τους αναγνωρίζεται το δικαίωμα αυτό,
- Έχουν συσσωρευμένες πολλαπλές και πολυσύνθετες εμπειρίες που τους διαφοροποιούν από τα παιδιά, καθώς αποτελούν πηγές μάθησης,
- Θέλουν να αποκτήσουν γνώσεις που θα τους βοηθήσουν στην αντιμετώπιση καταστάσεων που βιώνουν,
- Θέλουν ν' αποκτήσουν συγκεκριμένες γνώσεις παρά αφηρημένες ακαδημαϊκές έννοιες, έχοντας ισχυρά εσωτερικά κίνητρα.

Με βάση τις παραδοχές της ανδραγωγικής, υιοθετούνται και μια σειρά από εκπαιδευτικές πρακτικές, οι οποίες σχετίζονται με τον αλληλοσεβασμό και την αλληλεπίδραση διδασκόντων-διδασκομένων, την ελευθερία έκφρασης, τη φιλικότητα που πρέπει να διακατέχει το μαθησιακό κλίμα οποιουδήποτε προγράμματος. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα οικοδομείται σύμφωνα με τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων, οι οποίοι συμμετέχουν ενεργά σε όλα τα στάδια της πραγματοποίησής του. Για να γίνει αυτό, ο εκπαιδευτής κρατά περισσότερο τη θέση του συντονιστή των ενεργειών, τη θέση μιας «προσιτής» πηγής γνώσεων όπου οι εκπαιδευτικές μέθοδοι που επιλέγονται είναι εκείνες που προάγουν την πορεία προς τη γνώση, την ανταλλαγή εμπειριών, τη συλλογικότητα, τη συμμετοχή.

Στη θεωρία αυτή, ασκήθηκε κριτική ότι διαχωρίζει κάθετα τους τρόπους που μαθαίνουν οι ενήλικοι από τους ανήλικους, ότι, δίνει μεγάλη έμφαση στη δυνατότητα

αυτοκαθορισμού του ατόμου. Ιδιαίτερα, κατηγορήθηκε ότι δεν αποτελεί ολοκληρωμένη θεωρία μάθησης, αλλά μέθοδο διδασκαλίας που δίνει κατευθυντήριες γραμμές για την εκπαίδευση ενηλίκων.

Τέλος, ένα άλλο σημείο που η θεωρία αυτή αφήνει ανοιχτό και οδηγεί σε εντελώς αντίθετα αποτελέσματα, είναι οι επιρροές που δέχεται το άτομο από τον κοινωνικό του περίγυρο. Οι πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν σε πολλές κοινωνίες, εμποδίζουν την ανάπτυξη σε ορισμένες ομάδες των ικανοτήτων που απαιτούνται για τη χειραφέτηση. Αποτέλεσμα αυτού, αποτελεί η μειωμένη τάση για αυτοκαθορισμό λόγω της κοινωνικής ή πολιτισμικής καταπίεσης που υφίστανται (Κόκκος, 2005).

2.3.2 Η Προσωποκεντρική Θεωρία (Carl Rogers)

Στην ίδια ανθρωπιστική προσέγγιση κινείται και η θεωρία που ανέπτυξε ο ψυχολόγος **Carl Rogers**. Η ονομασία «προσωποκεντρική» που της έδωσε ο ίδιος, δηλώνει ότι στόχος της συμβουλευτικής και εκπαιδευτικής διεργασίας είναι η ενδυνάμωση του ανθρώπου ως προσώπου με την πλήρη ενεργοποίηση όλων των ψυχοφυσικών του δυνάμεων για να καταστεί ο ίδιος δημιουργός της προσωπικής του ζωής (Κοσμόπουλος, 1990).

Ο Rogers χαρακτηρίζει τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζει την ανθρώπινη συμπεριφορά, ως «εξαιρετικά λογικό» και ότι η βασική κινητήρια δύναμη που οδηγεί στην αλλαγή του ατόμου είναι η τάση του για πραγμάτωση (ολοκλήρωση).

Ένα σημείο αντίθεσης με τη θεωρία του **Knowles**, είναι η πλήρης επίγνωσή του για την επίδραση που ασκούν στο άτομο οι ακατάλληλες ψυχολογικές συνθήκες, οι οποίες εμποδίζουν τη διαδικασία αυτοπραγμάτωσης και τις περισσότερες των περιπτώσεων, τον καθιστούν ένα άτομο ανώριμο, σκληρό, καταστρεπτικό.

Συνεπώς, η εκπαίδευση οφείλει να συμβάλλει ώστε να προσφέρονται στον άνθρωπο ευνοϊκές συνθήκες εξέλιξης, υποστηρικτικό κλίμα και κατανόηση των αναγκών και των ιδιαιτεροτήτων τους. Η θέση του εκπαιδευτή δεν είναι να καθοδηγεί, να ελέγχει ή να μεταβιβάζει γνώσεις, αλλά να συντονίζει τη μαθησιακή διεργασία, να απελευθερώνει την ενέργεια των εκπαιδευομένων του και να μετατρέπεται σε διευκολυντή της διεργασίας της μάθησης. Για να καταστεί αυτό δυνατόν και η δυναμική του εκπαιδευτή να είναι τέτοια, πρέπει κατ' αρχάς να καλλιεργηθεί αμοιβαία

εμπιστοσύνη και οικειότητα, να υπάρχει έμπρακτο και γεμάτο ενσυναίσθηση ενδιαφέρον, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να εμπιστεύονται περισσότερο τις εσωτερικές τους δυνάμεις, γεγονός που αποτελεί την απαρχή της πορείας προς την ωριμότητα (Κόκκος, 2005).

Η προσέγγιση του Rogers, όσον αφορά στις αρχές μάθησης και στο ρόλο του εκπαιδευτή, αποτελεί μια σημαντική πηγή έμπνευσης για τους εκπαιδευτές ενηλίκων, παρ' ότι δεν παρέχει μια ολοκληρωμένη θεωρία για τη μάθηση ενηλίκων (Jarvis, P., 2004).

Ωστόσο, απ' τη μια, η απουσία συστηματικής αξιοποίησης εμπειριών που αποσκοπεί στο μετασχηματισμό παγιωμένων στάσεων και δυσλειτουργικών αντιλήψεων, και από την άλλη, η απουσία διερεύνησης του κοινωνικο-πολιτισμικού περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται οι εκπαιδευόμενοι, φαίνεται ότι αποτελεί σημαντική αδυναμία της συγκεκριμένης προσέγγισης (Κόκκος, 2005).

2.3.3 Κονστρουκτιβισμός-Εποικοδομισμός (Piaget & Bruner)

Ο όρος περιλαμβάνει τις διαδικασίες και τις αλληλεπιδράσεις, και αφορούν είτε το άτομο (κονστρουκτιβισμός-εποικοδομισμός), είτε το κοινωνικό σύνολο (κοινωνικός κονστρουκτιβισμός).

Η εποικοδομιστική θεώρηση, όπως υποστηρίζεται από τον **Piaget** και τον **Bruner**, τονίζει την αντίληψη πως ό,τι φθάνει στο μυαλό, πρέπει να κατασκευαστεί από το άτομο μέσω της ανακάλυψης της γνώσης, με επίκεντρο τη διαδικασία της αφομοίωσης και της ένταξης των γνώσεων (Κολιάδης, Ε., 1997).

Πιο πρόσφατα, ο κοινωνικός προσανατολισμός του εποικοδομισμού που συνδέεται κυρίως με τον **Vygotsky** και τις νεο-μαρξιστικές θεωρίες της «πρακτικής εξάσκησης», κέρδισε ευρεία αποδοχή. Ο Vygotsky τόνισε ότι, το πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον επηρεάζει τη μάθηση. Η άποψη του Vygotsky για τον κονστρουκτιβισμό ονομάζεται κοινωνικός κονστρουκτιβισμός, διότι τόνισε την καίρια σημασία της αλληλεπίδρασης με τους ανθρώπους-τα άλλα παιδιά, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς-στη γνωστική ανάπτυξη.

Ενώ όμως, ο κονστρουκτιβισμός υπογραμμίζει ότι η γνωστική λειτουργία είναι μια μεμονωμένη δραστηριότητα που γίνεται «εγκεφαλικά και ατομικά», ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός επικεντρώνεται κυρίως στη γνώση που κατασκευάζεται κοινωνικά

και «στον έξω κόσμο». Ως εκ τούτου, η ατομική διάσταση φαινομενικά δείχνει αμελητέα. Η γενική άποψη των κοινωνικών κονστρουκτιβιστών είναι ότι η ανθρώπινη γνώση είναι κοινωνικά κατασκευασμένη, και η ερμηνεία της πρέπει να εξαρτάται από το πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσω των οποίων η γνώση αυτή κατασκευάστηκε.

Προχωρώντας εντούτοις στην εξισορρόπηση των δύο αυτών κυρίαρχων θεωριών, θα πρέπει να δοθεί έμφαση τόσο στην κοινωνική όσο και στην ατομική τους διάσταση.

Κατά συνέπεια υιοθετώντας τις βασικές αρχές και των δύο, προκύπτουν τα εξής:

- *Η μάθηση είναι μια ενεργητική διαδικασία κατασκευής και όχι απόκτησης γνώσης*
- *Η γνώση μπορεί να είναι κοινωνικά κατασκευασμένη, ακόμα και όταν η κοινωνική αλληλεπίδραση περιλαμβάνει μόνο το ίδιο το άτομο.*
- *Η ερμηνεία της γνώσης εξαρτάται (α) από την προηγούμενη γνώση και τις πεποιθήσεις που προϋπάρχουν στο άτομο και (β) από το πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσω του οποίου η γνώση έχει κατασκευαστεί.*

2.3.4 Εκπαίδευση για την Κοινωνική Αλλαγή (Freire)

Στη Βραζιλία, τη δεκαετία του '60, ο **Freire** αφιερώθηκε στην καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, αναδεικνύοντας την αξία της «λαϊκής επιμόρφωσης». Χαρακτηρίζει την εκπαίδευση ως πολιτιστική δράση για την ελευθερία κι αποτελεί το μέσο για κάθε πολιτική και κοινωνική αλλαγή. Πίστευε στο διάλογο που προωθεί την ισοτιμία, στηρίζεται στο σεβασμό, την αγάπη και την ανοχή.

Για τον Freire, ο στόχος της μάθησης είναι να οδηγεί στη χειραφέτηση και την κοινωνική αλλαγή. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων, οφείλει να δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες μάθησης, να υποκινεί το διάλογο με επίκεντρο τα προβλήματα των εκπαιδευομένων, να δίνει ερεθίσματα, και να γίνεται ο ίδιος εκπαιδευόμενος.

Ο **Freire**, επιχείρησε να ενθαρρύνει τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες ώστε να αναλάβουν τη συλλογική δράση, επανεξετάζοντας τις συνθήκες που καθορίζουν τη ζωή τους, και διαμορφώνοντας νέες αντιλήψεις που αντιστοιχούν στα ζωτικά συμφέροντά τους, στοιχεία που θα μπορούσαν να τους οδηγήσουν σε κοινωνική αλλαγή (Βεργίδης, Δ. & Κόκκος, Α., 2010).

Η κριτική που δέχτηκε η θεωρία του βασίζεται κυρίως στο γεγονός ότι η μεταφορά του μοντέλου αυτού στις δυτικές κοινωνίες τίθεται συχνά υπό αμφισβήτηση. Οι πολιτικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες της Λατινικής Αμερικής που χαρακτήριζαν εκείνη την εποχή, διαφέρουν κατά πολύ από εκείνες των δυτικών κοινωνιών που είναι πολύ πιο σύνθετες. Συγκεκριμένα, οι κυρίαρχες αντιλήψεις και αξίες του δυτικού κόσμου είναι βαθιά εμφυτευμένες στη συλλογική συνείδηση και τις ενστερνίζεται η μεγαλύτερη πλειοψηφία του πληθυσμού.

2.3.5 Η μετασχηματίζουσα μάθηση (Mezirow)

Στα τέλη της δεκαετίας του '70, (Mezirow, 2007), διατυπώνει τη θεωρία του για τη μάθηση μέσω της επεξεργασίας των εμπειριών των εκπαιδευομένων, αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες του ατόμου για θετική προσωπική αλλαγή. Η μετασχηματίζουσα μάθηση θεωρείται σήμερα η πιο σημαντική και ολοκληρωμένη επιστημονικά, ανάμεσα στις σύγχρονες θεωρίες της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Οι βασικές αρχές της θεωρίας του, είναι:

- *Ο τρόπος που ερμηνεύουμε την πραγματικότητα εξαρτάται από το σύστημα των προσωπικών μας αντιλήψεων.*
- *Οι παραδοχές των ενηλίκων εκπαιδευομένων έχουν αφομοιωθεί ασυνείδητα μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης, και αποτελούν προϊόν επιβολής του πολιτισμικού πλαισίου.*
- *Ορισμένες παραδοχές, είναι εσφαλμένες ή δυσλειτουργικές.*
- *Η μάθηση είναι μια διεργασία κατά την οποία βασικές αξίες και παραδοχές, με βάση τις οποίες λειτουργούμε, αλλάζουν (μετασχηματίζονται).*
- *Ο μετασχηματισμός συμβαίνει όταν οι εκπαιδευόμενοι, μέσω της κριτικής σκέψης, συνειδητοποιούν ότι οι παραδοχές τους περιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον κόσμο.*
- *Η επανεξέταση της συμπεριφοράς στους ενήλικες, αποτελεί επιτακτική ανάγκη.*
- *Η τροποποίηση των εσφαλμένων αντιλήψεων, στάσεων και απόψεων, γίνεται μέσα από την τροποποίηση της συμπεριφοράς και αυτή, είναι που θα οδηγήσει*

σε ευκολότερη προσαρμογή σε μια κοινωνία που αλλάζει και μαζί της αλλάζουμε και εμείς.

- *Ο κριτικός στοχασμός, απεγκλωβίζει απ' ότι επιβάλλει η (κυρίαρχη) ιδεολογία.*

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή ο εκπαιδευτής, οφείλει ν' αναγνωρίσει τις διαφορές ανάμεσα στις δικές του προσδοκίες και εκείνες των εκπαιδευομένων. Να ασκήσει κριτική, πρώτα στις δικές του παραδοχές και μετά να ενισχύσει τους ενήλικους εκπαιδευόμενους ώστε να επανεξετάσουν τη βάση των δικών τους εσφαλμένων αντιλήψεων. Τέλος, οφείλει να λειτουργήσει ως ενισχυτής της διεργασίας του κριτικού στοχασμού και αυτοστοχασμού, ως βασικού χαρακτηριστικού γνωρίσματος της μάθησης των ενηλίκων.

Η καινοτομία της συγκεκριμένης θεωρίας, εντοπίζεται στον διαχωρισμό της βιωματικής μάθησης (χρήση υπαρχουσών προσδοκιών στην κατανόηση των εμπειριών μας) από τη μετασχηματίζουσα (ερμηνεία εμπειριών μέσω νέων προσδοκιών). Η σημασία της μετασχηματίζουσας μάθησης, είναι προφανής, καθώς μέσω αυτής αποκτά το άτομο ενσυναίσθηση του πώς έχει χτίσει τις γνώσεις του και ποιες είναι οι αξίες που καθοδηγούν τις απόψεις του.

Οι επικριτές της θεωρίας, επισήμαναν τον κίνδυνο, οι νέες μετασχηματισμένες αντιλήψεις να είναι επίσης δυσλειτουργικές, καθώς ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος έχει την ευθύνη της επιλογής των νέων αντιλήψεων, δεδομένου ότι πολλές από τις διαστρεβλώσεις των ανθρώπων, προκαλούνται από τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες.

2.3.6 Κοινές Παραδοχές στις Θεωρίες Μάθησης

Όλες οι θεωρίες μάθησης έχουν κοινές παραδοχές, την αναγνώριση της εμπειρίας και της επεξεργασίας της, και την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων στη μαθησιακή διαδικασία.

Αντίστοιχα, όσον αφορά τη στάση και το ρόλο του εκπαιδευτή, συγκλίνουν στο ότι, ο ρόλος του είναι συντονιστικός, υποστηρικτικός, διαμεσολαβητικός και διευκολυντικός.

Ως εκ τούτου, καταρρίπτεται ο μύθος της «αυθεντίας» του εκπαιδευτή. Οι εκπαιδευόμενοι είναι ενεργά υποκείμενα και όχι αντικείμενα που παραλαμβάνουν παθητικά τη μεταφερόμενη γνώση (Αργυροπούλου, Μ., 2016).

2.4 Το Προφίλ των Ενήλικων Καταρτιζομένων

Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έχουν τα εξής, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

- Έρχονται στην εκπαίδευση με συγκεκριμένους στόχους.
- Έχουν ευρύ φάσμα επαγγελματικών και κοινωνικών εμπειριών.
- Έχουν αποκρυσταλλώσει τους τρόπους με τους οποίους προτιμούν να μαθαίνουν.
- Τείνουν προς τον αυτοκαθορισμό, συνεπώς επιδιώκουν συχνά την ενεργητική συμμετοχή τους στην πορεία της μάθησης.
- Διαθέτουν πλήθος γνώσεων και έχουν διαμορφωμένες αξίες, στις οποίες συχνά προσκολλώνται, με συνέπεια να δυσκολεύονται να αποδεχτούν καινούρια γνωστικά αντικείμενα ή νέες μεθόδους.

Ταυτόχρονα, **αντιμετωπίζουν εμπόδια στη μάθηση**, που απορρέουν από την προσωπικότητά τους και συχνά τους οδηγούν να αναπτύξουν μηχανισμούς παραίτησης και άμυνας απέναντι στη νέα γνώση ή μέθοδο, προκειμένου να διατηρήσουν την εσωτερική τους τάξη πραγμάτων (Καραλής, Θ., Παληός, Ζ., & Κόκκος, Α., 2005).

Αντιμετωπίζουν περισσότερες και μεγαλύτερες δυσκολίες, κυρίως λόγω των υποχρεώσεών τους και των πολλαπλών κοινωνικών τους ρόλων (Rogers, A., 1999).

Προσπαθούν να προσαρμόσουν το μαθησιακό αντικείμενο στη δική τους πραγματικότητα, που ενδέχεται να είναι διαφορετική από αυτή των άλλων μελών της ομάδας και όχι ιδιαίτερα οικεία στον εκπαιδευτή (Πολέμη-Τοδούλου Μ., 2005).

Προκειμένου να επιτευχθεί η προσαρμογή αυτή, χρειάζεται να ανατρέχουν στη σχετική με το θέμα προσωπική τους εμπειρία, ώστε να εκφράσουν την άποψή τους, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες. Άρα η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να τους παρέχει την αντίστοιχη ισχύ δίνοντάς τους την ευκαιρία για τέτοιες ενέργειες και συμπεριφορές.

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι έρχονται στη μαθησιακή διαδικασία έχοντας συγκεκριμένες προσδοκίες και απαιτήσεις. Όταν αισθανθούν ότι το επίπεδο του προγράμματος δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους, τότε συχνά απογοητεύονται και χάνουν το κίνητρό τους για τη συνέχιση της προσπάθειάς τους (Rogers, A., 1999), διότι θεωρούν ότι δεν θα αποκομίσουν τα απαραίτητα οφέλη. Κρίνουν ότι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δε θα τους βοηθήσει στην αναβάθμιση της ζωής τους.

Επιπρόσθετα, αναλαμβάνουν στην καθημερινότητά τους πολλαπλούς ρόλους στους οποίους και οφείλουν να ανταποκριθούν θετικά. Οι επαγγελματικές, οικογενειακές και κοινωνικές τους υποχρεώσεις, πολλές φορές, είναι οι αιτίες που τους οδηγούν στην πρόωρη εγκατάλειψη των σπουδών τους, καθώς αδυνατούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του προγράμματος, λόγω έλλειψης χρόνου (Κόκκος, 2005).

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι εισερχόμενοι στη μαθησιακή διαδικασία, έχουν αποκρυσταλλώσει σε μεγάλο βαθμό την αυτοαντίληψή τους. Φέρουν γνώσεις και εμπειρίες και έχουν σαφείς κοινωνικούς ρόλους. Αν αισθανθούν ότι αμφισβητούνται όλα αυτά τα στοιχεία, τότε το εισπράττουν ως προσωπική απόρριψη και απογοητεύονται. Θέλουν να αισθάνονται ικανοί και να λαμβάνουν την αναγνώριση και την αποδοχή των υπολοίπων, στην αντίθετη περίπτωση αντιδρούν αρνητικά δημιουργώντας ένταση στην ομάδα (Γκιάστας, 2000).

Τέλος, υπάρχουν άτομα που βιώνουν υψηλά επίπεδα άγχους και στρες και δεν νιώθουν ικανά. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο ρόλος των εκπαιδευτών είναι πολύ σημαντικός καθώς αυτοί, οφείλουν να στηρίζουν τους εκπαιδευόμενους, να τους βοηθούν και να δείχνουν κατανόηση σε αυτές τις δυσκολίες τους.

2.5 Το Προφίλ των Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Ένας σύγχρονος εκπαιδευτής ενηλίκων, για ν' ανταποκριθεί στα καθήκοντά του, πρέπει να φέρει μερικά απαραίτητα προσόντα, τα εξής:

- *Να δείχνει έμπρακτα το ενδιαφέρον του για τους εκπαιδευόμενους, να τους αποδέχεται, να καταλαβαίνει τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους, να σέβεται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, ν' αναγνωρίζει τη σημασία των γνώσεων και εμπειριών τους, και ν' αντιλαμβάνεται τους ρυθμούς και τις δυνατότητές τους.*
- *Να επικοινωνεί ουσιαστικά, να συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός κλίματος μέσα στο οποίο ανταλλάσσονται ειλικρινή και σαφή μηνύματα, κυριαρχεί ο διάλογος, αναπτύσσεται η αμοιβαιότητα, η αλληλοεκτίμηση, η συνεργασία, και αντιμετωπίζονται δημιουργικά οι τριβές και οι συγκρούσεις.*

- Να οργανώνει και να συντονίζει την ομάδα, να μεθοδεύει την οργάνωση των μαθησιακών δραστηριοτήτων, να ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες των εκπαιδευομένων και να τους υποκινεί να συμβάλουν ενεργητικά σε όλες τις φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας.
- Να προσδιορίζει κατάλληλα το περιεχόμενο των διδακτικών ενοτήτων και το διδακτικό υλικό.
- Να είναι ευέλικτος στην εφαρμογή (όλων) των εκπαιδευτικών τεχνικών, που συνολικά προωθούν την αξιοποίηση των εμπειριών, την ενεργητική συμμετοχή, την αλληλεπίδραση, τον κριτικό στοχασμό, τη μάθηση μέσω της πράξης.
- Να συνδέει την κατάρτιση με την αγορά εργασίας καθώς και με τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας και να συμβάλλει στην επαγγελματική ή/και κοινωνική ένταξη των εκπαιδευομένων.
- Να έχει αυτογνωσία, να γνωρίζει τις δυνατότητές του, τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του, τα όρια των παρεμβάσεών του στην ομάδα.
- Να αυτοαξιολογείται και να εξετάζει κριτικά την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του έργου που προσφέρει, να εντοπίζει τα σημεία στα οποία χρειάζεται ο ίδιος να βελτιωθεί και να επιμορφώνεται συνεχώς (Καραλής, Θ. &, 2005).
- Να είναι ο φορέας της αλλαγής στην εκπαιδευτική ομάδα, να αμβλύνει τις πιέσεις που ασκούνται και να ενισχύει τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας να δείχνουν αυτά που μόλις έμαθαν, επιδιώκοντας την αναγνώριση και την ενίσχυση (Rogers, A., 1999).
- Να λειτουργεί ως εμπνευστής και συντονιστής της ομάδας.
- Να συμβάλλει στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των εκπαιδευομένων που αφορούν στην αναζήτηση εργασίας.
- Να στοχεύει στην εργασιακή τους ένταξη, ενισχύοντας την αυτοεκτίμησή τους, βοηθώντας τους να αισθάνονται ως μελλοντικοί εργαζόμενοι.

2.6 Οι Εκπαιδευτικές Ανάγκες και το Μαθησιακό Συμβόλαιο

Κυρίαρχος στόχος των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων είναι να βοηθηθούν οι εκπαιδευόμενοι να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους, καθώς έτσι θα μπορέσουν να παραμείνουν ενεργά μέλη στην κοινωνία της γνώσης και της εργασίας. Σκοπός τους, να οργανωθεί ένα μαθησιακό περιβάλλον όπου ο ενήλικος το αποδέχεται για να πετύχει ένα στόχο (Rogers, A., 1999). Γι' αυτό, και τα προγράμματα σπουδών της ΕΕΚ πρέπει να προσαρμόζονται στις βασικές αρχές Εκπαίδευσης των Ενηλίκων, έτσι ώστε να περιορίζεται το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης (Χατζηθεοχάρους, Π., Νικολόπουλου, Β., & Γιοβάννη, Ε., 2010).

Το μαθησιακό συμβόλαιο, είναι ένα βοηθητικό έγγραφο για το σχεδιασμό της μάθησης, μια γραπτή συμφωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου, που συνάπτεται προκειμένου να επιτευχθεί ένας τελικός μαθησιακός στόχος. Σε μεγάλο βαθμό προέρχεται από τη θέση του Knowles ότι οι εκπαιδευόμενοι ενήλικες είναι αυτόνομες προσωπικότητες και πρέπει να ενθαρρύνονται, να αναλαμβάνουν περισσότερες ευθύνες για την ίδια τους τη μόρφωση, να χρησιμοποιούν τις προϋπάρχουσες ικανότητες και εμπειρίες τους ως βάση για τη νέα μόρφωση και να τους επιτρέπεται να μαθαίνουν πράγματα που είναι σημαντικά για τους ίδιους.

Το μαθησιακό συμβόλαιο παρέχει τη δομή και τις κατευθυντήριες γραμμές, προσδιορίζει και καθορίζει, αυτό που χρειάζονται οι σπουδαστές και θέλουν να μάθουν, ποιες μαθησιακές δραστηριότητες θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη των μαθησιακών στόχων, πώς θα αξιολογούνται τα μαθησιακά επιτεύγματα, και το σύνολο των ευθυνών όλων των εμπλεκόμενων στο πρόγραμμα.

Δίνει την ευκαιρία στον εκπαιδευτή και τον εκπαιδευόμενο να συζητήσουν τις προσδοκίες, το στυλ διδασκαλίας, τα πλεονεκτήματα, τη διαχείριση συγκρούσεων. Οι στόχοι πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, εφικτοί και ρεαλιστικοί, σαφείς και μετρήσιμοι. Τα καθήκοντα προσδιορίζονται με βάση το επίπεδο ικανοτήτων του εκπαιδευόμενου και του εκπαιδευτικού φορέα και αφορούν τις διαθέσιμες ευκαιρίες μάθησης και πώς θα δομηθούν. Οι ευκαιρίες μάθησης πρέπει να είναι σχετικές με τις δυνατότητες μάθησης του εκπαιδευόμενου.

Η ενασχόληση των εκπαιδευόμενων με το σχέδιο διδασκαλίας, τους οδηγεί στην αναγνώριση των ίδιων τους των αναγκών και οι μαθησιακές δραστηριότητες γίνονται πλέον σημαντικές και ενδιαφέρουσες. Αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο και

ταυτόχρονα αναπτύσσουν ικανότητες, όπως στοχοθεσία, επικοινωνία και διαπραγμάτευση, σχεδιασμό προγράμματος, αξιολόγηση προγράμματος, επαγγελματικές δηλαδή αρμοδιότητες, πολύ σημαντικές για όλα τα πεδία της επαγγελματικής πρακτικής.

Η σχέση τους με τους εκπαιδευτές ή τον φορέα, είναι σχέση εταίρου και δυναμικά εξελίσσεται σε μια δημοκρατική σχέση που διαφέρει με τα παραδοσιακά πρότυπα εκπαίδευσης. Και τα δύο μέρη περιμένουν να αποκτήσουν καινούρια γνώση και νέες προοπτικές ως αποτέλεσμα της διαδικασίας (Μπάντιου, 2011, σ. 56).

Τα τελευταία χρόνια, οι εκπαιδευτές, τα ακαδημαϊκά προγράμματα και τα καινοτόμα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν αρχίσει να αξιοποιούν την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση και τις δομές των μαθησιακών συμβολαίων για την αναμενόμενη ανάπτυξη των σπουδαστών. Οι εκπαιδευτές πρέπει να προχωρούν στην σύνταξη καταλόγων, που σκιαγραφούν τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα, να ελέγχουν τις πληροφορίες τους για να ανακαλύψουν τι δεν ισχύει στο προφίλ της δικής τους ομάδας και να αναδείξουν τις ιδιαιτερότητές της. Η πρώτη συνάντηση θα διαφωτίσει ώστε να αξιολογηθούν σωστά οι επιθυμίες τους, οι προθέσεις τους ή και οι γνώσεις τους. Κατά την πρώτη αυτή συνάντηση είναι σημαντικό να αφιερώνεται χρόνος, ώστε να κριθούν οι ικανότητες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων και να διασυνδεθούν οι προσδοκίες τους με αυτές των εκπαιδευτών και του προγράμματος (Rogers, A., 1999, σ. 81).

2.7 Βασικές Τεχνικές Διδασκαλίας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Οι όροι εκπαιδευτική «μέθοδος» και εκπαιδευτική «τεχνική», συχνά συγχέονται. Ο όρος «μέθοδος» είναι σύνθετος, με πρώτο συνθετικό του την πρόθεση «μετα» και δεύτερο συνθετικό του την τη λέξη «οδός». Είναι η οδός που ακολουθεί ο εκπαιδευτικός προκειμένου να φτάσει στην επίτευξη των διδακτικών του στόχων.

Ο όρος «**τεχνικές**» της διδασκαλίας αναφέρεται σε πιο συγκεκριμένα πρότυπα, σε ειδικές δραστηριότητες, που ακολουθεί ο διδάσκων μέσα στην τάξη και είναι απολύτως συμβατές με τη διδακτική μεθοδολογία που ο ίδιος έχει επιλέξει.

Η διδακτική μεθοδολογία αφορά στο θεωρητικό υπόβαθρο και τις διδακτικές αρχές και πεποιθήσεις του εκπαιδευτικού. Οι εκπαιδευτικές τεχνικές σχετίζονται

περισσότερο με το πως, (εξειδικευμένοι τρόποι), η εκπαιδευτική μεθοδολογική θεωρία, επιτυγχάνεται μέσα στη σχολική τάξη. Συμπληρωματικός είναι ο όρος «**μορφές**» διδασκαλίας που αφορά στον ρόλο και τη σχέση κατά την επικοινωνία και τη διεξαγωγή της διδασκαλίας, μεταξύ του εκπαιδευτικού και του μαθητή, (διδασκτικό τρίγωνο, «εκπαιδευτικός-μαθητής-διδασκόμενη ύλη»).

Συνοπτικά, οι εκπαιδευτικές μέθοδοι διακρίνονται εννοιολογικά από τις εκπαιδευτικές τεχνικές. Η μέθοδος αναφέρεται στις γενικές προδιαγραφές του τρόπου με τον οποίο γίνεται η εκπαίδευση, ενώ η τεχνική είναι το συγκεκριμένο εργαλείο /μέσο με το οποίο εφαρμόζεται η εκπαιδευτική μέθοδος (Καφετζοπούλου, Ο., 2016).

2.7.1 Κατηγορίες μεθόδων

Ως «**Μονολογικές** ή Εκθετικές», χαρακτηρίζονται, η Εισήγηση-Διάλεξη, η Επίδειξη, η Διήγηση, η Ατομική μελέτη και η παρακολούθηση διδασκαλιών.

Ως «**διαλογικές**» μέθοδοι, χαρακτηρίζονται, ο διάλογος, η μαιευτική (Σωκρατικός διάλογος που κατευθύνεται από το διδάσκοντα) η μέθοδος των Ερωτοαποκρίσεων, η Συζήτηση (ο ελεύθερος διάλογος, το στρογγυλό τραπέζι, το πάνελ), ο καταγισμός ιδεών (ιδεοθύελλα ή brainstorming).

Ως, διερευνητικές-ενεργητικές ή συμμετοχικές, χαρακτηρίζονται:

- *Η Διερευνητική μέθοδος (μελέτη περίπτωσης-ανάλυση εκπαιδευτικού περιστατικού-επίλυση προβλήματος-λήψη απόφασης),*
- *Τα Σχέδια Εργασίας (project),*
- *Η Ομαδοσυνεργατική μέθοδος (οι ομάδες εργασίας των μαθητών),*
- *Η Μικροδιδασκαλία*
- *Η Προσομοίωση*
- *Η Πειραματική-εργαστηριακή μέθοδος (φυσικές επιστήμες)*
- *Τα Παιχνίδια ρόλων*
- *Η διδασκαλία με πολυμέσα ηλεκτρονικής τεχνολογίας,*
- *Η Βιωματική μάθηση (μέθοδος project, η λύση προβλήματος,οι ομάδες εργασίας, η πειραματική μέθοδος,η δραματοποίηση, η μίμηση ρόλων, το παιχνίδι, η έρευνα),*
- *Οι εκπαιδευτικές-επιμορφωτικές επισκέψεις,*

- Οι συνεντεύξεις με ειδικούς επιστήμονες, ερευνητές, ανθρώπους του λόγου, της τέχνης, του πολιτισμού, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
- Οι θεατροκεντρικές μέθοδοι (η θεατρική παράσταση, η δραματοποίηση, η δραματοποίηση με βάση συγκεκριμένο λογοτεχνικό κείμενο, η δραματοποίηση με βάση ελεύθερο κείμενο,
- Οι ομάδες συνάντησης-Η Συμβουλευτική,
- Η Κριτική διδασκαλία και ο κριτικός στοχασμός, (η κριτική διδασκαλία είναι αγωγή απελευθέρωσης του εκπαιδευτικού και των μαθητών του. Αγωγή απελευθέρωσης της γνώσης τους που βασίζεται στον Κριτικό στοχασμό και στην αμφισβήτηση (άρση εμπιστοσύνης προς κάθε δεδομένη γνώση, στάση και αξία).

2.7.2 Αξιολόγηση των Τεχνικών Διδασκαλίας

Η εισήγηση έχει ως θετικά, τη μετάδοση γνώσεων και την ανάλυση των εννοιών σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, είναι ευκολότερη η προετοιμασία και η πραγματοποίησή της. Οι εκπαιδευόμενοι αισθάνονται συχνά ασφαλέστεροι με τον κλασσικό τρόπο παρουσίασης.

Αρνητικά, είναι η παθητική στάση των εκπαιδευομένων και ο περιορισμός των δημιουργικών ικανοτήτων τους.

Η μέθοδος των ερωτοαπαντήσεων, προωθεί την αυτενέργεια των εκπαιδευομένων, που παρακινούνται σε σκέψη, δημιουργείται κλίμα επικοινωνίας και συμμετοχής, αναπτύσσεται η κριτική ικανότητα και γίνεται δυνατή η λεπτομερής προσέγγιση ενός ζητήματος.

Αντίθετα, απαιτεί αρκετό χρόνο, είναι πιθανές οι παρεμβάσεις εκτός θέματος και δεν είναι αυτονόητο ότι συμμετέχουν όλοι οι μαθητές. Οι συμμετέχοντες πρέπει ήδη να διαθέτουν κάποιες απόψεις για το θέμα, ενώ περιορίζει τα βιωματικά στοιχεία.

Η επίδειξη, έχει ως θετικά στοιχεία ότι η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από την πράξη, παρουσιάζονται ανάγλυφα οι ορθές και λανθασμένες πράξεις, εναλλακτικές λύσεις, διαδικασίες, κ.λπ., ενώ παράλληλα εξασφαλίζεται η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος. Ως αρνητικά, ότι δεν προωθείται η επικοινωνία και η πρωτοβουλία που βασίζεται στις πράξεις του διδάσκοντα με την παροχή ειδικού εξοπλισμού.

Η πρακτική άσκηση, συνδέει τη θεωρία με την πράξη, προωθεί την ενεργή συμμετοχή. Οι εκπαιδευόμενοι γίνονται περισσότερο υπεύθυνοι και αυξάνεται η

αυτοπεποίθησήτους. Η άσκηση δεν απαιτεί πολύ χρόνο και προωθεί συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους.

Αντίθετα, απαιτεί προσεκτική προετοιμασία και εποπτεία από το διδάσκοντα και υψηλό επίπεδο κατευθυντικότητας. Επί πλέον, κάθεζήτημα δε μπορεί πάντα να εξεταστεί εξονυχιστικά μέσω της άσκησης.

Η μελέτη περίπτωσης, προωθεί την ενεργοποίηση και η συμμετοχή των μαθητών, την ικανότητά τους να λύσουν προβλήματα καθώς και την κριτική και αναλυτική τους σκέψη. Συνειδητοποιούνται τα κριτήρια για τη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων, ενώ από το επιμέρους παράδειγμα, γίνονται αναγωγές σε ευρείς γνωστικούς τομείς.

Στα αρνητικά, υπάρχει δυσκολία στην εξαγωγή συμπερασμάτων, όταν οι λύσεις δεν μπορούν να αποτιμηθούν ποσοτικά, είναι δύσκολη (όσο και αναγκαία) η αναγωγή από το επιμέρους στο ολικό, και απαιτείται σημαντική εκπαιδευτική και επαγγελματική εμπειρία από τον καθηγητή.

Το παιχνίδι ρόλων, προκαλεί την πλήρη ενεργοποίηση των συμμετεχόντων, αναπτύσσει την ικανότητα διαπραγμάτευσης και επικοινωνίας, και ευνοεί την αλλαγή των στάσεων των εκπαιδευομένων.

Στα αρνητικά, ότι η επιτυχία εξαρτάται από τη διάθεση και τη δημιουργικότητα των εκπαιδευομένων, και ο εκπαιδευτής πρέπει να γνωρίζει καλά τις αρχές της επικοινωνίας και της δυναμικής της ομάδας.

Οι ομάδες εργασίας, προσφέρουν ενεργή συμμετοχή και επικοινωνία μεταξύ των μαθητών όπου η έκφραση της γνώμης είναι πιο ελεύθερη και οι ανταλλαγές περισσότερο αυθόρμητες. Η ομαδική εργασία ελευθερώνει τους μαθητές από το φόβο της αποτυχίας, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσεται ένα πνεύμα αμοιβαιότητας και αλληλοβοήθειας.

Ως αρνητικά, ο εκπαιδευτής να μην έχει την τάση να συντονίζει τα πάντα, να εμπιστεύεται τις δυνατότητες και πρωτοβουλίες των εκπαιδευομένων, ενώ πρέπει να τηρεί τις προδιαγραφές για τη λειτουργία των ομάδων.

Ο καταιγισμός ιδεών, έχει ως θετικά, ότι αποφασίζεται η ομάδα των εκπαιδευομένων να επεξεργαστεί ένα ζήτημα, ότι κάθε εκπαιδευόμενος ατομικά σχολιάζει γραπτώς το ζήτημα για λίγα λεπτά, συγκρίνει τα σχόλιά του με έναν άλλο εκπαιδευόμενο για 8-10 λεπτά, εντοπίζοντας κοινά σημεία και διαφορές, προβαίνοντας σε

αλληλοσυμπλήρωση, κ.λπ. Η παραπάνω δραστηριότητα επαναλαμβάνεται μέσα σε ομάδες των τεσσάρων εκπαιδευόμενων (δυάδες), και οι απόψεις τους παρουσιάζονται στην τάξη, γίνεται σύνθεση και εξάγονται συμπεράσματα.

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτής θα πρέπει να σημειώνει τις ιδέες των μαθητών πιστά, χωρίς καμία παρέμβαση σε αυτές, να ταξινομεί σε κατηγορίες τις λέξεις που έγραψε, ζητά από τους εκπαιδευόμενους να σχολιάσουν τις κατηγορίες που προέκυψαν και προβαίνει σε σύνθεση των όσων συζητήθηκαν. Έτσι, καταφέρνουμε μια χαλαρή ατμόσφαιρα, απελευθερώνεται η σκέψη των εκπαιδευομένων και αξιοποιείται η δημιουργικότητά τους, η ανακάλυψη των πολλαπλών πτυχών ενός ζητήματος, η επίλυση ενός προβλήματος και ο εμπλουτισμός των γνώσεων.

Η επιλογή των τεχνικών διδασκαλίας πρέπει:

- Να είναι **κατάλληλη** για το μαθητή και το αντικείμενο διδασκαλίας, να προκαλεί ουσιαστική **συμμετοχή** των μαθητών.
- Να προωθεί την **αυθεντική συμμετοχή** τους ανάλογα με τη φάση του προγράμματος, τον διαθέσιμο χρόνο, το αντικείμενο, και τους σκοπούς της ενότητας.
- Να έχει τα περιθώρια ευλυγισίας και ελαστικότητας, να προκαλεί τους μαθητές σε στοχαστική και κριτική εξέταση, επανεξέταση και ανάλυση των δεδομένων, των πτυχών και των παραμέτρων ενός ζητήματος.
- Να επιτρέπει εμπνευσμένες και εμπειριστατωμένες παρεμβάσεις από την πλευρά του εκπαιδευτικού που τις χρησιμοποιεί, να είναι αποτελεσματική ώστε να σέβεται και να αναγνωρίζει το ρόλο του μαθητή.
- Να προσαρμόζεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων. Καμία τεχνική δεν μπορεί να αντικαταστήσει ή να αναπληρώσει την ελλιπή γνώση του αντικειμένου διδασκαλίας.

Κάθε τεχνική διδασκαλίας πρέπει να στοχεύει ώστε, να επιφέρει τα βέλτιστα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, να κερδίζει το ενδιαφέρον των μαθητών, να προωθεί τη συμμετοχική διαδικασία μάθησης, να ενεργοποιεί τους μαθητές (συνεργατική διαδικασία-αξιοποίηση του συμμαθητή ως πηγή μάθησης), και να συνδέει τη σκέψη με τη δράση. (Καφετζοπούλου, Ο., 2016).

Κεφάλαιο 3. Οι Πολιτικές της ΕΕ στη Δια Βίου Μάθηση

Εικόνα: 2^η: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Πηγή: <https://epale.ec.europa.eu/en/policy-in-the-eu>

Στη δεκαετία του 80, στο πλαίσιο της τότε ΕΟΚ, αποφασίστηκε να τονωθεί η συνεργασία και η κινητικότητα μεταξύ των κρατών μελών, εν όψει της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τότε, η ΔΒΜ προκρίθηκε ως ένα από τα βασικά εργαλεία προώθησης όλων των μεταρρυθμίσεων που θα ενίσχυαν την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή. Στρατηγικός στόχος όλων αυτών των προσπαθειών υπήρξε η διεύρυνση και η ενίσχυση των ευκαιριών μάθησης σε όλα τα επίπεδα για όλους τους εργαζόμενους.

Με τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησαν νομικές βάσεις οι τομείς της παιδείας, της επαγγελματικής κατάρτισης, του πολιτισμού, της δημόσιας υγείας και της νεολαίας. Έτσι, σταδιακά η ΕΟΚ άρχισε να μετασχηματίζεται βασισμένη στη σημασία που δόθηκε στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Αυτός ο μετασχηματισμός, βέβαια, δεν έγινε με σταθερό ρυθμό, αλλά είχε επιταχύνσεις, επιβραδύνσεις, συναινέσεις, αντιφάσεις και ποιοτικά άλματα (Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α., 2006).

Ακολούθως, παρουσιάζουμε τις σημαντικότερες φάσεις μετασχηματισμού της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής.

3.1 Θεσμικές Πρωτοβουλίες μέχρι το 1975

Στις **25 Μαρτίου 1957**, υπογράφεται στη Ρώμη, η αντίστοιχη συνθήκη⁶ με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Η συνθήκη διατύπωσε γενικές αρχές μιας κοινής πολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης με κεντρικό στόχο την ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών και την προώθηση της κοινής αγοράς.

Στη συνθήκη υπήρξε αναφορά για τον καλύτερο συντονισμό των κρατών-μελών στους τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της έρευνας και της διάδοσης των γνώσεων που σχετίζονταν με την γεωργική παραγωγή και την κοινή αγροτική πολιτική. Από το πρώτο στάδιο καθορισμού της κοινής πολιτικής, ήταν σαφές ότι ο στόχος δεν ήταν η ενοποίηση των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, αλλά η υιοθέτηση κοινών κανόνων και γενικών αρχών, προσανατολισμός που παραμένει διαχρονικά μέχρι σήμερα (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 84).

Στο άρθρο 57 αναφέρονται οδηγίες αναγνώρισης διπλωμάτων και τίτλων επαγγελματικών προσόντων, ενώ δεν περιέχεται καμία συγκεκριμένη αναφορά στη γενική εκπαίδευση, παρά μόνο στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) (Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α., 2004, σ. 48).

Από την ίδρυση της ΕΟΚ μέχρι και τη δεκαετία του 1970, ενισχύθηκε η άποψη ότι **η κατάρτιση είναι ένα εργαλείο** που θα ενδυνάμωνε το ήδη αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις πολιτικές της απασχόλησης και θα καθιστούσε την Ευρώπη δυνατή να συμμετέχει στη διεθνή διαβούλευση σε οικονομικά και κοινωνικά θέματα (Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α., 2004, σ. 112).

Το 1971 στο Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας τονίζεται η ανάγκη στενότερης συνεργασίας μεταξύ επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και αποφασίζεται η σύσταση μιας ομάδας εμπειρογνομώνων, με σκοπό τη διερεύνηση της χρησιμότητας χρησιμότητας ενός ευρωπαϊκού κέντρου για τα θέματα οργάνωσης, λειτουργίας, συνεργασίας και χρηματοδότησης της παιδείας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. (Σιάκαρης, Κ., 2006, σ. 32).

Το **1973** ορίζεται για πρώτη φορά Επίτροπος με αρμοδιότητα τα θέματα της εκπαίδευσης, ενώ το 1975, ιδρύεται το «**Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της**

---

⁶<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12002E/TXT&from=EN>
Η ημερομηνία αυτή, θεωρείται ως ημέρα ίδρυσης της ΕΕ.

Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP)⁷», που σκοπό του είχε την προώθηση ενός Ευρωπαϊκού χώρου ΔΒΜ μέσα από την ανάλυση δεδομένων, τη διάδοση πληροφοριών και την προτροπή κοινών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση δυσχερειών στο χώρο της επαγγελματικής κατάρτισης.

Το **1976** εγκρίθηκε το πρώτο εκπαιδευτικό πρόγραμμα κοινοτικής δράσης και ιδρύθηκε η **Επιτροπή Παιδείας** με στόχο τον συντονισμό της συνεργασίας των κρατών μελών σε εκπαιδευτικά **ζητήματα** (Πασιάς, 2006). **Τότε πρωτοεμφανίστηκε η έννοια της «Ευρωπαϊκής Διάστασης της Εκπαίδευσης»** και κύριοι στόχοι της δράσης ήταν η πολιτιστική και επαγγελματική κατάρτιση των πολιτών των κρατών μελών, η ανάπτυξη δομών για την προώθηση και διασφάλιση ίσων ευκαιριών, η βελτίωση της σχέσης μεταξύ των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, η συνεργασία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η ενίσχυση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών, η ανταγωνιστικότητα, η προσαρμοστικότητα στις διεθνείς συνθήκες, κ.λπ. (Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α., 2004).

3.2 Η περίοδος 1976-1992

Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, μπαίνουν τα θεμέλια και ορίζονται οι τομείς μίας **κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής**. Συγκεκριμένα, κατά τη δεκαετία 1976-1986 σχεδιάζονται ποικίλα προγράμματα στον τομέα της εκπαίδευσης με βασικό άξονα την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Το 1987 η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου φέρνει τη νεολαία ξανά στο επίκεντρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς οι συνεχείς οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές, απαιτούν πολλαπλή ανθρώπινη παρέμβαση.

Παράλληλα το ενδιαφέρον για την ευρωπαϊκή ενοποίηση διευρύνθηκε και σε άλλους πυλώνες πέραν του οικονομικού. Στη βάση αυτών των αμιγώς οικονομικών προσδοκιών ήταν που η εκπαίδευση και η κατάρτιση τέθηκαν βαθμιαία στο επίκεντρο της πορείας για την ευρωπαϊκή ανάπτυξη, διότι παρείχαν τη δυνατότητα ενίσχυσης

---

⁷ Το Cedefop ιδρύθηκε το 1975 και αποτελεί έναν από τους αποκεντρωμένους οργανισμούς της ΕΕ. Αρχικά εγκαταστάθηκε στο Βερολίνο, ενώ από το 1995 μέχρι σήμερα εδράζεται στη Θεσσαλονίκη. Έργο του είναι η συμβολή στη διαμόρφωση πολιτικών ΕΕΚ σύμφωνα με τις εκάστοτε προτεραιότητες της ΕΕ και η διάχυση των πληροφοριών προς όλους τους ενδιαφερόμενους.

στον τομέα της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας και της ευημερίας (Νιάνιας, Δ. Γ., 1989, σ. 300).

- Έτσι, **το Δεκέμβριο 1989** υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το κείμενο του **Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων**⁸ όπου αναφέρονται μεταξύ άλλων το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και η εξάλειψη των εμποδίων που προκύπτουν από την αναγνώριση διπλωμάτων ή επαγγελματικών προσόντων, καθώς επίσης και η δυνατότητα πρόσβασης των εργαζομένων στην επαγγελματική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου.
- **Το Νοέμβριο του 1991**, με ένα υπόμνημα της Επιτροπής, υπογραμμίζοταν η ανάγκη **συντονισμού των κοινοτικών προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης**. Ο σκοπός του υπομνήματος ήταν η προώθηση της ποιοτικής εκπαίδευσης και της συνεχιζόμενης κατάρτισης, ώστε να διασφαλίζεται μια μεγάλη ποικιλία ικανοτήτων/δεξιοτήτων για τους εργαζόμενους, και η εξασφάλιση ισότιμης και χωρίς διακρίσεις μεταχείρισης των νέων (Νικολακοπούλου-Στεφάνου, 2001).
- Οι τεχνολογικές μεταβολές κατά τη δεκαετία του '90, επέδρασαν αποφασιστικά στις σχέσεις παραγωγής, στις αντιλήψεις για τις θέσεις απασχόλησης και τα ζητούμενα εκπαιδευτικά προσόντα στην αγορά εργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μεγάλη αύξηση των αναγκών σε εκπαίδευση ή μετεκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού. Ειδικότερα, κατά την **περίοδο 1986-1992** η Επιτροπή Παιδείας παροτρύνει τα κράτη μέλη να υλοποιήσουν κοινοτικά προγράμματα δράσης με σκοπό την ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ παιδείας και οικονομίας σε εθνικό επίπεδο και την αποτελεσματικότερη συμβολή των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και της συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000).

---

⁸ *Commission of the European Communities (1989), Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers.*

3.3 Η περίοδος 1992 -2010

Στην περίοδο αυτή, οι συνθήκες στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν σαφώς διαφοροποιηθεί από το παρελθόν. Η παγκοσμιοποίηση, οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι μεταβολές του περιβάλλοντος, οι δημογραφικές μεταβολές και ό,τι αυτές συνεπάγονται και κυρίως η οικονομική κρίση, είναι στοιχεία που συνθέτουν ένα νέο πλαίσιο, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται ο ιδιαίτερα σημαντικός **ρόλος των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης**, κυρίως όσον αφορά στην ανάπτυξη και αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων.

Η θεσμική σύσταση, οργάνωση και λειτουργία των συστημάτων αυτών αποτελεί κεντρική πολιτική δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της οποίας, εκφράζονται οι λειτουργίες που επιτελούν τα συστήματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και το είδος των σχέσεων που έχουν αφενός με το εκπαιδευτικό σύστημα συνολικά, αφετέρου με την οικονομική δραστηριότητα, την αγορά εργασίας και τις πολιτικές απασχόλησης.

3.3.1 «Συνθήκη του Μάαστριχτ»

Με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ⁹ η οποία τίθεται σε ισχύ το 1993, αρχίζει η θεσμοθέτηση του Ευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού Χώρου. Η συνθήκη αυτή, καθιερώνει κοινοτικές πολιτικές σε έξι νέους τομείς, τα Διευρωπαϊκά δίκτυα, την Βιομηχανική πολιτική, την Προστασία των καταναλωτών, τον Πολιτισμό, τη Νεολαία, **την Εκπαίδευση και Επαγγελματική Κατάρτιση.**

Στη συνθήκη γίνεται για πρώτη φορά **λόγος για την έννοια της τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης** με δύο άρθρα που αφορούν αποκλειστικά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση θεσμοθετώντας επίσημα την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική. Παράρτημα δε της συνθήκης του Μάαστριχτ, που υπογράφηκε από όλα τα κράτη μέλη, πλην του Ηνωμένου Βασιλείου, προβλέπει τη δημιουργία κοινών πολιτικών σε θέματα ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, απασχόλησης, συνθηκών εργασίας, επαγγελματικής κατάρτισης.

---

⁹Συνθήκη για την ΕΕ, ΕΕ C 191 29-7-1992 THEATY ON EUROPEAN UNION, Official Journal C 191, 29 July 1992.

Η εκπαίδευση γίνεται πλέον ο επίσημος φορέας άσκησης πολιτικής, με βάση νόμους και διατάξεις. Αυτή η μεταβολή οδηγεί στην ίδρυση μίας νέας Γενικής Διεύθυνσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία είναι αρμόδια για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Στη συνθήκη ενσωματώνεται το **Κοινωνικό Πρωτόκολλο**, σύμφωνα με το οποίο οι κοινοτικές αρμοδιότητες επεκτείνονται και στον κοινωνικό τομέα.

Οι στόχοι του πρωτοκόλλου αφορούν στην προώθηση της απασχόλησης, στη συνεργασία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μεταξύ τους, στη φοιτητική και μαθητική κινητικότητα, στη σύνδεση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με την αγορά εργασίας και στη σύγκριση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ έθεσε τις βάσεις μιας κοινής ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, ορίζοντας το πλαίσιο αρμοδιοτήτων της ΕΕ. Ο τομέας της παιδείας εμπεριέχεται για πρώτη φορά αυτοτελής σε συγκεκριμένη ενότητα με τον τίτλο «Παιδεία, Επαγγελματική Εκπαίδευση και Νεολαία», δηλώνοντας την πρόθεση της ΕΕ να αναλάβει ενεργό ρόλο στο συγκεκριμένο πεδίο, στηρίζοντας τις εθνικές πρωτοβουλίες και σεβόμενη την αποκλειστική δικαιοδοσία των κρατών-μελών στον καθορισμό του περιεχομένου και της οργανωτικής δομής των εκπαιδευτικών τους συστημάτων.

Στην κατεύθυνση της παροχής παιδείας υψηλού επιπέδου, η συνθήκη ενθάρρυνε και υποστήριξε δράσεις, θέτοντας ως επιμέρους στόχους:

- *Την εκμάθηση των γλωσσών των κρατών-μελών, ως μέσο προώθησης της ευρωπαϊκής διάστασης της παιδείας.*
- *Την προώθηση της συνεργασίας των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και την αύξηση των ανταλλαγών νέων, φοιτητών και εκπαιδευτικών, μέσω της αναγνώρισης διπλωμάτων και περιόδων σπουδών.*
- *Τη δημιουργία ενός δικτύου ανταλλαγής και διάχυσης πληροφοριών, εμπειριών και πρακτικών για την κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων των συστημάτων εκπαίδευσης των κρατών-μελών.*
- *Την προώθηση της εξαποστάσεως εκπαίδευσης (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 97).*

3.3.2 «Λευκή Βίβλος» (1993)

Το κομβικό σημείο στη δεκαετία του 90, ήταν η κυκλοφορία της **Λευκής Βίβλου**, με τίτλο **«Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση-οι προκλήσεις και η αντιμετώπισή**

τους για τη μετάβαση στον 21^ο αιώνα» με πρωτοβουλία του τότε προέδρου Jacques Delors.

Εκεί, καταγράφονται τρεις σημαντικοί παράγοντες για τη μετάβαση της Ευρώπης σε μία νέα μορφή κοινωνίας. **Η διάδοση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, η πίεση της αγοράς εργασίας και η επιστημονική ανάπτυξη,** καθιστούν απαραίτητη τη μεταλλαγή της κατάρτισης σε στοιχείο προσαρμογής και εξέλιξης, ενώ η γενική μόρφωση είναι πλέον πολύ σημαντική για τη μετέπειτα ζωή και κατανόησή της από τον καθένα. Εξίσου σημαντική είναι και η ικανότητα απασχόλησης, ανάλογα με τα προσόντα που εξασφαλίζει η τυπική εκπαίδευση, αλλά και με τα προσόντα που ένα άτομο αποκτά μέσα στο πλαίσιο της άτυπης μάθησης.

Το 1995, δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η **Λευκή Βίβλος για την εκπαίδευση και την κατάρτιση με τίτλο «Διδασκαλία και Μάθηση, Προς την Κοινωνία της Γνώσης»,** με στόχο την ένταξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στο κέντρο της στρατηγικής της για την επιδίωξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής (Πασιάς, 2006).

Σύμφωνα με τη Βίβλο, η μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης-κατάρτισης τίθεται στο επίκεντρο του προτεινόμενου μοντέλου, με κύριο σκοπό την τόνωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Οι κεντρικές κατευθύνσεις τις οποίες υπέδειξε η Λευκή Βίβλος αναφέρονται:

- *στη σημασία της γενικής μόρφωσης (ενίσχυση της τυπικής εκπαίδευσης),*
- *στην ανάπτυξη της ικανότητας απασχόλησης, και*
- *στη σύνδεση της τυπικής εκπαίδευσης με τη ΔΒΜ, μέσα από την απόκτηση προσόντων.*

Ουσιαστικά, με τη Λευκή Βίβλο ανοίγει ο δρόμος για την **ανάπτυξη και την προώθηση της ΔΒΜ στην ΕΕ,** αφού το εκπαιδευτικό της πρόγραμμα έγινε η βάση πάνω στην οποία ανελήφθησαν μια σειρά πρωτοβουλίες από πλευράς ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών και δικτύων, (π.χ. ΟΟΣΑ, Eurydice¹⁰).

---

¹⁰ Το δίκτυο Eurydice, είναι ένα δίκτυο 43 εθνικών μονάδων που είναι εγκατεστημένες σε όλες τις χώρες του προγράμματος Erasmus+. Το δίκτυο δημοσιεύει περιγραφές των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, συγκριτικές εκθέσεις αφιερωμένες σε συγκεκριμένα θέματα, δείκτες και στατιστικά στοιχεία, σχετικά με τον τομέα της εκπαίδευσης.

Με βάση τη Λευκή Βίβλο δημιουργήθηκαν πολλά από τα προγράμματα της δεκαετίας του 1990 και της νέας χιλιετίας, όπως τα **Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας** που είναι σημαντική συμβολή στη ΔΒΜ.

3.3.3 «Συνθήκη του Άμστερνταμ»

Σε συνέχεια των προηγούμενων εξελίξεων, τον Οκτώβριο του 1996 η Επιτροπή εξέδωσε την πράσινη Βίβλο για την «Εκπαίδευση, την Κατάρτιση και την Έρευνα: τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα», με σκοπό τη διερεύνηση, την ανάλυση και την εξεύρεση λύσεων στα προβλήματα ελεύθερης διακίνησης και διακρατικής κινητικότητας καταρτιζομένων και εκπαιδευτών. Οι δύο Λευκές και η μια Πράσινη Βίβλος ενσωματώθηκαν στα κείμενα της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1997, σε ό,τι αυτή αφορούσε τους τομείς εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 109).

Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση, η Συνθήκη του Άμστερνταμ εμπεριείχε την ιδέα της δια βίου μάθησης ως βασικού εργαλείου ενίσχυσης της απασχόλησης αντικατοπτρίζοντας τη σημασία που έδινε η ΕΕ στις διαδικασίες μάθησης σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου (το 1996 είχε οριστεί ως «Ευρωπαϊκό Έτος δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης»). Ουσιαστικά, γινόταν αναφορά στην επιδίωξη να συμβάλλει η ΔΒΜ στη διαμόρφωση ενός εξειδικευμένου, καταρτισμένου και ευπροσάρμοστου ανθρώπινου δυναμικού, που θα μπορεί να ανταποκριθεί στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας.

Στο κείμενο της συνθήκης περιέχονται αναφορές για το συντονισμό των εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης, την υιοθέτηση πολιτικών απασχόλησης και την ανάγκη αναγνώρισης των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων. Παράλληλα, καλούνταν οι κοινωνικοί εταίροι να αναλάβουν πρωτοβουλίες που θα προωθούσαν την απασχολησιμότητα των εργαζομένων (ευκαιρίες επαγγελματικής εμπειρίας, εκπαιδευτικά προγράμματα), να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη της δια βίου κατάρτισης (σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη) και να συνάψουν κλαδικές και επιχειρησιακές συμφωνίες για την υιοθέτηση ευέλικτων μορφών απασχόλησης, εντός του πλαισίου ισορροπίας μεταξύ της ευελιξίας και της ασφάλειας (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 111).

3.3.4 «Διακήρυξη της Μπολόνια» (1999)

Με τη «Διακήρυξη της Σορβόννης» το 1998, τέθηκε ως στόχος η ενίσχυση και η διευκόλυνση της κινητικότητας των σπουδαστών και των διδασκόντων, ενώ αποφασίστηκε και η προώθηση της αναγνωρισιμότητας των τίτλων σπουδών και των ακαδημαϊκών προσόντων.

Όμως, η Διακήρυξη της Μπολόνια¹¹ εγκαινίασε ουσιαστικά στην Ευρώπη μία νέα μορφή διακρατικής συνεργασίας για την ανάπτυξη των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών για την ανώτατη εκπαίδευση. Πλέον, η Ευρώπη αποσκοπεί σε έναν τύπο οικονομικής και εργασιακής ανάπτυξης με υψηλό επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και ειδίκευσης ώστε να αναπτυχθεί περαιτέρω το κοινωνικό της μοντέλο. Τα πολιτικά εργαλεία, όμως, που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των στόχων αυτών, παρότι καινοτόμα, θεωρούνται σχετικά αδύναμα, καθώς η υλοποίησή τους είναι καθαρά εθνική υπόθεση.

Συγκεκριμένα, η συνθήκη της Μπολόνια στόχευσε στην εισαγωγή ενός συστήματος ακαδημαϊκών τίτλων που θα είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι και συγκρίσιμοι, στην προώθηση της κινητικότητας των σπουδαστών, των διδασκόντων και των ερευνητών, και στην εξασφάλιση υψηλής ποιότητας μάθησης και διδασκαλίας. Καίρια σημεία στα οποία επικεντρώνεται η διαδικασία, περιλαμβάνουν τη ΔΒΜ, την απασχολησιμότητα, τη χρηματοδότηση, τη διάρθρωση των τίτλων σπουδών, το διεθνές άνοιγμα, τη συλλογή δεδομένων και την εξασφάλιση ποιότητας.

Στην πράξη, η Διακήρυξη της Μπολόνιας είναι το πρώτο βήμα για την εγκαθίδρυση του **Ενιαίου Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης** με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας και την προώθηση της συγκρισιμότητας, της συμβατότητας και της κινητικότητας. Απώτερος στόχος ήταν η συνοχή και η συνάφεια των δομών και των περιεχομένων των εθνικών συστημάτων, ώστε να συμβάλλουν στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης στον Ευρωπαϊκό χώρο. Από το κείμενο της διακήρυξης δεν απορρέει κάποια νομική δέσμευση για τις χώρες που το υπογράφουν, ωστόσο αποτελεί ενδεικτικό των πολιτικών τους προθέσεων να ενισχύσουν τη συνεργασία τους στο επίπεδο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, (Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α., 2004, σ. 77).

Συνοπτικά, οι στόχοι της «Διαδικασίας της Μπολόνια» μέχρι το 2020 ήταν:

---

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11088>

- Η βελτίωση της κοινωνικής διάστασης της εκπαίδευσης, μέσω των ίσων ευκαιριών για όλους,
- Η ενίσχυση της ΔΒΜ μέσω της σύνταξης πλαισίων επαγγελματικών προσόντων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο,
- Η παροχή γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων για την ενίσχυση των ευκαιριών απασχόλησης και επαγγελματικής ανέλιξης,
- Η ανάπτυξη μέσων και εργαλείων εξατομικευμένης μάθησης,
- Η σύνδεση έρευνας και καινοτομίας, και
- Η αύξηση ευκαιριών πρόσβασης και κινητικότητας.

3.3.5 «Στρατηγική της Λισαβόνας» (2000)

Στόχος της Στρατηγικής της Λισαβόνας, ήταν να γίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2010, **η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία γνώσης** στον πλανήτη ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

Η Στρατηγική της Λισαβόνας¹² συνέδεσε τα ζητήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης με την οικοδόμηση μιας κοινωνίας της γνώσης, την αύξηση της απασχόλησης, την προσφορά ευκαιριών μάθησης, κατάρτισης και εργασίας σε κάθε στάδιο της ζωής των ατόμων (ειδικότερα των νέων, των ενηλίκων ανέργων και όσων οι δεξιότητες δεν ανταποκρίνονταν πλέον στις εργασιακές απαιτήσεις).

Βασικοί πυλώνες ήταν η ενθάρρυνση για την λειτουργία τοπικών κέντρων μάθησης, η προώθηση των νέων δεξιοτήτων που σχετίζονταν με τις τεχνολογίες της πληροφορίας, η άμβλυση του ηλεκτρονικού αναλφαβητισμού και η διασφάλιση της διαφάνειας στην απόκτηση και αναγνώριση των ικανοτήτων.

Τα κράτη-μέλη σε συνεργασία με το Συμβούλιο και την Επιτροπή κλήθηκαν να αναλάβουν δράσεις και πρωτοβουλίες για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων όπως:

- Ο υποδιπλασιασμός μέχρι το 2010 των νέων ηλικίας 18-24 ετών που θα ολοκληρώνουν μόνο τον κατώτερο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χωρίς να συνεχίσουν την εκπαίδευση ή την κατάρτισή τους.
- Η αμοιβαία επωφελής συνεργασία σχολείων, κέντρων κατάρτισης,

¹² <https://www.europarl.europa.eu/highlights/el/1001.html>

επιχειρήσεων και ερευνητικών οργανισμών και η λειτουργία των σχολείων και των κατάρτισης ως τοπικά κέντρα μάθησης, με πλήρη σύνδεση στο διαδίκτυο και ανοικτή πρόσβαση σε όλους τους πολίτες.

- *Ο καθορισμός ενός ευρωπαϊκού πλαισίου των νέων δεξιοτήτων (πληροφορικής, ξένων γλωσσών, τεχνολογίας, επιχειρηματικές και κοινωνικές δεξιότητες) που θα προωθούσε η δια βίου μάθηση και η εφαρμογή ενός συστήματος πιστοποίησης για την παροχή του ευρωπαϊκού διπλώματος βασικών δεξιοτήτων πληροφορικής.*
- *Η διευκόλυνση της κινητικότητας σπουδαστών και εκπαιδευτών, μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων (Socrates, Leonardo da Vinci), ο σαφής καθορισμός κριτηρίων πιστοποίησης προσόντων, σπουδών και κατάρτισης και η υιοθέτηση μιας κοινής μορφής βιογραφικών σημειωμάτων.*

Η στρατηγική έθεσε με σαφήνεια τις μελλοντικές προκλήσεις στο χώρο της ΕΕΚ, αλλά και της ΕΕ γενικότερα, σε συνάρτηση με τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας και των ψηφιακών μέσων, της δημογραφικής μεταβολής και των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η προσαρμοστικότητα των πολιτών στις νέες προκλήσεις, εξαρτάται από την ικανότητα των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης να συμβαδίσουν με τις εξελίξεις και να εξασφαλίσουν την πρόσβαση στη ΔΒΜ και την παροχή ίσων ευκαιριών απασχόλησης. Η συνεχής μάθηση και κατάρτιση θεωρήθηκε το βασικό εργαλείο τόσο για την επίτευξη της οικονομικής προόδου, όσο και για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, της ανεκτικότητας και των δημοκρατικών αξιών, καθώς και την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού και των ανισοτήτων (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 119).

3.3.6 «Συνθήκη της Νίκαιας»

Η Συνθήκη της Νίκαιας (2001) επιδίωξε να διευθετήσει ζητήματα θεσμικής υφής που εκκρεμούσαν από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και να προετοιμάσει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ ενόψει της επικείμενης διεύρυνσης, με την προσθήκη δέκα νέων χωρών από την περιοχή της ανατολικής Ευρώπης (Μούσης, Ν. , 2013, σ. 23).

Η αναφορά σε θέματα εκπαίδευσης περιορίζεται σε δράσεις για την προώθηση ζητημάτων που σχετίζονται με την έρευνα, την καινοτομία και την τεχνολογία, ενώ καθιερώθηκε, χωρίς δεσμευτική ισχύ, ο **Χάρτης των Θεμελιωδών**

Δικαιωμάτων¹³. Στο άρθρο 14 του χάρτη αναφέρεται το δικαίωμα του ατόμου στην εκπαίδευση και την επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση, η δυνατότητα δωρεάν συμμετοχής στην υποχρεωτική εκπαίδευση, η ελεύθερη ίδρυση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και το δικαίωμα των γονέων να επιλέγουν την μόρφωση των τέκνων τους με βάση τις προτιμήσεις τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000)¹⁴.

3.3.7 «Διαδικασία της Κοπεγχάγης»

Με τη διαδικασία της Κοπεγχάγης (2002)¹⁵ αποτυπώθηκε μια **ενιαία στρατηγική για τη βελτίωση της απόδοσης, της ποιότητας και της ελκυστικότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης**.

Η διακήρυξη αποτελεί σημείο αναφοράς για την ΕΕΚ, καθορίζοντας τις πολιτικές της Ένωσης και των κρατών-μελών για την εφαρμογή κοινών εργαλείων, αρχών και κατευθυντήριων γραμμών για την προαγωγή της κινητικότητας, της μάθησης και της εργασίας. Ενσωματώνοντας τις αρχές της ΔΒΜ, οδήγησε στην εναρμόνιση ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών της ΕΕΚ. Στη σύνοδο των Υπουργών Παιδείας το 2003 καθορίστηκαν οι αρμοδιότητες των ιδρυμάτων και των φορέων που θα εμπλακούν, ενώ αποφασίστηκε και η δημιουργία του **Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων**.

Η Διαδικασία της Κοπεγχάγης συνεχίζει να διαδραματίζει ενεργό ρόλο στα θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς αποτελεί μέρος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και προβλέπει μια σειρά από δράσεις σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Οι βασικοί της στόχοι στα επόμενα χρόνια περιλαμβάνουν:

- *Τη βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ.*
- *Την εφαρμογή της δια βίου μάθησης και της κινητικότητας.*
- *Την προώθηση της δημιουργικότητας, της επιχειρηματικότητας.*
- *Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, της ισότητας και της συμμετοχής των πολιτών (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 162).*

¹³ https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

¹⁴ Βλέπε, υποσημ. 11)

¹⁵ ΕΕ C13 18-01-2003, ψήφισμα του συμβουλίου της ΕΕ, σχετικά με την προώθηση της Ευρωπαϊκής Συνεργασίας για την ΕΕΚ.

3.3.8 «Ανακοινωθέν του Ελσίνκι» (2006)

Ακολούθησε επανεξέταση της διαδικασίας στο Μάαστριχτ το 2004¹⁶, όπου επισημάνθηκε η πρόοδος που σημειώθηκε σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη κοινών εργαλείων και αρχών, καθώς και μια δεύτερη επανεξέταση στο **Ελσίνκι το 2006**¹⁷, όπου υπογραμμίσθηκε η ανάγκη για περαιτέρω δυναμική στον τομέα αυτό.

Στο Ελσίνκι, αξιολογήθηκε η διαδικασία της Κοπεγχάγης και επανεξετάστηκαν οι προτεραιότητες και τις στρατηγικές της. Εγκρίθηκε το **ενιαίο πλαίσιο EUROPASS**¹⁸ για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων και διεξήχθησαν εργασίες σχετικά με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων, το ευρωπαϊκό σύστημα πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET) και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην ΕΕΚ. Διατυπώθηκε η ανάγκη για ενισχυμένη δράση στις ακόλουθες προτεραιότητες:

- *Στη βελτίωση της εικόνας, του κύρους και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ,*
- *στην ανάπτυξη και υλοποίηση κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων για την ΕΕΚ,*
- *στην εφαρμογή συστηματικής προσέγγισης για την ενίσχυση της αμοιβαίας μάθησης και συνεργασίας, και*
- *στη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων στην υλοποίηση της διαδικασίας της Κοπεγχάγης.*

Αναλυτικότερα, το ανακοινωθέν, επιβεβαίωσε την επιτυχία της διαδικασίας της Κοπεγχάγης όσον αφορά στην αύξηση της διαφάνειας και τη βελτίωση του προφίλ της ΕΕΚ σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, και για πρώτη φορά, προβλέφθηκαν ειδικές προτεραιότητες για το έργο το οποίο επιτελείτο σε εθνικό επίπεδο σχετικά με την ΕΕΚ. Οι προτεραιότητες αυτές αφορούσαν:

- *Στη χρήση κοινών μέσων και σημείων αναφοράς για τη μεταρρύθμιση και την ανάπτυξη των συστημάτων και των πρακτικών ΕΕΚ,*
- *στην αύξηση της δημόσιας και/ή ιδιωτικής επένδυσης στην ΕΕΚ,*

---

¹⁶ΕΕ MaastrichtCommunique (2004), Ανακοινωθέν του Μάαστριχτ, 14-12-2004, σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες της ενισχυμένης Ευρωπαϊκής Συνεργασίας της ΕΕΚ.

¹⁷ΕΕ HelsinkiCommunique (2006), Ανακοινωθέν του Ελσίνκι, 5-12-2006, σχετικά με την αυξημένη Ευρωπαϊκή Συνεργασία στην ΕΕΚ.

¹⁸ Το Europass Βιογραφικό Σημείωμα (CV) αποτελεί ένα προσωπικό έγγραφο, με το οποίο μπορεί κάποιος να παρουσιάσει τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τα προσόντα του καθώς και άλλα προσωπικά στοιχεία. Το έγγραφο αυτό σχεδιάστηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης και έχει κοινή μορφή για όλους τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- στη χρήση ευρωπαϊκών ταμείων (όπως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης) για την υποστήριξη της ανάπτυξης της ΕΕΚ,
- στην ανάπτυξη των συστημάτων ΕΕΚ προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ατόμων και ομάδων που μειονεκτούν,
- στην ανάπτυξη ανοικτών προσεγγίσεων μάθησης, καθώς και ευέλικτων και ανοικτών πλαισίων ΕΕΚ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η κινητικότητα μεταξύ διαφορετικών επιπέδων και μορφών εκπαίδευσης,
- στη βελτίωση της σημασίας και της ποιότητας της ΕΕΚ σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους φορείς,
- στην ανάπτυξη πρόσφορων πλαισίων μαθησιακού περιβάλλοντος, τόσο στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, όσο και στο χώρο εργασίας,
- στην προώθηση της συνεχούς ανάπτυξης των ικανοτήτων των διδασκόντων και των εκπαιδευτών στο πλαίσιο της ΕΕΚ.

3.3.9 «Συνθήκη της Λισσαβόνας»

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας (2007)¹⁹, εμπεριέχει σημαντικά στοιχεία του μη επικυρωμένου Ευρωπαϊκού Συντάγματος (2004) και υποκαθιστά τη Συνθήκη για την ΕΕ και τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η συνθήκη ενισχύει σημαντικά το ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και επιδιώκει μέσω θεσμικών αλλαγών να καταστήσει την ΕΕ πιο δημοκρατική και πιο αποτελεσματική στην επίλυση των σύγχρονων προβλημάτων (Μούσης, Ν., 2013, σ. 23).

Σε ότι αφορά τα εκπαιδευτικά ζητήματα, η συνθήκη διατηρεί τον προσανατολισμό της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως αυτός έχει καθοριστεί από προηγούμενα επίσημα κείμενα της ΕΕ. Τα εκπαιδευτικά θέματα υπάγονται στην κατηγορία «**Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός**», όπου προστίθεται ο κοινωνικός και εκπαιδευτικός ρόλος του αθλητισμού και τονίζεται ο ρόλος της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην απασχόληση, την κοινωνική προστασία και την άρση των αποκλεισμών. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η τροποποίηση και η εκ νέου διακήρυξη του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (το άρθρο 14 του χάρτη εξακολουθεί

¹⁹<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-lisbon>

να αναφέρεται στην εκπαίδευση), καθώς η συνθήκη τον κατέστησε νομικά δεσμευτικό και ισότιμο με τις συνθήκες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007).

3.4 Η περίοδος 2010-2019

3.4.1 «Στρατηγική για την Ευρώπη 2020»

Η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση αποκάλυψε τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ευρωπαϊκής οικονομίας, προκαλώντας κλυδωνισμούς στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» καλείται να διασφαλίσει την υποστήριξη της οικονομικής ανάκαμψης, μέσω μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να τεθούν ισχυρά θεμέλια για την ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης στην ΕΕ μέχρι το 2020. Οι παραπάνω προτεραιότητες είναι ιδιαίτερα απαιτητικές, καθώς η υλοποίησή τους εντάσσεται στο πλαίσιο των μακροπρόθεσμων προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης, του περιορισμού των διαθέσιμων πόρων και της γήρανσης του πληθυσμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014η).

Η στρατηγική²⁰ «Ευρώπη 2020» στοχεύει στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στον ευρωπαϊκό χώρο. Οι πρωταρχικοί της στόχοι με χρονικό ορίζοντα το 2020 σχετίζονται με την απασχόληση, την έρευνα, την ανάπτυξη, το περιβάλλον, την ενέργεια, την εκπαίδευση, την κοινωνική συνοχή και την καταπολέμηση της φτώχειας (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 171)

Στο πλαίσιο αυτής της Στρατηγικής τέθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πέντε προτεραιότητες:

- 1) **Απασχόληση:** Να απασχολείται το 75% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών.
- 2) **Καινοτομία:** Να επενδύεται σε έρευνα & ανάπτυξη το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ.
- 3) **Κλιματική αλλαγή:** Να επιτευχθούν οι κλιματικοί/ενεργειακοί στόχοι «20/20/20»²¹.
- 4) **Εκπαίδευση:** Να μειωθεί κάτω από το 10% το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, και να έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια ή ισοδύναμη εκπαίδευση τουλάχιστον το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών.

²⁰ Ανακοινώθηκε στις Βρυξέλλες, [3.3.2010 COM (2010) 2020]), με τίτλο: «Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» στην Ευρώπη του 2020.

²¹ Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20%, εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης.

5) Φτώχεια: Να μειωθεί κατά 25%, αριθμός των Ευρωπαίων που ζουν κάτω από τα εθνικά όρια φτώχειας πρέπει βγάζοντας από την κατάσταση της φτώχειας πάνω από 20 εκατομμύρια πολίτες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015δ).

Οι πέντε αυτοί στόχοι μετατρέπονται στη συνέχεια σε εθνικούς στόχους για κάθε κράτος μέλος μέσω του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2011-2014, αντικατοπτρίζοντας τις διαφορετικές καταστάσεις και συνθήκες της κάθε χώρας.

Η Επιτροπή, πρότεινε επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010):

- *Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη*
- *Ένωση Καινοτομίας*
- *Νεολαία σε κίνηση*
- *Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της*
- *Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης*
- *Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας.*
- *Ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας.*

3.4.2 «Ανακοινωθέν της Μπριζ» (2010)

Με το ανακοινωθέν των ευρωπαϊκών Υπουργών Παιδείας, των ευρωπαϊκών κοινωνικών φορέων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στη συνεδρίαση της Μπριζ²², στις 7 Δεκεμβρίου 2010, τέθηκε η επανεξέταση της στρατηγικής προσέγγισης και των προτεραιοτήτων της διαδικασίας της Κοπεγχάγης για τα έτη 2011-2020²³, και προσδιορίστηκαν οι μακροπρόθεσμοι στρατηγικοί στόχοι της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της ΕΕΚ για την περίοδο 2011-20.

Επισημάνθηκε η ανάγκη για την καλύτερη σύνδεση της ΕΕΚ με άλλες πολιτικές ώστε να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικο-οικονομικές προκλήσεις και να υλοποιηθεί η κινητικότητα και η ΔΒΜ. Επίσης, προκειμένου να ανταποκριθεί η ΕΕΚ στις παρούσες και μελλοντικές προκλήσεις, τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει:

- *να χαρακτηρίζονται από ευελιξία και υψηλή ποιότητα,*

---

²²<https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/8739d626-1988-4453-a0b7-6f0554b06e2e/language-el>

²³*Cedefop, Ενημερωτικό σημείωμα - 2015* https://www.cedefop.europa.eu/files/9099_el_0.pdf

- να είναι προσαρμόσιμα στην εξέλιξη της αγοράς εργασίας και στην κατανόηση των αναδυόμενων τομέων και δεξιοτήτων,
- να εξασφαλίζουν εξατομικευμένη κατάρτιση σε μία κοινωνία που γηράσκει,
- να εγγυώνται τη βιωσιμότητα και την αριστεία της ΕΕΚ μέσω κοινής προσέγγισης στη διασφάλιση της ποιότητας,
- να αίρουν τα εμπόδια που παρουσιάζονται στη διακρατική κινητικότητα εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικών στον τομέα της ΕΕΚ,
- να εξασφαλίσουν τη βιώσιμη χρηματοδότηση της ΕΕΚ καθώς και τον αποτελεσματικό και δίκαιο καταμερισμό της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

3.4.3 «Τα Συμπεράσματα της Ρίγας» (2015)

Στο πλαίσιο της διαδικασίας της Κοπεγχάγης, οι αρμόδιοι υπουργοί για την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, τις υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΕ χώρες καθώς και οι ευρωπαϊκοί κοινωνικοί εταίροι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συναντήθηκαν στη Ρίγα στις 20 Ιουνίου 2015, όπου καθόρισαν την παρακάτω δέσμη επικαιροποιημένων στόχων για την περίοδο 2015-2020, βασισμένων στην επανεξέταση των αποτελεσμάτων των στόχων της περιόδου 2011-2014 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

- 1) Προώθηση της μάθησης στον χώρο εργασίας**, σε όλες τις μορφές της, με ιδιαίτερη προσοχή σε προγράμματα μαθητείας, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των επιχειρήσεων, των επιμελητηρίων και των παρόχων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και με την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας.
- 2) Ανάπτυξη των μηχανισμών διασφάλισης της ποιότητας στην ΕΕΚ**, ως μέρος των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας, καθιέρωση συνεχούς πληροφόρησης και ανάδρασης για τα συστήματα αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα.
- 3) Βελτίωση της πρόσβασης όλων στην ΕΕΚ και στα επαγγελματικά προσόντα** χάρη σε περισσότερο ευέλικτα και διαπερατά συστήματα, κυρίως με την παροχή αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων υπηρεσιών προσανατολισμού, καθώς και της δυνατότητας επικύρωσης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης.

- 4) Ενίσχυση των βασικών ικανοτήτων στα προγράμματα σπουδών της ΕΕΚ** παρέχοντας πιο αποτελεσματικές ευκαιρίες, ώστε να αποκτώνται ή να αναπτύσσονται οι δεξιότητες μέσω της Αρχικής και της Συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Στο τέλος της τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, όλοι θα πρέπει να έχουν αποκτήσει μια βασική σειρά δεξιοτήτων σύμφωνα με τις οκτώ βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση²⁴.
- 5) Καθιέρωση συστηματικών προσεγγίσεων και δυνατοτήτων για την αρχική και τη** συνεχιζόμενη επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, εκπαιδευτών και μεντόρων της ΕΕΚ σε σχολικά και εργασιακά περιβάλλοντα. Η ανταλλαγή καλών πρακτικών και η αμοιβαία μάθηση είναι αποτελεσματικές προσεγγίσεις που παρέχουν υποστήριξη στα κράτη μέλη για τη βελτίωση της ποιότητας των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών της ΕΕΚ, με ιδιαίτερη αναφορά στην ενίσχυση των προγραμμάτων μάθησης στον χώρο εργασίας και των μαθητειών.

3.5 Πρωτοβουλίες και Προγράμματα για τις Δεξιότητες και την Κινητικότητα

Τα προγράμματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση αποτελούν το βασικό μέσο άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής της ΕΕ. Μέσω των προγραμμάτων η Ένωση, εφαρμόζει την τυπική εκπαιδευτική της πολιτική, στη βάση των γενικών αρχών και κανόνων της, και προωθεί ευρύτερες επιδιώξεις της σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική ενοποίηση (Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α., 2004).

Ακολουθως, παραθέτουμε τα κυριότερα προγράμματα, με τους κύριους στόχους τους (Σιπητάνου, Α., 2014).

- **Το 1976** ξεκίνησε το πρόγραμμα που αφορούσε την υποστήριξη της επαγγελματικής κατάρτισης των νέων και της προετοιμασίας τους για την ενήλικη και επαγγελματική ζωή, (είναι το πρόγραμμα που από το 1985 ονομάστηκε **Petra**).

---

²⁴ *Επικοινωνία στη μητρική και σε ξένη γλώσσα, Ικανότητα στα Μαθηματικά στην επιστήμη και την τεχνολογία, Ψηφιακή ικανότητα, Μεταγνωστικές ικανότητες, Κοινωνικές ικανότητες, Αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητα, Πολιτιστική γνώση και έκφραση.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c11090&from=EL>

- **To 1986**, ξεκινά το πρόγραμμα **Comett** για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και του βιομηχανικού κλάδου.
- **To 1988**, το πρόγραμμα «**Νεολαία για την Ευρώπη**», με δυνατότητες ανταλλαγών, πρωτοβουλίες για τη νεολαία, και σχέδια με στόχο τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση των νέων.
- **To 1995** Τα προγράμματα **Socrates**. με στόχους την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα, τη βελτίωση της γνώσης των ευρωπαϊκών γλωσσών, την προώθηση της συνεργασίας και της κινητικότητας στην εκπαίδευση και την ενθάρρυνση της καινοτομίας.
- Το πρόγραμμα **Comenius**²⁵ αποσκοπούσε στη βελτίωση της ποιότητας της σχολικής εκπαίδευσης και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασής της, ιδίως μέσω της ενθάρρυνσης της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σχολικής και προσχολικής εκπαίδευσης. Οι ειδικοί σκοποί του προγράμματος ήταν να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν οι συμμετέχοντες την αξία και την ποικιλομορφία των ευρωπαϊκών πολιτισμών και γλωσσών, καθώς και να αναπτύξουν δεξιότητες για την προσωπική τους εξέλιξη, την πρόσβασή τους σε θέσεις εργασίας και την ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά.

Οι δράσεις που υποστήριζε περιελάμβαναν την κινητικότητα μαθητών και εκπαιδευτικών, τις εταιρικές σχέσεις μεταξύ σχολείων και οργανισμών, τα πολυμερή σχέδια και δίκτυα για την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών κ.λπ.

Οι επιχειρησιακοί στόχοι του προγράμματος ήταν:

- *Η ποιοτική και ποσοτική βελτίωση της κινητικότητας.*
- *Η συμμετοχή τουλάχιστον τριών εκατομμυρίων μαθητών σε εταιρικές συμπράξεις μεταξύ σχολείων διαφορετικών κρατών.*
- *Η εκμάθηση ξένων γλωσσών.*
- *Η χρήση ΤΠΕ στην ανάπτυξη καινοτόμου παιδαγωγικού περιεχομένου.*
- *Η ενίσχυση της ποιότητας και της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης των εκπαιδευτών.*
- *Η βελτίωση των μεθόδων διδασκαλίας και την οργανωτικής δομής των*

---

²⁵ <https://www.llp.gr/europaika-programmata/comenius-sxoliki-ekpaideysi.html>

σχολείων(Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της ΕΕ, 2009).

- Το Πρόγραμμα **Leonardo da Vinci** ξεκίνησε το 1995 και απευθύνονταν σε φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σκοπός του, είναι η αύξηση της ποιότητας, της ελκυστικότητας και της επίδοσης των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η βελτίωση των συστημάτων διαφάνειας, πληροφόρησης και επαγγελματικού προσανατολισμού, η αναγνώριση των δεξιοτήτων και των επαγγελματικών προσόντων. Το πρόγραμμα έχει ιδιαίτερη συμβολή στην ανάπτυξη και δοκιμή του ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET) και την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων²⁶.

Το πρόγραμμα αποσκοπούσε στην ενίσχυση της ποιότητας, της καινοτομίας και της ελκυστικότητας και της ΕΕΚ και της κινητικότητας. Υποστήριξε δε, δράσεις κινητικότητας, εταιρικές σχέσεις, πολυμερή σχέδια βελτίωσης συστημάτων και ενσωμάτωσης στις εθνικές εκπαιδευτικές δομές, δίκτυα εμπειρογνομώνων και συνοδευτικά μέτρα.

Εμπεριέχει και χρηματοδοτεί τις ακόλουθες δράσεις:

- Κινητικότητα για άτομα σε αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Initial Vocational Training-IVT),
  - Κινητικότητα για άτομα σε συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση (People in Labour Market-PLM),
  - Κινητικότητα για τους επαγγελματίες/εκπαιδευτές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Vocational and Educational Training Professionals-VETPRO)
  - Πιστοποιητικό Κατάρτισης (Mobility Certificate)
  - Εταιρικές Σχέσεις (Partnerships)
  - Πολυμερή Σχέδια Μεταφοράς Καινοτομίας (Transfer of Innovation)
  - Προπαρασκευαστικές Επισκέψεις (Preparatory Visits)
- Το πρόγραμμα **Grundtvig** απευθύνεται σε κάθε ίδρυμα /οργανισμό που δραστηριοποιείται στην εκπαίδευση ενηλίκων (ανεξαρτήτως αν ανήκει στην

---

²⁶ <https://www.llp.gr/europaika-programmata/leonardo-da-vinci.html>

τυπική, μη τυπική ή άτυπη εκπαίδευση), καθώς και στο προσωπικό και τους εκπαιδευόμενους των φορέων εκπαίδευσης ενηλίκων. Στόχοι του, η ανταπόκριση στην εκπαιδευτική πρόκληση του γηράσκοντος πληθυσμού της Ευρώπης και η παροχή μαθησιακών ευκαιριών σε ενήλικες για βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους²⁷.

- Το πρόγραμμα **Youth in Action** (2000-2013), για την κινητικότητα και την ενθάρυνση συμμετοχής των νέων στην ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών. Παράλληλα, επιδίωκε την προώθηση του πνεύματος πρωτοβουλίας, δημιουργικότητας, επιχειρηματικότητας, εθελοντισμού και αλληλεγγύης, λειτουργώντας υποστηρικτικά για το σύνολο των πολιτικών της ΕΕ. Το πρόγραμμα αφορούσε άτομα ηλικίας 13 έως 30 ετών των κρατών-μελών αλλά και συνεργαζόμενων τρίτων χωρών (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 226).
- Το πρόγραμμα **Tempus** ξεκίνησε το 1990 με σκοπό τη συνεργασία σε επίπεδο ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης με χώρες εταίρους της ανατολικής Ευρώπης, της κεντρικής Ασίας, των δυτικών Βαλκανίων και της περιοχή της Μεσογείου. Οι δράσεις του προγράμματος περιελάμβαναν κοινά προγράμματα συνεργασίας για την ανταλλαγή μεθόδων, τεχνογνωσίας και μεταρρυθμιστικών δράσεων σε ζητήματα σπουδών, οργάνωσης και διοίκησης των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 212).

3.5.1 «Erasmus»

Το πρόγραμμα Erasmus **από το 1987** είχε σκοπό την ενίσχυση της κινητικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, από το 2007 καθώς τα προηγούμενα χρόνια υπαγόταν στο πρόγραμμα Leonardo da Vinci.

- Το **Erasmus Mundus** (2004-2013), στόχευε στη βελτίωση της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης, την ανάδειξη της ΕΕ ως παγκόσμιο κέντρο αριστείας μάθησης. Απευθυνόταν σε ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης, σε σπουδαστές, ερευνητικό και διοικητικό προσωπικό των Πανεπιστημίων και σε οποιοδήποτε Οργανισμό δραστηριοποιείται στον ακαδημαϊκό χώρο.

---

²⁷ <https://www.llp.gr/europaika-programmata/leonardo-da-vinci.html>.

- Το νέο πρόγραμμα, **Erasmus+**, βρίσκεται σε ευθυγράμμιση με τις βασικές προτεραιότητες της ΕΕ για την τρέχουσα δεκαετία, όπως αυτές καθορίζονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020», τις πρωτοβουλίες για τη «Νεολαία και απασχόληση», και τη στρατηγική «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020». Αφορά, την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό.

Στοχεύει στην ενίσχυση των δεξιοτήτων και της απασχολησιμότητας καθώς και στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και νεολαίας, σε όλους τους τομείς της Δια Βίου Μάθησης (Ανώτατη Εκπαίδευση, Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, Εκπαίδευση Ενηλίκων, Σχολική Εκπαίδευση, δραστηριότητες νεολαίας, κ.τλ.)²⁸.

Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων σε περιόδους οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής κρίσης στους κόλπους της ΕΕ. Βασικές του προτεραιότητες είναι η σύνδεση των χώρων της εκπαίδευσης και της εργασίας, η αντιμετώπιση της ανεργίας των κυρίως των νέων, η ενθάρρυνση της συμμετοχής των νέων στα κοινά, η προώθηση μεταρρυθμίσεων στα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (Σιπητάνου, Α., 2014, σ. 240). Επιπλέον, υποστηρίζει τα εργαλεία για τη διαφάνεια και την αναγνώριση σπουδών, προσόντων και δεξιοτήτων όπως το Europass, το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (EQF), το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς διδακτικών μονάδων (ECTS)²⁹ και το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET), (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016α).

Αξίζει να σημειωθεί το ενδιαφέρον των Ελλήνων για συμμετοχή σε προγράμματα πρακτικής άσκησης στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, την περίοδο 2013-14, αξιοποίησαν το πρόγραμμα, 4.470 άτομα από την Ελλάδα, εκ των

---

²⁸ <https://www.iky.gr/el/erasmusplus>, Ανάκτηση, 5-1-2020

²⁹ Το **Ευρωπαϊκό Σύστημα Μονάδων Κατοχύρωσης Μαθημάτων (ECTS)**, είναι ένα σύστημα χορήγησης και μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων. Στην ουσία, πρόκειται για μια αριθμητική τιμή που συνοδεύει κάθε μάθημα της Σχολής κι αντιστοιχεί στον φόρτο εργασίας που χρειάστηκε ο φοιτητής, για την ολοκλήρωση του μαθήματος.

των οποίων τα 1.014 για την τοποθέτησή τους σε θέσεις πρακτικής άσκησης στο εξωτερικό (European Commission, 2015α)³⁰.

Το Πρόγραμμα Erasmus+, περιλαμβάνει τις εξής βασικές Δράσεις για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη νεολαία οι οποίες είναι:

- 1) Βασική Δράση 1 (KA1/ΒΔ1):** Κινητικότητα για τη σχολική και ανώτατη εκπαίδευση, την ΕΕΚ και την εκπαίδευση ενηλίκων. Περιλαμβάνει την κινητικότητα εκπαιδευομένων, εκπαιδευτών και προσωπικού, τα κοινά μεταπτυχιακά προγράμματα καθώς και την εγγύηση δανείων για μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό.
- 2) Βασική Δράση 2 (KA2/ΒΔ2):** Συνεργασία για την καινοτομία και την ανταλλαγή καλών πρακτικών, και και τεχνογνωσίας, συμμαχίες γνώσης μεταξύ εκπαιδευτικών φορέων και επιχειρήσεων και τομεακές συμμαχίες ανάπτυξης δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Στο πεδίο αυτό εντάσσεται η υποστήριξη σε διαδικτυακές πλατφόρμες συνεργασίας, επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών όπως είναι το eTwinning.
- 3) Βασική Δράση 3 (KA3/ΒΔ3):** Ενίσχυση σε θέματα μεταρρυθμίσεων πολιτικής. Πρόκειται για δραστηριότητες που σχετίζονται με τη συγκέντρωση και αξιοποίηση πληροφοριών για τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και νεολαίας καθώς και για τα ευρωπαϊκά πλαίσια εκπαιδευτικής πολιτικής. Επιπλέον, προωθεί τη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς (όπως ο ΟΟΣΑ) και εξασφαλίζει ένα χώρο διαλόγου και διαχυσής πολιτικών μεταξύ των δημόσιων αρχών και όλων των ενδιαφερόμενων μερών.
- 4) Δράση Jean Monet,** για την έρευνα στον τομέα των ευρωπαϊκών σπουδών παγκοσμίως. Αναφέρεται σε σύσταση εδρών, κέντρων αριστείας και ακαδημαϊκές ενότητες σε ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, με σκοπό την παροχή και εποπτεία προγραμμάτων σπουδών σχετικών με την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.
- 5) Δράση για τον αθλητισμό.** Είναι η πρώτη φορά που ο αθλητισμός συμπεριλαμβάνεται σε ανάλογα ευρωπαϊκά προγράμματα, καθώς

---

³⁰Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης για το 2016 - Ενίσχυση της ανάκαμψης και προώθηση της σύγκλισης, Βρυξέλλες: Ανακοίνωση.

αναγνωρίζεται ο κοινωνικός και οικονομικός του αντίκτυπος. Οι προτεραιότητες της δράσης αποτυπώνονται σε συνεργασίες για την καταπολέμηση της διαφθοράς, της χρήσης απαγορευμένων ουσιών, της βίας και του ρατσισμού, την ενίσχυση του μαζικού αθλητισμού τη χρηματοδότηση αθλητικών εκδηλώσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τη συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών και τη δημιουργία ενός δικτύου ανταλλαγής πληροφοριών επικοινωνίας όλων των φορέων και οργανισμών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016α).

3.5.2 «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010»

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, το 2002, το Συμβούλιο «Εκπαίδευση» από κοινού με την Επιτροπή, πρότεινε δεκαετές πρόγραμμα εργασίας με τίτλο «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» (2002/C 142/01)³¹, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, τους στρατηγικούς στόχους, τα αντίστοιχα προς αντιμετώπιση κεντρικά ζητήματα, καθώς και τους δείκτες μέτρησης της προόδου υλοποίησης.

Ουσιαστικά, η έναρξη του προγράμματος αποτέλεσε μια προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να προωθήσει τις μεταρρυθμίσεις στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, ώστε να συμβάλλουν στην επιτάχυνση της επίτευξης των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας (Νικολάου, 2008, σ. 41).

Το πρόγραμμα έθετε στόχους στους εξής έξι επιμέρους τομείς:

- την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων για επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση,
- την μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολικού περιβάλλοντος,
- την αύξηση των αποφοίτων των θετικών και τεχνολογικών επιστημών,
- την διεύρυνση του πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην ανώτερη βαθμίδα της,
- την ελαχιστοποίηση του αριθμού των ατόμων που υστερούν σε βασικά εφόδια, όπως η ανάγνωση και η γραφή και
- την ενίσχυση συμμετοχής της και των δυνατοτήτων πρόσβασης στη δια βίου μάθηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004).

---

³¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XG0430\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XG0430(01)&from=EL)

Στο τέλος της δεκαετίας του '10, εκτιμήθηκε ως θετική η συμβολή του προγράμματος, στην προώθηση εθνικών μεταρρυθμίσεων στις δομές δια βίου μάθησης, τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την καθιέρωση κοινών εργαλείων, που ενίσχυσαν την ποιότητα, τη διαφάνεια και τις ευκαιρίες κινητικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών-μελών. Ωστόσο, συγκριτικά με τους επιδιωκόμενους στόχους, παρατηρήθηκε υστέρηση στην υλοποίηση στρατηγικών ΔΒΜ, το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μειώθηκε σε μικρότερο ποσοστό από το αναμενόμενο, ενώ ανεπαρκής θερήθηκε η πρόοδος της διακρατικής κινητικότητας και της βελτίωσης της ποιότητας και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ (Σταμέλος, Γ., 2011, σ. 497).

3.5.3 «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020»

Τα στοιχεία αξιολόγησης του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» χρησιμοποιήθηκαν για την ανατροφοδότηση της διαδικασίας και τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης της περιόδου 2010-2020.

Εκτιμώντας ότι η κρίση καταδεικνύει τον μείζονα ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση των ενηλίκων στην εκπλήρωση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», δεδομένου ότι παρέχει τη δυνατότητα-ιδίως στους εργαζομένους με λίγα προσόντα ή μεγαλύτερης ηλικίας-να βελτιώσουν την ικανότητα προσαρμογής τους στις αλλαγές που επέρχονται στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία, το Συμβούλιο της ΕΕ, εξέδωσε το ψήφισμα, με τις εξής προτεραιότητες:

Υλοποίηση της διά βίου μάθησης και της κινητικότητας, με στόχο την αύξηση και τη διεύρυνση της συμμετοχής των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση, προς εφαρμογή του συμφωνημένου στόχου για συμμετοχή 15 % των ενηλίκων στη μάθηση.

- **Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης**, με στόχο, όλοι οι πολίτες να μπορούν να αποκτήσουν βασικές ικανότητες και όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης να γίνουν ελκυστικότερα και αποτελεσματικότερα.
- **Προαγωγή της ισοτιμίας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά** μέσω της εκπαίδευσης των ενηλίκων ώστε να προαχθεί η κοινωνική συνοχή με τη στόχο τη μείωση του αριθμού των ατόμων που

εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε λιγότερο από 10 %.

- **Ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας καθώς και του επιχειρηματικού πνεύματος, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης:** Θα πρέπει να προάγεται η απόκτηση εγκάρσιων ικανοτήτων από όλους τους πολίτες και να διασφαλίζεται η λειτουργία του τριγώνου γνώσης (εκπαίδευση-έρευνα-καινοτομία), με τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, (Σταμέλος, Γ., 2011, σ. 500).

Τα κριτήρια αναφοράς που υποστηρίζουν τους παραπάνω στρατηγικούς πυλώνες, περιλάμβαναν μια σειρά από στόχους που έπρεπε να ικανοποιηθούν μέχρι το 2020 που ήταν οι εξής:

- *Το ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση των παιδιών ηλικίας μεταξύ των 4 ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, πρέπει να είναι 95% τουλάχιστον.*
- *Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών που υστερούν στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες δεν πρέπει να ξεπερνάει το 15%.*
- *Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών με μορφωτικό επίπεδο ανώτατης εκπαίδευσης, πρέπει να είναι 40% τουλάχιστον.*
- *Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση, δεν πρέπει να ξεπερνά το 10%.*
- *Το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων σε προγράμματα δια βίου μάθησης πρέπει να είναι 15% τουλάχιστον.*
- *Το 20%, τουλάχιστον των πτυχιούχων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και το 6% των ατόμων ηλικίας 18-34 ετών με αρχική επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να έχουν περάσει κάποιο διάστημα σπουδών ή κατάρτισης στο εξωτερικό.*
- *Το ποσοστό των εργαζόμενων αποφοίτων πρέπει να φτάσει στο 82% τουλάχιστον (άτομα ηλικίας 20-34 ετών με σπουδές τουλάχιστον ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που ολοκλήρωσαν τις σπουδές πριν από 1-3 χρόνια (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016β)).*

Το Νοέμβριο του 2015, το Συμβούλιο των υπουργών Παιδείας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκριναν τις νέες αναθεωρημένες προτεραιότητες του

προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020», για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την περίοδο 2016-2020. Οι προτεραιότητες αυτές περιελάμβαναν:

- Την ανάπτυξη κατάλληλων και υψηλής ποιότητας δεξιοτήτων και ικανοτήτων με στόχο την απασχολησιμότητα, την ευημερία, την καινοτομία και την ενεργό συμμετοχή στο δημόσιο βίο.
- Την παροχή εκπαίδευσης χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς, την πτώση της ισότητας και την ενίσχυση των ικανοτήτων που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη.
- Την ανάπτυξη μεθόδων ανοιχτής και καινοτόμου εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμβατές με τη ψηφιακή εποχή.
- Την υποστήριξη των εκπαιδευτών μέσω της βελτίωσης των διαδικασιών επιλογής και πρόσληψης, της συνεχούς κατάρτισης και επαγγελματικής εξέλιξης.
- Την εδραίωση της διαφάνειας και της αναγνώρισης των δεξιοτήτων και των επαγγελματικών προσόντων, με στόχο την ενίσχυση της μάθησης και της κινητικότητας των εργαζομένων.
- Την εξασφάλιση βιώσιμων επενδύσεων για τη διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης (Συμβούλιο της ΕΕ, 2016β).

3.5.4 Η Ευρωπαϊκή «Συμμαχία για Θέσεις Μαθητείας»

Η «Ευρωπαϊκή Συμμαχία για θέσεις μαθητείας» (European Alliance for Apprenticeships) είναι μια πρωτοβουλία με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας, την αύξηση των προγραμμάτων μαθητείας, την αλλαγή νοοτροπίας σχετικά με την μάθηση στο χώρο εργασίας και τη συνεργασία φορέων της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας, ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική η προσπάθεια καταπολέμησης της ανεργίας των νέων.

Οι πηγές χρηματοδότησης προέρχονται από το ΕΚΤ, την πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων και το Erasmus. Ουσιαστικά, πρόκειται για δράσεις που προωθούν εθνικές πολιτικές για τη δημιουργία και την ενίσχυση των προγραμμάτων μαθητείας, εξασφαλίζοντας ένα πλαίσιο που ευνοεί τις συμπράξεις δημόσιων αρχών, επιχειρήσεων, συνδικάτων, εμπορικών επιμελητηρίων, φορέων παροχής

επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, υπηρεσών απασχόλησης και ομάδες εκπροσώπησης των νέων ενώ την υποστήριξη, την παρακολούθηση και ανάλυση των δράσεων έχει αναλάβει το Cedefop (Παϊδούση, Χρ., 2014, σ. 64).

Η Ευρωπαϊκή συμμαχία για θέσεις μαθητείας εγκαινιάστηκε στις 2 Ιουλίου 2013 στη Λειψία της Γερμανίας με κοινή δήλωση της Προεδρίας της ΕΕ, της Επιτροπής και των ευρωπαϊών κοινωνικών εταίρων, με στόχο την αύξηση της ποσότητας, της ποιότητας και της προσφοράς θέσεων μαθητείας από χώρες της ΕΕ12. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δεσμευτεί να ενισχύσει την προσφορά, την ποιότητα και την εικόνα των θέσεων μαθητείας. Η Συμμαχία φέρνει σε επαφή δημόσιες αρχές, εμπορικά επιμελητήρια, βιομηχανία και βιοτεχνία, επιχειρήσεις, κοινωνικούς εταίρους, παρόχους εκπαίδευσης και κατάρτισης, περιφέρειες, νέους και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, ομάδες προβληματισμού και ερευνητικά ιδρύματα, με σκοπό την προώθηση προγραμμάτων μαθητείας και πρωτοβουλιών σε όλη την Ευρώπη, (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015β)³².

Η Συμμαχία συνέβαλε εξίσου στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη της μαθητείας. Επίσης έχει δημιουργήσει μια ηλεκτρονική πλατφόρμα³³ όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και οργανισμοί μπορούν να ενημερωθούν για τα τελευταία νέα και εργαλεία μαθητείας, να αναπτύξουν νέες ιδέες και πρωτοβουλίες όπως και να προσφέρουν νέες θέσεις μαθητείας.

Οι πηγές χρηματοδότησης προέρχονται από το ΕΚΤ, την πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων και το Erasmus+, ενώ την υποστήριξη, την παρακολούθηση και την ανάλυση των δράσεων έχει αναλάβει το Cedefop³⁴.

3.5.5 «Εγγυήσεις για τη Νεολαία»

Οι «Εγγυήσεις για τη Νεολαία»³⁵ (Youth Guarantee) είναι μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία που σκοπεύει να διασφαλίσει ότι οι νέοι έως 25 ετών θα έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις εργασίας, αλλά και πρόσβαση σε συνεχιζόμενη εκπαίδευση, μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός τεσσάρων μηνών από τη στιγμή που θα

³² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_15_5225

³³ <http://tinyurl.com/pde3ex4>

³⁴ *Ενημερωτικό Σημείωμα / ΜΑΪΟΣ 2014 / ISSN 1831-2462*
https://www.cedefop.europa.eu/files/9088_el.pdf

³⁵ *Εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο 2012*

τελειώσουν ή θα εγκαταλείψουν το σχολείο ή θα απομακρυνθούν από την εργασία τους.

Στο συμβούλιο της ΕΕ τον Απριλίου του 2013 τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν ότι *«όλοι οι νέοι κάτω των 25 ετών θα λαμβάνουν ποιοτική προσφορά εργασίας, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός τεσσάρων μηνών από τη στιγμή που καθίστανται άνεργοι ή εξέρχονται από την επίσημη εκπαίδευση»*. Κατά το σχεδιασμό προγραμμάτων εγγυήσεων για τη νεολαία, τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη σημαντικά ζητήματα, όπως το γεγονός ότι οι νέοι δεν αποτελούν ομοιογενή ομάδα και δεν αντιμετωπίζουν όμοιες κοινωνικές πραγματικότητες, καθώς και τις αρχές της αμοιβαίας υποχρέωσης και την ανάγκη να αντιμετωπισθεί ο κίνδυνος των κύκλων της ανεργίας (Cedefop, 2013).

Για το σκοπό αυτό, μεταξύ 2014 και 2016, περίπου 14 εκατομμύρια νέοι έχουν εισέλθει σε εθνικά προγράμματα εγγύησης. Δέκα εκατομμύρια νέοι έλαβαν προσφορά εργασίας, εκπαίδευσης, πρακτικής άσκησης ή μαθητείας στο πλαίσιο της εγγύησης για τη νεολαία. Η αγορά εργασίας παρουσίασε σημαντική βελτίωση, όπου μειώθηκε ο αριθμός των άνεργων νέων στην ΕΕ, και επίσης μειώθηκαν κατά ένα εκατομμύριο οι NEETs και το ποσοστό νέων ηλικίας 15-24 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης μειώθηκε από 13,2% το 2012 σε 11,5% το 2016 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016β)³⁶.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του προγράμματος αποτελεί μακροπρόθεσμη διαρθρωτική μεταρρύθμιση για την ΕΕ και θετική επένδυση στο μέλλον των νέων και στην οικονομία. Ταυτόχρονα, η εκπόνηση και η υλοποίηση ενός εθνικού προγράμματος εγγύησης για τη νεολαία απαιτεί ισχυρή μακροπρόθεσμη δέσμευση και σημαντική δημοσιονομική στήριξη των κρατών-μελών, (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014ε).

3.5.6 «Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων»»

Η Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ), είναι ένας από τους κύριους χρηματοδοτικούς πόρους για την υποστήριξη της εφαρμογής του προγράμματος «Εγγυήσεις για τη Νεολαία».

---

³⁶ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=el>

Η Πρωτοβουλία αυτή χρησιμοποιήθηκε για την υποστήριξη ποικίλων δραστηριοτήτων, όπως η πρώτη επαγγελματική εμπειρία, οι περίοδοι πρακτικής άσκησης και μαθητείας, η υποστήριξη για την ίδρυση επιχειρήσεων σε νέους επιχειρηματίες, η ποιοτική ΕΕΚ, τα προγράμματα δεύτερης ευκαιρίας για όσους εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και οι στοχευμένες επιδοτήσεις μισθών και προσλήψεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014δ).

Η Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων³⁷ είναι συμπληρωματική σε σχέση με άλλα έργα που αναλαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), με σκοπό τη θέσπιση ή την εφαρμογή των συστημάτων εγγυήσεων για τη νεολαία, όπως η μεταρρύθμιση των σχετικών θεσμών και υπηρεσιών.

Αναγνωρίζοντας την ανεργία των Νέων και την έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης ως μείζονα προβλήματα της ΕΕ και ειδικά ορισμένων κρατών-μελών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πρότεινε την επίσπευση των δράσεων και τη δημιουργία εργαλείων για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των χρηματοδοτικών πόρων (Παϊδούση, Χρ., 2013).

Η χρηματοδότηση της ΠΑΝ, κατευθύνεται άμεσα σε μεμονωμένα πρόσωπα και όχι σε δομές ή συστήματα. Συνεπώς, η έμφαση δίνεται στην παροχή υποστήριξης σε άτομα που περιλαμβάνονται στην ομάδα των δικαιούχων με στόχο την ενεργό ένταξή τους στην αγορά εργασίας.

Τυπικά παραδείγματα παρεμβάσεων που υποστηρίζονται είναι:

- *Παροχή πρακτικής άσκησης και μαθητείας.*
- *Παροχή της πρώτης επαγγελματικής εμπειρίας.*
- *Μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας.*
- *Στοχοθετημένες και καλά σχεδιασμένες επιδοτήσεις μισθών και προσλήψεων.*
- *Μέτρα κινητικότητας για την απασχόληση και την κατάρτιση.*
- *Υποστήριξη για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας σε νέους επιχειρηματίες.*
- *Ποιοτικά μαθήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.*

---

³⁷ Εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Απρίλιο του 2013

- Προγράμματα δεύτερης ευκαιρίας για όσους εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015ε).

3.5.7 «Νεολαία σε Κίνηση»

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δρομολόγησε το 2010, την πρωτοβουλία «Νεολαία σε Κίνηση», για να απαντήσει στις ανάγκες των νέων που αναζητούν εργασία και αδυνατούν να αξιοποιήσουν τις υπάρχουσες ευκαιρίες, λόγω μειωμένων προσόντων ή έλλειψης εμπειρίας. Σκοπός της πρωτοβουλίας είναι να διευκολύνει την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας, παρέχοντας τους τις κατάλληλες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες. Η πρωτοβουλία, συντάσσεται με τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και περιλαμβάνει 28 δράσεις σχετικές με τη σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας και την ενίσχυση των υποτροφιών για σπουδές και κατάρτιση σε άλλη χώρα της ΕΕ (IKY,2016).

Η πρωτοβουλία «Νεολαία σε Κίνηση» ευθυγραμμίζεται με το γενικότερο στόχο της απασχόλησης του 75% του ενεργού πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών μέχρι το 2020 και επιδιώκει να συμβάλει στην αποκλιμάκωση του ιδιαίτερα υψηλού ποσοστού ανεργίας των νέων, εστιάζοντας στη βελτίωση της εκπαίδευσης και την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης των νέων.

Για την επίτευξη των στόχων της επικεντρώνεται σε τρεις βασικές κατευθύνσεις:

- Την καλύτερη προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ανάγκες των νέων,
- Την ενθάρρυνση των νέων να αξιοποιήσουν τις υποτροφίες που χορηγεί η ΕΕ για σπουδές ή κατάρτιση σε άλλη χώρα, και
- Την παρότρυνση της ΕΕ προς τα κράτη-μέλη για να υιοθετήσουν μέτρα και πρωτοβουλίες για την ομαλή μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας.

3.5.8 «Ατζέντα για Νέες Δεξιότητες και Νέες Θέσεις Απασχόλησης»

Η οικονομική, χρηματοπιστωτική και κοινωνική κρίση που έπληξε την Ευρώπη απεκάλυψε τις αδυναμίες του ευρωπαϊκού οικονομικού και κοινωνικού μοντέλου και ακύρωσε την πρόοδο που σημειώθηκε σε διάφορους τομείς κατά το παρελθόν. Από

τότε που έγιναν αισθητές οι πρώτες συνέπειες της κρίσης στις αγορές εργασίας το (2008), η Ευρώπη έχασε 5,6 εκατομμύρια θέσεις απασχόλησης.

Παράλληλα, ορισμένοι επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν δυσκολία στην πρόσληψη προσωπικού, με τα απαιτούμενα προσόντα για την κάλυψη θέσεων απασχόλησης, ακόμη και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και η απασχολησιμότητα μέσω της επικαιροποίησης των προσόντων θα σημάνει ότι η Ευρώπη βρίσκεται σε πορεία ανάκαμψης.

Για το σκοπό αυτό, τον Οκτώβριο του 2011 η Επιτροπή ενέκρινε την πρόταση ανακοίνωσης **«Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας: Ευρωπαϊκή συμβολή για την πλήρη απασχόληση».**

Για την επίτευξη του στόχου αυτού η Επιτροπή προτείνει δράσεις με προτεραιότητες για:

- *Περαιτέρω μεταρρύθμιση των αγορών εργασίας, με στόχο τη μεγαλύτερη ευελιξία και ασφάλεια.*
- *Παροχή των κατάλληλων κινήτρων, σε άτομα και επιχειρήσεις, προκειμένου να γίνουν επενδύσεις στον τομέα της κατάρτισης και να συνεχιστεί η διαρκής αναβάθμιση των προσόντων των εργαζομένων σύμφωνα με τις ανάγκες των αγορών εργασίας.*

Παράλληλα, η Επιτροπή εκτιμά ότι υπάρχουν περιθώρια για βελτιώσεις μεταξύ των άλλων:

- *στη μείωση της διοικητικής και γραφειοκρατικής επιβάρυνσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, προκειμένου να τονωθεί η δημιουργία θέσεων απασχόλησης*
- *στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, για την οποία τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν μέτρα πρόληψης και να προσφέρουν εναλλακτικές λύσεις κατάρτισης και μαθητείας στους μαθητές·*
- *στην καλύτερη παρακολούθηση και πρόβλεψη των απαραίτητων μελλοντικών δεξιοτήτων, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό την αντιστοίχισή τους με την προσφορά, προσανατολίζοντας την ανάπτυξη των δεξιοτήτων σε καλύτερες προοπτικές απασχόλησης καθόλη τη διάρκεια της εργασιακής ζωής.*
- *στην εφαρμογή στοχευμένων μέτρων για τους νέους με σκοπό την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, ακόμη και προ του πέρατος των σπουδών τους και*

συγκεκριμένα μέσω περιόδων πρακτικής άσκησης, οι οποίες καταλήγουν σε νέες ευκαιρίες απασχόλησης.

- στην προσαρμογή των αλλαγών στο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο του κάθε κράτους μέλους, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια ευέλικτη αγορά εργασίας, με την εφαρμογή δραστήριων πολιτικών στην αγορά εργασίας, τη δια βίου μάθηση και τα σύγχρονα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.
- στην περαιτέρω αμοιβαία αναγνώριση των δεξιοτήτων των πολιτών της ΕΕ και των πολιτών από τρίτες χώρες
- στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων (Επιτροπή Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων της ΕΕ, 2011).

3.5.9 Προγράμματα, Δίκτυα Πληροφόρησης και Οργανισμοί

Η Ευρώπη προσπαθώντας να ηγηθεί στην παγκόσμια οικονομία, επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό. Η χάραξη πολιτικών και η ανάληψη πρωτοβουλιών για τη γρήγορη και αποτελεσματική προσαρμογή του στις νέες μεταβαλλόμενες συνθήκες, συνοδεύεται από την ίδρυση και λειτουργία φορέων και οργανισμών, που αναλαμβάνουν σε υρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο την υποστήριξη και εφαρμογή μιας κοινής ευρωπαϊκής αντίληψης και πορείας.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, θέτει τα θεμέλια της ΕΕ και καθορίζει επίσημα τις βασικές αρχές και κατευθύνσεις των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, τα οποία συνδέονται με την ενίσχυση της απασχόλησης. Την ίδια περίοδο υιοθετούνται μια σειρά από προγράμματα (Commet, Erasmus, Adapt, Employment κ.α.) που ενισχύουν την κινητικότητα στους τομείς της εκπαίδευσης και της απασχόλησης, βετιώνοντας την νέων, των γυναικών και των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην αγορά εργασίας και τη συνεχιζόμενη κατάρτιση (Ασδεράκη, Φ., 2010, σ. 122).

Τα προγράμματα, «Απασχόληση» και «ADAPT³⁸», τέθηκαν σε εφαρμογή για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων με στόχο την αντιμετώπιση του αποκλεισμού από την

---

³⁸ Προσαρμογή του Εργατικού δυναμικού στη Βιομηχανική Μεταβολή

αγορά εργασίας των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, και περιλάμβαναν τους παρακάτω άξονες:

- **Άξονας Now** για την προώθηση των ίσων ευκαιριών απασχόλησης για τις γυναίκες σε ό,τι αφορά τον προσανατολισμό, την κατάρτιση και την απασχόληση, τη διεκδίκηση θέσεων διοικητικής ευθύνης, καθώς και την εξασφάλιση επαγγελματικής εξέλιξης.
- **Ο Άξονας Horizon** για την ενίσχυση της θέσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, τη βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης τους στην αγορά εργασίας και προώθηση σταθερών προοπτικών απασχόλησης.
- **Ο Άξονας Integra**, για τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας και της δυνατότητας απασχόλησης των πιο ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων όπως οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι φυλακισμένοι και οι αποφυλακισμένοι, οι νομάδες, οι μονογενεϊκές οικογένειες, οι εξαρτημένοι και οι απεξαρτημένοι από ναρκωτικές ουσίες κ.λ.π.
- **Άξονας Youthstart**, για τη διευκόλυνση της ένταξης στην αγορά εργασίας νέων ηλικίας 16 έως 24 ετών οι οποίοι δεν διαθέτουν βασικά επαγγελματικά προσόντα (Βεργίδης, Δ., & Πρόκου, Ε., 2005).

Επιπλέον προγράμματα και δίκτυα που αποτελούν τους φορείς των επιδιώξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον εκπαιδευτικό τομέα είναι³⁹:

- **eTwinning**, για τη συνεργασία σχολείων,
- **INSAFE**, δίκτυο εθνικών κόμβων ενημέρωσης για την ασφάλεια στο διαδίκτυο,
- **INSIGHT**, βάση γνώσεων για τις τελευταίες εξελίξεις του elearning στα σχολεία,
- **Hands on Brains on**, δίκτυο που αναπτύσσει εκπαιδευτικά προγράμματα,
- **eMapps**, ανάπτυξη δημιουργικότητας στα πλαίσια της σχολικής τάξης.
- **Xplora**: Είναι η Ευρωπαϊκή πύλη για τη διδασκαλία των επιστημών.
- **Nucleus**: Απευθύνονται στους διδάσκοντες των θετικών επιστημών.
- **Scienceduc**: Στοχεύει στην ανανέωση της διδασκαλίας των θετικών επιστημών.
- **VOLVOX**: Δίκτυο που παρέχει εκπαιδευτικό υλικό βιολογίας.
- **SCIENCE ON STAGE**, με στόχο τα μαθήματα φυσικών επιστημών και βιοεπιστημών να γίνουν πιο ελκυστικά.

---

³⁹ http://edu-gate.minedu.gov.gr/index.php?option=com_sppagebuilder&view=page&id=24&Itemid=127

- **LINGUA:** Πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της διδασκαλίας και της εκμάθησης ξένων γλωσσών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα⁴⁰.
- **EUROTECNET:** Πρόγραμμα δράσης για την προώθηση της καινοτομίας στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης η οποία προκύπτει από τις τεχνολογικές μεταβολές στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- **ENIC-NARIC:** Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κέντρων Πληροφόρησης (ENIC) για την κινητικότητα και την αναγνώριση, που δημιουργήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης και την UNESCO και λειτουργεί σε στενή συνεργασία με τα Εθνικά Κέντρα Πληροφοριών για την Ακαδημαϊκή Αναγνώριση (NARIC), ένα δίκτυο που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ένωση, συγκεντρώνει τα εθνικά κέντρα που είναι επιφορτισμένα με την αναγνώριση ακαδημαϊκών προσόντων σε εθνικό επίπεδο⁴¹.
- **Media Plus,** για την εφαρμογή προγράμματος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της διανομής και της προώθησης των ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων⁴².
- **MINERVA:** Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση /Νέες τεχνολογίες⁴³.
- **Marie Curie:** Πρόγραμμα Υποτροφιών με στόχο την προώθηση της κινητικότητας των ερευνητών και τη μεταφορά της γνώσης στα κράτη μέλη.
- **To Europe Direct,** παρέχει πληροφορίες για τα δικαιώματα των πολιτών που αφορούν στη ζωή και την εργασία σε άλλα κράτη μέλη, καθώς και πληροφορίες για άλλα δικαιώματα και δυνατότητες που υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και προτείνονται και άλλοι κόμβοι οργανισμών που παρέχουν πληροφορίες και συμβουλές σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- **Euroform:** Πρωτοβουλία για τη δημιουργία νέων επαγγελματικών ειδικεύσεων, νέων δεξιοτήτων και νέων ευκαιριών απασχόλησης.

3.5.9.1 Ευρωπαϊκά Δίκτυα

⁴⁰ <http://europa.eu.int/comm/education/languages/actions/lingua2.html>

⁴¹ <https://www.enic-naric.net/>

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l24224&from=HU>

⁴³ <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/minerva/ind1a.html>

Ακολούθως, καταγράφονται δίκτυα και ευρωπαϊκοί οργανισμοί που λειτουργούν, κατά κάποιο τρόπο, ως ομπρέλα, της οποίας οι «κεραίες» απλώνονται σε χώρες-μέλη της ΕΕ-27 και συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την επαγγελματική κατάρτιση (Παϊδούση, Χρ., 2013, σ. 12).

- **EACEA-Eurydice unit**

Είναι το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφόρησης για την Εκπαίδευση⁴⁴. Αποστολή του, η μελέτη και παρακολούθηση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η συλλογή και ηλεκτρονική διαχείριση των πληροφοριών και η διάδοση των αποτελεσμάτων. Εκπονεί συγκριτικές μελέτες για τα εκπαιδευτικά συστήματα και για θέματα κοινού ενδιαφέροντος σε κοινοτικό επίπεδο, αναπτύσσει χρήσιμους δείκτες για τους αρμόδιους-και θεματικά στοχευμένες περιοδικές εκθέσεις, μεταξύ άλλων, στην ανώτατη εκπαίδευση, τη διδασκαλία ξένων γλωσσών και τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής στην εκπαίδευση. Επίσης, παρέχει στους αρμόδιους για την εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη, τις αναλύσεις και τις πληροφορίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα τους βοηθήσουν στη λήψη των αποφάσεών τους.

- **EURES (EUROpean Employment Services)**

Η «Ευρωπαϊκή Πύλη για την επαγγελματική κινητικότητα»⁴⁵ δημιουργήθηκε το 1993 και είναι ένα δίκτυο συνεργασίας για τη διευκόλυνση της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων στις 28 χώρες της ΕΕ καθώς και την Ελβετία, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία, καθώς και των συνδικαλιστικών και των εργοδοτικών οργανώσεων των εταίρων. Σκοπός της πύλης EURES είναι η παροχή πληροφοριών, συμβουλών και υπηρεσιών πρόσληψης/τοποθέτησης (ανεύρεση κατάλληλων θέσεων εργασίας), προς όφελος των εργαζομένων και των εργοδοτών, καθώς και κάθε πολίτη που επιθυμεί να επωφεληθεί από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων. Επιπλέον, αντικείμενό της είναι η διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, η από κοινού αξιοποίηση των πόρων των μελών και των οργανισμών εταίρων της EURES, εξασφαλίζει

---

⁴⁴ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

⁴⁵ Πύλη, <https://ec.europa.eu/eures/public/el/eures-services>

σταθερή βάση για το δίκτυο συνεργασίας, ούτως ώστε να παρέχει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στους εργαζόμενους και τους εργοδότες.

Το πρόγραμμα συνεχίζεται για την περίοδο 2014-2020 ως «στοχευμένο πρόγραμμα επαγγελματικής κινητικότητας», αφορά νέους ηλικίας 18 έως 30 ετών και ενθαρρύνει τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας, πρακτικής άσκησης ή μαθητείας, εστιάζοντας σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και επιχειρήσεις, ΤΠΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014γ).

- **EAEA-European Association for the Education of Adults⁴⁶**

Είναι μια διακρατική, μη κερδοσκοπική ένωση με 127 μέλη-οργανισμούς σε 43 χώρες. Σκοπός της, η σύνδεση και εκπροσώπηση των ευρωπαϊκών οργανισμών, που εμπλέκονται άμεσα στη μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων. Βασικά αντικείμενα του δικτύου είναι η προάσπιση της πολιτικής για τη ΔΒΜ σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών στα μέλη του δικτύου και η ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών.

- **EFVET- European Forum of Technical and Vocational Education and Training,**

Το EfVET⁴⁷ είναι Πανευρωπαϊκή επαγγελματική ένωση παρόχων τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, που έχει δημιουργηθεί από και για τους παρόχους ΕΕΚ. Μεταξύ των αντικειμένων του φόρουμ είναι, η προώθηση της ποιότητας και της καινοτομίας στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση σε όλη την Ευρώπη, η ανάπτυξη της αμοιβαίας συνεργασίας και ανταλλαγής καλών πρακτικών, η επιρροή στις ευρωπαϊκές πολιτικές για την επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευση και κατάρτιση.

- **EUCIS-LLL-The European Civil Society Platform on Lifelong Learning,**

Η πλατφόρμα⁴⁸ διά βίου μάθησης που λειτουργεί ως «ομπρέλα» και συγκεντρώνει 42 ευρωπαϊκές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας. Οι οργανώσεις αυτές καλύπτουν όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων των δικτύων για τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, την

---

⁴⁶ <https://eaea.org/why-adult-education-2/>

⁴⁷ https://www.efvet.org/?option=com_frontpage&Itemid=25

⁴⁸ <http://www.eucis-lll.eu/>

εκπαίδευση ενηλίκων και τη λαϊκή εκπαίδευση, καθώς και δικτύων για τους μαθητές, διευθυντές σχολείων, γονείς, επαγγελματίες ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές⁴⁹. Μέσω των μελών του, το EUCISLLL «ενσαρκώνει» τη διά βίου μάθηση. Επί του παρόντος, τα δίκτυα αυτά αντιπροσωπεύουν περισσότερα από 50.000 εκπαιδευτικά ιδρύματα και ενώσεις που καλύπτουν όλους τους τομείς της επίσημης, μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Τα μέλη τους φθάνουν σε πολλά εκατομμύρια δικαιούχους.

- **ELGPN-European Lifelong Guidance Policy Network,**

Είναι το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δια βίου Προσανατολισμού⁵⁰. Ιδρύθηκε το 2007 με σκοπό να βοηθήσει τις χώρες-μέλη του και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας για τον δια βίου προσανατολισμό, τόσο στην εκπαίδευση-κατάρτιση, όσο και στην απασχόληση. Σημείο Επαφής με την Ελλάδα είναι ο ΕΟΠΠΕΠ.

- **EU proVET-European Providers of Vocational Education & Training**

Είναι η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα⁵¹ για τους παρόχους επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σκοπός της, να εκφράζει τα συμφέροντα των παρόχων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων των χωρών μελών της Ε.Ε., καθώς και των ευρωπαϊκών χωρών εκτός Ε.Ε., για την επίτευξη κοινών ευρωπαϊκών στόχων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής της ΔΒΜ. Συνέβαλε στην ευρωπαϊκή ατζέντα, στην παρέχοντας ειδικευμένο και υψηλής ειδίκευσης εργατικό δυναμικό στην αγορά εργασίας.

- **EVTA-European Vocational Training Association**

---

⁴⁹ Περιλαμβάνονται τα ακόλουθα δίκτυα:

- *International Federation of Training Centres for the promotion of new education (FICEMEA)*
- *Foundation of European Regions for Research in Education and Training (FREREF)*
- *European Federation for Catholic Adult Education (FEECA)*
- *European Vocational Training Association (EVTA)*
- *European University Continuing Education Network (EUCEN)*
- *European Training and Development Federation (ETDF)*
- *Erasmus Student Network (ESN)*
- *European Forum of Technical and Vocational Education and Training (EfVET)*
- *European Distance and E-Learning Network (EDEN)*
- *European Association of Institutions of Non-Formal Education for Children and Young People (EAICY)*
- *European Association for the Education of Adults (EAEA)*

⁵⁰ <http://www.elgpn.eu/>

⁵¹ <http://www.euprovet.eu/>

Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη δημιουργία των κατάλληλων συνεργασιών, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι και να επηρεαστούν διάφοροι τομείς της κατάρτισης. EVTA συμμετέχει σε πολλά ευρωπαϊκά προγράμματα και είναι συχνά ο υπεύθυνος συντονιστικός φορέας, για αντικείμενα όπως, προκλήσεις σχετικές με την αναδιάρθρωση-απασχόληση, τη διαχείριση ικανοτήτων, την εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων, την ποιότητα στην επαγγελματική κατάρτιση, κ.λπ.

- **EUROGUIDANCE**

Ευρωπαϊκό Δίκτυο⁵² πληροφόρησης και επαγγελματικού προσανατολισμού (με κέντρα σε 33 χώρες). Σκοπός τους η προώθηση της Ευρωπαϊκής διάστασης στον επαγγελματικό προσανατολισμό-την παροχή πληροφόρησης στο διά βίου προσανατολισμό και κινητικότητα για μαθησιακούς σκοπούς. Απευθύνεται στα στελέχη που παρέχουν υπηρεσίες Συμβουλευτικής, Επαγγελματικού Προσανατολισμού και ανάπτυξης σταδιοδρομίας στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και στους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στο αντικείμενο της συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού στους χώρους της εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης. Συλλέγει, διαδίδει και ανταλλάσσει πληροφορίες σχετικά με τις διεθνείς ευκαιρίες κινητικότητας, τα συστήματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και καθοδήγησης στην ΕΕ.

- **PLOTEUS (Portal on Learning Opportunities throughout the European Space)⁵³.**

Είναι ευρωπαϊκή πύλη ευκαιριών μάθησης με στόχο να βοηθήσει φοιτητές, εργαζόμενους, άτομα που ψάχνουν εργασία, γονείς, συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαιδευτικούς, να βρουν πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες εκπαίδευσης στην Ευρώπη και συγκεκριμένα για ευκαιρίες μάθησης, Εκπαιδευτικά συστήματα, ανταλλαγές και επιχορηγήσεις, επικοινωνία και εγκατάσταση σε άλλη χώρα.

---

⁵² <https://www.euroguidance.eu/>

⁵³ <https://ec.europa.eu/ploteus/>

- **REFERNET**

Είναι Ευρωπαϊκό Δίκτυο⁵⁴, που δημιουργήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης-CEDEFOP. Σκοπός του είναι να παρέχει ενημέρωση σχετικά με τις εθνικές πολιτικές, τα συστήματα και τις εξελίξεις στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε κάθε χώρα. Αποτελεί την κύρια πηγή πληροφοριών για τα Εθνικά Συστήματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, καθώς και για τις πολιτικές και την ερευνητική δραστηριότητα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

- **EBSN-European Basic Skills Network “One Step Up”**

Το ευρωπαϊκό δίκτυο βασικών δεξιοτήτων, το EBSN⁵⁵, είναι μια ένωση ενδιαφερομένων σε επίπεδο πολιτικής που ασχολείται με την κατάρτιση βασικών δεξιοτήτων για τους ενήλικες. Το όραμά του είναι να διασφαλίσει ότι όλοι οι κάτοικοι της Ευρώπης έχουν το επίπεδο βασικών δεξιοτήτων που χρειάζονται για την πρόσβαση στη δια βίου μάθηση, ώστε να εξασφαλίσουν την απασχολησιμότητά τους και την παρουσί τους ως ενεργοί πολίτες. Επί πλέον, στόχος είναι να προωθήσει την αριστεία στον σχεδιασμό πολιτικής και την εφαρμογή πολιτικής σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο σε έναν τομέα που έχει σημαντικό αντίκτυπο στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση της φτώχειας και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

3.5.9.2 Οργανισμοί

Εδώ καταγράφονται φορείς δημοσίου συμφέροντος, που δραστηριοποιούνται στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχουν ως βασικό τους στόχο, το σχεδιασμό πολιτικών, την ανάπτυξη και την προαγωγή της ΔΒΜ και τη σύνδεσή της με την απασχόληση μέσω μελετών, αναλύσεων, προγραμμάτων, παροχής πληροφοριών, ενεργειών και ευαισθητοποίησης (Παιδούση, Χρ., 2013, σ. 21).

- **CEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training)**⁵⁶

---

⁵⁴ <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/networks/refernet>

⁵⁵ <https://basicskills.eu/>

⁵⁶ <http://www.cedefop.europa.eu/>

Ευρωπαϊκός Οργανισμός, το «Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης», με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Σκοπός του είναι η ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας, η βοήθεια στον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την υλοποίηση των ευρωπαϊκών πολιτικών ΕΕΚ, που προάγουν την αριστεία και την κοινωνική ένταξη. Στο πλαίσιο της υποστήριξης και ανάπτυξης των ευρωπαϊκών πολιτικών ΕΕΚ, εκπονεί μελέτες, παρέχει τεχνικές συμβουλές και προτάσεις πολιτικής, καλύπτει γνωστικά κενά και εντοπίζει τάσεις και προκλήσεις, αυξάνει την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σπουδαιότητα της ΕΕΚ, φέρνει σε επαφή πολιτικούς ιθύνοντες, κοινωνικούς εταίρους, ερευνητές και εκπροσώπους επαγγελματικών κλάδων για τον εντοπισμό τρόπων βελτίωσης των πολιτικών, στηρίζει κοινές ευρωπαϊκές προσεγγίσεις, αρχές και εργαλεία για τη βελτίωση της ΕΕΚ. Το Cedefop συνεργάζεται στενά με την Επιτροπή, τα κράτη μέλη, εκπροσώπους εργοδοτικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων, ερευνητές και επαγγελματίες, παρέχοντας τα πλέον πρόσφατα στοιχεία, σχετικά με τις εξελίξεις στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και δίνοντας την ευκαιρία για διάλογο σε θέματα πολιτικής.

- **CRELL-Centre for Research on Lifelong Learning**⁵⁷

Ερευνητικό κέντρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που λειτουργεί με συντονισμό του «Κοινού Κέντρου Ερευνών» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σκοπός του, να εντοπιστούν οι βασικοί τομείς για τους οποίους υπάρχει έλλειψη κατάλληλων και συγκρίσιμων στοιχείων για την παρακολούθηση της προόδου στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, σε σχέση με τους στόχους που τίθενται από την ΕΕ, και να βελτιωθεί η ποιότητα και η συγκρισιμότητα των υφιστάμενων δεικτών στον τομέα της διά βίου μάθησης, με επικέντρωση σε δείκτες, όπως βασικές δεξιότητες, ΤΠΕ, κινητικότητα, εκπαίδευση ενηλίκων, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Μεταξύ των κύριων ερευνητικών αντικειμένων του, είναι η αγορά εργασίας και απασχολησιμότητα, μαθησιακά αποτελέσματα, ισότητα, κοινωνική συνοχή και ενεργή συμμετοχή των πολιτών, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση

---

⁵⁷ <http://crell.jrc.ec.europa.eu/>

και την κατάρτιση, επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτών, εκπαίδευση για άτομα με ειδικές ανάγκες.

- **ETF-European Training Foundation**⁵⁸

Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, είναι ένας οργανισμός της ΕΕ που βοηθά τις υπό μετάβαση και αναπτυσσόμενες χώρες, να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού τους, μέσω της μεταρρύθμισης της εκπαίδευσης, των συστημάτων της κατάρτισης και της αγοράς εργασίας, στο πλαίσιο της πολιτικής εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντικείμενό του, η συνεργασία της ΕΕ, στο πλαίσιο διαφόρων προγραμμάτων όπως, διά βίου μάθηση, δυνατότητες απασχόλησης και ανταγωνιστικότητα, κατάρτιση εκπαιδευτικών, διασφάλιση ποιότητας, ισότιμη μεταχείριση των γυναικών και των μειονοτήτων, πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, επιχειρηματική μάθηση, δεξιότητες που συντελούν στη μείωση της φτώχειας, τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για τη μάθηση, προφίλ δεξιοτήτων για μετανάστευση.

3.5.10 Η Ευρωπαϊκή Χρηματοδότηση

Η ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ αποτελεί τη αφετηρία ανάπτυξης της εκπαίδευσης ενηλίκων. Η χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από τα διαδοχικά ευρωπαϊκά προγράμματα σύγκλισης, τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ), και τα Α', Β', Γ' και Δ' Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ), οδηγεί στην κατακόρυφη αύξηση των πόρων, των δραστηριοτήτων εκπαίδευσης ενηλίκων και του ανθρώπινου δυναμικού που εργάζεται στον τομέα αυτό. Ταυτόχρονα όμως, η έλλειψη σχεδιασμού, συντονισμού και συνεργασίας οδήγησε σε επικαλύψεις, προστριβές μεταξύ των φορέων και σπατάλη πόρων (Βεργίδης, Δ., & Πρόκου, Ε., 2005).

Το Α' ΚΠΣ, (1989-1993), περιλάμβανε ειδικό άξονα για την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Χρηματοδοτήθηκαν κυρίως ενέργειες κατάρτισης των μακροχρόνια ανέργων, που απέβλεπαν στη βελτίωση των όρων εισόδου των νέων στην επαγγελματική ζωή και ενέργειες για την ένταξη στην αγορά εργασίας των γυναικών, των μεταναστών παλιννοστούντων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες⁵⁹.

---

⁵⁸ <http://www.etf.europa.eu>

Το Β΄ ΚΠΣ, (1994-1999), περιλάμβανε τα Επιχειρησιακά Προγράμματα: «αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση», «συνεχιζόμενη κατάρτιση και προώθηση της απασχόλησης», «εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης» και «καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας».

Το Γ΄ ΚΠΣ, (2000-2006), είναι το τρίτο κατά σειρά οικονομικό "πακέτο" με το οποίο ενισχύεται η χώρα μας. Είναι το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα που σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει στόχο την ενίσχυση των πολιτικών για την πραγματική σύγκλιση, την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, χρηματοδοτήθηκαν προγράμματα και έργα υποδομών και εξοπλισμού για την ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, και των επενδύσεων στους τομείς Παιδείας-Υγείας.

Το Δ ΚΠΣ (ΕΣΠΑ), στον άξονα «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία», έθεσε στόχους για:

- *τη βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος,*
- *την ενίσχυση της έρευνας και της τεχνολογίας και προώθηση της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβαση στην οικονομία της γνώσης,*
- *την ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας.*

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)⁶⁰ ιδρύθηκε με τη **Συνθήκη της Ρώμης** με στόχο τη συμβολή του στην ενίσχυση της απασχόλησης και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της κοινότητας.

Οι στόχοι του στις αρχές της δεκαετίας του 1990 περιελάμβαναν τη λήψη ενεργητικών μέτρων για την κατάρτιση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την επιδότηση εργοδοτών για στοχευμένες προσλήψεις διαρκούς απασχόλησης, τον εκσυγχρονισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την ενθάρρυνση της κινητικότητας των εργαζομένων και τη διευκόλυνση πρόσβασης σε ευκαιρίες απασχόλησης των

---

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=el>

μακροχρόνια άνεργων, νέων, των γυναικών, και των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Ευστρατόγλου, Κ., 2009, σ. 58).

Το ΕΚΤ είναι το κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο της ΕΕ και ενισχύει τις προτεραιότητες της ΕΕ στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της απασχόλησης, της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, ενθαρρύνει τη συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας, επεκτείνει τις επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις, προωθεί την ισότητα των φύλων και ενισχύει δομές δια βίου κατάρτισης και μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016α).

Ειδικότερα, στην **Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**, το ΕΚΤ, στοχεύει:

- *Την αντιμετώπιση των αναγκών των ανέργων και των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας με τη χρηματοδότηση ενεργειών αρχικής κατάρτισης, και επαγγελματικής κατάρτισης, αναβάθμισης των βασικών δεξιοτήτων, συμβουλευτικής για την εύρεση εργασίας, καθώς και ενεργειών υποστήριξης της γεωγραφικής και επαγγελματικής κινητικότητας.*
- *Την ενίσχυση των συστημάτων εκπαίδευσης και αρχικής κατάρτισης καθώς και την ανάπτυξη της ποιότητας των υπηρεσιών που αφορούν την έρευνα, την επιστήμη και την τεχνολογία, με τη χρηματοδότηση ενεργειών ανάπτυξης κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κατάρτισης των εκπαιδευτών και των τεχνικών, καθώς και ενέργειες σύνδεσης του χώρου της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.*
- *Την προσαρμογή της εργατικής δύναμης στις νέες προκλήσεις με τη χρηματοδότηση ενεργειών συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και επανειδίκευσης, ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης, προσανατολισμού και συμβουλευτικής, εξ αποστάσεως, εκπαίδευσης και κατάρτισης (Βεργίδης, Δ. & Πρόκου, Ε., 2005).*

3.6 Ευρωπαϊκά Εργαλεία για την Προώθηση της Ποιότητας στην ΕΕΚ

3.6.1 Europass

Το 1998, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Cedefop σύστησαν το Ευρωπαϊκό φόρουμ, Europass, για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων,

προκειμένου να φέρουν σε επαφή τους κοινωνικούς εταίρους και τους εκπροσώπους των αρμόδιων για την κατάρτιση αρχών των κρατών μελών σχετικά με το θέμα της διαφάνειας των τίτλων.

Τα καθήκοντα του φόρουμ ήταν τα εξής:

- Η άρση των εμποδίων στην κινητικότητα, τα οποία οφείλονται σε έλλειψη διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων.
- Η παρότρυνση του διαλόγου σχετικά με υπάρχουσες πρωτοβουλίες, υπάρχοντα μέσα και υπάρχοντες θεσμούς.
- Η ενθάρρυνση της υλοποίησης των υφιστάμενων πολιτικών λύσεων.
- Η εξέταση νέων πρωτοβουλιών.

Οι εργασίες του φόρουμ είχαν ως αποτέλεσμα:

- την εκπόνηση δύο εγγράφων (του ευρωπαϊκού βιογραφικού σημειώματος και του συμπληρώματος πιστοποιητικού),
- τη δημιουργία ενός δικτύου εθνικών σημείων αναφοράς για τα επαγγελματικά προσόντα.

Μέσω του Europass κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να **συμπληρώσει 5 έγγραφα** που αφορούν τις επαγγελματικές του δυνατότητες. Στόχος του forum είναι η παρουσίαση των δεξιοτήτων με τον πιο εμπεριστατωμένο τρόπο, έτσι ώστε να βοηθάει τους ενδιαφερομένους να βρίσκουν **πιο εύκολα θέσεις εργασίας και εκπαίδευσης** αλλά και τους εργοδότες να κατανοήσουν καλύτερα τις δεξιότητες των υποψηφίων, που αναζητούν μια θέση εργασίας και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση.

Εικόνα: 3^η: Europass

Πηγή: <https://europass.cedefop.europa.eu/el/about-europass>

Τα έγγραφα⁶¹ αυτά, είναι:

- **το Ευρωπαϊκό Βιογραφικό Σημείωμα,**
- **το Συμπλήρωμα Πιστοποιητικού,**
- **το Συμπλήρωμα Διπλώματος,**
- **το Γλωσσικό Διαβατήριο Europass, και**
- **η Κινητικότητα Europass.**

Σε κάθε χώρα της ΕΕ, υπάρχει το **Εθνικό κέντρο Europass που όλα μαζί αποελούν ένα Δίκτυο, με στόχο να μπορούν:**

- *οι πολίτες να παρουσιάσουν τις δεξιότητες και τα προσόντα τους με τρόπο αποτελεσματικό ώστε να βρουν θέση εργασίας ή ευκαιρία εκπαίδευσης,*
- *τους εργοδότες να κατανοήσουν τις δεξιότητες και τα προσόντα του εργατικού δυναμικού*
- *τις αρχές εκπαίδευσης και κατάρτισης να καθορίσουν και να διαδώσουν το περιεχόμενο των προγραμμάτων κατάρτισης.*

Είναι εμφανής η **μεγάλη σημασία του Europass**, καθώς αποτελεί **αξιόπιστο μέσο** προκειμένου να αναδειχθούν οι επαγγελματικές δεξιότητες του καθενός και σημαντικό εργαλείο εύρεσης θέσεων εργασίας κυρίως στον χώρο της εκπαίδευσης (Χατζηαθανασίου, Άρτ., 2020).

3.6.2 Η Θέσπιση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων

Το Μάρτιο του 2008 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε τις προτεραιότητες για την περίοδο 2008-2010 και κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει συνολική εκτίμηση των μελλοντικών αναγκών σε ό,τι αφορά τις δεξιότητες έως το 2020, λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές αλλαγές και το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους εκδόθηκε «Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁶²» η οποία αφορούσε τη θέσπιση του **Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων στη ΔΒΜ** με στόχο την προαγωγή της κινητικότητας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, διευκολύνοντας την αναγνώριση των μαθησιακών

---

⁶¹ <https://europass.cedefop.europa.eu/el/about-europass>

⁶² ΕΕ C 111, 6.5.2008, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Απριλίου 2008 σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση.

κεκτημένων από το ένα σύστημα στο άλλο και κατά συνέπεια, από τη μία χώρα στην άλλη.

Εικόνα 4^η: Κοινά Ευρωπαϊκά Εργαλεία και Αρχές

Πηγή: [Cedefop/http://www.keme.uoc.gr/images/ZACHILAS.pdf](http://www.keme.uoc.gr/images/ZACHILAS.pdf)

Η «Διαδικασία της Κοπεγχάγης» είχε ως στόχο την ενίσχυση του ρόλου της ΕΕΚ σε ό,τι αφορά στην ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή. Μέσω αυτής, τέθηκαν προτεραιότητες τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό επίπεδο, οι οποίες οδήγησαν αφενός μεν, σε τροποποιήσεις εθνικών πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, αφετέρου δε, στη δημιουργία κοινών εργαλείων για την αναγνώριση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Το κύριο ζητούμενο ήταν η ανάπτυξη ενός κοινού και διαφανούς πλαισίου αναγνώρισης των προσόντων, στο πλαίσιο συγκεκριμένων προδιαγραφών ποιότητας, με στόχο την προαγωγή της κινητικότητας των εργαζομένων⁶³. Στα κείμενα του Συμβουλίου και της Επιτροπής γίνονταν σαφές ότι **η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση κατέχει κεντρική θέση στην πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική**, με κύριους στόχους:

- τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και των επιδόσεων των επιχειρήσεων,

⁶³ Σύσταση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2009/C 155/02, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET).

- την προαγωγή της καινοτομίας στο πλαίσιο των σύγχρονων απαιτήσεων της οικονομίας, και
- την προσωπική ανάπτυξη των πολιτών.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών υπογραμμίστηκε η ανάγκη ανάπτυξης στενότερων δεσμών μεταξύ όλων των μορφών και πλαισίων μάθησης, δημιουργίας συστημάτων εφαρμογής κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και χρήσης μηχανισμών διασφάλισης της ποιότητας. Παράλληλα, τονίστηκε η σημασία της καταγραφής και πρόβλεψης των αναγκών σε ό,τι αφορά τις δεξιότητες.

Τα κενά, οι ελλείψεις και οι νέες απαιτήσεις της αγοράς σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελούν στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εφαρμογή των πολιτικών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ιδιωτών, των επιχειρήσεων, της κοινωνίας και της οικονομίας.

Με κυρίαρχο στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας, της ποιότητας και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ, οι αρμόδιοι υπουργοί και οι κοινωνικοί εταίροι της Ευρώπης, μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συμφώνησαν στην Κοπεγχάγη ανέλαβαν κοινή πολιτική δράση για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με στόχο την εξασφάλιση της πρόσβασης όλων των πολιτών στην κατάρτιση, καθώς και την αύξηση της συνάφειας της προσφερόμενης κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επιπρόσθετα, ευρωπαϊκή κατεύθυνση για την εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν τα κοινά ευρωπαϊκά εργαλεία, καθώς και η δυνατότητα επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες ο προσδιορισμός και η αξιολόγηση αυτού του είδους της μάθησης είναι ήδη εφικτός, ενώ άλλες βρίσκονται στο στάδιο της διαβούλευσης και του προγραμματισμού.

Στην κατεύθυνση αυτή, τα κράτη μέλη προχωρούν στη δημιουργία εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων, τα οποία συνδέονται με **το ευρωπαϊκό πλαίσιο ευρωπαϊκών προσόντων, ως εργαλείο αναφοράς**, προκειμένου να είναι δυνατή η σύγκριση των επιπέδων των προσόντων μεταξύ των χωρών και των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παράλληλα, προωθούνται συστήματα μεταφοράς εκπαιδευτικών μονάδων για την κατάρτιση, ως τεχνικό πλαίσιο για τη μεταφορά, την αναγνώριση, και, κατά περίπτωση, τη συσσώρευση των μαθησιακών αποτελεσμάτων ενός προσώπου με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικού προσόντος.

Τα εργαλεία και η μεθοδολογία περιλαμβάνουν την περιγραφή των επαγγελματικών προσόντων υπό μορφή ενοτήτων-ψηφίδων και αποβλέπουν στη διευκόλυνση της μεταφοράς, της αναγνώρισης και της συσσώρευσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων, ανεξάρτητα των μαθησιακών πλαισίων στα οποία επιτεύχθηκαν.

3.6.2.1 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (European Qualifications Framework-EQF), είναι ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς το οποίο συνδέει τα συστήματα επαγγελματικών προσόντων των χωρών, λειτουργώντας ως μηχανισμός μετατροπής για την ευκολότερη ανάγνωση και κατανόηση των επαγγελματικών προσόντων σε διαφορετικές χώρες και συστήματα στην Ευρώπη (European Commission, 2009/C 155/02).

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων έχει δύο βασικούς στόχους: την προώθηση της κινητικότητας των πολιτών από χώρα σε χώρα και τη διευκόλυνση της δια βίου μάθησης. Επιπλέον, με το πλαίσιο αυτό, προωθούνται συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάρτισης, σύμφωνα με το κοινό πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας, παράλληλα με τη δημιουργία εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων και τη διαμόρφωση νέων προτύπων και προγραμμάτων σπουδών. Τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας αποτελούν μέσο-εργαλείο για τον συστηματικό εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ως εκ τούτου, βρίσκονται πίσω από κάθε πρωτοβουλία πολιτικής στην εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, ενώ τα κράτη μέλη καλούνται να τα αναπτύξουν και να τα χρησιμοποιήσουν σε εθελοντική βάση⁶⁴.

Το EQF τέθηκε επισήμως σε ισχύ τον Απρίλιο του 2008. Το 2010 ορίστηκε ως η ημερομηνία-στόχος για το συσχετισμό των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων των επιμέρους χωρών με το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων και το 2012 για την εξασφάλιση από τις χώρες ότι τα επιμέρους πιστοποιητικά επαγγελματικών προσόντων φέρουν αναφορά στο αντίστοιχο επίπεδο του Ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων.

---

⁶⁴ *Επίσημη Εφημερίδα C 155, 8-7-2009, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη «Δημιουργία Ευρωπαϊκού Πλαισίου αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση».*

Το EQF συσχετίζει τα εθνικά συστήματα και πλαίσια επαγγελματικών προσόντων των διαφόρων χωρών με ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα αναφοράς-τα οκτώ επίπεδα αναφοράς του Ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων. Τα επίπεδα αυτά, καλύπτουν όλο το εύρος των επαγγελματικών προσόντων, από το επίπεδο 1-απολυτήριο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, το επίπεδο 8-Διδακτορικό. Ως μέσο για την προώθηση της διά βίου μάθησης, το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων που αποκτώνται στη γενική, επαγγελματική αλλά και ακαδημαϊκή εκπαίδευση και κατάρτιση.

Επιπλέον, το πλαίσιο καλύπτει τα επαγγελματικά προσόντα που απονέμονται στην αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Τα οκτώ επίπεδα αναφοράς περιγράφονται σε σχέση με τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Το EQF αναγνωρίζει ότι τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους που η μετατόπιση του βάρους στα μαθησιακά αποτελέσματα είναι απαραίτητη για τη σύγκριση και συνεργασία μεταξύ χωρών και ιδρυμάτων. Στο Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων, ένα μαθησιακό αποτέλεσμα ορίζεται ως μια διατύπωση όλων αυτών που ο εκπαιδευόμενος γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας διαδικασίας εκμάθησης. Κατά συνέπεια, το EQF δίνει έμφαση στα αποτελέσματα της μάθησης και όχι στις εισροές, όπως η διάρκεια των σπουδών.

Εικόνα 5^η: Τα Πλαίσια Προσόντων στην Ευρώπη.

Πηγή: Cedefop/<http://www.keme.uoc.gr/images/ZACHILAS.pdf>

Οι κύριοι στόχοι του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων είναι:

- Να εδραιώσει ένα **κοινό σύστημα αναφοράς** μεταξύ των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων.
- Να λειτουργήσει ως «**μηχανισμός μετάφρασης**» ώστε να επιτρέπεται η κατηγοριοποίηση και η σύγκριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων μεταξύ των διαφόρων χωρών.
- Να λειτουργήσει ως ένα κοινό σύστημα αναφοράς για την **διασφάλιση της ποιότητας** και της ανάπτυξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.
- Να παρέχει ένα σημείο αναφοράς για την ανάπτυξη επαγγελματικών προσόντων ανά τομέα.
- Να λειτουργήσει ως **μέσο για να επιτευχθεί η αλλαγή, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τομεακό επίπεδο**, από την άποψη των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

3.6.3 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την ΕΕΚ

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων (European Credit System for Vocational Education and Training-ECVET), αφορά την πρωτοβουλία δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, με σκοπό να διευκολύνει τη μεταφορά, την αναγνώριση και τη συσσώρευση των αξιολογημένων μαθησιακών αποτελεσμάτων των ατόμων τα οποία επιδιώκουν να αποκτήσουν ένα επαγγελματικό προσόν. Η πρωτοβουλία σκοπό έχει:

- να βελτιώσει τη γενική κατανόηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων των πολιτών και τη διαφάνεια, ²
- να ενισχύσει την κινητικότητα και τη δυνατότητα μεταφοράς τίτλων προσόντων τόσο στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους στην περίπτωση των διαφορετικών τομέων της οικονομίας, όσο και μεταξύ των κρατών μελών,
- να συμβάλει στην ανάπτυξη και στη διεύρυνση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.

Σύμφωνα με τη σχετική σύσταση⁶⁵, το ECVET αποτελεί τεχνικό πλαίσιο για τη μεταφορά, την αναγνώριση και κατά περίπτωση, τη συσσώρευση των μαθησιακών αποτελεσμάτων ενός προσώπου με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικού προσόντος.

Τα εργαλεία και η μεθοδολογία του ECVET περιλαμβάνουν την περιγραφή των επαγγελματικών προσόντων υπό μορφή ενότητων-ψηφίδων μαθησιακών αποτελεσμάτων με συνδεδεμένους βαθμούς, διαδικασία μεταφοράς και συσσώρευσης και συμπληρωματικά έγγραφα, όπως συμφωνίες μάθησης, πρακτικά καταγραφής αποτελεσμάτων και οδηγούς χρήσης του ECVET.

Το ECVET προορίζεται να διευκολύνει την αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, στο πλαίσιο της κινητικότητας, για τους σκοπούς της απόκτησης επαγγελματικού προσόντος. Σημειώνεται ότι το ECVET δεν συνεπάγεται κάποιο δικαίωμα των πολιτών για την αυτόματη αναγνώριση μαθησιακών αποτελεσμάτων ή βαθμών. Η εφαρμογή του για συγκεκριμένο τίτλο προσόντων συμφωνεί με τη νομοθεσία, τους κανόνες και τους κανονισμούς που ισχύουν στα κράτη μέλη και βασίζεται συνοπτικά στις κάτωθι αρχές και τεχνικές προδιαγραφές:

α) Ενότητες - ψηφίδες μαθησιακών αποτελεσμάτων

Η ενότητα αποτελεί συνιστώσα του επαγγελματικού προσόντος και συνίσταται από ένα συνεκτικό σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που μπορούν να αξιολογούνται και να πιστοποιούνται με ορισμένους σχετικούς βαθμούς ECVET. Κάθε επαγγελματικό προσόν περιλαμβάνει συνήθως περισσότερες από μία ενότητες-ψηφίδες και απαρτίζεται από το πλήρες σύνολο ενότητων-ψηφίδων. Συνεπώς, ο εκπαιδευόμενος μπορεί να αποκτήσει επαγγελματικό προσόν συσσωρεύοντας τις απαιτούμενες ενότητες-ψηφίδες, τις οποίες έχει ολοκληρώσει σε διάφορες χώρες και σε διάφορα πλαίσια (τυπικό, άτυπο και μη τυπικό), με την παράλληλη τήρηση της εθνικής νομοθεσίας που αφορά στη συσσώρευση ενότητων και την αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

---

⁶⁵ Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Ιουνίου 2009 για τη «Θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET)» (2009/C 155/02-Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

β) Μεταφορά και συσσώρευση μαθησιακών αποτελεσμάτων, συμπράξεις ECVET

Στο ECVET, οι ενότητες-ψηφίδες μαθησιακών αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται σε ένα πλαίσιο, αξιολογούνται και στη συνέχεια μπορούν να μεταφέρονται σε άλλο πλαίσιο.

Στο δεύτερο αυτό πλαίσιο, πιστοποιούνται και αναγνωρίζονται από το αρμόδιο ίδρυμα ως τμήμα των απαιτήσεων που προβλέπονται για το επαγγελματικό προσόν που επιδιώκει να αποκτήσει ο ενδιαφερόμενος. Στη συνέχεια, είναι δυνατή η συσσώρευση ενοτήτων-ψηφίδων μαθησιακών αποτελεσμάτων για την απόκτηση του συγκεκριμένου επαγγελματικού προσόντος, σύμφωνα με τους ισχύοντες εθνικούς ή περιφερειακούς κανόνες. Οι διαδικασίες και οι κατευθυντήριες γραμμές που διέπουν την αξιολόγηση, την επικύρωση, την πιστοποίηση και την αναγνώριση των ενοτήτων-ψηφίδων μαθησιακών αποτελεσμάτων καθορίζονται από τα σχετικά αρμόδια ιδρύματα και τους εταίρους που συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης.

γ) Συμφωνία μάθησης και πρακτικά καταγραφής αποτελεσμάτων

Για την πραγματοποίηση μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην οποία συμμετέχουν δύο εταίροι και ένας συγκεκριμένος μετακινούμενος εκπαιδευόμενος, συνάπτεται συμφωνία μάθησης μεταξύ των δύο αρμοδίων ιδρυμάτων που συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης και πιστοποίησης και του εκπαιδευομένου, στο πλαίσιο μνημονίου συμφωνίας.

δ) Βαθμοί ECVET

Οι βαθμοί ECVET παρέχουν συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα και τις ενότητες-ψηφίδες σε αριθμητική μορφή. Δεν έχουν καμία αξία όταν δεν συσχετίζονται με τα επιτευχθέντα μαθησιακά αποτελέσματα για το συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν προσόντων που αφορούν, ενώ αντανακλούν την επίτευξη και τη συσσώρευση ενοτήτων-ψηφίδων. Για να καταστεί δυνατή η εφαρμογή κοινής προσέγγισης για τη χρήση των βαθμών ECVET, εφαρμόζεται ρύθμιση σύμφωνα με την οποία χορηγούνται 60 βαθμοί στα μαθησιακά αποτελέσματα που αναμένεται να επιτευχθούν σε ένα έτος τυπικής πλήρους φοίτησης.

Για τα επαγγελματικά προσόντα για τα οποία δεν υπάρχει αναφορά σε τυπικό μαθησιακό δίαυλο, μπορούν να χορηγούνται βαθμοί ECVET μέσω εκτίμησης σε

σύγκριση με άλλο επαγγελματικό προσόν για το οποίο υπάρχει τυπικό πλαίσιο αναφοράς.

ε) Για τη διαπίστωση της συγκρισιμότητας των επαγγελματικών προσόντων, το αρμόδιο ίδρυμα θα πρέπει να χρησιμοποιεί ως αναφορά το ισοδύναμο επίπεδο του EQF, ή πιθανώς, το επίπεδο του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων ή την ομοιότητα των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε έναν πολύ συναφή επαγγελματικό τομέα.

3.6.4 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Ποιότητα στην ΕΕΚ

Η «Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2009» για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην ΕΕΚ, έθεσε τις κοινές ευρωπαϊκές κατευθύνσεις βάσει των οποίων τα κράτη μέλη θα υποστηρίζουν και θα παρακολουθούν τις πρωτοβουλίες σχετικά με την ποιότητα.

Το πλαίσιο περιλαμβάνει ένα κύκλο εξασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας με στάδια σχεδιασμού, εφαρμογής, αξιολόγησης-εκτίμησης και επανεξέτασης της ΕΕΚ με την υποστήριξη κοινών κριτηρίων ποιότητας και ενδεικτικών περιγραφικών δεικτών. Οι διαδικασίες παρακολούθησης καθώς και ο συνδυασμός εσωτερικών και εξωτερικών μηχανισμών αξιολόγησης καθορίζεται από τα κράτη μέλη.

Το πλαίσιο περιλαμβάνει τη χρήση εργαλείων μέτρησης που αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητα. Επίσης, εφαρμόζεται σε επίπεδο συστήματος ΕΕΚ, σε επίπεδο παρόχων ΕΕΚ και σε επίπεδο απόκτησης προσόντων. Τέλος, αποτελεί τη βάση για συνεργασία σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Λαμβάνει υπόψη του τις αρχές διασφάλισης ποιότητας που περιλαμβάνονται στη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη θέσπιση του **Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (2008)**⁶⁶ και υποστηρίζει την εφαρμογή του, ιδιαίτερα ως προς την ποιότητα της πιστοποίησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

---

⁶⁶ Παράρτημα III της Σύστασης για το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων – Κοινές Αρχές για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην τριτοβάθμια Εκπαίδευση και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων.

Στο κείμενο της «Σύστασης», περιέχονται προτροπές προς τα κράτη μέλη αναφορικά με τη λήψη πρακτικών μέτρων προώθησης του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τη Διασφάλιση Ποιότητας ΕΕΚ.

Ειδικότερα, τα κράτη μέλη καλούνται:

- να χρησιμοποιήσουν και να αναπτύξουν ακόμα περισσότερο το ευρωπαϊκό πλαίσιο διασφάλισης ποιότητας και τα ειδικότερα μέρη του (κριτήρια, δείκτες, κ.λπ.),
- να καταρτίσουν σχέδιο βελτίωσης των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας σε εθνικό επίπεδο, με τη συμμετοχή κοινωνικών εταίρων και αυτοδιοίκησης,
- να καθορίσουν το εθνικό σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση ποιότητας στην ΕΕΚ, το οποίο πρέπει να προσεγγίσει τους ενδιαφερόμενους φορείς και να τους ενημερώσει, υποστηρίξει κ.ο.κ., και
- να επανεξετάζουν ανά τετραετία τη διαδικασία εφαρμογής των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων αναφοράς.

Κεφάλαιο 4. Οι Πολιτικές για τη ΔΒΜ στη χώρα μας

4.1 Ιστορική αναδρομή

Αν και η Δια Βίου Μάθηση στις μέρες μας εμφανίζει μια διαρκώς αυξανόμενη απήχηση και αποκτά αξιόλογο εύρος, εντούτοις, ως έννοια και ως πρακτική εφαρμογή δεν αποτελεί αποκλειστικά προϊόν της σύγχρονης εποχής. Ήδη από την προκλασική και κλασική αρχαιότητα παρατηρείται η έφεση του ανθρώπου προς τη μάθηση και επιδιώκεται η μόρφωση είτε ως ανταπόκριση σε κάποια βαθύτερη ανάγκη, είτε ως αποτέλεσμα εξωτερικών ερεθισμάτων και μεταβολών (Peers, R., 1958).

Τα άτομα, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις μαθησιακές τους ανάγκες, για να μπορέσουν να αναπτύξουν τις εν δυνάμει δυνατότητές τους και να αποκτήσουν τη θέση τους στην ευρύτερη και διαρκώς εξελισσόμενη κοινωνία, αρχίζουν να διεκδικούν τη μόρφωση και ως δικαίωμα (Jarvis, P., 1985).

Στην Αθηναϊκή πολιτεία των κλασικών χρόνων δεν υπήρχε καμία διαβάθμιση στην εκπαίδευση, ωστόσο η παιδεία διαπότιζε όλους τους θεσμούς της κοινωνίας και απευθυνόταν σε όλους ανεξαιρέτως τους ελεύθερους πολίτες, υπηρετώντας το ιδεώδες της ισόρροπης και αρμονικής ανάπτυξης σώματος και ψυχής και στοχεύοντας στη διαμόρφωση του «καλού καγαθού» πολίτη (Βιγγόπουλος, Ηλ., 1980).

Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι επρόκειτο για μια «κοινωνία της μάθησης», όπου η Δια Βίου εκπαίδευση πραγματοποιούνταν τόσο στην Αγορά, στην Εκκλησία του Δήμου, στον Άρειο Πάγο, στο Θέατρο, στις Σχολές που ίδρυσαν και δίδαξαν οι μεγάλοι φιλόσοφοι της εποχής, όσο και στις πάνδημες αθηναϊκές και πανελλήνιες γιορτές και σε πλήθος άλλες δημόσιες ή ιδιωτικές συγκεντρώσεις.

Ο Σωκράτης χάρις στο διάλογο που διεξήγαγε επιδέξια με τη μορφή ερωτήσεων και απαντήσεων, εγκαινιάζοντας τη μαιευτική παιδαγωγική μέθοδο, απέβλεπε στο να συλλάβει ο ενήλικας συζητητής του ορισμένες έννοιες. Με την παρατήρηση και τη λογική επαγωγή, πίστευε ότι μπορούσε να κάνει το συνομιλητή του να ανακαλύψει τη γνώση, να προσεγγίσει τα ηθικά προβλήματα, που ήταν ιδιαίτερα προσφιλή στο Σωκράτη, και να αναπτύξει την κριτική του ικανότητα (Assa, J., 1980). Στόχος της φιλοσοφικής έρευνας του Σωκράτη ήταν ο άνθρωπος και τα προβλήματά του, και όχι η έρευνα των φυσικών φαινομένων, γιατί εκείνο που προείχε ήταν να

αποκτήσει ο άνθρωπος αυτογνωσία, διότι έτσι θα γινόταν ηθικά καλύτερος και ταυτόχρονα θα φιλοσοφούσε για τον προορισμό του ως ανθρώπου.

Στον Πλάτωνα, η έννοια της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, συναντάται τόσο στους «Νόμους» όπου γίνεται λόγος για τη Δια Βίου παιδεία, όταν αναφέρεται στην υποχρέωση κάθε πολίτη να δραστηριοποιείται διαρκώς και να συμμετέχει ενεργά στην καλύτερη οργάνωση της πολιτείας και την οποία θεωρεί προϋπόθεση για τη διαμόρφωση ενάρετων ανθρώπων, όσο και ως κατάσταση στην «Πολιτεία» του, όπου προσδιορίζει τη μόρφωση των φιλοσόφων-ηγετών (Παπανικολάου, Κ. Ν., 1977). Σε αυτά τα έργα ο Πλάτων, κυρίως ασχολήθηκε με θέματα της διδακτικής και της παιδευτικής διαδικασίας, την οποία θεωρούσε κρατική υπόθεση, τονίζοντας ότι η παιδεία δε σήμαινε απλώς μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά μέσα από την παρατήρηση, το διάλογο, την αυτενέργεια και την έρευνα στόχευε στη διαρκή αναζήτηση της αλήθειας και στην πνευματική απελευθέρωση του ανθρώπου (Κορδάτος, 1972).

Η έννοια της Τεχνικής Εκπαίδευσης εισάγεται στην ελληνική κοινωνία από την **περίοδο του νεοελληνικού διαφωτισμού**, μέσα στο πλαίσιο της ανάγκης του λαού να αποκτήσει μόρφωση και να κατακτήσει τις επιστήμες. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο **Ρήγας Βελεστινλής**: *«Ένας ξένος φιλόσοφος ή τεχνίτης Εύρωπαϊός, όπου αφήση τήν πατρίδα και ἔλθῃ νά κατοικήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, μέ σκοπό νά μεταδώσῃ τήν σοφίαν του ἢ τήν τέχνην του, ὄχι μόνον θεωρεῖται ὡς καθ' αὐτό πολίτης, ἀλλά καί μέ δημόσια ἔξοδα νά τῷ ἐγείρεται ἕνας ἀνδριάς μαρμαρένιος μέ τά παράσημα τῆς διδασκαλίας ἢ τέχνης του, καί ὁ πλέον σοφός ἑλληνικός κάλαμος νά γράφῃ τήν ἱστορίαν τῆς ζωῆς του»*⁶⁷.

Στην Ελλάδα του **Καποδίστρια** δημιουργήθηκε το πρώτο σχέδιο για την επαγγελματική κατάρτιση, ιδίως των νέων. Κεντρικοί άξονές του ήταν η μεταφορά τεχνογνωσίας από αλλοδαπούς τεχνίτες και επιστήμονες, η αποστολή νέων σε χώρες του εξωτερικού για σπουδές, αλλά και σε μακρόπνοο επίπεδο η οργάνωση σχολών επαγγελματικής εκπαίδευσης κατά το πρότυπο των αντίστοιχων σχολών του εξωτερικού όπως η γεωργική επιμόρφωση των αγροτών με την ίδρυση της Γεωργικής

---

⁶⁷ Βρανούσης, Λ. «Ρήγας Βελεστινλής» 1757-1798, Παράρτημα: Παράρτημα: Κείμενα του Ρήγα, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, ανατύπωση Αθήνα 1996.

Σχολής και του πρότυπου αγροκηπίου στην Τίρυνθα. Ωστόσο, η δολοφονία του, ανέστειλε κάθε σχετική δράση.

Στο πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα, την τεχνική εκπαίδευση, επιχείρησαν να εισάγουν τα νομοσχέδια του 1913, με μια σειρά από τομές στην εκπαίδευση, όπως ήταν το «**Σχολείο του Βόλου**» υπό τη διεύθυνση του Αλέξανδρου Δελμούζου, με την εξομοίωση της εκπαίδευσης αγοριών και κοριτσιών, τη δημιουργία παράλληλου δικτύου τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και την ίδρυση «**Διδασκαλείου Τεχνικής Εκπαιδύσεως**»⁶⁸. Στόχος των νομοσχεδίων αυτών, σύμφωνα με το Δημήτριο Γληνό που υπήρξε εισηγητής τους, ήταν «*ή καλουμένη πραγματική εκπαίδευσις, ήτις, διατηροῦσα τὸν χαρακτήρα γενικῆς μορφώσεως, θὰ προπαρασκευάζη συστηματικώτερον διὰ τῆς καλλιιεργείας τῶν γενικῶν δεξιοτήτων καὶ τῆς παροχῆς καταλλήλων γνώσεων διὰ τὰ εἰδικὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα ἢ διὰ τὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα*»⁶⁹.

Τα νομοσχέδια αυτά προκάλεσαν έντονες διενέξεις και έφεραν σε αντιπαράθεση τους κρατικούς φορείς με τους εκσυγχρονιστές της εποχής, μεταξύ των οποίων ανήκαν ο Δημήτριος Γληνός και ο Αλέξανδρος Δελμούζος. Ωστόσο, όπως και οι παλαιότερες προσπάθειες εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος, δεν προχώρησαν περαιτέρω.

Η πρώτη ουσιαστική προσπάθεια, καταγράφεται το 1914 με διάταγμα της 8ης Σεπτεμβρίου, όπου ιδρύονται **σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης με τριετή διάρκεια**, στα οποία είχαν δικαίωμα να εγγραφούν κορίτσια που είχαν ολοκληρώσει το δημοτικό σχολείο (εξαετούς διάρκειας)⁷⁰.

Με το νόμο 572/31-12-1914⁷¹ ιδρύθηκε στην Αθήνα **τριτάξιο «Διδασκαλείον τῆς Τεχνικῆς ἐκπαιδύσεως»** για να καλύψει της ανάγκες για διδακτικό προσωπικό των κατώτερων τεχνικών σχολών και των καθηγητών των τεχνικών μαθημάτων σχολείων μέσης εκπαίδευσης. Ο νόμος έδινε τη δυνατότητα λειτουργίας ειδικής τάξης για την περαιτέρω κατάρτιση των ήδη διδασκόντων σε τεχνικά μαθήματα, κατά το πρότυπο της

---

⁶⁸ Νόμος 572/31-12-1914 Περί ιδρύσεως διδασκαλείου της τεχνικής εκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 16/Α/13 - 1 -1915). 17 Γληνός Δημ., Άπαντα, τόμ. Β, Θεμέλιο, Αθήνα 1983, σελ 341.

⁶⁹ Γληνός Δημ., Άπαντα, τόμ. Β, Θεμέλιο, Αθήνα 1983, σελ 341.

⁷⁰ Διάταγμα 8ης Σεπτεμβρίου 1914 - Περί χορηγίας αδειάς εις την Φιλεκπαιδευτικήν Έταιρείαν Ιδρύσεως αστικών σχολείων θηλέων (ΕτΚ αριθμ. 255/Α/11-9-1914).

⁷¹ Νόμος 572/31 -12 -1914 Περί ιδρύσεως διδασκαλείου της τεχνικής εκπαιδύσεως(ΕτΚ αριθμ. 16/Α/13-1-1915).

αντίστοιχης ανώτατης σχολής École Normal Supérieure De l'Enseignement Technique που λειτουργούσε στη Γαλλία. Το Διδασκαλείο εν τέλει, σταμάτησε τη λειτουργία το 1924 και συνεχίστηκε αποκλειστικά η λειτουργία των ειδικών τάξεων για περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση των ήδη διδασκόντων.

Στη δεκαετία του 1920 το ζήτημα της διαρθρωτικής ανεργίας προκαλούσε ήδη έντονους προβληματισμούς και η ανάγκη για εκπαίδευση και κατάρτιση με βάση τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς ήταν εμφανής. Ειδικότερα, μετά την καταστροφή της Σμύρνης και την εισροή προσφύγων και τα βήματα εκβιομηχάνησης που παρουσιάζε η χώρα ενισχύθηκε η ανάγκη για εργατικό δυναμικό με εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις. Οι πρωτοβουλίες που λήφθηκαν αρχικά, πέρα των δωρεών και των κληροδοτημάτων, προέρχονταν και πάλι από τον ιδιωτικό χώρο.

Ωστόσο, φωνές του Δελμούζου⁷² και του Γληνού που υπήρξαν στην κορυφή της εκπαιδευτικής ιεραρχίας, εξήραν την σημασία της στροφής της εκπαίδευσης προς τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας και πράγματι **το 1929**, ψηφίστηκαν από την **κυβέρνηση του Βενιζέλου** μια σειρά νόμων με στόχο τη θεμελίωση του αστικού σχολείου.

Με το νόμο 4397/1929 «**Περὶ στοιχειώδους ἐκπαιδύσεως**», η εκπαίδευση παρέχεται πλέον σε σχολεία γενικής μόρφωσης και σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα κατώτερα επαγγελματικά σχολεία διακρίνονται σε γεωργικά, εμπορικά, βιοτεχνικά και τα οικοκυρικά σχολεία και είχαν ως σκοπό την επαγγελματική προπαρασκευή όσων αποφοίτων δημοτικού σχολείου δεν επιθυμούσαν να ακολουθήσουν ανώτερες σπουδές στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης⁷³, τα οποία ωστόσο συνάντησαν χαμηλή ανταπόκριση κυρίως διότι δεν οργανώθηκαν επαρκώς. Το γενικότερο πλαίσιο της Τεχνικής Εκπαίδευσης, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων όπως ήταν το **Σεβαστουπούλειο, η Διπλάρειος Σχολή και η νεοσύστατη Σιβατινιδείος Σχολή**, παρέμενε χαμηλά στην προτίμηση, αλλά και την εκτίμηση του κόσμου (Καρατζόγιαννης, Στ., Πανταζή Στ., 2014, σσ. 85-89).

---

⁷² Αλ. Δελμούζος, «Δημοτικισμός και εκπαίδευση», Αθήνα 1926

⁷³ 26 Νόμος 4373/1929 Περὶ διαρρυθμίσεως τῶν σχολείων τῆς Μ. Ἐκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 297/Α'/20-8-1929).

Όπως προαναφέρθηκε, οι δραστηριότητες Εκπαίδευσης Ενηλίκων συνδέθηκαν κυρίως με την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού όπου, άρχισαν να οργανώνονται από διάφορους μορφωτικούς συλλόγους κυρίως μαθήματα αλφαβητισμού, όπου τα ανερχόμενα αστικά στρώματα έδειξαν έμπρακτα το ενδιαφέρον τους για την κατάρτιση των εργαζόμενων (Κρασσπουλάκος, Δ., 2018). Η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού, η ανάπτυξη μηχανισμών διασφάλισης της εθνικής ομοιογένειας και η ενσωμάτωση των προσφύγων και των πληθυσμών που αρχίζουν να μετακινούνται αθρόα από την επαρχία προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, συνιστούν τις βασικές προτεραιότητες της εκπαίδευσης ενηλίκων εκείνη την εποχή.

Στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα ως το 1950, η εκπαίδευση ενηλίκων αρχίζει να οργανώνεται από διάφορες μορφωτικές οργανώσεις, οι οποίες πέραν του στόχου του αλφαβητισμού, σκόπευαν γενικότερα, στη μόρφωση και την ηθική διαπαιδαγώγηση του λαού, που στην πλειοψηφία του ήταν αγράμματος. Οι κυριότερες απ' αυτές τις οργανώσεις ήταν οι εξής:

- **«Φιλολογικός Σύνδεσμος Παρνασσός».** Ιδρύθηκε το 1860 στην Αθήνα και η σημαντικότερη δραστηριότητα του ήταν η ίδρυση και λειτουργία νυκτερινών σχολείων στις κυριότερες πόλεις της χώρας.
- **«Εταιρεία των Φίλων του Λαού».** Ιδρύθηκε το 1865 στην Αθήνα, με στόχο τη μόρφωση των εργαζομένων.
- **«Σύλλογος προς διάδοσιν των ελληνικών γραμμάτων».** Ιδρύθηκε στην Αθήνα και οι δραστηριότητές του ήταν προσανατολισμένες στην ίδρυση και λειτουργία νυκτερινών σχολείων και λαϊκών βιβλιοθηκών.
- **«Σύλλογος κυριών υπέρ της γυναικείας παιδείσεως»**, ιδρύθηκε το 1872 στην Αθήνα.
- **Νυκτερινά τεχνικά σχολεία** για τους εργαζόμενους νέους που ίδρυσε το 1892 το **Εμπορικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο της Αθήνας**.
- **Νυκτερινό σχολείο μηχανικών** που ιδρύθηκε στον Πειραιά το 1894 από το **Επιμελητήριο του Πειραιά**.
- **«Κυριάκειο Σχολείο Εργατριών»**, που το Εργατικό Κέντρο ίδρυσε στην Αθήνα, το 1911, με πρωταρχικό σκοπό τον αλφαβητισμό τους. Επίσης, το Εργατικό

Κέντρο οργάνωσε βραδινά μαθήματα για τους εργάτες με στόχο την άνοδο του μορφωτικού τους επιπέδου (Βεργίδης, Δ. & Πρόκου, Ε., 2005, σ. 20).

- **Νυκτερινές σχολές** για τον αλφαριθμητισμό των ενηλίκων ιδρύθηκαν το 1929 με το νόμο 4397/1929 «Περί στοιχειώδους εκπαιδεύσεως».
- «**Εθνικός Οργανισμός Προνοίας**», ιδρύθηκε το 1947.

4.2 Η Θεσμοθέτηση της ΕΕΚ στην Ελλάδα

Μεταξύ των δεκαετιών 1950 και 1980, εμφανίζονται οι πρώτες οργανωμένες δομές, όπου με την πρόνοια του κράτους, ιδρύθηκαν:

- 1) Το **Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας (ΕΛΚΕΠΑ)** για το επιστημονικό δυναμικό της χώρας το 1953 με το Ν.Δ. 2473. Οργάνωνε προγράμματα κυρίως για διοικητικά-οικονομικά θέματα (οργάνωση και διοίκηση, επενδύσεις, μάρκετινγκ, ανθρώπινο δυναμικό, ηλεκτρονικοί υπολογιστές).
- 2) Η **Υπηρεσία Λαϊκής Επιμόρφωσης** του ΥΠΕΠΘ και οι Νομαρχιακές Επιτροπές Καταπολέμησης του Αναλφαριθμητισμού με το Ν.Δ. 3094/54, με στόχο την υποχρεωτική φοίτηση των αναλφάβητων.
- 3) Τα **Κέντρα Γεωργικής Εκπαίδευσης** του Υπουργείου Γεωργίας για τους αγρότες το 1960, όπου οργανώνονταν προγράμματα για τεχνικά θέματα (χειροτεχνία, αγροτικά, τουριστικά), καθώς και για διάφορα άλλα θέματα (συνεταιριστικά, περιβάλλον, κοινωνικά, πολιτιστικά).
- 4) Οι **Σχολές Μαθητείας του ΟΑΕΔ** το 1960, με σκοπό τους την κατάρτιση σε εξειδικευμένες τεχνικές ειδικότητες.
- 5) Η **Κεντρική Επιτροπή Λαϊκής Επιμορφώσεως**, μετά από μετονομασία της Κεντρικής Επιτροπής Καταπολέμησης του Αναλφαριθμητισμού και οι Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμορφώσεως μετά από μετονομασία των Νομαρχιακών Επιτροπών Καταπολέμησης του Αναλφαριθμητισμού, το έτος 1965.
- 6) Ο **Ελληνικός Οργανισμός Μικρών Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας (ΕΟΜΜΕΧ)** για τους βιοτέχνες το 1977. Οργάνωνε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων τόσο σε διοικητικά-οικονομικά όσο και σε τεχνικά θέματα (χειροτεχνία, βιοτεχνία, τεχνικά έργα).

7) Οι Σχολές Επιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσης, ετήσιας διάρκειας (ΣΕΛΜΕ το 1978 και ΣΕΛΔΕ το 1979), όπου ουσιαστικά σηματοδότησαν τη θεσμοθέτηση της αποκεντρωμένης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

4.2.1 Μεταρρυθμιστικές Παρεμβάσεις 1980 - 1992

Μετά την ένταξη της Ελλάδος στην ΕΟΚ (1981), οι δράσεις για την εκπαίδευση ενηλίκων πολλαπλασιάστηκαν, λόγω των χρηματοδοτήσεων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Βεργίδης, Δ., 1995, σ. 172).

- 1) Η Διεύθυνση Επιμόρφωσης Ενηλίκων του Υπουργείου Παιδείας κατά το έτος 1983, αναβαθμίζεται σε **Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης**, η οποία λειτουργούσε ως υπηρεσία του Υπουργείου, με στόχο το συντονισμό των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων και φορέων και την αναβάθμιση του περιεχομένου της παρέμβασης των Νομαρχιακών Επιτροπών Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ).
- 2) Οι ΝΕΛΕ, το έτος 1985 αρχίζουν να παρεμβαίνουν στον τομέα του αλφαριθμητισμού και στη συμπλήρωση της βασικής παιδείας, σε κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα και θέματα επαγγελματικής κατάρτισης που απευθύνονται στο γενικό πληθυσμό του νομού τους αλλά και σε ευπαθείς ομάδες.
- 3) Με τον νόμο 1566/85 έγινε η ίδρυση **Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων** (ΠΕΚ) και το 1992 (Νόμος 2009/92) ιδρύθηκε δίκτυο ΠΕΚ που επιφορτίστηκε με την εισαγωγική και την περιοδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με ταυτόχρονη κατάργηση των ΣΕΛΜΕ και ΣΕΛΔΕ.
- 4) Το 1986, ιδρύθηκε το **Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης** που ήταν ο κυριότερος φορέας επιμόρφωσης του προσωπικού της κεντρικής και περιφερειακής δημόσιας διοίκησης, του ευρύτερου δημόσιου τομέα και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο φορέας αυτός το 1991 μετονομάστηκε σε **Ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝΕΠ)**.

Οι κύριοι στόχοι του ΙΝΕΠ είναι οι παρακάτω:

- η αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης,

- η αναβάθμιση και η εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού και η ορθολογικότερη κατανομή και η αξιοποίηση του σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης,
  - η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ουσιαστική συμμετοχή της χώρας στη διαμόρφωση πολιτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο διεθνή χώρο,
  - η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της δημόσιας διοίκησης με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και τη βελτίωση των άυλων υποδομών της,
  - η εξειδίκευση στους τομείς: δημόσιο μάνατζμεντ, οικονομικός, χωρικός και περιβαλλοντικός σχεδιασμός, πληροφορική, ξένες γλώσσες και εισαγωγική εκπαίδευση.
- 5) Το 1992 ιδρύεται το **Κέντρο Έρευνας Μελετών Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης (ΚΕΜΕΤΕ)** ΟΛΜΕ, και το **Ινστιτούτο Εργασίας (ΙΝΕ)** της ΓΣΕΕ, με σκοπό την υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης.
- 6) Επίσης, το 1992⁷⁴, ιδρύεται ο **Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ)**, νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου, με σκοπό την οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων ΙΕΚ και την εποπτεία των ιδιωτικών.
- 7) Θεσμοθετήθηκε το 1992, με το άρθρο 27 του νόμου 2083/92⁷⁵ το **Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ)**. Ιδρύθηκε το 1997⁷⁶ και ήλθε να καλύψει την ανάγκη πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσα από ένα ανοικτό σύστημα εξυπηρετώντας την αντίληψη ότι η μόρφωση είναι δικαίωμα όλων, σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους, όπως έγινε με τα ανοικτά Πανεπιστήμια της Ευρώπης που άρχισαν να ιδρύονται τη δεκαετία του 1970 και σήμερα απορροφούν εκατοντάδες χιλιάδες φοιτητές. Αποστολή του, είναι η εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας. Εκτός των προγραμμάτων που προσφέρει ως ΑΕΙ, αναπτύσσει μια σειρά δράσεων στους τομείς της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης και της Γενικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

⁷⁴ Ν.2009/92, ΦΕΚ 18 τ. Α'/14-2-1992

⁷⁵ ΦΕΚ 159/Α'/21-9-1992

⁷⁶ Ν.2552/97, ΦΕΚ 266/24-12-97

8) Ιδρύθηκε με το νόμο 2327/95⁷⁷ το **Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ)**, με σκοπό:

- τη μελέτη, την έρευνα, την παροχή υπηρεσιών και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε θέματα που αφορούν στην εκπαίδευση ενηλίκων και τη λαϊκή επιμόρφωση, το σχεδιασμό, την οργάνωση και την εκτέλεση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων,
- την οργάνωση συστημάτων εκπαίδευσης εξ αποστάσεως,
- την παραγωγή και διάδοση εκπαιδευτικού και επιμορφωτικού υλικού,
- την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων,
- την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού.

9) Το 1997, ιδρύθηκε (Ν. 2469/1997) το **Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης** και Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών, και δυνάμει του άρθρου 14 παρ. 2 του Νόμου 3385/2005⁷⁸ μετονομάστηκε και σε «**Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης**» (ΕΚΕΠΙΣ), Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, με βασικές αρμοδιότητες:

- την ανάπτυξη εθνικού συστήματος πιστοποίησης δομών συνεχιζόμενης κατάρτισης και δομών συνοδευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών,
- την πιστοποίηση της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης,
- την εναρμόνιση του συστήματος συνεχιζόμενης κατάρτισης με το σύστημα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης,
- την πιστοποίηση των εκπαιδευτών και των προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης (Καραλής, Θ., Παληός, Ζ., & Κόκκος, Α., 2005).

10) Θεσμοθετήθηκαν το 1997 και λειτούργησαν από το σχολικό έτος 2000-2001 τα **Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ)**, (Νόμος 2525/1997) με σκοπό:

- να συμπράττουν και να επιδιώκουν να συνεργάζονται με όλους τους σχετικούς κοινωνικούς φορείς, τόσο για την ευαισθητοποίηση των κοινωνικών ομάδων στις οποίες απευθύνεται το πρόγραμμα των σχολείων, όσο και στην υλοποίηση του προγράμματος σπουδών,

---

⁷⁷ ΦΕΚ 156/Α'/31-7-1995

⁷⁸ ΦΕΚ 210/19-8-2005

- να ακολουθούν παιδαγωγικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στις ατομικές ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες των εκπαιδευομένων,
- να δίνουν έμφαση στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων (γραφής, ανάγνωσης και αρίθμησης), αλλά και νέων δεξιοτήτων που απαιτούνται σήμερα στη χρήση ξένης γλώσσας και νέων τεχνολογιών,
- να καλλιεργούν κοινωνικές δεξιότητες και να βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να διαμορφώνουν θετικές στάσεις ως ενεργοί πολίτες και μέλη της κοινωνίας σε τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο και
- να διαμορφώνουν ένα ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών ώστε να αξιοποιούνται όλοι οι κοινωνικοί χώροι στους οποίους υπάρχει γνώση και συσσωρευμένη εμπειρία (χώροι εργασίας, κοινωνικής συνάθροισης, καλλιτεχνικής δημιουργίας, πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.ά.).

Ουσιαστικά, ενώ τα ΣΔΕ, παρέχουν Εκπαίδευση Ενηλίκων, ανήκουν στο Τυπικό Σύστημα Εκπαίδευσης (παρέχοντας γνώσεις Γυμνασιακού επιπέδου⁷⁹ με διαφοροποιημένο πρόγραμμα), δίνοντας τη δυνατότητα στους αποφοίτους τους να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Λύκειο.

- 11) Ιδρύθηκαν σταδιακά μετά το 1995 τα **Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΚΕΕ)**, ώστε να εξασφαλιστούν καλύτερες προϋποθέσεις για τους ενδιαφερόμενους πολίτες προκειμένου να αξιοποιήσουν τις υπάρχουσες δυνατότητες στην ενίσχυση της ισότητας ευκαιριών, ενταχθούν στην αγορά εργασίας, να αντιμετωπίσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, και να διαμορφώσουν στάση ενεργού πολίτη με την απόκτηση και αναβάθμιση κοινωνικών δεξιοτήτων.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα των ΚΕΕ περιλάμβαναν:

- Γραμματισμό Ενηλίκων (γλώσσα/αλφαριθμητισμό, συμπλήρωση βασικής παιδείας, οικογενειακό γραμματισμό, απόκτηση βασικών και νέων βασικών δεξιοτήτων για την οικογένεια, τον χώρο της εργασίας και την κοινωνική ζωή).
- Αριθμητισμό Ενηλίκων (μαθηματικά στον χώρο της εργασίας, στην οικογένεια, στις υπηρεσίες, στην κοινότητα).
- Πληροφορική (επεξεργασία κειμένου, λογιστικά φύλλα, επικοινωνιών - πλοήγηση στο διαδίκτυο).

---

⁷⁹Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, ΚΥΑ 5953/ΦΕΚ, 1861/8-7-2014

- Αξιοποίηση Ελευθέρου Χρόνου (τοπική ιστορία, θέατρο, μουσική φωτογραφία, ζωγραφική, χορός).
- Συμβουλευτική-υποστήριξη κοινωνικά ευάλωτων ομάδων (τσιγγάνοι-φυλακισμένοι).

12) Ο Οργανισμός Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης «ΔΗΜΗΤΡΑ», συστάθηκε με το Ν.2520/97⁸⁰, και είχε ως αρμοδιότητες:

- την υλοποίηση όλων των ενεργειών επαγγελματικής εκπαίδευσης, αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και πληροφόρησης, που αποβλέπουν στην υποστήριξη του πληθυσμού της υπαίθρου,
- την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων του αγροτικού τομέα.
- το σχεδιασμό προγραμμάτων μακροχρόνιας εκπαίδευσης-κατάρτισης των αγροτών και ιδιαίτερα των νέων, με στόχο την περαιτέρω αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού της υπαίθρου.

13) Η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης μετονομάστηκε το 2001 σε **Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων** με υπαγόμενο φορέα το **Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ)**. Αξιοποιώντας κοινοτικούς πόρους, και μέσω του ΙΔΕΚΕ άρχισε να υλοποιεί προγράμματα κατάρτισης συγχρηματοδοτούμενα από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων μετονομάζεται σε **Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης** και διευρύνεται ο τομέας ευθύνης της (Νόμος 3699/08).

14) Συστάθηκε το **Ινστιτούτο Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ)**⁸¹, με την συγχώνευση διά απορροφήσεως του ΙΔΕΚΕ και του Ινστιτούτου Νεολαίας από το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, (Νόμος 4115/03), έχοντας ως στόχους:

- την παροχή υπηρεσιών δια βίου μάθησης,
- τη στήριξη των νέων στη σταδιοδρομία τους,
- την ανάδειξη και τη στήριξη της νεανικής καινοτομίας και

⁸⁰ ΦΕΚ Α' 173/1.9.1997

⁸¹ ν. 4115/13, ΦΕΚ 24/Α/30-1-2013

- τη μελέτη, την έρευνα, την παροχή πληροφοριών και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση ενηλίκων και τη λαϊκή επιμόρφωση,
- τη διαχείριση θεμάτων σχετικών με τη φοιτητική μέριμνα.

4.3 Εξέλιξη του Θεσμικού Πλαισίου (1992-2010)

4.3.1 Το Εθνικό Σύστημα ΕΕΚ

Με τον ιδρυτικό νόμο, (2009/1992), καθιερώθηκε Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΕΕΚ), με σκοπό:

- την οργάνωση, ανάπτυξη και παροχή επαγγελματικής κατάρτισης,
- την τυπική πιστοποίηση της επαγγελματικής κατάρτισης,
- την εναρμόνιση της επαγγελματικής κατάρτισης με το εκπαιδευτικό σύστημα,
- την εκτέλεση κάθε είδους εθνικών ή κοινοτικών προγραμμάτων ΕΕΚ

Το ΕΣΕΕΚ, παρακολουθεί τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας, τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της χώρας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και τις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις, διαμορφώνεται δε και αναπτύσσεται σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, με όλους τους φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, ελληνικούς και διεθνείς, και ειδικότερα με τους φορείς της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

4.3.2 Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ)

Με τον ίδιο νόμο (2009/1992), ιδρύθηκε ο ΟΕΕΚ, Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, με σκοπό:

- την οργάνωση και λειτουργία των δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων,
- την εποπτεία των ιδιωτικών ΙΕΚ και
- την πραγματοποίηση των στόχων του Εθνικού Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Ως βασικά έργα του ΟΕΕΚ ορίστηκαν:

- α) Η μελέτη και εκτίμηση των αναγκών σε ειδικευμένο προσωπικό, κατά κλάδους της οικονομίας, σε συνεργασία με άλλους συναρμόδιους φορείς.

- β) Η υποβολή προτάσεων στον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη χάραξη κατευθύνσεων, το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της πολιτικής για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ).
- γ) Η οργάνωση και λειτουργία των ΙΕΚ αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- δ) Ο καθορισμός του περιεχομένου σπουδών των δημοσίων ΙΕΚ καθώς και η εποπτεία των Ιδιωτικών ΙΕΚ
- ε) Η αναγνώριση και κατοχύρωση επαγγελμάτων αντίστοιχων προς την εκπαίδευση και κατάρτιση που παρέχουν τα ΙΕΚ, σύμφωνα με τα δεδομένα και τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς, αλλά και τα όσα ισχύουν σχετικώς στην ΕΟΚ.
- στ) Η αναγνώριση των τίτλων που απονέμονται από άλλους ελληνικούς φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, η ισοτιμία αντίστοιχων τίτλων της αλλοδαπής και η παροχή των αναγκαίων πληροφοριών, σχετικά με την αναγνώριση των δικαιωμάτων και πιστοποιητικών, καθώς και με τους άλλους όρους πρόσβασης στα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα.
- ζ) Ο καθορισμός των επαγγελματικών δικαιωμάτων όλων των επιπέδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης αυτού του νόμου, σε συνεργασία με τα κατά περίπτωση αρμόδια υπουργεία και τους κοινωνικούς εταίρους.

4.3.3 Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της ΕΕΚ με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ)

Με τον **ν.3191/2003**⁸² συστάθηκε το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση, το οποίο ορίστηκε ως «το ολοκληρωμένο σύνολο των συμβατών μεταξύ τους λειτουργιών και μέσων δια των οποίων, με συγκροτημένο και ενιαίο τρόπο, σχεδιάζεται και εφαρμόζεται η εθνική πολιτική για τη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και με την απασχόληση έτσι ώστε αφενός μεν, να ικανοποιούνται οι

---

⁸² ΦΕΚ 258 τ.Α' /7-11-2003

προσωπικές και κοινωνικές ανάγκες των ατόμων σε γνώσεις και δεξιότητες, αφετέρου δε, να καλύπτονται οι ανάγκες της αγοράς εργασίας με επαγγελματικά στελέχη των ζητούμενων ειδικοτήτων και εξειδικεύσεων, με τα κατάλληλα για το σκοπό αυτό προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες»).

Οι στρατηγικοί στόχοι του ΕΣΣΕΕΚΑ, (Νόμος 3191/2003), ήταν οι ακόλουθοι:

- *Η δημιουργία και η συνεχής λειτουργία αξιόπιστου και αποτελεσματικού ενιαίου συστήματος για την έρευνα, καταγραφή και τεκμηρίωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ανθρώπινο δυναμικό που αντιστοιχούν στα επαγγέλματα, τα οποία μπορούν να προέλθουν από την επαγγελματική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.*
- *Η διαμόρφωση προδιαγραφών των ειδικοτήτων ή των εξειδικεύσεων και η αποτελεσματική σύζευξή τους με τα προγράμματα σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.*
- *Ο συντονισμός των προγραμμάτων σπουδών και των παρεχόμενων υπηρεσιών των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης*
- *Η διαμόρφωση ενιαίων κανόνων, για την αξιολόγηση και την πιστοποίηση της ΕΕΚ (φορείς, προγράμματα, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενοι, υποδομές και εξοπλισμός).*
- *Η διαμόρφωση και η συνεχής λειτουργία αποτελεσματικού και αποδοτικού Συστήματος Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας, των καταρτιζομένων και των αποφοίτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.*
- *Η προώθηση της κοινωνικής καταξίωσης των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης.*

Επιδίωξη του ΕΣΣΕΕΚΑ ήταν η διασύνδεση και ο συντονισμός των βασικών λειτουργιών της ΕΕΚ, όπως:

- 1) *Η έρευνα, η καταγραφή και η τεκμηρίωση της επαγγελματικής διάρθρωσης της απασχόλησης σε εθνικό και κλαδικό επίπεδο και ο προσδιορισμός των αντίστοιχων αναγκών της αγοράς εργασίας, που αφορούν την κάλυψη της ζήτησης συγκεκριμένων θέσεων εργασίας, που απαιτούν συγκεκριμένες ειδικότητες ή εξειδικεύσεις, ανθρώπινο δυναμικό που είναι δυνατόν να*

προέλθει από προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

- 2) Ο προσδιορισμός των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ειδικότητες και εξειδικεύσεις κατά επαγγελματικό επίπεδο, που είναι δυνατόν να καλύψουν τη ζήτηση συγκεκριμένων θέσεων εργασίας σε τοπικό επίπεδο.
- 3) Ο προσδιορισμός, με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, των προδιαγραφών ειδικοτήτων και εξειδικεύσεων.
- 4) Ο προσδιορισμός των επαγγελματικών δικαιωμάτων ανά ειδικότητα ή εξειδίκευση, όπου αυτά απαιτούνται, και ο προσδιορισμός των διαδικασιών για την απόκτησή τους.
- 5) Ο προσδιορισμός διαδικασιών απόκτησης των αναγκαίων ανά ειδικότητα ή εξειδίκευση ειδικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, που οδηγεί στη διατύπωση διαδρομών μάθησης, μέσω επαγγελματικής κατάρτισης ή και επαγγελματικής εμπειρίας.
- 6) Ο συντονισμός των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων που οδηγούν σε συγκεκριμένες ειδικότητες και εξειδικεύσεις διαφόρων επαγγελματικών επιπέδων, όταν διαπιστώνονται επικαλύψεις ή κενά στα σχεδιαζόμενα προγράμματα σπουδών.
- 7) Ο σχεδιασμός και η οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης που αντιστοιχούν προς τις ειδικότητες και εξειδικεύσεις που ζητούνται από την αγορά εργασίας και οδηγούν στην απόκτηση των προσόντων που αντιστοιχούν στην προδιαγραφή των ειδικοτήτων και εξειδικεύσεων αυτών.
- 8) Η ενημέρωση των ενδιαφερομένων και των γονέων τους για τις ειδικότητες της επαγγελματικής εκπαίδευσης-κατάρτισης, η διερεύνηση των προσόντων, ικανοτήτων και κλίσεων των ενδιαφερομένων και η συμβουλευτική υποστήριξή τους στην επιλογή της κατάλληλης ειδικότητας ή εξειδίκευσης και του κατάλληλου προγράμματος σπουδών (συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός).
- 9) Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση της ικανότητας και δυνατότητας των φορέων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης να

ανταποκριθούν κατά τρόπο αποτελεσματικό στις απαιτήσεις που προκύπτουν από την αποστολή τους και τις ευθύνες που αναλαμβάνουν.

- 10) Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση της ποιότητας των επί μέρους προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης και της συμβατότητάς τους προς τις ειδικότητες και εξειδικεύσεις για τις οποίες σχεδιάστηκαν.
- 11) Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών της επαγγελματικής κατάρτισης.
- 12) Η εφαρμογή των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης με βάση το σχεδιασμό, την οργάνωση, την αξιολόγηση και την πιστοποίησή τους.
- 13) Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση των γνώσεων και δεξιοτήτων που αποκτούν οι σπουδαστές και οι καταρτιζόμενοι σε σχέση προς το περιεχόμενο των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, ως προϋπόθεση για την απονομή του τίτλου αντίστοιχων ειδικοτήτων ή εξειδικεύσεων και επαγγελματικού επιπέδου.
- 14) Η αξιολόγηση και πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων και η σύνδεσή της με τη διαδικασία απονομής άδειας άσκησης επαγγελματικών δικαιωμάτων, όπου αυτά απαιτούνται, για κάθε ενδιαφερόμενο, ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησης των προσόντων αυτών.
- 15) Η υποστήριξη της σύνδεσης των εκπαιδευομένων, των καταρτιζομένων και των αποφοίτων με την αγορά εργασίας και η παρακολούθηση της απασχολησιμότητάς τους.
- 16) Η υποστήριξη των ανέργων για την ένταξη ή επανένταξή τους στην αγορά εργασίας, καθώς και των ήδη εργαζομένων για την πρόληψη της ανεργίας.
- 17) Η αποτίμηση των αποτελεσμάτων των φορέων, δομών, προγραμμάτων και εκπαιδευτών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- 18) Η αξιολόγηση και αποτίμηση των αποτελεσμάτων της λειτουργίας των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης σε σχέση με την απασχόληση.

19) Η αξιολόγηση επαγγελματικών τίτλων που έχουν αποκτηθεί σε άλλες χώρες και ο προσδιορισμός της αντιστοιχίας τους προς επαγγελματικούς τίτλους που αποκτώνται στην Ελλάδα μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης και του Συστήματος Πιστοποίησης της Επαγγελματικής Κατάρτισης και των Επαγγελματικών Προσόντων.

20) Ο σχεδιασμός προγραμμάτων δράσης για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αρμόδιων φορέων και της κοινής γνώμης, με στόχο την προώθηση της κοινωνικής καταξίωσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης.

21) Η ανάπτυξη διαδικασιών συνεννόησης και συμφωνίας με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τους κοινωνικούς εταίρους.

Επίσης, στο πλαίσιο του ΕΣΣΕΕΚΑ επρόκειτο να λειτουργήσουν και να διασυνδεθούν τα εξής επί μέρους Συστήματα:

- *Το Σύστημα Έρευνας των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας,*
- *το Σύστημα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης,*
- *το Σύστημα Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης,*
- *το Σύστημα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης,*
- *το Σύστημα Πιστοποίησης της Επαγγελματικής Κατάρτισης και των Επαγγελματικών Προσόντων,*
- *το Σύστημα Συμβουλευτικής, Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας.*

Με το νόμο (3369/2005), **συστηματοποιήθηκε η λειτουργία των Φορέων Παροχής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ενηλίκων** που έκτοτε διέπεται από ένα ολοκληρωμένο, ενιαίο θεσμικό πλαίσιο για τη Δια Βίου Μάθηση.

Ειδικότερα, συστάθηκε ένα συλλογικό όργανο με την ονομασία **«Εθνική Επιτροπή Δια Βίου Εκπαίδευσης»**, με συμμετοχή αρμόδιων φορέων και των κοινωνικών εταίρων. Σύμφωνα με το νόμο, **«Υπηρεσίες Δια Βίου Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης»** παρέχουν τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, τα **Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων**, οι **Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης**, και οι **Σχολές Γονέων. Υπηρεσίες Δια Βίου Κατάρτισης**, παρέχουν τα **Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)** και τα **Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)**.

4.4 Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης

Οι μέχρι τώρα δράσεις και πρωτοβουλίες ΔΒΜ, αναπτύσσονταν αποσπασματικά, σε κάποιες περιπτώσεις αυθαίρετα, και σίγουρα χωρίς σύστημα. Με το νόμο 3879/2010, «**Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και άλλες διατάξεις**⁸³» τέθηκαν τα θεμέλια για το σχεδιασμό ενιαίας στρατηγικής της ΔΒΜ και δημιουργήθηκε το **Εθνικό Δίκτυο Διά Βίου Μάθησης**, το οποίο αποτελείται από το σύνολο των φορέων Διοίκησης και παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ.

Σύμφωνα με τα σχετικά εισηγητικά κείμενα, σκοπός του νόμου αυτού ήταν η ανάπτυξη της ΔΒΜ, μέσω της αναγνώρισης εναλλακτικών εκπαιδευτικών διαδρομών, της δικτύωσης των φορέων της και της διασφάλισης της διαφάνειας και της ποιότητας, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η διασύνδεσή της με την απασχόληση, η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας των ατόμων και γενικότερα η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Ειδικότεροι στόχοι του εν λόγω νόμου ήταν:

- α) Η συστηματοποίηση και ο συντονισμός της διερεύνησης των εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών αναγκών των ενηλίκων σε σχέση με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ανάπτυξης,
- β) ο προγραμματισμός και η αποκέντρωση των δράσεων διά βίου μάθησης, η συστηματική υποστήριξη των φορέων του Εθνικού Δικτύου ΔΒΜ και η προγραμματική συνεργασία των φορέων διοίκησης του Δικτύου με τους φορείς παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ,
- γ) η ανάδειξη της επαγγελματικής κατάρτισης και της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων ως δύο ισότιμων πυλώνων της ΔΒΜ,
- δ) η θεσμοθέτηση προτύπων και μέσων για την ανάπτυξη και την ποιοτική αναβάθμιση της ΔΒΜ,
- ε) η διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης των ατόμων και ιδιαίτερα των μελών κοινωνικά ευπαθών και ευάλωτων ομάδων σε όλες τις δράσεις κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων,
- στ) η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και αξιολόγηση των εκπαιδευτών ενηλίκων,

---

⁸³ΦΕΚ 163/21-9-2010

- ζ) η δημιουργία συνεκτικού εθνικού πλαισίου αξιολόγησης και πιστοποίησης για όλες τις μορφές κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, και,
- η) η συγκρότηση ενιαίου εθνικού πλαισίου αναγνώρισης προσόντων και πιστοποίησης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

4.4.1 Φορείς του Εθνικού Δικτύου ΔΒΜ

Ο νόμος 3879/10, με τις τροποποιήσεις που υπέστη (νόμος 3966/2011)⁸⁴, αποτελεί το βασικό νομοθέτημα για την ΔΒΜ και αποτυπώνει το δίκτυό της, όπως φαίνεται στην Εικόνα 23^η, (σελ, 228).

Οι φορείς του Εθνικού Δικτύου Δια Βίου Μάθησης είναι οι φορείς διοίκησης και οι φορείς παροχής υπηρεσιών διά βίου μάθησης.

4.4.2 Φορείς Διοίκησης της ΔΒΜ

4.4.2.1 Η Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς

Είναι ο επιτελικός φορέας ΔΒΜ, που έχει ως αποστολή να σχεδιάζει τη δημόσια πολιτική της ΔΒΜ, να διαμορφώνει τους σχετικούς κανόνες, να εκπονεί το αντίστοιχο εθνικό πρόγραμμα και να εποπτεύει την εφαρμογή του.

Το εθνικό πρόγραμμα ΔΒΜ εστιάζει στη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και περιγράφει τις πολιτικές που αναπτύσσονται σε δύο βασικούς πυλώνες, την επαγγελματική κατάρτιση και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων. Η εφαρμογή του εθνικού προγράμματος ΔΒΜ, περιλαμβάνει αφενός, την δημιουργία των υποδομών και των προϋποθέσεων για το συντονισμό και τη σχετική λειτουργία του χώρου της ΔΒΜ και αφετέρου, την υλοποίηση δράσεων.

Ειδικότερα, η ΓΓΔΒΜ έχει ως αποστολή:

- να σχεδιάζει τη δημόσια πολιτική της διά βίου μάθησης,
- να διαμορφώνει τους σχετικούς κανόνες, να εκπονεί το αντίστοιχο εθνικό πρόγραμμα και να εποπτεύει την εφαρμογή του,
- να εποπτεύει και να διαχειρίζεται τα συστήματα αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων,

---

⁸⁴ ΦΕΚ 118 τ.Α' /24-5-11, άρθρο 554 «Θέματα Δια Βίου Μάθησης»

- να διαμορφώνει το εκπαιδευτικό πλαίσιο όλων των μονάδων της αρχικής και της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και γενικότερα της μη τυπικής εκπαίδευσης,
- να συντονίζει, να αξιολογεί και να υποστηρίζει το Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης,
- να σχεδιάζει και να διαχειρίζεται προγράμματα ΔΒΜ εθνικής σημασίας, που αφορούν τον πληθυσμό της χώρας και τον απόδημο ελληνισμό,
- να μελετά, να αξιοποιεί βέλτιστες πρακτικές από το ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και να διαχειρίζεται ευρωπαϊκά και συγχρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγράμματα,
- να μεριμνά για τη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων και
- να μεριμνά για τη συμμετοχή των μελών των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων σε προγράμματα ΔΒΜ.

Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και Δια Βίου Μάθησης⁸⁵, συγκροτείται από:

- 1) τη Διεύθυνση Δια Βίου Μάθησης, και
- 2) τη Διεύθυνση Νέας Γενιάς.

Ο Επιχειρησιακός στόχος της Διεύθυνσης Δια Βίου Μάθησης είναι, η γενική εποπτεία και διαχείριση της τυπικής και μη τυπικής γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, η εποπτεία και διαχείριση της **αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης** και εκπαίδευσης.

Τμήματα

- Τμήμα Σπουδών Προγραμμάτων και Οργάνωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης
- Τμήμα Σπουδών Προγραμμάτων και Οργάνωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων
- Τμήμα Διοίκησης Εκπαιδευτικού Προσωπικού Δια Βίου Μάθησης
- Τμήμα Εποπτείας και Αδειοδότησης Φορέων και Περιφερειακών Δομών Διά Βίου Μάθησης
- Τμήμα Κολλεγίων

---

⁸⁵ Σήμερα, μετονομάστηκε σε: Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης & Δια Βίου Μάθησης

4.4.2.2 Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων (ΕΟΠΠΕΠ)

Ο ΕΟΠΠΕΠ⁸⁶, ως φορέας διοίκησης του Εθνικού Δικτύου ΔΒΜ, αναπτύσσει και εφαρμόζει ολοκληρωμένο Εθνικό Σύστημα Πιστοποίησης της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης (Αρχικής και Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης και Γενικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων), και παρέχει την επιστημονική υποστήριξη των υπηρεσιών του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Συμβουλευτικής στη χώρα μας.

Αρμοδιότητες του οργανισμού:

- *Η εφαρμογή του συστήματος Πιστοποίησης της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης των ΙΕΚ, καθώς και ο καθορισμός των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων των.*
- *Η αναμόρφωση των Προγραμμάτων Σπουδών Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης.*
- *Η ανάπτυξη συστήματος αντιστοίχισης προσόντων, στα πλαίσια του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, και διασύνδεσή του με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων.*
- *Η ανάπτυξη του Εθνικού συστήματος Πιστοποίησης Εκροών Μη Τυπικής Εκπαίδευσης και Άτυπης Μάθησης.*
- *Η εφαρμογή Ενιαίου Συστήματος Πιστοποίησης της Εκπαιδευτικής Επάρκειας των Εκπαιδευτών Ενηλίκων ΔΒΜ.*
- *Ο σχεδιασμός Συστήματος Αξιολόγησης και αδειοδότησης των Κέντρων Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης (ΚΕΜΕ-πρώην Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών).*
- *Η ανάπτυξη Μηχανισμών δικτύωσης και αναβάθμισης Υπηρεσιών Δια βίου Συμβουλευτικής & Επαγγελματικού Προσανατολισμού.*

4.4.2.3 Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ)⁸⁷

Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με έδρα την Αθήνα. Έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Εσωτερικών. Εκπαιδευτικές μονάδες του ΕΚΔΔΑ, είναι η **Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης**, και το **Ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝΕΠ)**.

⁸⁶ Ιδρύθηκε μετά από συγχώνευση τριών φορέων: (ΕΟΠΠ., ΕΚΕΠΙΣ και ΕΚΕΠ)

⁸⁷ Ν. 1388/83, ν.1943/91, Π.Δ. 193/2004, ΠΔ 57/2007, ΦΕΚ:59 Α΄

Μεταξύ των άλλων, αποστολή του είναι:

- Η επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση και επιμόρφωση του πάσης φύσεως προσωπικού της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των ΔΕΚΟ, των Ανωνύμων Εταιρειών του Δημοσίου, των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου (φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα).
- Η επιμόρφωση των αιρετών οργάνων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού,
- Η δημιουργία στελεχών για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση,
- Η παροχή πορισμάτων ερευνών και συμπερασμάτων μελετών στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για τη χάραξη στρατηγικής, για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης και την εισαγωγή οργανωτικών αλλαγών σε αυτήν,
- Η συμβολή στο διαρκή εκσυγχρονισμό της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης μέσω της έρευνας των διαδικασιών και της δομής των φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, της εκπόνησης μελετών και μεταρρυθμιστικών σχεδίων και της συμβουλευτικής υποστήριξης της εφαρμογής τους,
- Το ΕΚΔΔΑ καταρτίζει και υποβάλλει ετησίως στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης έκθεση για τα προβλήματα και τις εξελίξεις στα θέματα εκπαίδευσης του προσωπικού των φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και ειδικές εκθέσεις, ύστερα από αίτημα του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, του ΑΣΕΠ ή άλλων ανεξάρτητων δημόσιων αρχών.

4.4.3 Φορείς Παροχής Υπηρεσιών ΔΒΜ

- Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ),
- Τα Κέντρα Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης (ΚΕΜΕ),
- Τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης ΙΙ-Ν.4093/12 (ΚΔΒΜ ΙΙ) (πρώην ΚΕΚ),
- Τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης Ι-Ν.4093/12 (ΚΔΒΜ Ι) (πρώην Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών),
- Το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ),

- Οι Φορείς παροχής υπηρεσιών γενικής (τυπικής και μη τυπικής) εκπαίδευσης ενηλίκων (Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας-ΣΔΕ, Σχολές Γονέων, Κέντρα Προώθησης στην Απασχόλησης-ΚΠΑ, Κοινωνικοί και Πολιτιστικοί Φορείς, κ.λπ.,
- Φορείς του Δημόσιου & του ευρύτερου δημόσιου τομέα που παρέχουν Μη Τυπική Εκπαίδευση στο ανθρώπινο δυναμικό τους, ΕΚΔΔΑ, Επιμελητήρια, Επαγγελματικές Ενώσεις,
- Φορείς παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ, όπως Τριτοβάθμιες Συνδικαλιστικές Οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων,
- Φορείς παροχής Άτυπης Μάθησης.
- Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς
- Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας
- Κέντρο Μελετών Ασφαλείας (ΚΕΜΕΑ)
- Υπουργεία: Εργασίας-ΟΑΕΔ, Εσωτερικών, Δικαιοσύνης, Ναυτιλίας, Τουρισμού, Υγείας, Αγροτικής Ανάπτυξης, κ.λπ.
- Ινστιτούτο Κοινωνικής & Προληπτικής Υγιεινής
- Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ), ΟΚΑΝΑ
- ΕΓΓΕΚΑ-Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού «Δήμητρα»
- Ινστιτούτο Γεωπονικών Επιστημών
- Κοινωνικοί εταίροι και άλλες Συλλογικότητες
- Τοπικοί Φορείς, Σωματεία, Πολιτιστικές Ομάδες
- Ιδιωτικοί Φορείς (Μουσεία, Επιμελητήρια, Οργανώσεις).

4.5 Χρηματοδότηση

Η χρηματοδότηση της ΔΒΜ γίνεται από κρατικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς πόρους. Οι δράσεις και τα προγράμματα που υλοποιούνται από κρατικούς φορείς χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο από τα Επιχειρησιακά προγράμματα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» καθώς και από άλλα του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Στήριξης «ΕΣΠΑ» όπως, «Διοικητική Μεταρρύθμιση», «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα». Τα Επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ συγχρηματοδοτούνται από την Ελλάδα και από την ΕΕ.

Κεφάλαιο 5. Μορφές ΕΕΚ στην Ελλάδα

5.1 Η Πορεία των Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ, ΕΠΑΣ, ΣΕΚ)

Με τους νόμους 2525/97⁸⁸ και 2640/1998⁸⁹, αναδιαρθρώθηκε ο ανώτερος κύκλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με την επιβολή σημαντικών αλλαγών στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση του επιπέδου αυτού. Συγκεκριμένα, καταργήθηκαν οι παλαιοί τύποι Λυκείου, δηλαδή το Γενικό Λύκειο (ΓΕΛ), το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο (ΤΕΛ) και το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (ΕΠΛ) καθώς και οι Τεχνικές-Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ) και στη θέση τους αναπτύχθηκαν:

- Το **Ενιαίο Λύκειο**, με πρόγραμμα σπουδών απαλλαγμένο εντελώς επαγγελματικών στοιχείων, και
- Τα **Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ)**, με δύο κύκλους σπουδών και δύο επίπεδα πιστοποίησης.

Η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση παρεχόταν στα ΤΕΕ, μέχρι το 2006. Τα ΤΕΕ ανήκαν στη δευτεροβάθμια, μεταγυμνασιακή εκπαίδευση και σε αυτά εισάγονταν οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου, χωρίς εξετάσεις. Οι σπουδές διαρκούσαν έως και τρία έτη και οργανώνονταν σε δύο κύκλους, Α' και Β', οι οποίοι περιλάμβαναν επιμέρους τομείς και ειδικότητες. Ο Α' κύκλος σπουδών διαρκούσε δύο έτη, ενώ μπορεί να ήταν και εσπερινής φοίτησης, διάρκειας τριών ετών. Ο Β' κύκλος σπουδών διαρκούσε ένα έτος, και ειδικά στα ΤΕΕ εσπερινής φοίτησης ένα εξάμηνο επιπλέον. Οι μαθητές μετά την αποφοίτησή τους από τον Α' κύκλο σπουδών λάμβαναν, κατόπιν ενδοσχολικών εξετάσεων, πτυχίο επιπέδου 2.

Οι απόφοιτοι του κύκλου αυτού είχαν τις εξής δυνατότητες:

- να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος,
- να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Β' κύκλο σπουδών των ΤΕΕ αντίστοιχης ειδικότητας,
- να εγγραφούν στη Β' τάξη του Ενιαίου Λυκείου,
- να εγγραφούν στο Α' εξάμηνο ΙΕΚ σε αντίστοιχες ειδικότητες για απόκτηση εξειδίκευσης.

---

⁸⁸ ΦΕΚ 188/Α/23-9-1997

⁸⁹ ΦΕΚ 206 Α'/03.09.1998

Οι μαθητές του Β' κύκλου σπουδών λάμβαναν, κατόπιν εξετάσεων σε πανελλαδικό επίπεδο, πτυχίο επιπέδου 3. Οι απόφοιτοι του κύκλου αυτού τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ή να εγγραφούν στο Γ' εξάμηνο των ΙΕΚ σε αντίστοιχες ειδικότητες για απόκτηση εξειδίκευσης.

Τα προγράμματα διδασκαλίας των ΤΕΕ περιλάμβαναν θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα των ειδικοτήτων και βασικά μαθήματα γενικής παιδείας και γενικής ωφελιμότητας. Τα μαθήματα γενικής παιδείας και γενικής ωφελιμότητας κάλυπταν το 40% των συνολικών ωρών του ωρολογίου προγράμματος στο πρώτο έτος του Α' Κύκλου, το 35% στο δεύτερο έτος του Α' Κύκλου και το 25% στον Β' Κύκλο, αντιστοίχως.

Σκοπός των τομέων και ειδικοτήτων που λειτουργούσαν στον Α' κύκλο σπουδών των ΤΕΕ ήταν αφενός η παροχή τεχνολογικής παιδείας και η διαμόρφωση επαγγελματικής συνείδησης, αφετέρου η παροχή των αναγκαίων εφοδίων ώστε οι απόφοιτοι να μπορούν να ασκήσουν με επιτυχία ορισμένο επάγγελμα. Τα προγράμματα διδασκαλίας στο Β' κύκλο σπουδών των ΤΕΕ περιλάμβαναν θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα των ειδικοτήτων και τομέων σε μεγαλύτερο εύρος και βάθος από ότι στον Α' κύκλο.

Οι Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ) του άρθρου 9 του Ν. 1566/85 μετατράπηκαν σε ΤΕΕ Α' Κύκλου. Οι μαθητές που αποφοιτούσαν από τις ΤΕΣ μπορούσαν να εγγράφονται στο Β' κύκλο σπουδών των ΤΕΕ. Οι μαθητές που αποτύγχαναν στις εξετάσεις της Β' τάξης ΤΕΣ μπορούσαν να εγγράφονται στη Β' τάξη του Α' κύκλου των ΤΕΕ.

Στη συνέχεια (Νόμος 3475/2006), τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, μετεξελίχθηκαν σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ) και Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑΣ) που αποτέλεσαν εναλλακτική δυνατότητα συνέχισης σπουδών (δεύτερος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) με στόχο το συνδυασμό της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και επαγγελματική γνώση με σκοπό την ταχύτερη ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Οι ΕΠΑΣ, απευθύνονταν σε μαθητές που επιθυμούσαν να φοιτήσουν σε ειδικότητες που δεν απαιτούν ισχυρή θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοι τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Οι ΕΠΑΣ, μπορούσαν να ιδρυθούν και να

λειτουργούν υπό την εποπτεία και ευθύνη των Παραγωγικών Υπουργείων. Η φοίτηση ήταν διετής και εγγράφονταν σε αυτές μαθητές που προάγονταν από την Α΄ Τάξη του επαγγελματικού ή γενικού λυκείου. Στους αποφοίτους χορηγείται πτυχίο επιπέδου 3, που τους έδινε τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ή να εγγραφούν στα ΙΕΚ. Οι σπουδές ήταν οργανωμένες σε 33 ειδικότητες.

Στις ΕΠΑΣ αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας λειτουργούσαν ειδικότητες διαφορετικές από αυτές των ΕΠΑΛ και δεν διδάσκονταν μαθήματα γενικής παιδείας. Οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας ήταν 25. Οι απόφοιτοι αποκτούσαν πτυχίο επιπέδου 3 και (αρχικά) δεν είχαν τη δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Με το νόμο 4186/13, καταργήθηκαν οι ΕΠΑΣ⁹⁰ και στη θέση τους ιδρύθηκαν οι **Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ)**, που ανήκουν στη μη τυπική εκπαίδευση. Σκοπός τους, είναι η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, διάρκειας **τριών ετών, σε αποφοίτους της υποχρεωτικής τυπικής εκπαίδευσης (Γυμνάσιο)**. Στο τρίτο έτος, οι ημερήσιες ΣΕΚ λειτουργούν με το σύστημα της μαθητείας. Μαθητές άνω των είκοσι (20) ετών εγγράφονται στις Εσπερινές ΣΕΚ. Η φοίτηση στις δημόσιες Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης ήταν δωρεάν. Η διάρκεια φοίτησης στις Εσπερινές ΣΕΚ είναι τετραετής, συνολικά όχι λιγότερο από 1.618 διδακτικές ώρες ειδικότητας, επιμερισμένες σε τέσσερα (4) διδακτικά έτη, φοιτούν δε σε αυτά είτε εργαζόμενοι, είτε άλλες κατηγορίες μαθητών.

Στους σπουδαστές των Εσπερινών ΣΕΚ που προάγονται στην Τάξη Μαθητείας απονέμεται η Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης χωρίς την υποχρέωση φοίτησης στην Τάξη Μαθητείας για την προσέλευσή τους στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 600 ημερομίσθια στην ειδικότητα που αποφοιτούν από τη Β΄ Τάξη της ΣΕΚ.

Με τον νόμο 4386/2016, καταργήθηκαν οι Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης που θεωρήθηκε ότι οδηγούσαν σε πρόωρη κατάρτιση και μαθητεία ανηλίκων, αμέσως μετά το Γυμνάσιο. Έτσι, το νέο Επαγγελματικό Λύκειο για πρώτη φορά αποτελεί τον μοναδικό τύπο σχολείου επαγγελματικής εκπαίδευσης στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του ΥΠΑΙΘ.

---

⁹⁰ Παρέμειναν σε λειτουργία οι ΕΠΑΣ Μαθητείας του ΟΑΕΔ και των Παραγωγικών Υπουργείων με μεταγενέστερη διάταξη.

5.2 Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Ο Νόμος 4186/2013, εισήγαγε σημαντικές αλλαγές στη διάρθρωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συγκεκριμένα, με το νόμο αυτό, το Επαγγελματικό Λύκειο προσφέρει δύο κύκλους σπουδών, οι οποίοι ανήκουν στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα:

- το «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» και,
- το «Μεταδευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών-Τάξη Μαθητείας».

Στο «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» στα Ημερήσια ΕΠΑΛ λειτουργούν οι Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεις. Στην Α΄ τάξη εγγράφονται χωρίς εξετάσεις, οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου ή άλλου ισότιμου τίτλου. Στη Β΄ τάξη εγγράφονται οι προαγόμενοι από την Α΄ τάξη του Γενικού ή του Επαγγελματικού Λυκείου. Στη Γ΄ τάξη εγγράφονται οι προαγόμενοι από τη Β΄ τάξη του Επαγγελματικού Λυκείου. Οι προαγόμενοι από την Α΄ Τάξη του Επαγγελματικού Λυκείου δικαιούνται να εγγραφούν στη Β΄ Τάξη του Γενικού Λυκείου.

Στο «Μεταδευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών-Τάξη Μαθητείας», η οποία είναι προαιρετική, εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτηρίου και πτυχίου του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών του ΕΠΑΛ⁹¹. Η «Τάξη Μαθητείας», που εφαρμόζει το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης, έχει διάρκεια ένα έτος και περιλαμβάνει Μαθητεία με εκπαίδευση στο χώρο εργασίας, Μάθημα Ειδικότητας και Προπαρασκευαστικά Μαθήματα Πιστοποίησης στη σχολική μονάδα αντίστοιχα.

Σε ό,τι αφορά στους τίτλους Σπουδών και τα Επαγγελματικά Δικαιώματα του «Δευτεροβάθμιου Κύκλου Σπουδών», χορηγείται από το **ΕΠΑΛ, Απολυτήριο Λυκείου** (ισότιμο με το Απολυτήριο Γενικού Λυκείου) μετά τις ενδοσχολικές εξετάσεις, και **Πτυχίο Ειδικότητας επιπέδου 4**, μετά από ενδοσχολικές εξετάσεις.

Οι απόφοιτοι της «Τάξης Μαθητείας» λαμβάνουν **Δίπλωμα Ειδικότητας επιπέδου 5**, μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών πιστοποίησης των προσόντων τους, από τον ΕΟΠΠΕΠ.

---

⁹¹ Επίσης, δικαίωμα εγγραφής έχουν και οι απόφοιτοι των αντίστοιχων δομών της Ειδικής Αγωγής, δηλαδή ΤΕΕ Β΄ Βαθμίδας και Εργαστηρίων Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ).

5.2.1 Πλαίσιο Λειτουργίας των ΙΕΚ

Το πλαίσιο λειτουργίας των ΙΕΚ (Δημοσίων και Ιδιωτικών), προέρχεται από τη δεκαετία του 1990, όταν και ιδρύθηκε ο ΟΕΕΚ, ένα ΝΠΔΔ με σκοπό την οργάνωση, τη λειτουργία και την εποπτεία τους.

Σκοπός των ΙΕΚ είναι η παροχή κάθε είδους συμπληρωματικής ή αρχικής κατάρτισης, ώστε να συμβάλουν αποφασιστικά στην αναβάθμιση των προσόντων (γνώσεων και δεξιοτήτων) των εκπαιδευομένων, με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας καθώς και τη βελτίωση, γενικότερα, της παραγωγικής διαδικασίας. Η συγκεκριμένη βαθμίδα εντάσσεται στο πλαίσιο του μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι σπουδαστές των ΙΕΚ είναι στην πλειονότητά τους απόφοιτοι Λυκείου, ηλικίας 20-30 ετών, χωρίς να εκπλήσσει το γεγονός ότι προσέρχονται και ενήλικες μεγαλύτερων ηλικιών, αλλά και πτυχιούχων ΑΕΙ για ευκολότερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ειδικότερα μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Σκοπός τους είναι η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΓΕΛ και ΕΠΑΛ) και αποφοίτους ΕΠΑΣ/ΣΕΚ. Η φοίτηση στα δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης παρέχεται δωρεάν.

Με το νόμο 4186/13, η κατάρτιση από 4 επεκτείνεται σε 5 εξάμηνα, και περιλαμβάνει θεωρητικά, εργαστηριακά και μικτά μαθήματα υποχρεωτικής παρακολούθησης, ενώ στα προγράμματα σπουδών έχει ενσωματωθεί ένα εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης ή Μαθητείας σε επιχειρήσεις και φορείς του Δημοσίου ή του Ιδιωτικού Τομέα.

Το 5^ο εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης μπορεί να πραγματοποιείται και τμηματικά μετά την ολοκλήρωση των δύο πρώτων εξαμήνων. Με την επιτυχή ολοκλήρωση της κατάρτισής τους, οι καταρτιζόμενοι των ΙΕΚ λαμβάνουν βεβαίωση αποφοίτησης (Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης-ΒΕΚ), που τους δίνει το δικαίωμα να συμμετέχουν στις εξετάσεις Πιστοποίησης επαγγελματικής κατάρτισης για την απόκτηση Διπλώματος Επαγγελματικής Κατάρτισης επιπέδου 5.

Όταν το 5^ο εξάμηνο αφορά Μαθητεία, πραγματοποιείται με το πέρας των 4 εξαμήνων και την προκήρυξη προγραμμάτων Μαθητείας. Παρά την εισαγωγή του θεσμού νομοθετικά, το 2013 με την υπόδειξη-χρηματοδότηση της ΕΕ, τέθηκε σε

εφαρμογή πολύ αργότερα, όπως θα δούμε στο αντίστοιχο κεφάλαιο, και με μικρότερη διάθεση προγραμμάτων για τα ΙΕΚ, σε σχέση με αυτά των ΕΠΑΛ.

Η **Πιστοποίηση** των αποφοίτων ΙΕΚ πραγματοποιείται με εξετάσεις σε εθνικό επίπεδο από τον ΕΟΠΠΕΠ. Οι απόφοιτοι των ΙΕΚ κατατάσσονται στο επίπεδο 5 του εθνικού προσοντολογίου και απολαμβάνουν θεσμοθετημένα επαγγελματικά δικαιώματα σε πολλές ειδικότητες με δικαίωμα ίδρυσης ατομικής επιχείρησης (ΕΟΠΠΕΠ)⁹².

Το ως άνω, θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ΙΕΚ, τροποποιήθηκε με το ν. 3879/2010⁹³. Με τον νόμο αυτό έγινε η μεταφορά των δημοσίων ΙΕΚ στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης η οποία αποτελεί πλέον, τον επιτελικό φορέα της ΔΒΜ στη χώρα μας, εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας και έχει ως αποστολή της να σχεδιάζει τη δημόσια πολιτική της ΔΒΜ, να διαμορφώνει τους σχετικούς κανόνες, να εκπονεί το αντίστοιχο εθνικό πρόγραμμα και να εποπτεύει την εφαρμογή του.

Σήμερα, σύμφωνα με στοιχεία της ΓΓΔΒΜ, λειτουργούν **129** Δημόσια ΙΕΚ, εγκατεστημένα σε 74 πόλεις, όπου κατά το Φθινοπωρινό εξάμηνο 2019Β', εγράφησαν περίπου **31.500** καταρτιζόμενοι/νες, (φοιτώντας στο Α' και Γ' εξάμηνο σπουδών). Σε αυτά, περιλαμβάνονται και δύο ΙΕΚ Ειδικής Αγωγής.

Επίσης, λειτουργούν **85** περίπου, Ιδιωτικά ΙΕΚ στο σύνολο της επικράτειας, όπου για το αντίστοιχο εξάμηνο (2019Β'), εγράφησαν **36.509** καταρτιζόμενοι/νες, (σε Α' και Γ' εξάμηνο).

Όλες οι διαδικασίες που αφορούν τη λειτουργία των ΙΕΚ, περιγράφονται στον «Κανονισμό Λειτουργίας» που θεσμοθετήθηκε με την 5954/14, Απόφαση του Υπουργού Παιδείας (ΦΕΚ, τ. Β' αρ.1807/2014).

5.2.1.1 Προγράμματα Σπουδών των ΙΕΚ

Τα προγράμματα σπουδών, σε συνδυασμό και με τις παρεχόμενες ειδικότητες, υποστηρίζουν την ενδυνάμωση του γνωσιακού ρόλου της ΕΕΚ, τον ευθύ προσανατολισμό της στον εκπαιδευόμενο και τις ανάγκες του, και τη σύνδεση με τις ανάγκες και εξελίξεις της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

⁹² <https://eoppep.gr/index.php/el/qualification-certificate/professional-rights>

⁹³ <http://www.gsae.edu.gr/images/nomothesia/nomoi/7%20-%20N%203879%202010.pdf>

Παράλληλα, πρέπει να προετοιμάζουν το νέο και να ενισχύουν το υφιστάμενο εργατικό δυναμικό, έτσι ώστε να συμβάλει στη βελτίωση της τεχνολογικής, οργανωτικής και επιχειρησιακής ετοιμότητας των επιχειρήσεων καθώς και στον περιορισμό αρνητικών φαινομένων, σε θέματα, οργάνωσης, και μη τήρησης προδιαγραφών και γενικότερα κανόνων τέχνης, επιστήμης, προστασίας περιβάλλοντος, υγιεινής και ασφάλειας.

Κατά τη **διαμόρφωσή τους**, τα προγράμματα σπουδών, **λαμβάνουν υπόψη τις κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση**, καθώς και τα σχετικά επαγγελματικά περιγράμματα που πιστοποιούνται από τον ΕΟΠΠΕΠ.

Οι Τομείς, και οι Ειδικότητες ανά τομέα παρατίθενται αναλυτικά στο Παράρτημα Α (σ.245).

Η Πρακτική άσκηση⁹⁴ θεσμοθετήθηκε ως μια κατεξοχήν διαδικασία εμπέδωσης της θεωρητικής γνώσης που αποβλέπει στην απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων που έχουν προσδιοριστεί κατά τη φάση διαμόρφωσης του αναλυτικού προγράμματος. Μέσω της Πρακτικής Άσκησης οι ασκούμενοι έρχονται σε επαφή με τις πραγματικές απαιτήσεις του επαγγέλματος σε πραγματικό περιβάλλον, βιώνουν καταστάσεις που σχετίζονται με αυτό και αντιμετωπίζουν προβλήματα, που καλούνται να ανταπεξέλθουν ως εργαζόμενοι επί καθημερινής βάσεως (Καραλής, Θ., 2013).

Το Πρόγραμμα Μαθητείας των Ι.Ε.Κ., υλοποιείται με το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης (θα εξετασθεί διεξοδικά στο κεφάλαιο 7), στο οποίο ο μαθησιακός χρόνος εναλλάσσεται μεταξύ χώρου εργασίας και εκπαιδευτικής δομής, δηλαδή, «Πρόγραμμα Μαθητείας στο Ι.Ε.Κ.» και «Πρόγραμμα Μαθητείας στον χώρο εργασίας».

5.3 Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση (ΣΕΚ)

Ως ΣΕΚ, θεωρείται η μαθησιακή διαδικασία, δια μέσου της οποίας παρέχονται στα άτομα γνώσεις και δεξιότητες που συμπληρώνουν, βελτιώνουν και αναβαθμίζουν αυτές που έχουν αποκτηθεί από το εκπαιδευτικό σύστημα, την αρχική επαγγελματική

---

⁹⁴ Όλα τα προγράμματα Π.Α. που πραγματοποιούνται σε επιχειρήσεις του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, (π.χ. ΙΕΚ, ΚΕΚ, τριτοβάθμια εκπαίδευση), συγχρηματοδοτούνται από από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση" του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ).

κατάρτιση, την επαγγελματική εμπειρία ή και από άλλες μη τυπικές και άτυπες μορφές μάθησης, με σκοπό την ένταξη ή επανένταξη των ατόμων στην απασχόληση, την επαγγελματική εξέλιξη και την προσωπική ανάπτυξη (Ευστράτογλου, Α., 2004, σ. 2)

Είναι το σύστημα που αποσκοπεί στο πλαίσιο της ΔΒΜ, στην κατάρτιση ή και επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, η οποία **συμπληρώνει, συγχρονίζει** ή και **αναβαθμίζει** γνώσεις και δεξιότητες, που αποκτήθηκαν από τα άλλα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ή και από επαγγελματική εμπειρία, με στόχο την **ένταξη** στην αγορά εργασίας, τη διασφάλιση της εργασίας, την επαγγελματική ανέλιξη και την προσωπική ανάπτυξη.

Οι απόφοιτοι όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που έχουν συμπληρώσει τα 18 τους χρόνια, εργαζόμενοι ή άνεργοι, έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε προγράμματα άτυπης συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης σε πιστοποιημένες (ΚΔΒΜ I & II) ή μη δομές παροχής επαγγελματικής κατάρτισης. Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη προγραμμάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας, συνήθως, καθορίζεται από την προσφορά κοινοτικών πόρων.

Τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης είναι σύντομα και ο αριθμός των ωρών διδασκαλίας εξαρτάται από το θέμα, το περιεχόμενό του και την επαγγελματική ομάδα στην οποία απευθύνονται.

5.3.1 Στόχοι

Σκοπός της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι η διατήρηση, ανανέωση, αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των δεξιοτήτων εργασίας των ατόμων που αναζητούν εργασία, καθώς και η παροχή βοήθειας στους εργαζόμενους, που ενδιαφέρονται για την εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους (EQAVET, 2016). Παρέχεται δε, από πληθώρα φορέων, που επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού και που εποπτεύονται από διάφορα υπουργεία.

Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο επικεντρώνεται σε τέσσερις κατηγορίες:

- 1) Εκπαίδευση και κατάρτιση των ανέργων,**
- 2) Εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζόμενων του ιδιωτικού τομέα,**
- 3) Εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζόμενων του ευρύτερου δημόσιου τομέα,**

4) Εκπαίδευση των κοινωνικά μειονεκτούντων ομάδων.

Στη ΣΕΚ εντάσσονται και οι δραστηριότητες επαγγελματικής κατάρτισης που παρέχονται από μεγάλες συνήθως επιχειρήσεις και οργανισμούς, στο πλαίσιο της αναβάθμισης των προσόντων του εργατικού τους δυναμικού.

Οι βασικές δομές που δραστηριοποιούνται στο πεδίο αυτό, είναι:

- *Οι Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης,*
- *Ο ΟΑΕΔ με Προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης,*
- *Οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης των Υπουργείων,*
- *Τμήματα εκπαίδευσης ή και δομές κατάρτισης σε δημόσιους οργανισμούς (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΟΣΕ, ΕΛΤΑ κ.λπ.),*
- *Επιμελητήρια, Επαγγελματικές ενώσεις, Ομοσπονδίες εργαζομένων, Μεγάλες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα,*
- *Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ I & II)-Ιδιωτικά και Δημόσια.*

Ο κύριος φορέας παροχής Δια Βίου Εκπαίδευσης είναι η **Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ)**, ενώ η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση είναι κυρίως ευθύνη του **Υπουργείου Απασχόλησης**.

Οι βασικοί στόχοι της ΣΕΚ μπορεί να συνοψισθούν:

- **Στην παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων** και στην εν γένει βελτίωση των προσόντων του εργατικού δυναμικού, σ' ένα περιβάλλον ταχύτατων και διαρθρωτικών μεταβολών στην οικονομία, στην τεχνολογία και στις αγορές εργασίας.
- **Στη διατήρηση τμημάτων του πληθυσμού μέσα στην αγορά εργασίας** και στη συμβολή στην αύξηση των δεικτών συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό.
- **Στη βελτίωση της παραγωγικότητας των εργαζομένων** και των επιχειρήσεων και τέταρτον **στην πρόληψη ενδεχόμενων διαρθρωτικών ανισορροπιών στη προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων** και, δια μέσου αυτής, **στη μείωση της ανεργίας**.

5.4 Κανονισμοί Διασφάλισης Ποιότητας στη ΔΒΜ

5.4.1 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων

Για την πραγμάτωση της Ευρώπης της διά βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης, υπάρχει ανάγκη αποτίμησης της μάθησης. Αυτό σημαίνει αξιολόγηση των τίτλων σπουδών από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και της άτυπης και εξωσχολικής μάθησης με σκοπό να μπορούν να αναγνωρίζονται όλα τα είδη μάθησης. Αυτό, περιλαμβάνει την αύξηση της διαφάνειας και της συνοχής των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, την εκπόνηση διακρατικού **συστήματος σώρευσης των προσόντων και τη δημιουργία κοινού συστήματος πιστοποίησης των προσόντων.**

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (European Qualifications Framework-EQF), είναι ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς που λειτουργεί ως ένας μηχανισμός, ο οποίος επιτρέπει την ευκολότερη ανάγνωση και κατανόηση των προσόντων σε διαφορετικές χώρες και συστήματα στην Ευρώπη. Έχει δύο βασικούς στόχους:

- *την προώθηση της κινητικότητας των πολιτών από χώρα σε χώρα, και*
- *τη διευκόλυνση της Δια Βίου Μάθησης.*

Το EQF, έχει σχεδιασθεί ως σημείο αναφοράς των διαφορετικών συστημάτων και πλαισίων προσόντων στην Ευρώπη. Λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων και διευκολύνει την ερμηνεία και σύγκριση των προσόντων μεταξύ διαφορετικών χωρών.

Κατά τη διαδικασία υλοποίησης του EQF, προβλέπεται κάθε χώρα να προσαρμόσει τα εθνικά της προσόντα (διπλώματα, πιστοποιητικά ή πτυχία) στα οκτώ επίπεδα.

5.4.1.1 Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων

Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων είναι ένα πλαίσιο κατάταξης προσόντων με τη μορφή μαθησιακών αποτελεσμάτων, σύμφωνα με ένα σύνολο κριτηρίων επίτευξης επιπέδων μάθησης. Στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων τα μαθησιακά αποτελέσματα κατηγοριοποιούνται σε **γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες**, χωρίς να διασπάται ο ενιαίος χαρακτήρας της μάθησης.

Σύμφωνα με αυτό, ως «προσόν» νοείται το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αξιολόγησης και επικύρωσης, ύστερα από διαπίστωση από τον αρμόδιο φορέα ότι ένα

άτομο έχει επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές.

Για το σκοπό αυτό, περιλαμβάνει την ανάπτυξη και εφαρμογή θεσμικών ρυθμίσεων και διαδικασιών, που αφορούν τη διασφάλιση ποιότητας, την αξιολόγηση και την απονομή προσόντων. Ένα εθνικό σύστημα προσόντων μπορεί να αποτελείται από αρκετά υποσυστήματα και μπορεί να περιλαμβάνει ένα εθνικό πλαίσιο προσόντων.

Στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, ταξινομούνται τα προσόντα ή οι τίτλοι που έχει ο κάθε πολίτης κατόπιν ολοκλήρωσης κάποιας συγκεκριμένης διαδικασίας μάθησης.

Ουσιαστικά, το πλαίσιο παρέχει, ανάλυση των χαρακτηριστικών των προσόντων με στόχο την κατάταξή τους στα επίπεδα του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, συμβάλλει στην κινητικότητα και διευκολύνει την ένταξη (ΕΟΠΠΕΠ).

Η τελική διαμόρφωση του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, φαίνεται στον Πίνακα 5, (σ. 233).

Μακροπρόθεσμα, όλα τα προσόντα που απονέμονται στην Ευρώπη θα πρέπει να έχουν αναφορά στο EQF. Οι περιγραφικοί δείκτες έχουν συνταχθεί έτσι ώστε να καλύπτουν όλο το εύρος των μαθησιακών αποτελεσμάτων, ανεξάρτητα από το μαθησιακό ή θεσμικό περιβάλλον, στο οποίο αποκτήθηκαν, από τη βασική εκπαίδευση έως τα διδακτορικά και από τα επίπεδα των ανειδίκευτων εργατών έως τα ανώτατα επαγγελματικά επίπεδα. Καλύπτουν περιπτώσεις εργασιακής εμπειρίας και σπουδών, το ακαδημαϊκό αλλά και το επαγγελματικό περιβάλλον, την αρχική αλλά και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση ή κατάρτιση, δηλαδή όλες τις μορφές μάθησης, τυπικές, μη τυπικές και άτυπες.

Η μετάβαση από το χαμηλότερο στο υψηλότερο επίπεδο, σε ορισμένα πλαίσια σπουδών και εργασίας, μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος αποκτά πιο γενικευμένες γνώσεις και δεξιότητες. Οι περιγραφικοί δείκτες έχουν συνταχθεί έτσι ώστε να κάνουν επαρκή διαχωρισμό μεταξύ των δεικτών του προηγούμενου ή του επομένου επιπέδου και να επιδεικνύουν, από το προηγούμενο επίπεδο, σαφή πρόοδο σε διαστάσεις αλλαγής.

Το EQF σχεδιάστηκε έτσι ώστε να περιέχει όσο το δυνατόν λιγότερες και απλούστερες διαφοροποιήσεις και να εστιάζει στα βασικότερα και πιο ουσιαστικά

θέματα. Είναι ένα μετα-πλαίσιο προσόντων και όχι ένα πλαίσιο ικανοτήτων, διότι επιτρέπει την ταξινόμηση επιπέδων και συστημάτων προσόντων.

Λόγω της φύσης των πολλαπλών συστημάτων προσόντων της Ευρώπης και των ποικίλων προσόντων που υπάρχουν, αρκετά συχνά, τμήματα των εθνικών συστημάτων προσόντων ταιριάζουν με ένα ορισμένο επίπεδο σε μια στήλη, ενώ ταυτόχρονα ταιριάζουν και με ένα άλλο επίπεδο σε μια άλλη.

Επίσης, τα ακαδημαϊκά προσόντα ενδέχεται να εστιάζουν περισσότερο στις γνώσεις, ενώ ορισμένα επαγγελματικά προσόντα ενδέχεται να εστιάζουν περισσότερο στις δεξιότητες ή τις ικανότητες.

Ένας σημαντικός στόχος του EQF είναι η προώθηση της αναγνώρισης και ισότιμης εκτίμησης διαφορετικών μαθησιακών διαδρομών, όπως διαδρομών της ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς επίσης αρχικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η θεώρηση του EQF ως μια κλίμακα με 8 σκαλοπάτια δε σημαίνει ότι πρέπει να γίνεται διαχωρισμός στον ίδιο αριθμό επιπέδων σε κάθε εθνικό περιβάλλον, τομέα, κλάδο ή χώρο. Τα εθνικά συστήματα ή πλαίσια προσόντων περιλαμβάνουν περισσότερα ή λιγότερα επίπεδα. Σε ορισμένους τομείς, κλάδους ή χώρους, ενδέχεται να μην υπάρχουν προσόντα σε ανώτερο επίπεδο. Σε άλλους ενδέχεται να μην υπάρχουν προσόντα στα κατώτερα επίπεδα ή να υπάρχουν προσόντα που υπερβαίνουν το επίπεδο 8.

Το EQF δεν είναι ένα μέσο άμεσης τεκμηρίωσης της ατομικής μαθησιακής προόδου, αλλά ένα μέσο παροχής-σε πρώτη φάση, ενός εργαλείου ερμηνείας των διαφορετικών εθνικών πλαισίων, και μακροπρόθεσμα, ενός εργαλείου αναφοράς για όλα τα προσόντα που απονέμονται στην Ευρώπη.

Ωστόσο, το ότι υπάρχουν επίπεδα EQF για τα προσόντα δε σημαίνει ότι τα προσόντα πρέπει απαραίτητα να αποκτώνται με την ίδια σειρά με τα επίπεδα του EQF. Στη διάρκεια της ζωής τους, οι εκπαιδευόμενοι θα μετακινούνται κατά κύριο λόγο από ένα κατώτερο σε ένα υψηλότερο επίπεδο, αλλά είναι επίσης δυνατό να αποκτούν δύο διαφορετικά προσόντα στο ίδιο επίπεδο, ή να μεταβαίνουν από ένα υψηλότερο σε ένα κατώτερο επίπεδο προσόντων, εφόσον είναι απαραίτητη μια νέα μάθηση και αποκτώνται νέες δεξιότητες.

Ένας κεντρικός στόχος της διαδικασίας της Μπολόνια είναι να εναρμονιστούν τα ευρωπαϊκά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης με την εισαγωγή κοινών δομών για

τα πτυχία (σύστημα πτυχίων τριών κύκλων). Από την άλλη, σκοπός του EQF, είναι να λειτουργήσει ως ένα μέσο ερμηνείας για τη διασαφήνιση των σχέσεων μεταξύ προσόντων και διαφορετικών συστημάτων.

Κατά τη διαδικασία υλοποίησης του EQF, προβλέπεται κάθε χώρα να προσαρμόσει τα εθνικά της προσόντα (διπλώματα, πιστοποιητικά ή πτυχία) στα οκτώ επίπεδα.

5.4.2 Διασφάλιση Ποιότητας

Η δημιουργία ενός πλαισίου αρχών για τη διασφάλιση της ποιότητας στην ΕΕΚ και ως εκ' τούτου η θέσπιση συστημάτων παρακολούθησης και βελτίωσης της ποιότητας, κατέστη προϋπόθεση για την αναβάθμιση και αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ελκυστικότητάς της.

Οι παράγοντες που κατέστησαν αναγκαία την ύπαρξη ενός πλαισίου διασφάλισης ποιότητας στην ΕΕΚ, ήταν:

- *η ανάγκη διαρκούς επέκτασης και προσαρμογής των προσφερόμενων γνωστικών αντικειμένων, λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων και της αντίστοιχης προσαρμογής της αγοράς εργασίας,*
- *η ανάγκη ενίσχυσης της ελκυστικότητας της ΕΕΚ με σκοπό την προσέλκυση εκπαιδευομένων που συνειδητά επιλέγουν το συγκεκριμένο δρόμο επαγγελματικής ανέλιξης, και*
- *η ανάγκη των φορέων διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικής για τη θέσπιση όρων και προδιαγραφών αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της ΕΕΚ.*

Η δημιουργία ενός πλαισίου αρχών για τη διασφάλιση της ποιότητας στη ΔΒΜ και ειδικότερα στα ΙΕΚ, βασίστηκε στη θέσπιση ενός ενιαίου και συνεκτικού συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης, ήταν αποτέλεσμα του ενδιαφέροντος όλων των εμπλεκόμενων φορέων, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας της ΔΒΜ και για τη σωστή και αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων, οικονομικών και άλλων, που επενδύονται σε αυτή.

Η διασφάλιση της ποιότητας στα ΙΕΚ αποτελεί μια αποτελεσματική επένδυση υψηλής ποιότητας στη σύγχρονη εκπαίδευση και κατάρτιση, που θέτει τα θεμέλια της μακροπρόθεσμης ευημερίας της Ευρώπης και διευκολύνει βραχυπρόθεσμα τις ανάγκες της Ελλάδος σε τεχνικά επαγγέλματα.

Για τη διασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης κατάρτισης, τα ΙΕΚ (προβλέπεται να) εφαρμόζουν σε ετήσια βάση, αυτοαξιολόγηση σύμφωνα με το θεσμοθετημένο πλαίσιο «διασφάλιση ποιότητας», που περιλαμβάνει την αξιολόγηση τόσο των εφαρμοζόμενων πολιτικών και διαδικασιών όσο και την αξιολόγηση των μετρήσιμων αποτελεσμάτων επίδοσης.

Τα μετρήσιμα αποτελέσματα σχετίζονται με τους δείκτες ποιότητας, συμπεριλαμβανομένων των κύριων δεικτών ποιότητας του πλαισίου, τους οποίους οι διευθύνσεις των δημοσίων ΙΕΚ στοχοθετούν και παρακολουθούν συστηματικά, με την εποπτεία της ΓΓΔΒΜ και την υποστήριξη της εφαρμογής τους από τον ΕΟΠΠΕΠ. Για το λόγο αυτό έχει διαμορφωθεί σε συνεργασία με την ΓΓΔΒΜ και τους λοιπούς φορείς διοίκησης του Υπουργείου Παιδείας, ένα Εθνικό Πλαίσιο Ποιότητας για τη Διά Βίου Μάθηση (π³) που απευθύνεται εξίσου στους φορείς διοίκησης αλλά και παρόχους εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Αναφορά για τους δείκτες ποιότητας της διά βίου μάθησης, ο ρόλος των δεικτών είναι να περιγράφουν την υφιστάμενη ανά πάσα στιγμή κατάσταση, να ποσοτικοποιούν ποιοτικούς στόχους, να παρέχουν διαρκή ενημέρωση για την πρόοδο της επίτευξης των στόχων, και να παρέχουν ενδείξεις για τους παράγοντες που συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων.

Οι κύριοι δείκτες είναι δυνατό να εμπλουτιστούν, να αναλυθούν και να εξειδικευτούν περαιτέρω από τους εμπλεκόμενους φορείς ως προς το ακριβές περιεχόμενό τους, βάσει:

- των αρμοδιοτήτων και των ρόλων των φορέων και
- των ιδιαίτερων δεδομένων/στοιχείων που οι φορείς θέλουν να μετρήσουν και να αξιολογήσουν στο πλαίσιο και της παρακολούθησης της συμβολής τους στην επίτευξη κοινωνικής συνοχής.

Προς υποστήριξη των φορέων στο έργο αυτό, δημιουργήθηκε η εργαλειοθήκη δεικτών ποιότητας στη διά βίου μάθηση. Στόχος της διαδικασίας είναι η καταχώρηση των μετρήσιμων αποτελεσμάτων των δεικτών ποιότητας σε ειδική βάση δεδομένων, σύμφωνα με τις διαδικασίες που έχουν θεσπιστεί, ώστε να δημιουργείται το απαραίτητο υπόβαθρο για τη συγκριτική αξιολόγηση μεταξύ των ΙΕΚ με σκοπό τη διαρκή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Αναλυτικότερα, η ετήσια αυτοαξιολόγηση των ΙΕΚ βασίζεται, μεταξύ άλλων,

και στα αποτελέσματα διαμορφωτικών αξιολογήσεων και ερευνών, που ενδεικτικά περιλαμβάνουν: έρευνα καταρτιζομένων, έρευνα εκπαιδευτών, έρευνα αποφοίτων, έρευνα εργοδοτών, αξιολογήσεις διαχειριστικών αρχών και αξιολογήσεις από τη ΓΓΔΒΜ.

Τα εργαλεία για τη διενέργεια των ερευνών παρέχονται από τη ΓΓΔΒΜ, ώστε να εξασφαλίζεται η ομοιογένεια των συλλεχθέντων στοιχείων, ενώ έρευνες είναι δυνατό να διεξάγονται και σε κεντρικό επίπεδο, τα αποτελέσματα των οποίων προωθούνται στα κατά τόπους ΙΕΚ για λήψη μέτρων βελτίωσης. Τα αποτελέσματα της ετήσιας αυτοαξιολόγησης, καθώς και το υλικό που τεκμηριώνει τα πορίσματά της, συμπεριλαμβανομένων των διαμορφωτικών αξιολογήσεων και ερευνών, αξιολογούνται από ειδική ομάδα αξιολογητών (εξωτερική αξιολόγηση), που συστήνεται από τον ΕΟΠΠΕΠ. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την τελική κοινοποίηση των συμπερασμάτων στη ΓΓΔΒΜ η οποία συντάσσει τη συνολική ετήσια έκθεση για τη ΔΒΜ στην Ελλάδα.

5.4.2.1 Το Εθνικό Πλαίσιο Ποιότητας στη ΔΒΜ (π³)⁹⁵

Σύμφωνα με τις σχετικές Ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές και κατευθύνσεις (2009/C 155/01), η Ελλάδα από το 2006 και μετά (ΚΥΑ υπ' αριθμ. 110998/8-5-2006), έχει αναπτύξει 200 επαγγελματικά περιγράμματα, που ενσωματώνουν την προσέγγιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων⁹⁶. Πρόκειται για μια πρώτη προσπάθεια για τη δημιουργία μιας μεθοδολογίας για τη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής που στοχεύει στην ενίσχυση της συνάφειας της επαγγελματικής εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (EQAVET, 2016).

Το Εθνικό Πλαίσιο Ποιότητας στη Δια Βίου Μάθηση-π³ είναι το πλαίσιο ποιότητας και για την αυτοαξιολόγηση των ΙΕΚ. Ειδικότερα, αυτό ορίζει τις αρχές της ποιότητας, αποδίδοντας έμφαση στις τρεις συνιστώσες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, δηλαδή στις **εισροές**, στις **διαδικασίες** και στις **εκροές** και παρέχει μετρήσιμους ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες για την αξιολόγηση της εφαρμογής των αρχών ποιότητας από τους εμπλεκόμενους φορείς.

---

⁹⁵ π³=Ποιότητα, πάντα, παντού

⁹⁶ Ν.4115/2013, ΦΕΚ, Β' /566/8-5-2001

Παράλληλα, με την επικαιροποίηση του π³, έγινε η επέκτασή του στα ΚΔΒΜ Ι & ΙΙ. Το σχετικό πλαίσιο προβλέπει διαδικασίες αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης των ΚΔΒΜ, οι οποίες εμπεριέχουν τις βασικές αρχές του, προσαρμοσμένες στον ιδιαίτερο χαρακτήρα της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (προγράμματα, διάρκεια σπουδών, πληθυσμός-στόχος, κ.λπ.).

Παρόλο που η έναρξη της αυτοαξιολόγησης των ΙΕΚ, βάσει του π3 τοποθετείτο στο Α' εξάμηνο του 2017, ώστε να έχει ολοκληρωθεί η εκπαίδευση των αξιολογητών που θα αξιολογούν τα αποτελέσματα και η σύσταση του σχετικού Μητρώου από τον ΕΟΠΠΕΠ, δεν έχει ξεκινήσει μέχρι σήμερα.

Τα κεντρικά σημεία ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας στην ΕΕΚ αποτελούν:

Η αποτελεσματική ανάλυση των αναγκών σε γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες. Ως στόχος τίθεται να προσφέρονται βασικές πληροφορίες στους παρόχους εκπαίδευσης ώστε να συντελέσουν στην ευθυγράμμιση των προγραμμάτων σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε μαθησιακά αποτελέσματα. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού προβλέπεται η στενή συνεργασία μεταξύ των Υπουργείων και εποπτευόμενων φορέων, του ΟΑΕΔ, της ΕΛΣΤΑΤ, των κοινωνικών εταίρων κ.α.

Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων σπουδών, λαμβάνει πλέον, υπόψη στη διαμόρφωσή τους, τις κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET), καθώς και τα σχετικά επαγγελματικά περιγράμματα που πιστοποιούνται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Ειδικότερα, σύμφωνα με Το Πλαίσιο Ποιότητας Προγραμμάτων Σπουδών της ΕΕΚ, το οποίο εκπονήθηκε από το ΙΕΠ και τη ΓΔΒΜ του ΥΠΑΙΘ, τα Προγράμματα Σπουδών (ΠΣ), πλέον εκπονούνται⁹⁷ έτσι ώστε:

A) Να στοχεύουν:

- στην ανάπτυξη δεξιοτήτων εφαρμογής της γνώσης και επίλυσης προβλημάτων σε κάθε επαγγελματικό περιβάλλον,
- στην απόκτηση προσόντων σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων,

---

⁹⁷ Στατηγικό πλαίσιο 2020

- στην προσέγγιση και αξιολόγηση της απαραίτητης γνώσης μέσα από εναλλακτικούς τρόπους, ώστε να προσφέρουν ευκαιρίες μάθησης και ανάπτυξης σε όλους τους εκπαιδευόμενους, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (ενδιαφέροντα, κλίσεις, εμπειρίες, ετοιμότητα, μαθησιακό προφίλ κ.λπ.),
- στην καλλιέργεια της ικανότητας κάθε εκπαιδευόμενο για κριτική προσέγγιση και αξιοποίηση των ΤΠΕ,
- στη δημιουργία συνθηκών που παρέχουν σε κάθε άτομο τη δυνατότητα της ΔΒΜ («μαθαίνω τη μέθοδο μάθησης», αυτοκατευθυνόμενη μάθηση, επίλυση προβλημάτων κ.ά.),
- στη διαμόρφωση επαγγελματικής συνείδησης και ταυτότητας,
- στην αξιοποίηση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών μεθόδων αξιολόγησης (π.χ. φάκελος [portfolio] εκπαιδευομένου), που λειτουργούν ανατροφοδοτικά σε σχέση με την επίτευξη μαθησιακών διδακτικών στόχων και τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πράξης,
- στην καλλιέργεια αξιών συνεργατικότητας και περιβαλλοντικής συνείδησης,
- στην έμφαση σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας,
- στην ανάπτυξη δεξιοτήτων καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, εξωστρέφειας και προσαρμοστικότητας,
- στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων (softskills) των εκπαιδευομένων για την εφαρμογή τους στο σύγχρονο επαγγελματικό περιβάλλον, εκτός των απαραίτητων για το σχετικό επάγγελμα γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων,
- στην ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στη δια βίου μάθηση.

B) Να λαμβάνουν υπόψη ότι:

- η πολυμορφία του εκπαιδευόμενου πληθυσμού ως προς τα πολιτιστικά, οικονομικά, κοινωνικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά του αποτελεί πηγή εμπειριών, γνώσεων και δεξιοτήτων τα οποία επιβάλλεται να λαμβάνονται υπόψη ή και να αξιοποιούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία,
- οι ατομικές διαφορές των εκπαιδευομένων (μαθησιακό προφίλ, ετοιμότητα κ.λπ.), τα ενδιαφέροντά τους και το ιδιαίτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον τους αποτελούν πηγή εναλλακτικών πηγών προσέγγισης και αξιολόγησης της γνώσης,

- οι προηγούμενες μορφωτικές εμπειρίες της εκπαίδευσης και κατάρτισης, αλλά και η παράλληλη διδασκαλία άλλων διδακτικών αντικειμένων είναι αναγκαίο να αλληλοσυμπληρώνονται με τη βαθμιαία εμβάθυνση από τάξη σε τάξη, από ενότητα σε ενότητα και από αντικείμενο σε αντικείμενο, με συνδυασμό της παιδαγωγικής ελευθερίας του κάθε εκπαιδευτικού /εκπαιδευτή αλλά και της συστηματικής συνεργασίας μεταξύ τους, με στόχο έναν συνεργατικό, κοινοτικού τύπου εκπαιδευτικό οργανισμό θεωρίας και πράξης.

Γ) Να περιλαμβάνουν:

- σαφώς διατυπωμένα τα επιδιωκόμενα **μαθησιακά αποτελέσματα**,
- τη διδακτέα ύλη και το σύνολο των ωρών του ΠΣ και την **κατανομή τους ανά βασική ενότητα μαθησιακών αποτελεσμάτων**. Η διδακτέα ύλη των μαθημάτων εργαστηριακής εκπαίδευσης συνοδεύεται από παράρτημα, που περιγράφει τον απαιτούμενο εργαστηριακό εξοπλισμό για την υλοποίησή τους,
- ωρολόγιο πρόγραμμα με διδακτέα ύλη διαμορφωμένη σύμφωνα με τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα κάθε μαθήματος. Η διδακτέα ύλη των μαθημάτων εργαστηριακής εκπαίδευσης ή μέρος της μπορεί να βασίζεται σε βασικές δομές επαγγελματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες συνοδεύονται από παράρτημα, που περιγράφει τον απαιτούμενο εργαστηριακό εξοπλισμό για την υλοποίησή τους,
- οδηγίες και μεθόδους διδασκαλίας, συμπεριλαμβανομένων και των διδακτικών τεχνικών, των μεθόδων διδασκαλίας και των ενδεδειγμένων εποπτικών μέσων,
- κατευθύνσεις για την Πρακτική Άσκηση (φορείς και επιχειρήσεις που μπορούν να επιλέγονται για πρακτική άσκηση ανά ειδικότητα) και αναφορά στη Μαθητεία για την οποία διαμορφώνεται ειδικό πρόγραμμα ανά ειδικότητα,
- ευέλικτη ζώνη, περιορισμένη στις τρεις πρώτες τάξεις των ΕΠΑΛ και επικεντρωμένη στην παιδαγωγική αξιοποίηση των εμπειριών των μαθητών, και αυξημένη στην Μαθητεία, με στόχο να αξιοποιηθούν μαθησιακά, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, οι δυνατότητες τις οποίες προσφέρει η τοπική οικονομία ή ακόμη και η επιχείρηση. Προφανώς, στην κατάρτιση και στη διά βίου μάθηση, η ευελιξία μπορεί να είναι ακόμη μεγαλύτερη ώστε να υπάρχει καλύτερη προσαρμογή στις εξελισσόμενες ανάγκες,

- διαδικασία και κριτήρια Αξιολόγησης των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ενότητα μαθησιακών αποτελεσμάτων,
- τα απαραίτητα προσόντα των εκπαιδευτών καθώς και πρόβλεψη και κατευθύνσεις σε ζητήματα επιμόρφωσής τους,
- ενδεικτική βιβλιογραφία, και τέλος,
- προϋποθέσεις παρακολούθησης του Προγράμματος Σπουδών.

5.4.2.2 Εθνικό σημείο Αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο EQAVET

Ο ΕΟΠΠΕΠ αποτελεί το εθνικό σημείο αναφοράς⁹⁸ για τη διασφάλιση ποιότητας και εκπροσωπεί την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET).

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο EQAVET είναι μία κοινότητα πρακτικής η οποία ενώνει τα κράτη-μέλη, τους κοινωνικούς εταίρους και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο την προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της διασφάλισης ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, χρησιμοποιώντας το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας, το οποίο δημιουργήθηκε με τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009⁹⁹.

Επίσης, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο, υποστηρίζει τα κράτη μέλη:

- στην ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών στην εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου για τη Διασφάλιση της ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση,
- στη διάδοση και υποστήριξη μέτρων και μεθόδων ποιότητας σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό, επίπεδο μέσω των εθνικών σημείων αναφοράς και των μελών του δικτύου,
- στο συστηματικό σχεδιασμό και καταγραφή της προόδου στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- στην υιοθέτηση και εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου στα δεδομένα της ευρύτερης ευρωπαϊκής στρατηγικής Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020,

⁹⁸ <https://www.eoppep.gr/index.php/el/quality-assurance/national-framework-for-quality-assurance-in-lifelong-learning>

⁹⁹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009H0708\(02\)&from=E](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009H0708(02)&from=E),

- στη χρήση, μετάφραση και διάδοση προϊόντων και αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τις εργασίες του δικτύου,
- στην ενίσχυση της ποιοτικής διάστασης των εργασιών για τα ευρωπαϊκά εργαλεία όπως το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων EQF, και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων ECVET,
- στην αξιοποίηση και διάχυση δεδομένων και καλών πρακτικών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Κεφάλαιο 6. Οι Μεταρρυθμιστικές Παρεμβάσεις στη διάρκεια της Οικονομικής κρίσης

6.1 Διαπιστώσεις και Δεδομένα ¹⁰⁰

Η ελληνική κοινωνία χαρακτηριζόταν ανέκαθεν από εντονότατη ζήτηση για γενική εκπαίδευση και πανεπιστημιακές σπουδές. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είχε μικρή απήχηση στους νέους και συνδέεται συνειρμικά με «επίπονη» και «υποδεέστερη» σωματική εργασία, ενώ η γενική εκπαίδευση συνδέεται με προσδοκίες κοινωνικής ανέλιξης. Οι νέοι εξακολουθούν να βλέπουν την επαγγελματική εκπαίδευση ως διέξοδο ανάγκης, και αυτό παρά τις συνεχείς προσπάθειες της πολιτείας να την αναδείξει σε εναλλακτική λύση, ισότιμη με τη γενική εκπαίδευση, και παρά τα ερευνητικά δεδομένα που εμφανίζουν τους αποφοίτους της να συναντούν μικρότερες δυσκολίες στην εύρεση απασχόλησης από ό,τι οι απόφοιτοι της γενικής εκπαίδευσης. Η πλειοψηφία τους συνεχίζει και σήμερα, σε ποσοστό που κυμαίνεται γύρω στο 70%, να επιλέγει το Γενικό Λύκειο που δίνει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Cedefop, 2014, σ. 18).

Με το ξέσπασμα της δημοσιονομικής και οικονομικής κρίσης και την υπαγωγή της Ελλάδας στον ευρωπαϊκό μηχανισμό χρηματοπιστωτικής σταθερότητας το 2010, το πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό στην Ελλάδα αλλάζει ραγδαία. Ο κοινωνικός αντίκτυπος της κρίσης είναι πολύ σημαντικός. Από την έναρξη της κρίσης αυξήθηκαν οι κοινωνικές ανισότητες και τέθηκε σε κίνδυνο η κοινωνική συνοχή.

Η βαθιά οικονομική ύφεση αύξησε τα επίπεδα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και έπληξε σοβαρά το διαθέσιμο εισόδημα. Τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας από ό,τι τα άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης (28,7% το 2012 σε άτομα με υποχρεωτική εκπαίδευση ή χαμηλότερα, 24,2% σε άτομα με δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και 9,4% σε άτομα με πανεπιστημιακή εκπαίδευση), (Cedefop, 2014, σ. 9).

Ο νόμος (4186/2013), για την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής, ήταν μια πρώτη προσπάθεια που εισήγαγε στοιχεία ανοίγματος του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προς την οικονομία και την αγορά εργασίας, ενώ

---

¹⁰⁰ https://www.cedefop.europa.eu/files/4130_el.pdf

επιχείρησε να ρυθμίσει το πεδίο υπό το πρίσμα της ΔΒΜ, Εντούτοις, με το χρόνο εντοπίστηκαν σημαντικές διαθρωτικές αδυναμίες, όπως:

1) Η χαμηλή ελκυστικότητα της ΕΕΚ

Η διέξοδος στην αγορά εργασίας μέσω της ΕΕΚ δεν είναι πειστική και οι ασκούμενες εκπαιδευτικές πολιτικές, πολλές φορές οδήγησαν στη υποβάθμισή της, παρά τις διακηρύξεις που περιέχονταν στις εισηγητικές εκθέσεις των νομοθετικών αλλαγών, ιδιαίτερα μετά το 1997.

2) Η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει για την πλειονότητα των γονιών και των παιδιών «**δεύτερη επιλογή**». Προσελκύει κυρίως μαθητές με χαμηλές επιδόσεις, οι οποίοι επί το πλείστον προέρχονται από τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα. Αυτή η κατάσταση ενισχύει τις αρνητικές προκαταλήψεις και δημιουργεί φαύλο κύκλο εις βάρος αυτής της μορφής εκπαίδευσης (Ιωαννίδου, Α., & Σταύρου, Σ., 2013).

3) Το μικρό ποσοστό συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση φαίνεται πως συνδέεται άμεσα με την αδυναμία της ΕΕΚ να προσελκύσει τους νέους αλλά και με τη χαμηλή ανταποδοτικότητα των σπουδών κάθε είδους στην αγορά εργασίας, τουλάχιστον σε σχέση με την ανταποδοτικότητα που παρατηρείται σε διεθνές επίπεδο.

Το ποσοστό των μαθητών που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση διαφέρει ανά περιφέρεια και κυμαίνεται από 20% έως 34%. Η γεωγραφική διαφοροποίηση της αναλογίας μαθητών μεταξύ επαγγελματικού και γενικού λυκείου (ΕΠΑΛ/ΓΕΛ) φαίνεται πως επηρεάζεται από μια σειρά παραγόντων, όπως η δομή της απασχόλησης ανά περιφέρεια, το βιοτικό επίπεδο, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των μαθητών, η προσβασιμότητα στη σχολική μονάδα κ.α. (ΙΤΥΕ, 2011, σελ. 106-107).

- **Η μαθητική διαρροή** στην ΕΕΚ, εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006, p. 192), ενώ χαμηλότερη εμφανίζεται η αντίστοιχη διαρροή στο Γενικό Λύκειο.
- **Συναντάται μεγάλο ποσοστό μαθητών** με κοινωνικά, οικονομικά, οικογενειακά, ή μαθησιακά προβλήματα, με χαμηλή αυτοεκτίμηση, με περιορισμένες προσδοκίες, κ.λπ.
- **Η απαξίωση** από την κοινωνία των **Επαγγελματικών Σχολείων**, και πολλές φορές η «γκετοποίησή τους».

- **Πολυνομία-Ασυνέχεια – Κατακερματισμός και έλλειψη εστίασης** τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής. Από το 2000 έως σήμερα έχουν ψηφιστεί πολλοί βασικοί νόμοι σε μία προσπάθεια να ρυθμιστεί νομοθετικά ο χώρος της ΕΕΚ και της ΔΒΜ γενικότερα, (Ν. 3191/2003, Ν. 3369/2005, Ν.3475/06, Ν. 3879/2010 και Ν. 4186/2013, 4386/16, κ.λπ.), καθώς και πολυάριθμες τροπολογίες.
- **Η νομοθετική κινητικότητα οφείλεται κυρίως στην έμφαση που έδωσε από το 2000 η ΕΕ στη δημιουργία μίας ανταγωνιστικότερης Ευρώπης, ικανής να ανταπεξέλθει στις νέες προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης.** Οφείλεται όμως και στην αναγνώριση από την ελληνική πολιτεία των θετικών αποτελεσμάτων που θα είχε η ανάπτυξη της ΔΒΜ στην οικονομική ζωή και στην κοινωνική συνοχή. Οι πολιτικές αυτές όμως δεν κατάφεραν να αντιστρέψουν την κατάσταση ούτε ως προς την προσέλκυση μαθητών στην επαγγελματική εκπαίδευση, ούτε ως προς την προσέλκυση εργαζομένων στη ΔΒΜ, γεγονός που αποδεικνύει έμμεσα, ότι η ζήτηση εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, πολύ απέχει από αυτήν των άλλων χωρών.
- **Ύπαρξη μεγάλης διασποράς φορέων παροχής ΕΕΚ** (ΕΠΑΛ, ΥΠΑΙΘ, ΕΠΑΣ ΟΑΕΔ, ΣΕΚ και ΙΕΚ σε πολλά Υπουργεία), όπου οι δομές αυτές ανήκουν σε διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα (π.χ. Μαθητεία ΟΑΕΔ) ή εκπαιδευτικά επίπεδα (μεταλυκειακά ΙΕΚ).
- **Η εμπέδωση σε όλη την κλίμακα των φορέων μελέτης και υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση, ενός χρόνιου εμπειρισμού, χωρίς επαρκή επιστημονική τεκμηρίωση.**
- **Συντεχνιακά φαινόμενα ειδικοτήτων** και ομάδες πίεσης που πολλές φορές καθορίζουν το μέλλον των αλλαγών.
- **Μειωμένη αποτελεσματικότητα-Ασαφής, χαλαρή διασύνδεση της ΕΕΚ με την αγορά εργασίας.**
- **Κατακερματισμός-αλληλοεπικάλυψη κατευθύνσεων και ειδικοτήτων** (π.χ. από τις 44 ειδικότητες των ΕΠΑΛ αρκετές είναι ανάλογου ή ίδιου περιεχομένου με ειδικότητες των ΙΕΚ, των σχολών ΟΑΕΔ, κ.λπ.). Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία σπατάλης πόρων χωρίς ουσιαστική ανταποδοτικότητα, καθώς δεν

υπάρχει αντιστοιχία με τις πραγματικές κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της χώρας.

- **Μη συμβατότητα προγραμμάτων σπουδών με τα επαγγελματικά περιγράμματα** τα οποία έχουν μελετηθεί σε συνεργασία με κλαδικούς και κοινωνικούς φορείς.
- **Η απουσία θεσμοθετημένων επαγγελματικών δικαιωμάτων**, για κάποιους ειδικότητες.
- **Η μάθηση στις ειδικότητες δεν βασίζεται στις προσλαμβάνουσες των μαθητών από τις τοπικές κοινωνικές και εργασιακές ανάγκες και έτσι δεν μπορεί να αποδείξει την ανταποδοτικότητα της εκπαίδευσης στους μαθητές και στην τοπική κοινωνία.**
- **Η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων της ΕΕΚ είναι ιδιαίτερα χαμηλή** όχι μόνο τα τελευταία χρόνια της κρίσης αλλά και κατά τα προηγούμενα χρόνια της ανάπτυξης. Η αδυναμία αυτή της ΕΕΚ εμφανίζεται και στους αποφοίτους των εκπαιδευτικών δομών του ΥΠΑΙΘ αλλά ακόμη και στους αποφοίτους των σχολών του ΟΑΕΔ, αν και σε σημαντικά μικρότερο βαθμό, καθόσον με το σύστημα Μαθητείας έρχονται άμεσα σε επαφή με την εργασία. Οι θεσμοθετημένες δομές εύρεσης εργασίας (ΟΑΕΔ) ή και τα ίδια τα ΙΕΚ δεν συμβάλλουν ιδιαίτερα στο να βρουν οι απόφοιτοι μια θέση στην αγορά εργασίας. Πολλοί δήλωσαν ότι τα μεταξύ τους κοινωνικά δίκτυα βοήθησαν περισσότερο, γεγονός που δείχνει την αδυναμία των φορέων απασχόλησης στη χώρα μας να είναι αποτελεσματικοί στον τομέα αυτό. Αφού όμως εντάχθηκαν στην αγορά εργασίας, διαπίστωσαν πως τα εφόδια που απέκτησαν από τα ΙΕΚ είναι αρκετά συμβατά με τις ανάγκες της αγοράς (Καπράνος, Στ., 2016, σ. 29).
- **Δεν εφαρμόζεται η διαπερατότητα ανάμεσα στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα και στη μη τυπική εκπαίδευση¹⁰¹**, αν και αναγνωρίζεται δια νόμου. Έτσι, οι απόφοιτοι των ΙΕΚ δε διαθέτουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ δεν υπάρχουν ακόμη ούτε καν σχέδια αναγνώρισης και πιστοποίησης προσόντων, που αποκτήθηκαν άτυπα, δηλ. στη θέση εργασίας ή στον ελεύθερο χρόνο. Εξαιτίας αυτού, η Ελλάδα δεν είναι σε θέση να

---

¹⁰¹ Ν. 3879/2010

συμβαδίζει με την ευρωπαϊκή τάση, σύμφωνα με την οποία γίνεται πλέον εφικτή η πρόσβαση των αποφοίτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια, ενώ αναγνωρίζεται και η ισοτιμία των πτυχίων αυτών των δυο πυλώνων. [Για παράδειγμα, στο Γερμανικό Πλαίσιο Προσόντων η αντιστοίχιση του αρχιτεχνίτη (Meister) γίνεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό του αποφοίτου Bachelor] (Ιωαννίδου, Α., & Σταύρου, Σ., 2013).

Παρά τις ανωτέρω σημαντικές αδυναμίες δεν πρέπει να παραγνωρίζονται **τα δυνατά σημεία** της ΕΕΚ, που είναι τα εξής:

- **Διαθέτει σημαντικές υλικοτεχνικές υποδομές** (πολλές φορές ανώτερες από αυτές των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), οι οποίες όμως είναι σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες λόγω έλλειψης σχεδιασμού, μη συμβατότητας με τα προγράμματα σπουδών και μη πρόβλεψης πόρων για τη συντήρησή τους..
- **Διαθέτει εκπαιδευτικούς-εκπαιδευτές με ευρείες γνώσεις** και σε αρκετές περιπτώσεις υψηλότερες από αυτές που συναντώνται στους χώρους εργασίας, έστω και αν δεν διαθέτουν όλοι επαγγελματική εμπειρία. Επίσης, υπάρχουν αρκετοί εκπαιδευτικοί οι οποίοι διαθέτουν πλούσια μαστορική τέχνη, η οποία αναπτύχθηκε σε επαγγελματικό πεδίο ή στην εργαστηριακή πράξη, για την αντιμετώπιση των αδυναμιών της ΕΕΚ.
- **Διαθέτει σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών, παιδαγωγικά ευαισθητοποιημένων,** που διαθέτουν τόσο υποχρεωτική αρχική όσο και συνεχή παιδαγωγική επιμόρφωση.

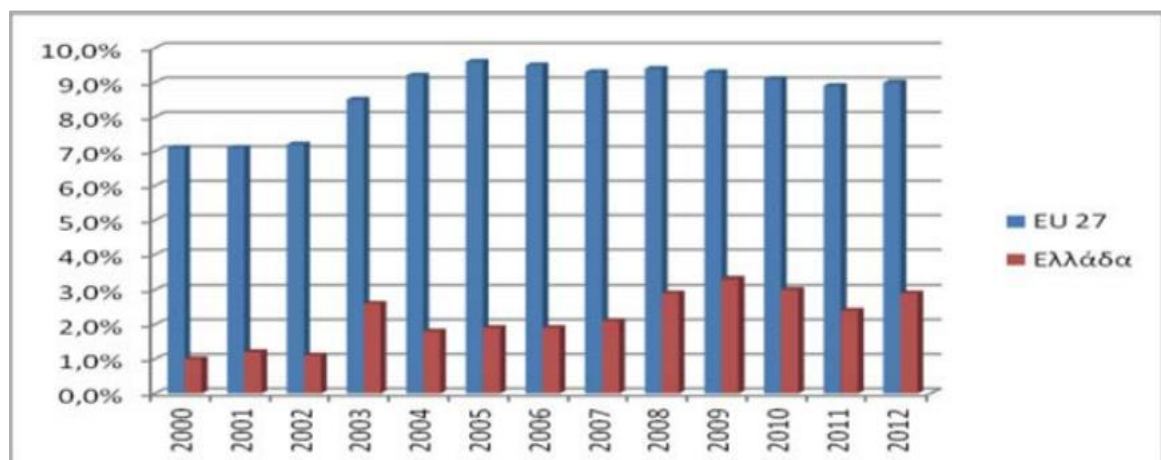
Στο πλαίσιο αυτό, **τα μεγάλα ζητήματα** που κλήθηκε να αντιμετωπίσει το ελληνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ήταν τα ακόλουθα (Cedefop 2014):

1. **Αναβάθμιση της ΕΕΚ** μέσα από την ενίσχυση του κοινωνικού της ρόλου και την προσαρμογή του εργασιακού της ρόλου-Στενότερη σύνδεση με την αγορά εργασίας και την οικονομία με στόχο την αμοιβαία βελτίωση,
2. **Ισχυρότερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων,**
3. **Αποκέντρωση και ενίσχυση των πρωτοβουλιών** σε επίπεδο εκπαιδευτικής μονάδας, της παιδαγωγικής ελευθερίας και της συλλογικής δράσης των εκπαιδευτικών,

4. **Θεσμοθέτηση επαγγελματικών δικαιωμάτων** τα οποία να εδράζονται πάνω σε περιγράμματα υπαρκτών επαγγελμάτων που υφίστανται στην αγορά εργασίας,
5. **Ενίσχυση της ελκυστικότητας** της ΕΕΚ στους νέους, (μείωση της σχολικής διαρροής στο 10% (από 15% το 2011), και
6. Συνολικά **βελτίωση της ποιότητας** της παρεχόμενης ΕΕΚ,

Λαμβάνοντας υπόψη την εκπεφρασμένη βούληση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων ότι «η εκπαίδευση των ενηλίκων και των στρατηγικών ΔΒΜ θα πρέπει να διαδραματίσει βασικό ρόλο στις πολιτικές για την ανταγωνιστικότητα και την απασχολησιμότητα, την κοινωνική ένταξη και την ενεργό ιδιότητα του πολίτη», το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει καθορίσει ένα σημείο αναφοράς για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη ΔΒΜ και εξέδωσε ψήφισμα για ένα ανανεωμένο θεματολόγιο για την Εκπαίδευση των Ενηλίκων. Ο στόχος αναφοράς ήταν **ότι, μέχρι το 2020, το 15% των Ευρωπαίων ενηλίκων (ηλικίας 25-64 ετών) θα πρέπει να συμμετέχουν σε δραστηριότητες ΔΒΜ.**

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (βλ. Εικόνα 5^η), η συμμετοχή των ενηλίκων στη ΔΒΜ σε ολόκληρη την ΕΕ είναι πολύ πίσω από το σημείο αναφοράς στόχο του 15%. Μόνο πέντε από τα κράτη μέλη (Δανία, Ολλανδία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) έχουν υπερβεί το ποσοστό αναφοράς 15%. Υπάρχει μια μεγάλη διαφορά μεταξύ των κρατών μελών, με τρεις χώρες με επίπεδο συμμετοχής πάνω από 20% (Δανία, Φινλανδία και Σουηδία) και πέντε χώρες με επίπεδο συμμετοχής κάτω από το 3% (Βουλγαρία, Ελλάδα, Κροατία, Ουγγαρία και Ρουμανία).

Εικόνα 6^η: Συμμετοχή σε Δραστηριότητες ΔΒΜ στην Ελλάδα και στην ΕΕ27

Πηγή: ΥΠΑΙΘ/Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την ΕΕΚ

6.2 Πολιτικές για την αναβάθμιση της ΕΕΚ

Με το ξέσπασμα της δημοσιονομικής και οικονομικής κρίσης και την υπαγωγή της Ελλάδας στον ευρωπαϊκό μηχανισμό χρηματοπιστωτικής σταθεροποίησης το 2010, τα δεδομένα στην Ελλάδα αλλάζουν ραγδαία. Από το φθινόπωρο του 2009, η οικονομία της χώρας βρέθηκε σε διαρκή ύφεση. Το υψηλότατο επίπεδο ανεργίας, οι συνεχείς περικοπές σε μισθούς και συντάξεις και τα αυξανόμενα μέτρα λιτότητας οδήγησαν σε μείωση της καταναλωτικής δύναμης και σε σημαντική απώλεια του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Εν τούτοις, παρά τη μεγάλη μείωση του κόστους εργασίας, οι επενδύσεις βρίσκονταν σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα, καθώς δεν επηρεάστηκαν καθόλου τα αναφερόμενα χαρακτηριστικά της Ελληνικής οικονομίας. Ο κοινωνικός αντίκτυπος της κρίσης ήταν πολύ σοβαρός. Από την έναρξη της κρίσης (2010) αυξήθηκαν οι κοινωνικές ανισότητες, ενώ τέθηκε σε κίνδυνο η κοινωνική συνοχή και προστασία (Cedefop, 2014).

6.2.1 Μια Ελληνο-Γερμανική συμφωνία για Ενδοεργασιακή Κατάρτιση¹⁰²

Μια πρώτη Δράση, προέκυψε από τη συνάντηση του Δεκεμβρίου του 2012 στο Βερολίνο, σε υπουργική διάσκεψη για την επαγγελματική εκπαίδευση στην Ευρώπη, όπου οι αρμόδιοι για την επαγγελματική εκπαίδευση υπουργοί (από Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Σλοβακία και Λεττονία), εξέφρασαν την πρόθεσή τους να συμμετάσχουν σε μια διακρατική συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης. Έτσι, δρομολογήθηκε η από κοινού ανάπτυξη και προαγωγή μορφών κατάρτισης δυϊκού, ενδοεπιχειρησιακού ή εναλλασσόμενου χαρακτήρα (GOVET-2012).

Την διεξαγωγή των μελετών, εφικτότητας για την ανάπτυξη δυϊκών δομών εκπαίδευσης στην Ελλάδα, επέτρεπε ο νέος-τότε εκπαιδευτικός νόμος¹⁰³.

Μετά τη σύναψη του σχετικού μνημονίου έγινε σύσταση μιας διμερούς ομάδας εργασίας, αποτελούμενης από εκπροσώπους και των δυο κυβερνήσεων καθώς επίσης και των κοινωνικών εταίρων. Ακολούθως, αποφασίσθηκε τα πιλοτικά έργα να εφαρμοστούν στους τομείς τουρισμού, μεταφοράς και εφοδιαστικής, τεχνολογίας τροφίμων καθώς και ενέργειας, εστιάζοντας ιδιαίτερα στην παραγωγή ανανεώσιμων

---

¹⁰² Συγκεφαλαιωτική έκθεση-Μελέτες εφικτότητας Ελλάδα, μέσω της Κεντρικής Υπηρεσίας Διεθνούς Συνεργασίας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (GOVET).

https://www.bibb.de/dokumente/pdf/synthesis_feas_studies_greek_fin.pdf

¹⁰³ 4186/13

πηγών ενέργειας και την ενεργειακή δόμηση/αποκατάσταση, στις περιοχές Αττικής, Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας καθώς επίσης και Ανατολικής Μακεδονίας/Θράκης.

Από τις μελέτες προέκυψαν, προτάσεις για τη βιώσιμη εφαρμογή μορφών ενδοεργασιακής κατάρτισης, οι οποίες θα μπορούσαν να καταστήσουν την επαγγελματική κατάρτιση για τους νέους στην Ελλάδα μια ελκυστική εναλλακτική επιλογή για ανώτατες σπουδές. Επίσης, δημιουργήθηκαν δίκτυα με πολυάριθμους εταίρους, οι οποίοι επιθυμούσαν να συμβάλλουν στα πλαίσια πιλοτικών έργων στον τομέα της ενδοεργασιακής κατάρτισης.

Οι αναλύσεις σχετικά με το δυναμικό των κλάδων έδειξαν ότι στους επιλεγέντες τομείς υπάρχουν καλές προοπτικές ανάπτυξης. Όμως, για να δημιουργηθούν επαρκείς θέσεις επαγγελματικής κατάρτισης μέσα σε επιχείρηση πρέπει οι επιχειρήσεις να πεισθούν για την αποδοτικότητα της ενδοεργασιακής κατάρτισης και με κίνητρα να ενθαρρυνθούν για τη δέσμευσή τους.

Με το διμερή χαρακτήρα των προτεινόμενων πιλοτικών έργων, προσφέρθηκε η δυνατότητα να ενισχυθούν οι ανταλλαγές μεταξύ Γερμανίας και Ελλάδας και να υλοποιηθεί η ιδέα της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης και συνεργασίας σε πρακτικά έργα.

Ως συμπεράσματα, αυτής της συνεργασίας, καταγράφονται τα εξής:

Πρώτον, εκδηλώθηκε έντονο ενδιαφέρον να αντληθούν γνώσεις από την ενδοεργασιακή κατάρτιση στη Γερμανία και τα σχετικά μοντέλα (π.χ. εξωτερική διαχείριση εκπαίδευσης και κατάρτισης). Η μεταφορά και ανταλλαγή εμπειριών οφείλει να είναι πάντα αμοιβαία, να στηριχθεί σε υφιστάμενες δομές και να προσαρμοστεί στις συνθήκες της Ελλάδας.

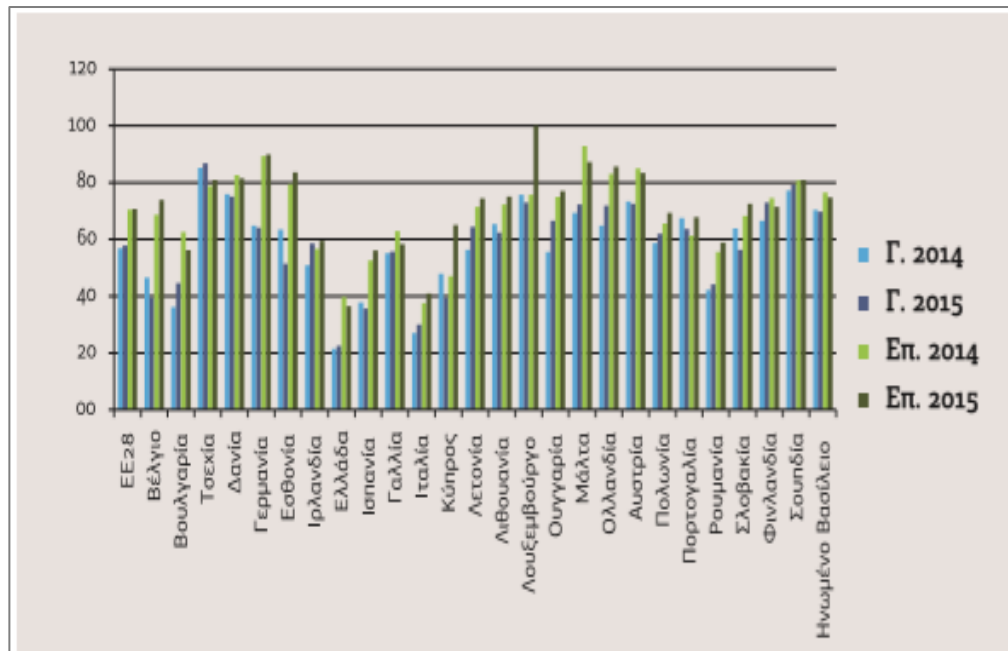
Δεύτερον, εκφράστηκε η επιθυμία να επιτραπεί, στο πλαίσιο των προγραμμάτων κατάρτισης, η κινητικότητα των μαθητευόμενων και του εκπαιδευτικού προσωπικού. Η δυνατότητα διεθνούς ανταλλαγής θα συνέβαλλε και στην αύξηση της ελκυστικότητας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για νέους.

Τρίτον, με τη διμερή ανταλλαγή, θα αυξηθεί η εκλυσιτικότητα συμμετοχής σε ένα γερμανοελληνικό πρόγραμμα συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης για τις επιχειρήσεις, οι οποίες συνδέουν τη συμμετοχή τους σε πρόγραμμα διεθνούς χαρακτήρα, με την προοπτική αύξησης των επαφών με το εξωτερικό και τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών σχέσεων.

6.2.2 Το «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο 2020»

Η ανεργία στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 2016 καταγράφηκε στο 23,3% με το ποσοστό για τους νέους να είναι 47,4% (το 2013 η ανεργία στη χώρα μας ξεπέρασε το 27% και το ποσοστό ανεργίας των νέων εκτοξεύτηκε στο 58,3%), όταν οι μέσοι όροι της ΕΕ τον Ιούνιο του 2016 ήταν 8,6% και 18,5% αντίστοιχα. Τα στοιχεία δείχνουν μια μικρή βελτίωση των δεικτών της ανεργίας των νέων στη χώρα μας την τελευταία διετία, ωστόσο τα μεγέθη είναι υπερβολικά υψηλά και απέχουν πολύ από τους ευρωπαϊκούς μέσους όρους (Eurostat, 2016β).

Η σύγχρονη γενιά των νέων Ελλήνων καταγράφει υψηλά ποσοστά στην κατοχή απολυτηρίου λυκείου, τη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τη γνώση ξένων γλωσσών. Μάλιστα, αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των συμμετεχόντων σε προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών και κινητικότητας, αναπτύσσοντας κοινωνικές και διαπολιτισμικές δεξιότητες. Ωστόσο, η χώρα μας αδυνατεί να αξιοποιήσει το ανθρώπινο κεφάλαιο των νέων, καθώς πολλοί από αυτούς αναζητούν εργασία στο εξωτερικό, λόγω της έλλειψης θέσεων ή θέσεων που ν' ανταποκρίνονται στα προσόντα και τις προσδοκίες τους (Ιωαννίδου, Α., 2014, σ. 8).

Εικόνα 7^η: % απασχόληση αποφοίτων Γενικής και Επαγγελματικής Δευτεροβάθμιας και Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ηλικίας, 15-34 ετών, 2014&2015.

Πηγή: Eurostat 2017 (στο ΕΙΕΑΔ/Εργασία και απασχόληση στην Ελλάδα: Ετήσια έκθεση 2017, σελ.81).

Η Ελλάδα σχεδίασε και υλοποίησε δράσεις στα πεδία της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις στρατηγικές της ΕΕ και υπό το πρίσμα του Μεσοπρόθεσμων Δημοσιονομικών Προγραμμάτων, τα τελευταία χρόνια (Γεωργιάδου, Π., 2014, σ. 2).

Ωστόσο, στο στάδιο της σύνδεσης της εκπαίδευσης με τις δυνάμεις της οικονομίας και της αγοράς, σκιαγραφείται ένας προβληματισμός για τον κίνδυνο της εξάρτησης από τις μονόπλευρα τεχνικές ή επαγγελματικά προσανατολισμένες σπουδές, που θα είναι δέσμιες των εκάστοτε απαιτήσεων της αγοράς (Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α., 2004).

Από το 2012 οι ελληνικές κυβερνήσεις ενίσχυσαν τις δράσεις τους για την προώθηση της απασχόλησης των νέων. Τα σχέδια περιλάμβαναν την αναμόρφωση της ΕΕΚ και των προγραμμάτων μαθητείας, τη συστηματική οργάνωση των διαδικασιών μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, τη βελτίωση των δομών Συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού και την ενίσχυση της καινοτομίας και της νεανικής επιχειρηματικότητας, (Cedefop, 2014, σ. 14)

Ωστόσο, είναι μεγάλη η μετακίνηση των νέων στο εξωτερικό για αναζήτηση επαγγελματικών ευκαιριών, δημιουργώντας μια «διαρροή εγκεφάλων» με τεράστιο κόστος για την ελληνική κοινωνία και οικονομία (Ιωαννίδου, Α., 2014, σ. 8).

Ο σχεδιασμός του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου (ΥΠΑΙΘ, 2016), για την Αναβάθμιση της ΕΕΚ και της Μαθητείας ήταν πλέον ανάγκη. Βασίστηκε στην ανάλυση της κατάστασης της Ελληνικής Οικονομίας, και είχε ως στρατηγική επιλογή τη διασύνδεσή του με την αναπτυξιακή πολιτική, ώστε η ΕΕΚ να μπορέσει να αποτελέσει έναν πυλώνα για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας.

Τα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας, που αναλύθηκαν σε βάθος και αποτέλεσαν τις βασικές παραμέτρους για την κατάρτιση του Στρατηγικού Πλαισίου, ήταν:

- 1) η παρατεταμένη ύφεση της οικονομίας που οδήγησε σε πρωτόγνωρη μείωση το ΑΕΠ της χώρας,*
- 2) τα εκρηκτικά ποσοστά ανεργίας και*
- 3) η παρατηρούμενη απορρύθμιση της αγοράς εργασίας.*

Παράλληλα, σημαντικοί παράγοντες που συνεκτιμήθηκαν για τον σχεδιασμό του Στρατηγικού Πλαισίου για την αναβάθμιση της ΕΕΚ και της Μαθητείας είναι τα χαρακτηριστικά των ελληνικών επιχειρήσεων, όπως:

- *το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων και μεγάλο ποσοστό απασχόλησης σε αυτές,*
- *η αυξημένη συμμετοχή υπηρεσιών στο ΑΕΠ,*
- *η χαμηλή τεχνολογική ετοιμότητα και οργάνωση των ελληνικών επιχειρήσεων,*
- *η χαμηλή κουλτούρα ποιότητας,*
- *η έλλειψη καινοτομίας, ικανής να ενισχύσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας,*
- *τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στη ΔΒΜ και σε ενδο-επιχειρησιακή επιμόρφωση.*

Τέλος, ο σχεδιασμός του προγράμματος διέπεται από τις κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ-ΕΠΑΝΕΚ, 2014-2020)¹⁰⁴ περί ευφυούς εξειδίκευσης, όσο και με τις εγχώριες πολιτικές κατευθύνσεις για επενδύσεις έντασης γνώσης και εργασίας, με στόχο την επίτευξη διεθνούς ανταγωνιστικότητας, αναβάθμισης των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας και καταπολέμησης αρνητικών φαινομένων όπως το brain drain.

6.2.2.1 Υφιστάμενη Κατάσταση

Η αντιμετώπιση της ΕΕΚ στη χώρα μας, ήταν συχνά αποσπασματική, με αποτέλεσμα να τίθεται στο περιθώριο και να θεωρείται από πολλούς επιλογή δεύτερης κατηγορίας. Εντοπίζονται άλλωστε, σημαντικές διαθρωτικές αδυναμίες, όπως: η χαμηλή ελκυστικότητα της ΕΕΚ, η υψηλή μαθητική διαρροή, η πολυνομία, η ασυνέχεια και η έλλειψη εστίασης στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή πολιτικής, και η μειωμένη αποτελεσματικότητα και χαλαρή-ασαφής διασύνδεση της ΕΕΚ με την αγορά εργασίας.

Παράλληλα, ο δείκτης NEET (Not in Employment-Education or Training), αποτυπώνει τη σύγχρονη τάση που καταγράφεται, ιδιαίτερα κατά τα χρόνια της ύφεσης, όπου πολλοί νέοι δεν είναι ενταγμένοι ούτε στην αγορά εργασίας, αλλά ούτε στο εκπαιδευτικό σύστημα ή σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ελλάδα, κατά το 2015, οι μη ενταγμένοι νέοι στην απασχόληση ή στην

---

¹⁰⁴ ΕΣΠΑ-ΕΠΑΝΕΚ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα-Καινοτομία
<https://www.espa.gr/el/pages/staticOPEpanek.aspx>

εκπαίδευση άγγιξαν το 24,1% των νέων ηλικίας 15-29 ετών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό το 2007 ήταν 15,2%.

Έτος	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
2005	18,5	12,2	25,0
2006	15,5	9,7	21,5
2007	15,2	9,8	20,9
2008	14,8	9,8	20,0
2009	15,9	10,8	21,1
2010	18,6	14,1	23,2
2011	23,0	19,6	26,5
2012	26,8	24,2	29,4
2013	28,5	26,8	30,3
2014	26,7	24,8	28,5
2015	24,1	22,2	26,1

Εικόνα 8^η: Δείκτης NEETS (Νέοι 15-29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης, κατά φύλο.

Πηγή: Μελέτη για την αξιολόγηση των συστημικών παρεμβάσεων του ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ 2014-2020

Πρωτογενής έρευνα από την ΓΣΕΕ/Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής, 2013, για τη διερεύνηση της σύνδεσης της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση, καθώς και την ανάδειξη της διαχρονικής αναποτελεσματικότητας των συστημάτων αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης στη χώρα μας, προσέφερε τα εξής βασικά ευρήματα:

- Πολύ χαμηλή σύνδεση των συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, αρχικής και συνεχιζόμενης, με την απασχόληση, αφού μόλις το 15,7% των αποφοίτων της συνεχιζόμενης και το 21,85% της αρχικής κατάρτισης βρήκαν δουλειά μέσα στο πρώτο 6μηνο από την αποφοίτησή τους,
- Χαμηλό βαθμό συγκράτησης της απασχόλησης, αφού από αυτούς που βρήκαν εργασία, περίπου μέσα σε 18 μήνες αργότερα, το 81,5% από τους αποφοίτους της συνεχιζόμενης και το 81,2% της αρχικής βρέθηκαν εκτός απασχόλησης,
- Χαμηλή σχέση-συνάφεια του αντικειμένου κατάρτισης με το επάγγελμα/ειδικότητα εργασίας αυτών που τελικά κατάφεραν να βρουν δουλειά (27% για τη συνεχιζόμενη και 31% για την αρχική κατάρτιση),

- Το γεγονός ότι μόλις το 37,7% των αποφοίτων της αρχικής κατάρτισης που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώνει πως κατάφερε να αποκτήσει την πιστοποίηση των σπουδών στα ΙΕΚ.
- Γενική απογοήτευση των καταρτιζόμενων από την ολοφάνερη αδυναμία και αναποτελεσματικότητα του συστήματος να προσδώσει στερεή πρόσβαση στην εργασία καθώς και από τη χαμηλή αξιοποίηση των γνώσεων που λήφθηκαν από την κατάρτιση προς την εργασία τους (ΚΕΚ: 21%, ΙΕΚ: 32%). Παρόλα αυτά, οι καταρτιζόμενοι εμφανίζονται ικανοποιημένοι (ή όχι τόσο δυσαρεστημένοι όσο θα περίμενε κανείς) από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα, δείχνοντας όχι μόνο πως εμπιστεύονται αλλά και πως προσδοκούν πολύ περισσότερα πράγματα από το πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης.

6.2.2.2 Μακροπρόθεσμοι Στόχοι για την ΕΕΚ

Η αναβάθμιση της ΕΕΚ μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την αμφίδρομη διασύνδεσή της με τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας και αφετέρου είναι απαραίτητο η ΕΕΚ να συνεισφέρει στην προσπάθεια ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, στη βελτίωση των χαρακτηριστικών των ελληνικών επιχειρήσεων και στην αύξηση της απασχόλησης.

Στην κατεύθυνση αυτή η καθοδήγηση και ο προσανατολισμός των εκπαιδευομένων παίζει σημαντικό ρόλο, ώστε να συνειδητοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρει η ΕΕΚ.

Για τη βελτίωση της αναγνώρισης της ΕΕΚ, και την προώθηση της ισοτιμίας και του κύρους της, σε σύγκριση με τη γενική εκπαίδευση, και κυρίως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, προτείνεται τη σύνδεση της ΕΕΚ με την αριστεία, και την υλοποίηση πολιτικών που την ενθαρρύνουν, για παράδειγμα μέσω της εφαρμογής διεθνών προτύπων στην κατάρτιση ή μέσω διαγωνισμών δεξιοτήτων.

Όσον αφορά την επαγγελματική κατάρτιση (αρχική και συνεχιζόμενη), ο σχεδιασμός, η οργάνωση, η υλοποίηση και η αξιοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης δεν φαίνεται να έχουν αποδώσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, με συνέπεια οι «εκροές» του υποσυστήματος αυτού να εμφανίζουν τα εξής κύρια χαρακτηριστικά: χαμηλή σύνδεση με τη σφαίρα της απασχόλησης, χαλαρή σχέση με τη

διατήρηση της εργασίας, ισχνό βαθμό συνάφειας μεταξύ απασχόλησης και γνωστικού αντικειμένου κατάρτισης.

Το όραμα για την ΕΕΚ μέχρι το 2020, απαιτούσε ευρωπαϊκά συστήματα περισσότερο ελκυστικά, χωρίς αποκλεισμούς, χρήσιμα, προσιτά, προσαρμοσμένα στη σταδιοδρομία, ευέλικτα και καινοτόμα.

Με το σκεπτικό αυτό, καθορίστηκαν οι ακόλουθοι 11 μακροπρόθεσμοι στρατηγικοί στόχοι ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της ΕΕΚ:

- 1) Να καταστεί η Αρχική ΕΕΚ ελκυστική επιλογή μάθησης.
- 2) Ενίσχυση της αριστείας, της ποιότητας και της καταλληλότητας τόσο της Αρχικής ΕΕΚ όσο και της Συνεχιζόμενης ΕΕΚ.
- 3) Ευέλικτη πρόσβαση στην κατάρτιση και τα επαγγελματικά προσόντα.
- 4) Ανάπτυξη στρατηγικής για τη διεθνοποίηση της Αρχικής ΕΕΚ και της Συνεχιζόμενης ΕΕΚ και την προώθηση της διεθνούς κινητικότητας.
- 5) Καλλιέργεια της καινοτομίας, της δημιουργικότητας και του επιχειρηματικού πνεύματος, και προώθηση της χρήσης ΤΠΕ (τόσο στην Αρχική ΕΕΚ όσο και στη Συνεχιζόμενη ΕΕΚ).
- 6) Αρχική και Συνεχιζόμενη ΕΕΚ χωρίς αποκλεισμούς.
- 7) Μεγαλύτερη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων στον τομέα της ΕΕΚ και μεγαλύτερη προβολή των επιτευγμάτων της ευρωπαϊκής συνεργασίας.
- 8) Συντονισμένη διακυβέρνηση των ευρωπαϊκών και εθνικών μέσων στους τομείς της διαφάνειας, της αναγνώρισης, της διασφάλισης της ποιότητας και της κινητικότητας.
- 9) Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της πολιτικής στον τομέα της ΕΕΚ και άλλων,
- 10) συναφών τομέων πολιτικής.
- 11) Βελτίωση της ποιότητας και της συγκρισιμότητας των δεδομένων για τη χάραξη της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα της ΕΕ.
- 12) Αξιοποίηση της στήριξης της ΕΕ.

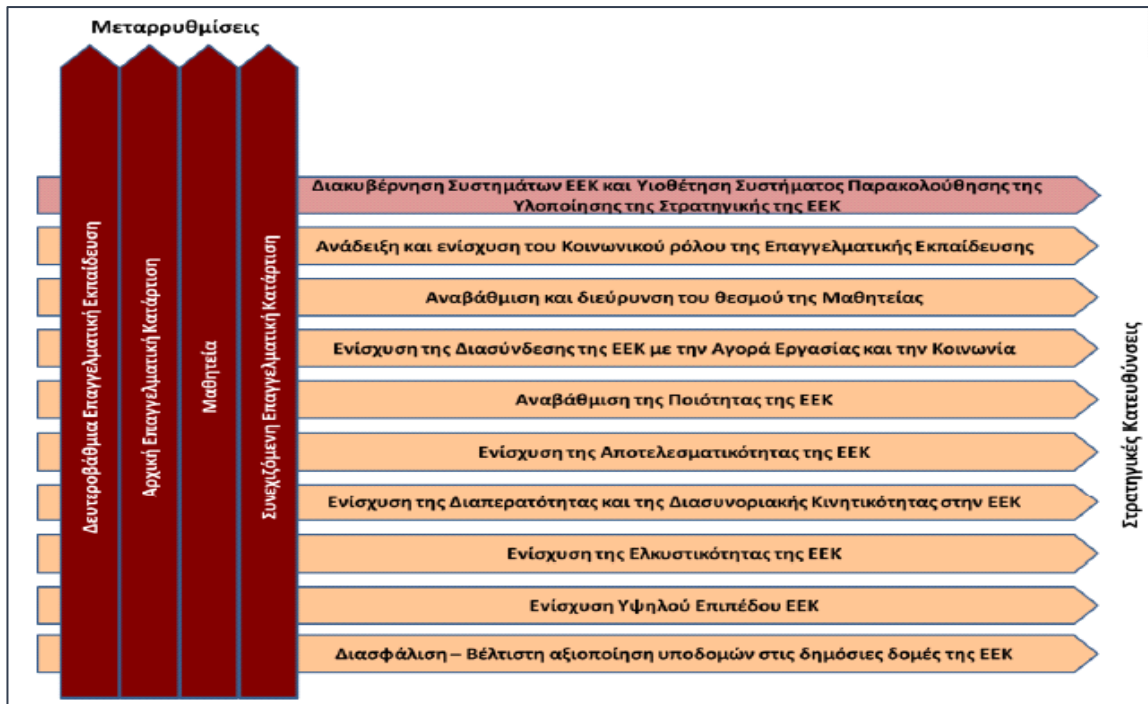
Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, ήταν επιβεβλημένο ο σχεδιασμός του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Αναβάθμιση της ΕΕΚ και της Μαθητείας-«**Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο 2020**», να λάβει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- 1) **Ολιστική προσέγγιση**, με ένα πειστικό **όραμα** βελτίωσης της **ελκυστικότητας** της ΕΕΚ που εμπνέει και συγχρόνως εξασφαλίζει **αποτελεσματικότητα** και αποδοτικότητα.
- 2) **Σταδιακές μεταρρυθμίσεις** ώστε να δημιουργείται **αίσθημα ασφάλειας** αλλά συγχρόνως να ενθαρρύνονται προκλήσεις **συλλογικής και ατομικής βελτίωσης** για τους συμμετέχοντες, κυρίως για τους εκπαιδευτικούς/εκπαιδευτές αλλά και για τους μαθητές /μαθητευόμενους.
- 3) **Ευέλικτη αλλά ολοκληρωμένη δομή διακυβέρνησης**, με σαφείς και αυστηρές διαδικασίες στην εφαρμογή της και παραχώρηση περισσότερης αυτονομίας στις δομές εκπαίδευσης. Έτσι, επιτρέπεται η άμεση μεγιστοποίηση του οφέλους από την αξιοποίηση υπάρχουσών δομών /φορέων, κ.λπ., που δραστηριοποιούνται στην ΕΕΚ, ενώ παράλληλα αποφεύγονται τυχόν ασυμβατότητες.

6.2.3 Στρατηγικές Κατευθύνσεις και Δράσεις του Πλαισίου

Το Πλαίσιο βασίστηκε στους παρακάτω τρεις άξονες:

- 1) **Στην αναγνώριση και ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου της ΕΕΚ** με βασικούς στόχους, την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, την ενίσχυση των βασικών ικανοτήτων των μαθητών και σπουδαστών στην ΕΕΚ, την παροχή ίσων ευκαιριών ανάπτυξης και εξέλιξης σε όλους τους νέους, τη μείωση του ποσοστού μαθητικής διαρροής, κ.λπ.
- 2) **Στην αναβάθμιση του εργασιακού ρόλου της ΕΕΚ** με στόχους την προετοιμασία των μαθητευομένων με επαγγελματική συνείδηση και οριζόντιες δεξιότητες την, προσαρμογή στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, την η άμβλυση των αδυναμιών που παρατηρούνται στο μοντέλο παραγωγικής ανάπτυξης, κ.λπ.
- 3) **Στη σύνδεση της ΕΕΚ με το συνολικό αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας**, με στόχους την τεχνολογική και οργανωτική αναβάθμιση επιχειρήσεων-οργανισμών, την η εξειδίκευση σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, την αύξηση της απασχόλησης, κ.λπ.

Εικόνα 9¹: Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την EEK/Στρατηγικές κατευθύνσεις
Πηγή: ΥΠΑΙΘ

Για την εφαρμογή του Στρατηγικού πλαισίου καθορίστηκαν οι «Στρατηγικές Κατευθύνσεις», που η κάθε μία συμπεριλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις. Συνοπτικά αναφέρονται οι ακόλουθες:

1) Η Διακυβέρνηση Συστημάτων EEK

Με δεδομένο ότι το περιβάλλον λειτουργίας της EEK είναι εξαιρετικά σύνθετο, καθώς αυτή απευθύνεται σε άτομα με διαφορετικά χαρακτηριστικά (ηλικία, μαθησιακές ανάγκες κ.α.), οι εκπαιδευτικές δομές της EEK αναγκαστικά ανήκουν σε διαφορετικές βαθμίδες ή ακόμη και Υπουργεία. Κατέστη λοιπόν απαραίτητο η Διακυβέρνηση της EEK να αποκτήσει αποτελεσματικό και συνεκτικό χαρακτήρα.

Στα πλαίσια της Δράσης αυτής, υιοθετήθηκε **Σύστημα Παρακολούθησης** της Υλοποίησης της Στρατηγικής της EEK και Μηχανισμός Παρακολούθησης της εφαρμογής του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την EEK και τη Μαθητεία σε εθνικό επίπεδο.

2) Η Ανάδειξη και ενίσχυση του Κοινωνικού ρόλου της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Η Επαγγελματική Εκπαίδευση σε όλες τις χώρες της Ευρώπης προσελκύει μαθητές με χαμηλότερες επιδόσεις¹⁰⁵. Στην Ελλάδα, λόγω του μικρού ποσοστού

¹⁰⁵ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την αναβάθμιση της EEK

μαθητών που την επιλέγουν, οι μαθητές με χαμηλές επιδόσεις αποτελούν συνήθως την πλειοψηφία.

Όμως, η Επαγγελματική Εκπαίδευση, σε όλο το εύρος της, διαδραματίζει άτυπα έναν σημαντικό κοινωνικό ρόλο. Δίνει «χώρο» σε «αδυνατούντες» μαθητές ή ακόμη, προσφέρει δυνατότητες επανένταξής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, με διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης και αξιολόγησης της γνώσης.

Η Ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου της Επαγγελματικής Κατάρτισης, αποτελεί παράλληλο και συμπληρωματικό στόχο που αφορά τους κοινωνικά ευπαθείς, τους έχοντες χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα, το ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, τους έχοντες επαγγελματική εμπειρία-αλλά έλλειψη πιστοποιημένων προσόντων, τους εργαζόμενους ή ανέργους με ειδικές ανάγκες, τους NEETs και γενικότερα όλους όσους απειλούνται από τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Δύο σημαντικές δράσεις που υλοποιήθηκαν στην κατεύθυνση αυτή, είναι το πρόγραμμα «**Μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ**», και η «**Αναβάθμιση και διεύρυνση του θεσμού της Μαθητείας**», τα οποία αναλυτικά, θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια.

3) Ενίσχυση της Διασύνδεσης της ΕΕΚ με την Αγορά Εργασίας

Ενδεικτική δράση για την επίτευξη του στόχου αυτού, είναι η λειτουργία **Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας** και διασύνδεσή του με τα υποσυστήματα της ΕΕΚ.

Ο μηχανισμός αναπτύσσεται από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σε συνεργασία με το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), που αποτελεί τον επιστημονικά υπεύθυνο φορέα του Μηχανισμού¹⁰⁶.

Ο Μηχανισμός θα παρέχει αξιόπιστα δεδομένα, απαραίτητα τόσο για τον σχεδιασμό των πολιτικών απασχόλησης, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και των πολιτικών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού εν γένει, όσο και για την πληροφόρηση του εργατικού δυναμικού και των επιχειρήσεων.

4) Αναβάθμιση της Ποιότητας της ΕΕΚ

Η δημιουργία ενός πλαισίου αρχών για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και, η θέσπιση συστημάτων

---

¹⁰⁶ Αποτελεί ένα διαδραστικό εργαλείο Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας

παρακολούθησης και βελτίωσης της ποιότητας, είναι προϋπόθεση για την αναβάθμισή και την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ελκυστικότητάς της.

Στην κατεύθυνση αυτή, ολοκληρώθηκε η δημιουργία Πλαισίου Ποιότητας Σπουδών Μαθητείας, η επικαιροποίηση του Εθνικού Πλαισίου Ποιότητας-π3. Σε εξέλιξη βρίσκονται δράσεις για την διαμόρφωση νέων Οδηγών Σπουδών ΙΕΚ, η Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών, και η θεσμοθέτηση των πλαισίων λειτουργίας των ΚΔΒΜ Ι και ΙΙ. με την ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος για την εποπτεία λειτουργίας των ΙΕΚ & των ΚΔΒΜ Ι και ΙΙ.

5) Ενίσχυση της Αποτελεσματικότητας της ΕΕΚ

Προκειμένου να επιτευχθεί η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της ΕΕΚ απαιτείται η συστηματική παρακολούθηση της μετάβασης των αποφοίτων της στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό υλοποιείται η αναβάθμιση και διασύνδεση των υφιστάμενων πληροφοριακών συστημάτων των συναρμόδιων Υπουργείων της ΕΕΚ (Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υπουργείου Οικονομίας Ανάπτυξης και Τουρισμού, Υπουργείου Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων κλπ), ώστε να παρακολουθείται συστηματικά η μετάβαση των αποφοίτων της ΕΕΚ στην αγορά εργασίας.

Βασικό εργαλείο παρακολούθησης της μετάβασης των αποφοίτων της ΕΕΚ στην αγορά εργασίας, αποτελεί το ΕΡΓΑΝΗ¹⁰⁷, το οποίο θα είναι σε άμεση διασύνδεση με τα σχετικά Πληροφοριακά Συστήματα του Υπουργείου Παιδείας και του ΟΑΕΔ.

6) Ενίσχυση της Διαπερατότητας και της Διασυννοριακής Κινητικότητας στην ΕΕΚ

Προκειμένου να επιτευχθεί η ενίσχυση της Διαπερατότητας και της Διασυννοριακής Κινητικότητας της ΕΕΚ, στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την ΕΕΚ και την Μαθητεία, εντάσσονται οι ακόλουθες παρεμβάσεις:

- *Η διασύνδεση των αποκτηθέντων προσόντων στο πλαίσιο της ΕΕΚ,*
- *Η ενίσχυση της διασυννοριακής κινητικότητας εκπαιδευομένων & εκπαιδευτικών,*
- *Η αξιοποίηση εργαλείων διασύνδεσης και διαφάνειας.*

---

¹⁰⁷ Πληροφοριακό Σύστημα εξυπηρέτησης επιχειρήσεων - Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Η διασυνοριακή **κινητικότητα και η διεθνοποίηση** υποστηρίζεται από το πρόγραμμα **Erasmus+**, το οποίο είναι το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τα σπορ για την 7ετία, 2014-2020, και δομείται σε τρεις βασικές δράσεις:

- i. *KA1: Κινητικότητα των ατόμων,*
- ii. *KA2: Συνεργασία για την καινοτομία και την ανταλλαγή καλών πρακτικών,*
- iii. *KA3: Ενίσχυση σε θέματα μεταρρυθμίσεων & πολιτικής.*

Στα πλαίσια της δράσης KA1 του προγράμματος Erasmus+ παρέχονται δυνατότητες στους εκπαιδευόμενους ή και μαθητευόμενους της ΕΕΚ, να τοποθετηθούν σε κάποια θέση στο εξωτερικό ή να παρακολουθήσουν κάποια επαγγελματική σχολή που προσφέρει περιόδους πρακτικής άσκησης. Για δε, τους εργαζόμενους στην ΕΕΚ, ευκαιρίες να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες επαγγελματικής εξέλιξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο (κατάρτιση, επισκέψεις ή παρακολούθηση εν ώρα εργασίας, ανάθεση διδασκαλίας, κ.λπ.).

7) Ενίσχυση της Ελκυστικότητας της ΕΕΚ

Κοινός στόχος των χωρών της ΕΕ, αποτελεί η ενίσχυση της ελκυστικότητας της ΕΕΚ, σε σχέση με τη γενική εκπαίδευση, η οποία μέχρι σήμερα αποτελεί την κύρια επιλογή των μαθητών. Στο πλαίσιο αυτό και για να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της ΕΕΚ προβλέπεται η υλοποίηση συμπληρωματικών παρεμβάσεων, οι οποίες συνάδουν με τις σχετικές συστάσεις της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής¹⁰⁸ περί αναβάθμισης της ελκυστικότητας της ΕΕΚ.

Στην ενίσχυση της ελκυστικότητας της ΕΕΚ συνεισφέρουν οι παρακάτω Στρατηγικές Κατευθύνσεις και οι επιμέρους δράσεις τους:

- *η ανάδειξη και ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, με το πρόγραμμα «Μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ», και η αναβάθμιση και «Διεύρυνση του θεσμού της Μαθητείας», όπως προαναφέρθηκε,*

---

¹⁰⁸ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επιδίωξη ελκυστικότερης μεταδευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 2012/C 68/01
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012IE0147&from=EL>

- η αναβάθμιση της ποιότητας της ΕΕΚ, με την αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και των Οδηγών Σπουδών της ΕΕΚ, καθώς και των Προγραμμάτων που θα καλύψουν τις ανάγκες του θεσμού της Μαθητείας,
- η ενίσχυση του υψηλού επιπέδου ΕΕΚ, με την διασύνδεση της ΕΕΚ με την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, και
- η ενίσχυση της διασύνδεσης της ΕΕΚ με την Αγορά Εργασίας και την Κοινωνία, με την αξιοποίηση των εκροών του Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας από τα υποσυστήματα της ΕΕΚ.

8) Ενίσχυση Υψηλού Επιπέδου ΕΕΚ

Η ΕΕΚ πρέπει να αντιδρά στη ζήτηση για προηγμένες επαγγελματικές δεξιότητες, κατάλληλα προσαρμοσμένες στις οικονομικές συνθήκες. Πρέπει επίσης να είναι μια «ανοικτή πόρτα» για όσους θέλουν να αποκτήσουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και για τα άτομα που πρέπει να επανέλθουν στη μάθηση για να αναβαθμίσουν ή να επικαιροποιήσουν τις δεξιότητές τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012)¹⁰⁹.

Η προσφορά υψηλού επιπέδου ΕΕΚ αποτελεί προφανή προϋπόθεση για την ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων, εξειδικευμένων θέσεων εργασίας. Επιπρόσθετα, η δημιουργικότητα και η καινοτομία στην ΕΕΚ, καθώς και η χρήση καινοτόμων μεθόδων μάθησης, μπορούν να ενθαρρύνουν τους εκπαιδευόμενους να παραμείνουν στην ΕΕΚ ώστε να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα.

Στην κατεύθυνση αυτή, υλοποιούνται δράσεις, όπως:

- Η προώθηση καινοτόμων μορφών συνεργασίας μεταξύ των παρόχων ΕΕΚ και των επιχειρήσεων, τεχνολογικών κέντρων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
- Η επέκταση των υφισταμένων βραβείων καινοτομίας και στην ΕΕΚ, με ενεργή συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών φορέων.
- Η αξιοποίηση ευρωπαϊκών και διεθνών θεσμών, που οργανώνουν εκθέσεις παρουσίασης των επιτευγμάτων αποφοίτων ΕΕΚ (Euroskills Competition,

¹⁰⁹ 52012dc0669, Ανακοίνωση της επιτροπής στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στο συμβούλιο, στην ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή και στην επιτροπή των περιφερειών: Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα.

Worldskills Competition-ανά διετία), για την ανάδειξη βέλτιστων πρακτικών στην ΕΕΚ.

9) Διασφάλιση – Βέλτιστη αξιοποίηση υποδομών της ΕΕΚ

Βασικός παράγοντας ποιότητας και αξιοπιστίας της ΕΕΚ είναι η εξασφάλιση των απαιτούμενων υποδομών σε κάθε δημόσια δομή ΕΕΚ, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ειδικότητας που προσφέρει.

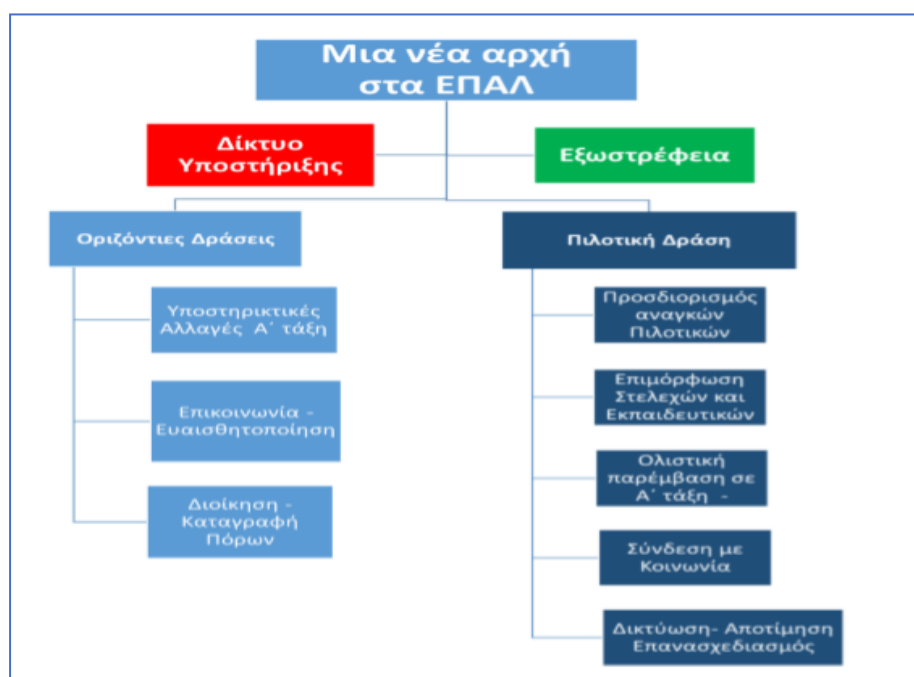
Για το σκοπό αυτό, προωθούνται δράσεις για τη **βέλτιστη αξιοποίηση υφιστάμενων και νέων υποδομών, τη χωροταξική κατανομή υποδομών και την σύναψη συμφώνων με κοινωνικούς εταίρους για αξιοποίηση δημοσίων και ιδιωτικών υποδομών, για τη διενέργεια εργαστηριακών ασκήσεων.**

Κεφάλαιο 7. Δύο Εμβληματικές Παρεμβάσεις

7.1 Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ (ΜΝΑΕ)

Η πιλοτική δράση «Μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ», σχεδιάστηκε με στόχο τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων. Για αυτό το λόγο προβλέφθηκε η αξιοποίηση πρωτίστως του υπάρχοντος ανθρώπινου δυναμικού και των διαθέσιμων υλικοτεχνικών υποδομών, στο πλαίσιο της πιλοτικής δράσης, ώστε να σχεδιαστεί εκπαιδευτικό υλικό που θα αξιοποιηθεί στη φάση επέκτασης του θεσμού και τέλος με το πέρας της υλοποίησης της πιλοτικής δράσης να αξιολογηθεί η δυνατότητα βιώσιμης εφαρμογής του θεσμού σε ευρεία κλίμακα.

Ο κοινωνικός ρόλος του Επαγγελματικού σχολείου (ΕΠΑΛ), θα μπορούσε να συνοψιστεί στην αξιοποίηση των χαρακτηριστικών της τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης για την ενθάρρυνση και ψυχική ενδυνάμωση των μαθητών, ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την επανένταξή τους, με εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης της γνώσης, στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και στη γενικότερη προετοιμασία τους για τη ζωή.

Εικόνα 10^η: Η Δράση «Μια νέα Αρχή για τα ΕΠΑΛ»

Πηγή: ΥΠΑΙΘ/ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο

Για την ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου και για τη μείωση της μαθητικής διαρροής των ΕΠΑΛ, αξιοποιούνται τα μέτρα που προβλέπονται σε σχετική μελέτη της ΕΕ¹¹⁰ και κυρίως η ενεργοποίηση των δομών της τοπικής κοινωνίας (Παιδοψυχολογικά κέντρα, Νοσοκομεία, Κοινωνικά Ιατρεία κ.λπ.).

Το πρόγραμμα «ΜΝΑΕ» - Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑΛ» εφαρμόστηκε πιλοτικά τη σχολική χρονιά 2017-18 σε εννέα (9) Επαγγελματικά Λύκεια, αξιοποιώντας εμπειρίες και πρακτικές που ήδη εφάρμοζε η εκπαιδευτική κοινότητα σε σχολικές μονάδες.

Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την αποτελεσματικότερη παροχή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης του σχολείου στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μεταξύ άλλων, προσφέρει παιδαγωγική υποστήριξη στα σχολεία για τη βελτίωση των βασικών αναγνωστικών, γλωσσικών και αριθμητικών εγγραμματισμών των μαθητών/-τριών, καθώς και ψυχοκοινωνική στήριξη για την ομαλή ενσωμάτωσή τους στο σχολείο.

Από το σχολικό έτος 2018-19 το πρόγραμμα συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ, εφαρμόζεται σε όλα τα ΕΠΑΛ της χώρας και περιλαμβάνει τις παρακάτω δράσεις:

- **Εναλλακτική ενισχυτική διδασκαλία** των μαθητών/-ριών της Α΄ τάξης ΕΠΑΛ στα μαθήματα «Νέα Ελληνικά» και «Μαθηματικά», η οποία πραγματοποιείται εντός του ωρολόγιου προγράμματος με τη μορφή της συνδιδασκαλίας από δύο εκπαιδευτικούς ταυτόχρονα στον χώρο της τάξης και έχει ως στόχο την ενίσχυση του γλωσσικού και αριθμητικού τους γραμματισμού.
- **Στελέχωση των ΕΠΑΛ με ψυχολόγους**, οι οποίοι στηρίζουν ψυχοκοινωνικά τους μαθητές και οργανώνουν τη δικτύωση των σχολείων με υποστηρικτικές δομές ψυχοκοινωνικής υγείας της περιοχής τους.
- **Ενεργοποίηση του θεσμού του «Συμβούλου Καθηγητή»** για τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών και του κλίματος στην σχολική κοινότητα.
- **Δημιουργία «Σχεδίων Δράσης»**, χρηματοδοτούμενων «project» που προωθούν την καινοτομία και τη δημιουργικότητα στα σχολεία και

---

¹¹⁰ European Commission - Education and Learning (2013), *Reducing early school leaving: Key messages and policy support*
https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/early-school-leaving-group2013-report_en.pdf

προβάλλουν τις επιστήμες, την τεχνολογία και τον πολιτισμό (υπάρχει σχετικό έργο ΕΣΠΑ που διαχειρίζεται το ΝΟΗΣΙΣ)¹¹¹

- **Εξοπλισμό των ΕΠΑΛ με υποδομές τηλεδιάσκεψης**, ώστε να δίνεται η δυνατότητα επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των σχολείων σε κοινές δράσεις.
- **Δικτύωση των σχολείων** μέσα από ηλεκτρονικές πλατφόρμες οι οποίες επιτρέπουν την επικοινωνία μεταξύ των σχολείων αλλά και με υποστηρικτικές δομές της περιοχής τους.
- **Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών** στην εναλλακτική ενισχυτική διδασκαλία και **των ψυχολόγων** από ειδικά παιδευμένους επιμορφωτές (υπάρχει σχετικό έργο ΕΣΠΑ που έχει αναλάβει το ΙΕΠ).

Μερικές από τις σημαντικές δράσεις του προγράμματος που τέθηκαν σε εφαρμογή για την ολοκληρωμένη υποστήριξη μαθητών, είναι:

- *Η λήψη μέτρων στήριξης και ενθάρρυνσης των μαθητών,*
- *Η αύξηση της δυνατότητας εισόδου των αποφοίτων στα ΑΕΙ, μέσω των Πανελληνίων Εξετάσεων, σε ποσοστό 5% έως 10% των θέσεων, ανά Σχολή.*
- *Ενισχυτική διδασκαλία και άλλες αντισταθμιστικές δράσεις.*
- *Εναλλακτικοί τρόποι προσέγγισης της γνώσης-πέραν των βιβλίων, (οδηγίες, φύλλα έργου, καταγραφή καλών πρακτικών).*
- *Ειδική υποστήριξη των μαθητών των Εσπερινών Λυκείων.*
- *Ολοκληρωμένη υποστήριξη Σχολικής Μονάδας εκπαιδευτικών με Παιδαγωγική ελευθερία στην προσέγγιση κάθε μαθητή, με μέτρα ενίσχυσης συλλογικότητας μεταξύ των εκπαιδευτικών.*
- *Παιδαγωγική Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην πράξη και στα προβλήματα της καθημερινότητας.*
- *Δημιουργία περιβάλλοντος και κινήτρων συνεργασίας των εκπαιδευτικών, ως προς την προσέγγιση του κάθε μαθητή, με τη θέσπιση δυνατοτήτων ενεργοποίησης και ουσιαστική αξιοποίηση διαθέσιμων θεσμών, όπως είναι ο παιδαγωγικός σύλλογος, τα συμβούλια τμήματος, οι επιτροπές ειδικοτήτων κ.λπ.*

---

¹¹¹ <http://mnae.noesis.edu.gr>

Επίσης, για την ενίσχυση της Ελκυστικότητας των ΕΠΑΛ έγιναν παρεμβάσεις προβολής του κοινωνικού και εργασιακού ρόλου τους με την υλοποίηση δράσεων, όπως:

- *Ημέρες καριέρας στα σχολεία με συμμετοχή μαθητών, γονέων, κ.λπ.,*
- *Ημέρες επαγγελματικού προσανατολισμού για μαθητές,*
- *Εκδηλώσεις ενημέρωσης για μαθητές, γονείς, κοινωνικούς φορείς κ.λπ.,*
- *Δράσεις Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού προσανατολισμού,*
- *Πολιτιστικές εκδηλώσεις για την προβολή του γεγονότος ότι οι προτιμήσεις των μαθητών και οι προσδοκίες των οικογενειών τους, θα πρέπει να συναρτώνται με τις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας.*

Εικόνα: Μια Νέα αρχή στα ΕΠΑΛ

Πηγή: ΥΠΑΙΘ

Συμπερασματικά, αναφέρουμε ότι το πρόγραμμα ΜΝΑΕ, σχολιάστηκε ως καλή πρακτική από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης του 2018 για την Ελλάδα.

Ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός θεωρείται η ανάπτυξη της συνεργασίας, ανάμεσα:

- σε εκπαιδευτικούς και μαθήτριες/-τες των ίδιων αλλά και διαφορετικών ειδικοτήτων στα σχολεία,
- σε σχολικές μονάδες και υποστηρικτικούς θεσμούς που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο,
- σε εκπαιδευτικούς διαφορετικών σχολείων με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών για την εφαρμογή του προγράμματος.

Το πρόγραμμα ΜΝΑΕ, έχει ήδη δημιουργήσει ένα νέο βελτιωμένο περιβάλλον άσκησης του εκπαιδευτικού και γενικότερα του παιδαγωγικού έργου που ασκείται στα ΕΠΑΛ. Φιλοδοξία των σχεδιαστών του ήταν η παραγωγή μιας θετικής αντίληψης για τα ΕΠΑΛ στην κοινωνία μέσα από τη συνολική αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης (Κοτσιφάκης Θ., 2019).

7.2 Η Μαθητεία

Σύμφωνα με τον ορισμό της Unesco, **Μαθητεία**, είναι το σύστημα που συνδυάζει επαγγελματική εκπαίδευση σε επαγγελματικό σχολείο και μαθητεία σε μια εταιρεία-χώρο εργασίας. Στην εταιρεία, ο μαθητευόμενος λαμβάνει πρακτική εκπαίδευση που συμπληρώνεται-ανατροφοδοτείται από θεωρητική διδασκαλία στο επαγγελματικό σχολείο.

Αν και η «μαθητεία» είναι μια πρακτική που έχει τις ρίζες της πολύ παλιά, την τελευταία δεκαετία, απέκτησε νέα αίγλη, λόγω του σημαντικού ρόλου που κλήθηκε να παίξει η επαγγελματική κατάρτιση στις πολιτικές απασχόλησης.

Σκοπός, λοιπόν, της «**Μαθητείας**» είναι να διαμορφώνει τους εκπαιδευόμενους σε μελλοντικούς εργαζόμενους, μεσαίας συνήθως εξειδίκευσης και να τους τροφοδοτεί με τις «**γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες**» που έχει ανάγκη ο παραγωγικός ιστός.

7.2.1 Το Δυϊκό Σύστημα Μαθητείας

Σύμφωνα με το Cedefop¹¹², η «**δυϊκή εκπαίδευση, κατάρτιση**» αποκαλείται και «**εναλλασσόμενη εκπαίδευση, κατάρτιση**», γιατί εναλλάσσεται από το σχολείο στον χώρο εργασίας και μπορεί, ανάλογα με τη χώρα και το θεσμικό πλαίσιο, ο μαθητευόμενος να λαμβάνει και αμοιβή για την εργασία του στην επιχείρηση.

Η πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης **είναι η αποτελεσματική μετάβαση από το σχολείο στην απασχόληση**, σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο, εργασιακό περιβάλλον.

7.2.1.1 Ένα σύστημα με μακρά παράδοση

Από το 1950 το σύστημα αυτό αποτελεί κεντρικό άξονα του παραγωγικού και κοινωνικού μοντέλου στη Γερμανία. Ιστορικά έχει τις ρίζες του στον μεσαίωνα, όταν οι νέοι εκπαιδεύονταν στα εμπορικά και τεχνικά επαγγέλματα και στην τέχνη. Από τον 18^ο έως τον 19^ο αιώνα, παρά τον αυξανόμενο ρυθμό της βιομηχανοποίησης, η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού της Γερμανίας συνέχισε να εργάζεται στον πρωτογενή τομέα (γεωργία) και η μαθητεία εξακολουθούσε να είναι περιορισμένη, με εξαίρεση τα τεχνικά επαγγέλματα, για τα οποία υπήρχε συγκεκριμένο εκπαιδευτικό περιεχόμενο (Παϊδούση, Χρ., 2014, σ. 10).

Βασική αρχή του δυϊκού συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι η εναλλαγή εκπαίδευσης μεταξύ σχολείου και επιχειρήσεων που προσφέρουν τις θέσεις μαθητείας. Οι επιχειρήσεις συμμετέχουν εθελοντικά, αλλά, είναι υποχρεωμένες να συμμορφώνονται με τη σχετική νομοθεσία που διέπει τη μαθητεία.

Το δυϊκό σύστημα περιλαμβάνει τοποθέτηση σε θέση εργασίας και μερική θεωρητική παρακολούθηση σε επαγγελματικό σχολείο. Η εκπαίδευση σε αυτή την περίπτωση **διαρκεί 2-3 χρόνια**, είναι αναγνωρισμένη από το κράτος, που απονέμει και το σχετικό πιστοποιητικό, κατόπιν εξετάσεων που διεξάγονται από το Εμπορικό και

---

¹¹² Με βάση το CEDEFOP, η μαθητεία: (α) περιλαμβάνει συστηματικές, μακροχρόνιες περιόδους εναλλαγής μάθησης/εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας και σε έναν οργανισμό εκπαίδευσης/κατάρτισης και να οδηγεί στην απόκτηση αναγνωρισμένων προσόντων (qualifications), (β) ο εργοδότης αναλαμβάνει την ευθύνη για το μέρος του προγράμματος εκπαίδευσης/κατάρτισης που πραγματοποιείται στο χώρο εργασίας και (γ) ο μαθητευόμενος συνδέεται με τον εργοδότη μέσω κάποιας σύμβασης και λαμβάνει αποζημίωση (μισθό).

Βιομηχανικό Επιμελητήριο του κρατιδίου. Πρόσβαση, σε αυτή την εκπαίδευση έχουν **όσοι ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση και είναι κάτω των 18 ετών.**

Το εβδομαδιαίο πρόγραμμα περιλαμβάνει μία με δύο μέρες θεωρητικής εκπαίδευσης στις δημόσιες επαγγελματικές σχολές, όπου διδάσκονται γενικά μαθήματα (γλώσσα, οικονομικά, μαθηματικά, κ.λπ.), έτσι ώστε οι μαθητευόμενοι να αποκτούν θεωρητικό υπόβαθρο στο επάγγελμα που επέλεξαν, και τρεις-τέσσερις ημέρες την εβδομάδα Πρακτική στην επιχείρηση. Ωστόσο, όλο και περισσότερες επιχειρήσεις προτιμούν οι μαθητευόμενοι να περνούν ολόκληρες εβδομάδες ή μήνες στο σχολικό σύστημα και στη συνέχεια να μαθητεύουν στον χώρο εργασίας, προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι διακοπές στην παραγωγική διαδικασία.

Όταν οι επιχειρήσεις, λόγω της μεγάλης εξειδίκευσής τους δεν είναι σε θέση να παρέχουν όλο το πρόγραμμα της μαθητείας που προβλέπεται από τους σχετικούς κανονισμούς, οι εκπαιδευόμενοι λαμβάνουν την επιπλέον εκπαίδευση σε Βιοτεχνικά Επιμελητήρια.

Ο ασκούμενος παίρνει μισθό από την επιχείρηση, ο οποίος αυξάνεται χρόνο με τον χρόνο. Για την υλοποίηση της κατάρτισης υπογράφεται σύμβαση, μεταξύ ασκούμενου και εργοδότη, όπου συμφωνούνται οι αμοιβαίες υποχρεώσεις. Τα στελέχη που ορίζονται από την επιχείρηση ως αρμόδια για την εποπτεία της εργασίας των μαθητευόμενων, συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό των κανονισμών κατάρτισης, στον καθορισμό του τεχνικού περιεχομένου της εκπαίδευσης και της ύλης των εξετάσεων.

7.2.1.2 Η Συμμετοχή των Κοινωνικών Εταίρων

Η διαδικασία με την οποία αποφασίζονται τα γνωστικά αντικείμενα-επαγγέλματα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, βασίζεται, αφενός, σε **τριμερή** διαπραγμάτευση μεταξύ των δημόσιων αρχών, των οργανώσεων των εργοδοτών και των συνδικάτων, και αφετέρου, σε τρεις αρχές, τη δυαδικότητα, την υπεροχή των χειρωνακτικών επαγγελμάτων και τη συναίνεση.

Αυτό το μοντέλο ρύθμισης που αποκαλείται **«νέο-κορπορατισμός»**, αντιπροσωπεύει ένα ευαίσθητο συμβιβασμό μεταξύ της διοίκησης από το κράτος και της διαχείρισης από την αγορά, για το «συλλογικό καλό». Μόνο όταν όλοι οι εταίροι

έχουν φτάσει σε συναίνεση μπορεί η κυβέρνηση να επικυρώσει το νέο πρόγραμμα. Κατ' αυτό τον τρόπο υπάρχει όφελος τόσο για τον καταρτιζόμενο όσο και για το κράτος. Ο ασκούμενος έχει την ευκαιρία να εκπαιδευτεί σε αντικείμενα της αγοράς και ταυτόχρονα να βελτιώσει τις κοινωνικές του δεξιότητες και να αναπτύξει την προσωπικότητά του.

Το κράτος επίσης κερδίζει, αφενός, γιατί οι επιχειρήσεις συμμετέχουν στο κόστος κατάρτισης, αφετέρου, γιατί έχουν εργατικό δυναμικό με σύγχρονη εκπαίδευση.

Η στενή σχέση που αναπτύσσεται σε όλα τα στάδια υλοποίησης της εκπαίδευσης-κατάρτισης, μεταξύ δημόσιων αρχών, επιχειρήσεων και κοινωνικών εταίρων, δημιουργεί αμοιβαία εμπιστοσύνη και αναγνώριση από την αγορά εργασίας. Από αυτή τη συνεργασία επιτυγχάνεται:

- η κρατική αναγνώριση του επαγγέλματος,
- ο προσδιορισμός των στοιχείων του επαγγέλματος,
- η διάρκεια της εκπαίδευσης,
- το επαγγελματικό περίγραμμα,
- το συνολικό σχέδιο κατάρτισης (περίγραμμα ύλης και χρονοδιάγραμμα),
- οι απαιτήσεις των εξετάσεων Πιστοποίησης.

Το σημαντικότερο ωστόσο, είναι ότι λόγω της διαδικασίας αυτής, το δυϊκό σύστημα **απολαμβάνει μεγάλης αποδοχής** και αναγνώρισης από την κοινωνία, και είναι πλήρως ενταγμένο στην «εκπαιδευτική διαδρομή» και Δια Βίου Μάθηση των νέων. Χαρακτηριστικό είναι ότι κάθε χρόνο, σύμφωνα με το Γερμανικό Υπουργείο Παιδείας, περίπου **το 60% των νέων** επιλέγει να εισέλθει στο «δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης», για καλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Τη γενική αρμοδιότητα για την ανάπτυξη του δυϊκού συστήματος έχει το Υπουργείο Παιδείας, το οποίο παρέχει οικονομική υποστήριξη για εκσυγχρονισμό και προώθηση της κατάρτισης, τη μελέτη και την έρευνα, τη σύσταση «διεταρικών κέντρων κατάρτισης», την υλοποίηση καινοτομικών προγραμμάτων, καθώς και προγραμμάτων για νέους με ειδικές ανάγκες.

7.2.1.3 Ειδικότητες και Παραγωγική Βάση

Η Ομόσπονδη κυβέρνηση έχει την ευθύνη του καθορισμού των απαιτήσεων εκπαίδευσης και σχεδιάζει το πρόγραμμα για τις επαγγελματικές σχολές. Το

«Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης» αναγνωρίζει με διάταγμα τα επαγγέλματα στα οποία θα καταρτιστούν οι νέοι, και ορίζει τις δεσμευτικές απαιτήσεις για την εκπαίδευση και τις εξετάσεις.

Τα ειδικευμένα επαγγέλματα ορίζονται ως «ένα ευρύ φάσμα των επαγγελματικών προσόντων» που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης και αναγνωρίζονται από την κοινωνία. Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, ανανεώνεται συχνά ακολουθώντας τις εξελίξεις της αγοράς.

Η επικαιροποίηση δεν αφορά μόνο τα νέα προσόντα για τις νέες ειδικότητες, που ζητούνται από την αγορά, αλλά περιλαμβάνει και νέες τεχνικές και κοινωνικές δεξιότητες. Εκτός, δηλαδή, από την ειδική τεχνική εκπαίδευση, παρέχεται και γενική εκπαίδευση, η οποία στόχο έχει να αναπτύξει τις περαιτέρω γνώσεις και την προσωπικότητα του ασκούμενου, προετοιμάζοντάς τον για τον ρόλο του ως «μορφωμένου πολίτη». Τα προγράμματα που προσφέρονται, καλλιεργούν την ευφυΐα και τη δημιουργικότητα, στοιχεία απαραίτητα για την εργασία σε ένα διεθνές περιβάλλον, ενώ η εισαγωγή ειδικών προσόντων στη λογική των επαγγελματικών προφίλ καθιστά δυνατή την προσαρμογή τους στις απαιτήσεις των διεθνών αγορών.

Σήμερα, με το δυϊκό σύστημα προσφέρονται πάνω από 340 επαγγελματικές ειδικότητες, οι οποίες ωστόσο, είναι σχεδόν οι μισές από αυτές που παρέχονταν στις αρχές της δεκαετίας του '80, όπου έφταναν τις 600 περίπου.

Από τις προσφερόμενες ειδικότητες, πάνω από τις μισές (59%) αφορούν επαγγέλματα της βιομηχανίας, ένα μεγάλο ποσοστό (27,7%) αφορά το εμπόριο και τη βιοτεχνία και οι υπόλοιπες ειδικότητες αφορούν δημόσιες υπηρεσίες, τη γεωργία και ελεύθερα επαγγέλματα. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια αριθμός «συμβολαίων μαθητείας» στη βιοτεχνία μειώθηκε, ενώ αυξήθηκε στη βιομηχανία και στο εμπόριο (Παϊδούση, Χρ., 2016).

Το γερμανικό δυϊκό σύστημα ΕΕΚ, αποτελεί μοντέλο-υπόδειγμα για πολλές Ευρωπαϊκές χώρες και πολιτικές που επιδιώκουν την μείωση της ανεργίας κυρίως των νέων, και την καλύτερη ανταπόκριση ζήτησης και προσφοράς σε δεξιότητες στην αγορά εργασίας. Το σύστημα αυτό, οφείλει ένα μεγάλο μέρος της επιτυχίας του στην αποδοχή και αναγνώρισή του από την κοινωνία και τον επιχειρηματικό κόσμο.

7.3 Ο Θεσμός της Μαθητείας στην Ελλάδα

7.3.1 Η εμπειρία του ΟΑΕΔ

Τις απαραίτητες γνώσεις για την άσκηση ενός βιοτεχνικού-εμπορικού επαγγέλματος, από την αρχαιότητα μέχρι τον Μεσαίωνα αλλά και τη νεότερη εποχή, αποκτούσε κανείς με τη μακροχρόνια θητεία κοντά στο «μάστορα-τεχνίτη», μέσα ή έξω από την επαγγελματική οργάνωση, και όχι σε ειδική επαγγελματική σχολή. Με το πατροπαράδοτο αυτό σύστημα μαθητείας, το οποίο επιβιώνει σε μερικά επαγγέλματα ως τις μέρες μας, διαιωνιζόταν η αποθησαυρισμένη επαγγελματική πείρα από γενιά σε γενιά.

Οι Επαγγελματικές Σχολές του ΟΑΕΔ ήταν ο κύριος Δημόσιος Φορέας παροχής προγραμμάτων μαθητείας στην Ελλάδα, μέσω των ΕΠΑΣ Μαθητείας. Ο Οργανισμός εφαρμόζει το σύστημα της Μαθητείας από το 1952¹¹³ που μέχρι πρόσφατα, ήταν το μοναδικό δυϊκό σύστημα στη χώρα μας, βασιζόμενο στο διαχρονικά επιτυχημένο μοντέλο της Γερμανίας.

Σήμερα, ο Οργανισμός διαθέτει μία Κεντρική Υπηρεσία και επτά Περιφερειακές Διευθύνσεις, 118 Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης (ΚΠΑ), 50 Επαγγελματικές Σχολές Μαθητείας (ΕΠΑΣ), 6 Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), 2 Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης ΑμεΑ (ΚΕΚ ΑμεΑ) και 30 Γραφεία Διασύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

Εκτός από τον τομέα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, ο ΟΑΕΔ δραστηριοποιείται και σε αυτόν της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης, με τη λειτουργία 30 ΙΕΚ πανελλαδικά, όπου φοιτούν 2-3 χιλιάδες σπουδαστές κατ' έτος (ΟΑΕΔ, 2019, σ. 46).

Οι ΕΠΑΣ εφαρμόζουν το δυϊκό σύστημα μαθητείας και εκπαιδεύουν τους μαθητές τους σε 32 ειδικότητες, οι οποίοι κατά την αποφοίτηση λαμβάνουν **Πτυχίο Επαγγελματικής Ειδικότητας Επιπέδου 4**. Η λειτουργία των ΕΠΑΣ Μαθητείας του ΟΑΕΔ, παρατάθηκε¹¹⁴ έως και το σχολικό έτος 2021-2022, στην προοπτική της αξιολόγησης του θεσμού στο πλαίσιο της προγραμματισμένης αξιολόγησης όλου του εθνικού συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

---

¹¹³ Το 1952, που άρχισε να εφαρμόζεται ο θεσμός ήταν στην δικαιοδοσία του Υπ. Εργασίας. Ουσιαστικά, στον ΟΑΕΔ, πέρασε το 1959.

¹¹⁴ Ν. 4386 (ΦΕΚ 193/17-9-2013, αρθ. 46

Σύμφωνα με τον Οργανισμό (ΟΑΕΔ, 2019), η επιτυχία του θεσμού της Μαθητείας, έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί το εκπαιδευτικό σύστημα που συνδυάζει τη θεωρητική και εργαστηριακή εκπαίδευση στην τάξη με την πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις του Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα. Οι μαθητές που φοιτούν στις Σχολές του ΟΑΕΔ αποκτούν επαγγελματική εμπειρία σε πραγματικές συνθήκες εργασίας, ασκούμενοι σε επιχειρήσεις όλων των κλάδων της εθνικής οικονομίας σε πολλές τεχνικές ειδικότητες.

Η φοίτηση διαρκεί δύο έτη (τέσσερα εξάμηνα). Η αμοιβή των ασκούμενων μαθητών ανέρχεται στο 75% του κατώτατου ημερομισθίου, που ορίζει η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας και για τα τέσσερα εξάμηνα πρακτικής άσκησης, που αντιστοιχεί σε 21,78 ευρώ την ημέρα. Η πρακτική άσκηση των μαθητών, από την 1η Φεβρουαρίου 2019, επιδοτείται από το ΕΣΠΑ και από εθνικούς πόρους με 16,54 ευρώ για κάθε ημέρα άσκησης.

Υψηλή αποτιμάται η απορρόφηση των αποφοίτων των Επαγγελματικών Σχολών Μαθητείας του ΟΑΕΔ στην αγορά εργασίας, μία τάση η οποία αναμένεται να συνεχιστεί. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του ΟΑΕΔ¹¹⁵, το 56,6% του συνόλου των αποφοίτων των ΕΠΑΣ Μαθητείας βρίσκουν εργασία στο αντικείμενό τους, μετά το τέλος της φοίτησής τους και της πρακτικής τους άσκησης, σε χρονικό διάστημα έως και 12 μήνες.

Αναλυτικότερα, ποσοστό περίπου 36% εισέρχεται στην αγορά εργασίας, αμέσως μετά τη φοίτηση στις ΕΠΑΣ Μαθητείας του ΟΑΕΔ, ποσοστό 14% βρίσκει εργασία εντός χρονικού διαστήματος δύο έως έξι μηνών, μετά το πέρας της φοίτησης, ενώ το 6% μπαίνει στην αγορά εργασίας σε χρονικό διάστημα από επτά έως 12 μήνες. Με βάση τα στοιχεία του Οργανισμού, προκύπτει ότι οι σπουδαστές των ΕΠΑΣ σε πολλές περιπτώσεις διατηρούνται ως εργατικό δυναμικό στις επιχειρήσεις στις οποίες ολοκλήρωσαν την πρακτική τους άσκηση, ενώ, όσοι βρίσκουν εργασία, συνεχίζουν να απασχολούνται στο ίδιο αντικείμενο και δεν αλλάζουν επαγγελματική πορεία τα επόμενα χρόνια σε ποσοστό που κυμαίνεται από 65% έως 70%.

---

¹¹⁵ «Η μαθητεία του ΟΑΕΔ: Τάσεις, εξελίξεις, προοπτικές, η μεταρρύθμιση της μαθητείας» (EEO GROUP, 2015)-Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο «2020».

Υψηλά ποσοστά πρόσβασης στην απασχόληση παρουσιάζουν οι ειδικότητες που σχετίζονται, κυρίως, με τεχνικές εργασίες. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του ΟΑΕΔ, στην κορυφή βρίσκονται οι τεχνίτες μηχανών και συστημάτων αυτοκινήτου, ο κλάδος της αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής, καθώς και οι κλάδοι της κομμωτικής και της μαγειρικής τέχνης.

Ο αριθμός των σπουδαστών την περίοδο 2014-2015, στις ΕΠΑΣ Μαθητείας του ΟΑΕΔ ήταν περίπου 11.900 άτομα. Το 2015-2016, φοίτησαν 8.360 άτομα. Το 2016 - 2017, ήταν 9.333 άτομα. Το 2017-2018, ανήλθαν σε 8.332 άτομα. Τέλος, το 2018-2019, φοίτησαν 7.200 άτομα και την περίοδο 2019-2020 φοιτούν περίπου 7.756 άτομα.

Το ποσοστό διαρροής μαθητευομένων ανά έτος είναι αρκετά υψηλό, μεγαλύτερο του 22% με μειούμενη τάση τα τελευταία έτη. Εστιάζοντας στα απόλυτα μεγέθη, διαπιστώνεται ότι κάθε χρόνο (από το 2006-07 και μετά οπότε εφαρμόζεται ο θεσμός των ΕΠΑΣ) καταλαμβάνουν θέσεις πρακτικής άσκησης /μαθητείας σταθερά περί τα 7-8.000 άτομα κατά μέσο όρο.

Ενώ τα έτη 2001-2009 οι μισές και πλέον θέσεις πρακτικής άσκησης μαθητευομένων ήταν από τον ιδιωτικό τομέα, η οικονομική κρίση και το κλείσιμο πολύ μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων οδήγησε σε πλήρη αναστροφή, με αποτέλεσμα το σχολικό έτος 2014-2015, δύο στις τρεις θέσεις πρακτικής άσκησης να είναι του δημόσιου τομέα. Ειδικότερα, από το 2001 έως το 2008, πρακτική άσκηση στον ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις) πραγματοποιούσε περίπου το 66% των πρακτικά ασκούμενων, με το υπόλοιπο 34% να ασκείται στον δημόσιο τομέα. Αντίθετα από το 2009 και έπειτα υπήρξε μία απότομη αναστροφή της τάσης, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια το 66% κατά μέσο όρο να ασκείται στο δημόσιο και μόνο το 34% στον ιδιωτικό τομέα.

Μέχρι σήμερα, οι επιχειρήσεις που έχουν συμμετάσχει κατά το παρελθόν στη μαθητεία του ΟΑΕΔ (απασχολώντας τουλάχιστον έναν μαθητευόμενο για πρακτική άσκηση) και διαθέτουν ταυτόχρονα πλήρη επεξεργάσιμα στοιχεία στη βάση του Οργανισμού, αριθμούνται στις 5.426.

Η περιφερειακή κατανομή των επιχειρήσεων υποδοχής πρακτικής των μαθητευομένων του ΟΑΕΔ ακολουθεί την αντίστοιχη περιφερειακή κατανομή του συνόλου των ελληνικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, σχεδόν το 40% των επιχειρήσεων, ανήκει στην Περιφέρεια Αττικής. Ακολουθεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

(~28%), ενώ οι υπόλοιπες Περιφέρειες έχουν πολύ χαμηλή αντιπροσώπευση που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι κάτω του 5%.

Η συντριπτική πλειοψηφία (72%) των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη μαθητεία είναι «πολύ μικρές», υπό την έννοια ότι απασχολούν κάτω από 10 άτομα προσωπικό και έχουν κύκλο εργασιών μικρότερο των 2 εκατομμυρίων €. Η αμέσως επόμενη κατηγορία είναι οι «Μικρές» επιχειρήσεις με 13,6%. Τέλος, σχετικά με τον κλάδο δραστηριότητας των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη μαθητεία, πάνω από το 70% του δείγματος ανήκει στον ευρύτερο κλάδο Εμπορίου-Υπηρεσιών. Ακολουθούν οι Κατασκευές, τα Ξενοδοχεία και τα Εστιατόρια.

Με δεδομένο ότι η πρακτική άσκηση σε εργασιακό χώρο είναι η πεμπτουσία της μαθητείας, δηλαδή του δυϊκού συστήματος εκπαίδευσης, η έλλειψη θέσεων πρακτικής άσκησης, αφενός υπονομεύει την ίδια τη φύση της μαθητείας και ειδικότερα τον δυϊκό της χαρακτήρα και αφετέρου, αντικρούει τη σχέση της με την αγορά εργασίας και το πλεονέκτημα που έχει για την μετάβαση στην αγορά εργασίας.

Ο ΟΑΕΔ ως μέλος της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τη Μαθητεία (European Alliance for Apprenticeship-EAfA) συμμετέχει στην Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Επαγγελματικών Δεξιοτήτων (European Skills Week). Στο πλαίσιο αυτό, κάθε χρόνο οι ΕΠΑΣ και τα ΙΕΚ ΟΑΕΔ, σε συνεργασία με τα Γραφεία Διασύνδεσης, διοργανώνουν διαγωνισμούς και εκδηλώσεις για την ανάδειξη των δεξιοτήτων των μαθητών, την προβολή της Μαθητείας σε τοπικό επίπεδο, καθώς και τη δικτύωση και διαβούλευση με κοινωνικούς εταίρους, επιμελητήρια και δήμους, σε θέματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για τον επανακαθορισμό των ειδικοτήτων στο επόμενο σχολικό έτος. Κατά τα έτη 2015-2018 αναπτύχθηκαν σειρά δράσεων εξωστρέφειας που αναδεικνύουν το έργο των ΕΠΑΣ Μαθητείας, των εκπαιδευτικών και των μαθητών.

Λαμβάνοντας υπόψη τη μακρά πορεία του θεσμού, αλλά και στο πλαίσιο της προώθησης δράσεων εξωστρέφειας του Οργανισμού και σύμπραξης με φορείς του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, ο ΟΑΕΔ στοχεύει στην περαιτέρω ενίσχυση της Μαθητείας, ώστε να ενταθούν οι προσπάθειες τόνωσης της απασχόλησης τόσο σε εθνικό, όσο και σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο, καθώς και στη σύζευξη προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας.

Η διοίκηση του Οργανισμού επενδύει στην ποιοτική Μαθητεία, με δράσεις που στοχεύουν στη συνολική αναβάθμιση των προγραμμάτων και στην εξασφάλιση

επαγγελματικής επιτυχίας για τους μαθητές. «Στόχος είναι η παροχή υψηλού επιπέδου επαγγελματικής εκπαίδευσης, που να ανταποκρίνεται στον οικονομικό και αναπτυξιακό προσανατολισμό της χώρας και στην άμεση ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, σε ειδικότητες υψηλής ζήτησης και απορροφητικότητας», σημειώνει ο διοικητής του ΟΑΕΔ¹¹⁶, υποστηρίζοντας ότι σε μία χώρα με υψηλή ανεργία, όπως είναι η Ελλάδα, ο θεσμός της Μαθητείας του ΟΑΕΔ προσφέρει μία πολύ σημαντική προοπτική για την αύξηση της απασχόλησης των νέων και την καλύτερη αντιστοίχιση και το συγχρονισμό των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

7.3.2 «Μεταλυκειακό Έτος- Τάξη Μαθητείας»

Τόσο η Μαθητεία όσο και η Πρακτική Άσκηση μπορούν να διαδραματίσουν έναν κρίσιμο ρόλο βοηθώντας τους νέους να κάνουν μια πιο ομαλή μετάβαση από το σχολείο στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, πλήθος εμπειρικών στοιχείων επιβεβαιώνουν ότι και οι δύο τύποι προγραμμάτων παρέχουν τη δυνατότητα σημαντικής βελτίωσης των προοπτικών απασχόλησης για τους νέους, συμβάλλοντας στην απόκτηση δεξιοτήτων και εμπειριών σχετιζόμενων με την εργασία, ευθυγραμμίζοντάς τες με τις απαιτήσεις των εργοδοτών, ενώ οδηγούν σε εθνικά αναγνωρισμένα προσόντα.

Η Πρακτική άσκηση θεσμοθετήθηκε ως μια κατεξοχήν διαδικασία εμπέδωσης της θεωρητικής γνώσης που αποβλέπει στην απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων που έχουν προσδιοριστεί κατά τη φάση διαμόρφωσης του αναλυτικού προγράμματος. Μέσω της Πρακτικής Άσκησης οι ασκούμενοι έρχονται σε επαφή με τις πραγματικές απαιτήσεις του επαγγέλματος σε πραγματικό περιβάλλον, βιώνουν καταστάσεις που σχετίζονται με αυτό και αντιμετωπίζουν προβλήματα, που καλούνται να ανταπεξέλθουν ως εργαζόμενοι επί καθημερινής βάσεως (Καραλής Θ. , 2013).

Σε μια σύντομη σύγκριση της Πρακτικής Άσκησης με τη Μαθητεία, καταγράφουμε τα εξής:

- Κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης ο μαθητής απέχει από την εκπαιδευτική δομή και τις υποχρεώσεις του σε αυτή, ενώ στη Μαθητεία η

---

¹¹⁶<http://myportal.gr/protopsaltis-enischyetai-o-thesmos-tis-mathiteias-ston-oaed/>

φοίτηση στη δομή και η εκπαίδευση σε εργασιακό χώρο πραγματοποιούνται παράλληλα.

- Η Μαθητεία ως σύστημα εκπαίδευσης, όσο και ως σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας και αμοιβής των μαθητευόμενων, είναι απολύτως ρυθμισμένη.
- Η Πρακτική Άσκηση δεν είναι απολύτως διαφανής και οργανωμένη, δεν αποζημιώνεται σήμερα, ενώ παλιότερα ήταν ενταγμένη στο ΕΣΠΑ και υπήρχε αποζημίωση μέσω voucher.
- Η Μαθητεία εφαρμόζεται βάσει ωρολογίου προγράμματος με καθορισμένα μαθησιακά αποτελέσματα και στόχους, για την υλοποίηση των οποίων, στην επιχείρηση, υπάρχει εκπαιδευτής «μέντορας» ο οποίος ορίζεται από την επιχείρηση.
- **Η μαθητεία ως εκπαιδευτική μέθοδος** αποτελεί μια **εκπαιδευτική πρόκληση** γιατί προωθεί τη γνώση ως διάσταση της πρακτικής που λαμβάνει χώρα σε πραγματικό περιβάλλον, μειώνει το «σοκ της μετάβασης» στην πράξη, συγκροτεί το εκπαιδευτικό περιβάλλον μέσα από τις σχέσεις της ομάδας, των μελών της, την παραγωγική διαδικασία και το παραγόμενο αποτέλεσμα. Επί πλέον, παρέχει περισσότερα ερεθίσματα, προκλήσεις και κίνητρα για μάθηση, και ενσωματώνει λιγότερο το στοιχείο του ατομικού ανταγωνισμού.

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο, η μαθητεία παρέχεται παράλληλα από τις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ, τα ΕΠΑΛ και τα Δημόσια ΙΕΚ. Το συγκεκριμένο σύστημα έχει μεταβατικό χαρακτήρα, καθώς το 2021 προβλέπεται η συνολική επαναξιολόγησή του.

Το Σεπτέμβριο του 2017, με την ΚΥΑ 26385/2017¹¹⁷ που εκδόθηκε από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, παρουσιάστηκε ένα νέο μοντέλο που αλλάζει το θεσμό της μαθητείας στην Ελλάδα, εισάγοντας επτά πυλώνες για τη διεξαγωγή της (Εικ.12).

---

¹¹⁷ Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας, ΦΕΚ:491 Β' 20-2-17

Εικόνα 12: Οι πυλώνες εφαρμογής της Μαθητείας
Πηγή: ΥΠΑΙΘ/Νέο Πλαίσιο Υλοποίησης Μαθητείας

Για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες, η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα εισέρχεται σε μια εκσυγχρονισμένη τροχιά ανάπτυξης, με τη συνεργασία των τριών προαναφερθέντων Οργανισμών. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων από τη μια, και το Υπουργείο Εργασίας-Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης από την άλλη, αποτελούν τους δύο Κρατικούς Οργανισμούς οι οποίοι επιβλέπουν τη λειτουργία των δύο πυλώνων της μαθητείας, δηλαδή, το εκπαιδευτικό σύστημα και την αγορά εργασίας. Έτσι, συνδέονται σε ένα δίκτυο οι συνεργαζόμενοι εργοδότες με τις δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, τις Επαγγελματικές Σχολές του ΟΑΕΔ, το τελευταίο έτος φοίτησης των Επαγγελματικών Λυκείων και τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης του Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας.

Η πρόσκληση Οργανισμών από ένα ευρύ πεδίο, για να υλοποιήσουν προγράμματα μαθητείας, αποτελεί βασική στρατηγική και μια μεταρρύθμιση, που ενισχύει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η μάθηση που βασίζεται στην εργασία.

Συγκεκριμένα, η μαθητεία διενεργείται βάσει εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με σκοπό την **απόκτηση καθορισμένων μαθησιακών αποτελεσμάτων** και την εξασφάλιση της συνεργασίας του εκπαιδευτικού φορέα με τις επιχειρήσεις. Επαναλαμβάνουμε, ότι προβλέπεται η καταβολή ημερήσιας αποζημίωσης και ασφάλισης έτσι ώστε οι μαθητευόμενοι να έχουν εξασφαλισμένα εργασιακά δικαιώματα και οι επιχειρήσεις να αφομοιώσουν μια επενδυτική κουλτούρα. Αυτό εξασφαλίζει την ποιοτική υλοποίηση της μαθητείας, στοχεύοντας στην αμφίδρομη διαδικασία της διασύνδεσης και παράλληλα βελτίωσης της εκπαίδευσης και της εργασίας.

Με το νέο Πλαίσιο Υλοποίησης Μαθητείας για το σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων μαθητείας, αρμόδιο είναι ένα **Εθνικό Συντονιστικό Όργανο** με τη συμμετοχή των συναρμόδιων Υπουργείων, Φορέων και τον ΟΑΕΔ, και αποτελεί ένα νέο σύστημα ενιαίας διαχείρισης της μαθητείας από το Υπουργείο Παιδείας και τον ΟΑΕΔ για όλους τους μαθητές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ, ΙΕΚ).

Στο νέο αυτό πλαίσιο διαχείρισης, αξιοποιείται η μακρόχρονη εμπειρία του ΟΑΕΔ στην οργάνωση της Μαθητείας μέσω των ΕΠΑΣ και η σταθερή συνεργασία του με τους εργοδότες, όπως και ο ρόλος των Κέντρων Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ) του Οργανισμού στη σύζευξη, προσφοράς και ζήτησης εργασίας.

Σε κάθε ΚΠΑ του ΟΑΕΔ, δημιουργούνται Ομάδες Υποστήριξης Μαθητείας (ΟΥΜ), που έχουν ως αποστολή τον συντονισμό των ενεργειών για την προσέλκυση θέσεων Μαθητείας και για την τοποθέτηση σε αυτές των μαθητευομένων, από κοινού με τις εκπαιδευτικές δομές. Τις ΟΥΜ, που για το έτος 2017-2018 λειτούργησαν σε 16 ΚΠΑ του ΟΑΕΔ, συγκροτούν ο Εργασιακός Σύμβουλος Εργοδοτών του ΟΑΕΔ, που έχει και το ρόλο του συντονιστή, ένας εκπαιδευτικός των ΕΠΑΣ Μαθητείας ΟΑΕΔ, και ένας εκπαιδευτικός του ΥΠΠΕΘ. Κάθε ΟΥΜ έχει την ευθύνη διαχείρισης των θέσεων Μαθητείας που θα καταχωρούνται στο **Portal του ΟΑΕΔ**¹¹⁸ από τα μέλη της και από τους εργοδότες καθώς και για την τήρηση και επικαιροποίηση του Μητρώου των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στα προγράμματα Μαθητείας. Σε ειδική εφαρμογή του

---

¹¹⁸<http://www.oaed.gr/angelia-theseon-matheteias>

Portal δηλώνονται οι προσφερόμενες θέσεις μαθητείας απευθείας από τους εργοδότες.

Η ΟΥΜ έχει, επίσης, την ευθύνη για την κατανομή των θέσεων Μαθητείας στις εκπαιδευτικές δομές, ανάλογα με τη ζήτηση ειδικοτήτων από τις επιχειρήσεις και τους φορείς και με τον αριθμό των μαθητευόμενων ανά εκπαιδευτική δομή, καθώς και για την υποστήριξη της τοποθέτησης των μαθητευόμενων σε συνεργασία και συμφωνία με τους εργοδότες. Επίσης, η ΟΥΜ ελέγχει την ορθή εκτέλεση της Σύμβασης Μαθητείας, που συνάπτεται μεταξύ μαθητευόμενου και εργοδότη και συνυπογράφεται από τον διευθυντή της οικείας εκπαιδευτικής δομής, ενώ μεριμνά για την επίλυση τυχόν διαφορών μεταξύ εργοδότη και μαθητευόμενου.

Τέλος, η κάθε ΟΥΜ υλοποιεί δράσεις ενημέρωσης και ενεργοποίησης των φορέων του Ιδιωτικού και του Δημοσίου Τομέα και των φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας για την προσέλκυση θέσεων μαθητείας. Για τον σκοπό αυτό συνεργάζεται με Επιμελητήρια και Οργανώσεις Εργοδοτών, και συνδιοργανώνει εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης.

Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας-Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης έχουν την ευθύνη για τον καθορισμό των ειδικοτήτων στις οποίες αναπτύσσονται τα προγράμματα Μαθητείας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εισηγήσεις του Εθνικού Συντονιστικού Οργάνου Μαθητείας. Παράλληλα, το ΥΠΑΙΘ μέσω του ΙΕΠ και της ΓΓΔΒΜ, έχει την ευθύνη ανάπτυξης των προγραμμάτων σπουδών για κάθε ειδικότητα, καθορίζει τα απαραίτητα προσόντα των μαθητευόμενων για εγγραφή στο πρόγραμμα μαθητείας, ενώ έχει και την ευθύνη της δημιουργίας εργαλείων αξιολόγησης των προγραμμάτων Μαθητείας, ως προς το παιδαγωγικό και επιμορφωτικό μέρος και τον βαθμό επίτευξης του κοινωνικού ρόλου της Μαθητείας.

Με το νέο αυτό πλαίσιο, η πολιτεία χαράσσει **ενιαία στρατηγική** για σύγχρονη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, προσαρμοσμένη στις ανάγκες των μαθητών για επαγγελματική αποκατάσταση και των επιχειρήσεων για εξειδικευμένο προσωπικό που μπορεί να ενταχθεί άμεσα στην παραγωγική διαδικασία και να συντελέσει στην αναγκαία αύξηση της παραγωγικότητας.

7.3.3 Η Συμμετοχή των Επιχειρήσεων στη Μαθητεία

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο η συμμετοχή των επιχειρήσεων στα προγράμματα μαθητείας συνεπάγεται μια σειρά από προϋποθέσεις και υποχρεώσεις από την πλευρά τους. Συγκεκριμένα:

Μεταξύ επιχείρησης και μαθητευόμενου συνάπτεται σύμβαση μαθητείας την οποία συνυπογράφει και ο διευθυντής της οικείας εκπαιδευτικής δομής. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που θα πρέπει να επιτύχει ο μαθητευόμενος αποτυπώνονται στη σύμβαση μαθητείας.

Η επιχείρηση τηρεί ημερολόγιο μάθησης στο οποίο περιγράφεται η αξιολόγηση της προόδου του μαθητευόμενου. Επιπροσθέτως, αξιολογείται συνολικά η μάθηση στο χώρο εργασίας μετά την ολοκλήρωσή της με διάφορους τρόπους (π.χ. εξετάσεις, επίδειξη δεξιοτήτων, παρουσίαση έργων).

Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις πρέπει να ορίζουν **υπεύθυνο εκπαιδευτή** για τη μάθηση στο χώρο εργασίας, να διατηρούν τον απαραίτητο εξοπλισμό και να τηρούν τις προβλεπόμενες συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας. Επίσης, προσφέρουν συγκεκριμένο αριθμό θέσεων μαθητείας ο οποίος είναι ανάλογος του προσωπικού που απασχολούν.

Στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε προγράμματα μαθητείας παρέχονται συγκεκριμένα κίνητρα, όπως η θεσμοθέτηση βραβείων, αλλά και η αντιστοίχιση των αναγκών τους με τις δεξιότητες που διαθέτουν οι μαθητευόμενοι.

Οι επιχειρήσεις που αδυνατούν να καλύψουν το πλήρες πρόγραμμα μάθησης, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα σπουδών, μπορούν με τη βοήθεια διαφόρων φορέων (π.χ. κοινωνικών εταίρων ή επαγγελματικών οργανώσεων) να προβούν σε συνεργασίες για την υλοποίηση του υπόλοιπου προγράμματος σπουδών.

Η εκπαιδευτική δομή είναι υπεύθυνη, ώστε να παρέχεται στις επιχειρήσεις η απαραίτητη πληροφόρηση για τις προδιαγραφές της μαθητείας (π.χ. εκπαίδευση εκπαιδευτή, υποχρεώσεις μαθητευόμενου) και παράλληλα να συνεργάζεται με την επιχείρηση για την πορεία μάθησης του ασκούμενου. Παράλληλα, έχει την ευθύνη σε συνεργασία και σε συμφωνία με τους εργοδότες για:

- Την αντιστοίχιση των μαθητευομένων, με βάση το προφίλ τους, με τις προσφερόμενες θέσεις μαθητείας, και

- την προετοιμασία τους για την συμμετοχή του στο πρόγραμμα μάθησης στο χώρο εργασίας.

Ο εκπαιδευτής στην επιχείρηση οφείλει να έχει παρακολουθήσει ένα ολιγόωρο πρόγραμμα εκπαίδευσης, η ολοκλήρωση του οποίου θα συνεπάγεται και την πιστοποίηση από τους αρμόδιους φορείς. Η συγκεκριμένη προϋπόθεση για μια περίοδο τριών ετών θα έχει προαιρετικό χαρακτήρα. Παρ' όλα αυτά, οι επιχειρήσεις με πιστοποιημένους εκπαιδευτές θα επιλέγονται, στο μέλλον, κατά προτεραιότητα.

Τα προγράμματα μάθησης στο χώρο εργασίας, πρέπει να είναι συμβατά με τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, αλλά μπορούν να έχουν ένα μικρό περιθώριο ευελιξίας με βάση τοπικές, κλαδικές ή ακόμα και επιχειρησιακές ιδιαιτερότητες.

7.3.4 Το Σύστημα Διακυβέρνησης της Μαθητείας

Το νέο θεσμικό πλαίσιο για τη μαθητεία προβλέπει και μια σειρά από δραστηριότητες των οποίων η υλοποίηση ανατίθεται στους κοινωνικούς εταίρους και τα επιμελητήρια, ενώ παράλληλα συστήνονται συγκεκριμένα όργανα διαχείρισης του συστήματος Μαθητείας στην Ελλάδα.

Σε Εθνικό Επίπεδο, συστάθηκε με το νόμο 4485/17¹¹⁹, το **Εθνικό Συντονιστικό Όργανο για τον Σχεδιασμό και την Υλοποίηση Προγραμμάτων Μαθητείας**, που διαβουλεύεται με επιστημονικά επιμελητήρια και επιστημονικούς φορείς και ακολούθως να εισηγείται στους αρμόδιους σχετικά με:

- τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και
- θέματα τα οποία αφορούν στον σχεδιασμό, στην εφαρμογή και στον τρόπο
- αξιολόγησης των προγραμμάτων Μαθητείας

Συγκροτήθηκε και λειτουργεί η **Εθνική Επιτροπή για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση**, που:

- φέρει την ευθύνη για τον συνολικό συντονισμό των δράσεων διακυβέρνησης του συστήματος της ΕΕΚ της χώρας,
- συντονίζει και παρακολουθεί την εφαρμογή των δράσεων υλοποίησης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και της Μαθητείας,

¹¹⁹ ΦΕΚ Α 114/04-08-2017, άρθρο 79

- εισηγείται στον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και στον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για θέματα της αρμοδιότητάς τους που σχετίζονται με την εφαρμογή των δράσεων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την αναβάθμιση της ΕΕΚ & της Μαθητείας.

Συστάθηκε, επίσης, η **Τεχνική Επιτροπή για την ΕΕΚ** που:

- υποστηρίζει την Εθνική Επιτροπή ΕΕΚ στην εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Αναβάθμιση της ΕΕΚ & της Μαθητείας,
- παρακολουθεί την εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την αναβάθμιση της ΕΕΚ & της Μαθητείας και ελέγχει την επίτευξη στόχων. Η λειτουργία αυτή περιλαμβάνει την παρακολούθηση της συμβολής των εμπλεκόμενων στην ΕΕΚ και τον συντονισμό της δράσης τους,
- εισηγείται στην Εθνική Επιτροπή ΕΕΚ σχετικά με τις ειδικότητες και τα επαγγελματικά περιγράμματα που αντιστοιχούν σε αυτές,
- συντονίζει τις επιμέρους δράσεις για την ανάπτυξη της μαθητείας,
- συντονίζει τις επιμέρους δράσεις για την ανάπτυξη και αναβάθμιση της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Στο σχήμα αυτό, το **ΥΠΑΙΘ**, έχει την ευθύνη για τον καθορισμό των ειδικοτήτων στις οποίες θα αναπτυχθούν προγράμματα Μαθητείας, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις του Εθνικού Συντονιστικού Οργάνου Μαθητείας.

Ο **ΟΑΕΔ**, έχει την ευθύνη τοποθέτησης σε χώρους εργασίας των μαθητευομένων μέσω των ΚΠΑ σε συνεργασία με τα ΕΠΑΛ.

Το **Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης**, έχει την ευθύνη για τη διάγνωση αναγκών της αγοράς εργασίας, και για τον ορισμό των όρων και συνθηκών εργασίας των μαθητευομένων, (αμοιβή, ωράριο, ασφάλιση, κ.λπ.).

Οι **Κοινωνικοί εταίροι**, συμμετέχουν στο Εθνικό Συντονιστικό Όργανο και συνδράμουν στην ανάπτυξη του προγράμματος εκπαίδευσης των μαθητευόμενων στις επιχειρήσεις.

Η **Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων**, τα επιμελητήρια, οι κλαδικοί φορείς και οι κοινωνικοί εταίροι, σε συνεργασία με περιφερειακούς και επιστημονικούς φορείς και δομές εκπαίδευσης, ενθαρρύνουν τα μέλη τους στην προώθηση και υποστήριξη του

θεσμού της Μαθητείας και ενθαρρύνουν τα μέλη τους να συμμετέχουν σε συμπράξεις και πρωτοβουλίες υποστήριξης της μαθητείας.

7.3.5 Καθεστώς Χρηματοδότησης

Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις οι ασκούμενοι κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης - Μαθητεία, λαμβάνουν το 75% του ελάχιστου ημερομίσθιου ενός ανειδίκευτου εργάτη, δηλαδή με 21,78. Οι επιδοτήσεις για τους μαθητευόμενους ανέρχονται στο ποσό των 16,54€ ευρώ την ημέρα¹²⁰

Τα ποσά των επιδοτήσεων καλύπτονται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2020 «Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων-Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Το υπολειπόμενο ποσό των 9,35 ευρώ, συμπεριλαμβανομένων και των εξόδων ασφάλισης καλύπτεται από τον εργοδότη.

7.3.6 Σύμφωνο Μαθητείας

Οι σχέσεις των Εργοδοτών και των μαθητευομένων καθορίζονται από το Σύμφωνο Μαθητείας, το οποίο συντάσσεται από το Διευθυντή του Εκπαιδευτικού Οργανισμού και υπογράφεται σε 3 αντίτυπα (ένα για τον εργοδότη, ένα για τον εκπαιδευτικό οργανισμό και ένα για το μαθητευόμενο).

Ο εργοδότης θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία πραγματοποιείται έτσι όπως περιγράφεται στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, να καθορίσει ένα άτομο από το προσωπικό ως «επόπτη», ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της σωστής υλοποίησης του προγράμματος μαθητείας. Επιπλέον, ο εργοδότης θα πρέπει να διαθέτει τους απαραίτητους πόρους και εξοπλισμό, οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την εκπαίδευση των μαθητευομένων. Θα πρέπει επίσης να εξασφαλίσει κανόνες υγιεινής και ασφάλειας για τους μαθητευόμενους, να διατηρεί ένα σύστημα παρακολούθησης και ένα αρχείο σπουδαστών και να εισάγει και να επικαιροποιεί στοιχεία στο σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ». Στη σύμβαση εγασίας, καταγράφονται οι υποχρεώσεις του εργοδότη-επιχείρησης, καθώς και οι υποχρεώσεις και τα

---

¹²⁰ <http://www.oaed.gr/epas-employers>

δικαιώματα των ασκουμένων.¹²¹

7.3.7 Πιστοποίηση της Μαθητείας

Η Μαθητεία των αποφοίτων ΕΠΑΛ και ΙΕΚ, οδηγεί σε αναγνωρισμένο **τίτλο σπουδών, επιπέδου 5**, μετά από εξετάσεις Πιστοποίησης μέσω του ΕΟΠΠΕΠ. Οι μαθητευόμενοι που ολοκληρώνουν το πρόγραμμα Μαθητείας, παρακολουθούν Προπαρασκευαστικό πρόγραμμα προετοιμασίας για τις εξετάσεις πιστοποίησης, διάρκειας 35 ωρών.

Στο 1^ο Προπαρασκευαστικό Πρόγραμμα Πιστοποίησης, από 27 Ιουνίου έως 5 Ιουλίου 2018, έγιναν 112 τμήματα σε όλη την χώρα με συμμετοχή 439 απόφοιτων. Στο 2^ο Πρόγραμμα, από 4 έως 12 Φεβρουαρίου 2019, έγιναν 336 τμήματα σε όλη την χώρα και συμμετείχαν 1624 απόφοιτοι/ες.

Στις πρώτες εξετάσεις Πιστοποίησης που διεξήχθησαν το Σάββατο 7 Ιουλίου 2018, δημιουργήθηκαν 11 εξεταστικά κέντρα σε όλη τη χώρα και συμμετείχαν 482 απόφοιτοι/ες, από 7 ειδικότητες της Α΄ φάσης (σχολ. έτος 2016-2017) και 3 των πιλοτικών, όπου διαπιστώθηκε συμμετοχή 97%.

Στις δεύτερες, που πραγματοποιήθηκαν την Κυριακή 17 Φεβρουαρίου 2019, δημιουργήθηκαν 21 εξεταστικά κέντρα σε όλη τη χώρα, με συμμετοχή 1700 αποφοίτων, από 16 ειδικότητες της Α΄ και Β΄ φάσης. Με την ευκαιρία, σημειώνουμε ότι το ποσοστό επιτυχίας, κυμάνθηκε από 75 έως 80%.

7.4 Εφαρμογή Προγραμμάτων Μαθητείας

Η σύνδεση της εκπαίδευσης των νέων, γενικής και επαγγελματικής, με τις παραγωγικές ανάγκες και συνθήκες της χώρας, δεν είναι εύκολος, αυτονόητος ή ακόμα αποδεκτός στόχος απ' όλους. Η συνάντηση δύο διαφορετικών «κόσμων», αυτού της «εκπαίδευσης» και αυτού της «αγοράς», δημιουργεί τόσο «τεχνικά» όσο και ιδεολογικά ζητήματα. Από το πώς δηλαδή θα επιτευχθεί κάτι τέτοιο, έως το εάν η εκπαίδευση, κυρίως, στις νεαρές ηλικίες μπορεί να «προσδένεται» στις απαιτήσεις και τις ανάγκες της «αγοράς».

---

¹²¹ Σύμβαση Μαθητείας

<http://www.oaed.gr/documents/10195/1214500/%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%A1%CE%A4%CE%97%CE%9C%CE%91+%CE%99-%CE%95%CE%A0%CE%91.%CE%A3-15-10-2019.pdf/b1d1cc03-4e7f-4944-bad5-c48ae24a74b0>

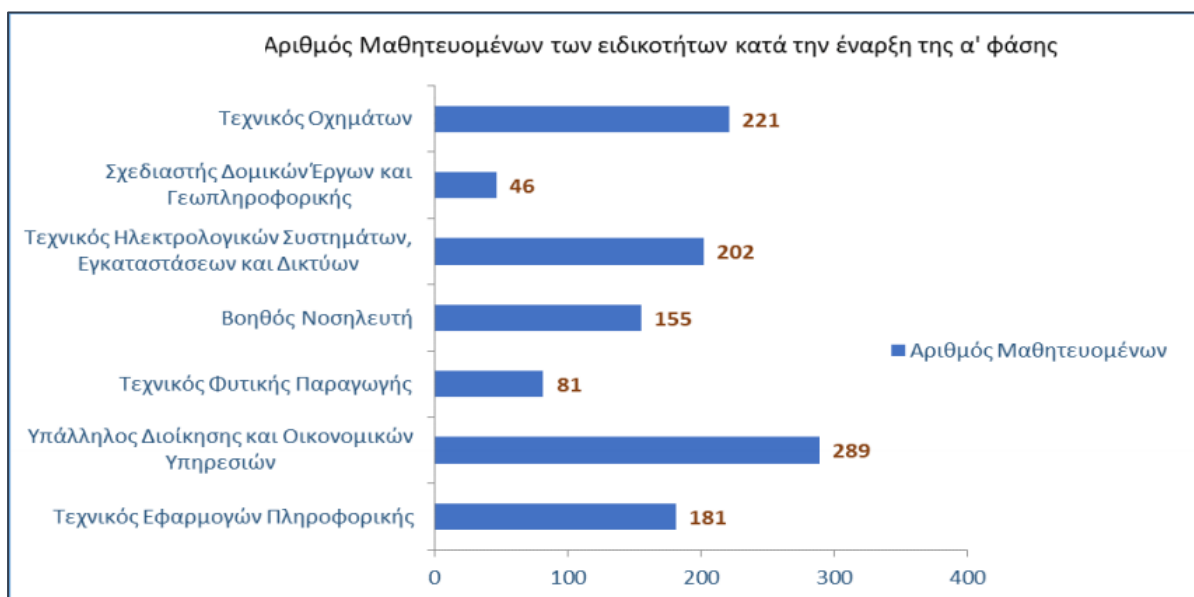
Ωστόσο, με αφορμή, το κρίσιμο εθνικό και ευρωπαϊκό πρόβλημα, αυτό της νεανικής ανεργίας, η σύνδεση «αγοράς» και εκπαίδευσης αναδείχθηκε πιο επίκαιρη από ποτέ. Έτσι, όπως προαναφέραμε, για την επίτευξή της, εφαρμόστηκε το «δυϊκό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης», ως το πλέον κατάλληλο για να «θεραπευτεί» η νεανική ανεργία και να «γεφυρωθεί» εγκαίρως το χάσμα μεταξύ εκπαίδευσης και απασχόλησης.

7.4.1 Προγράμματα Μαθητείας στα ΕΠΑΛ

Το «Μεταλυκειακό Έτος-Τάξη Μαθητείας» αποτελεί μια προαιρετική εναλλακτική εκπαιδευτική διαδρομή μετά την αποφοίτηση από το ΕΠΑΛ, παρέχοντας τη δυνατότητα στους ενήλικες αποφοίτους να εκπαιδευτούν σε χώρο εργασίας.

Τα Προγράμματα Σπουδών Μαθητείας που εφαρμόζονται στο Μεταλυκειακό Έτος-Τάξη Μαθητείας, είναι εγκεκριμένα από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) και πληρούν τις προδιαγραφές ποιότητας, με βάση το διαμορφωμένο Πλαίσιο Ποιότητας, καθώς και τα κριτήρια, τα οποία είναι συμβατά με τα ισχύοντα αντίστοιχα πιστοποιημένα επαγγελματικά περιγράμματα του ΕΟΠΠΕΠ.

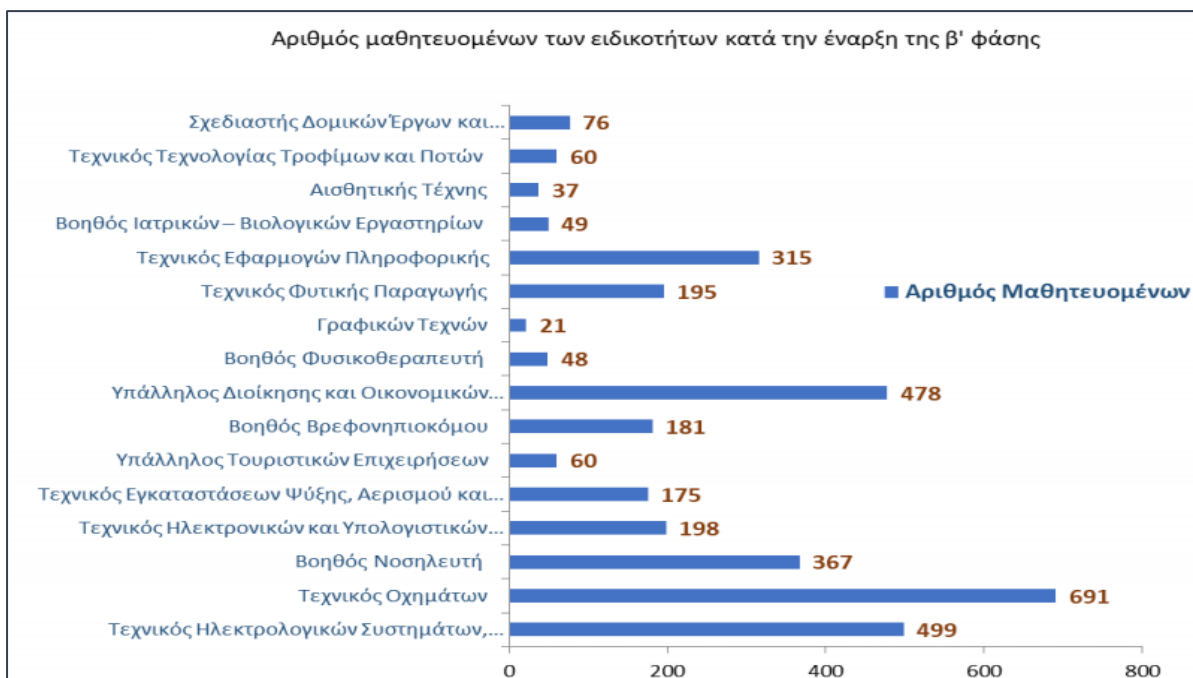
Το **πρώτο πρόγραμμα**, 2016-2017, ξεκίνησε το Μάρτιο 2017. Οι ειδικότητες που λειτούργησαν καθώς και η συμμετοχή των ασκούμενων, αποτυπώνονται στην εικόνα που ακολουθεί.

Εικόνα 13^η: Ειδικότητες και ασκούμενοι Α' φάσης Μαθητείας ΕΠΑΛ.

Πηγή: ΥΠΑΙΘ

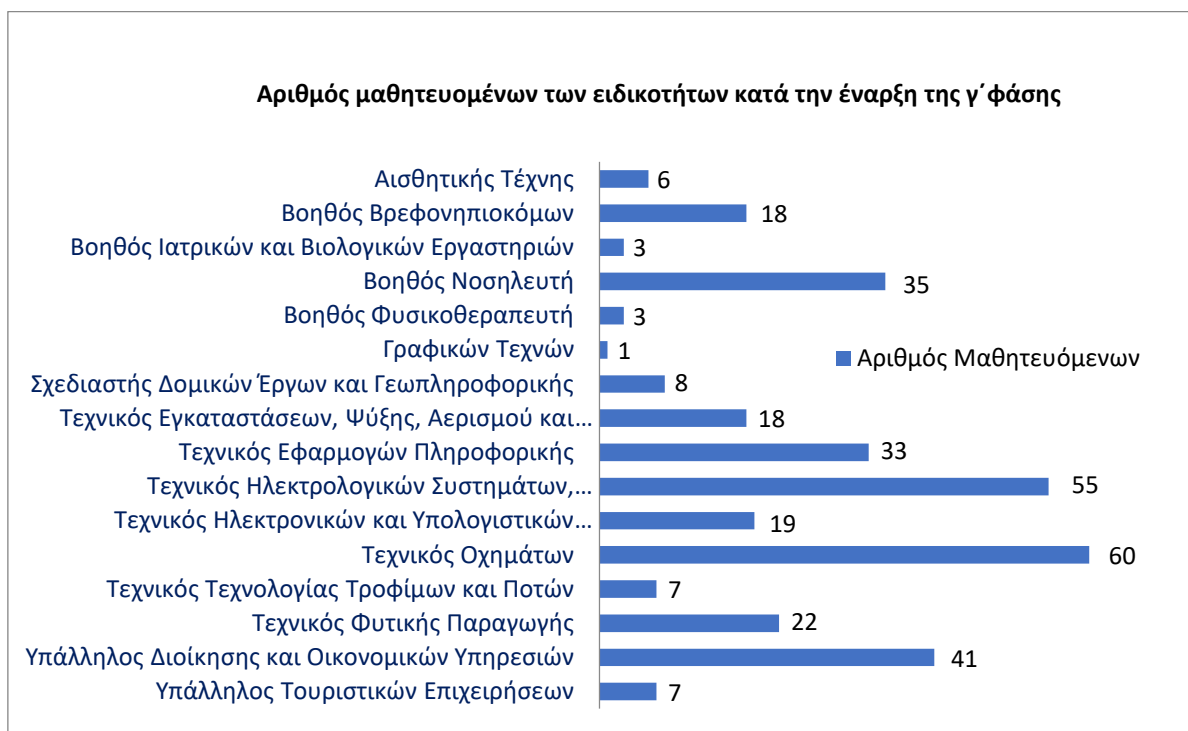
Στο **δεύτερο πρόγραμμα** (2017-18), που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2017, λειτούργησαν οι ειδικότητες, όπως αποτυπώνονται στην εικόνα που ακολουθεί.

Εικόνα 14^η: Ειδικότητες και ασκούμενοι Β' φάσης Μαθητείας ΕΠΑΛ.

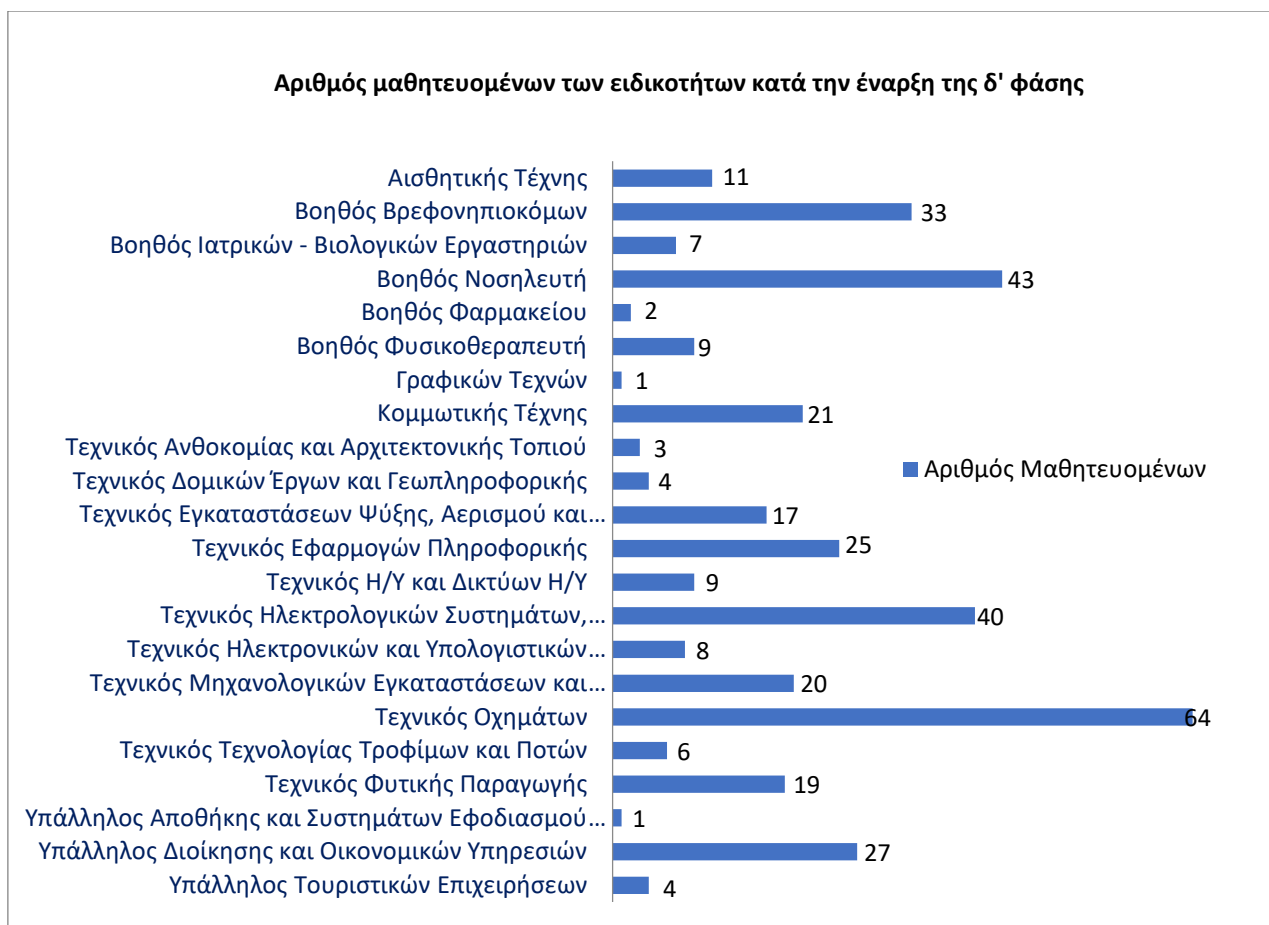
Πηγή: ΥΠΑΙΘ

Στο **τρίτο πρόγραμμα**, που λειτούργησε το σχολικό έτος, 2018-19, λειτούργησαν οι ειδικότητες, όπως αποτυπώνονται στο Γράφημα 1 που ακολουθεί.

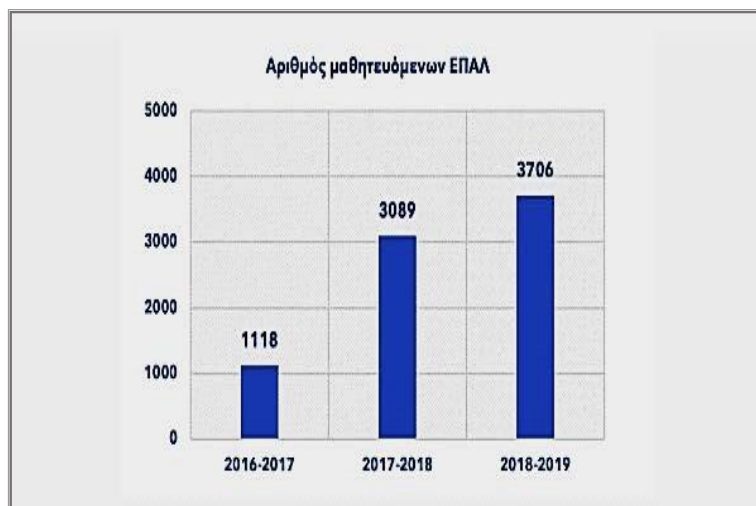
Γράφημα 1: Ειδικότητες και ασκούμενοι της Γ' φάσης μαθητείας ΕΠΑΛ

Στο **τέταρτο πρόγραμμα**, που υλοποιείται το σχολικό έτος, 2019-20, λειτουργούν οι ειδικότητες όπως αποτυπώνονται στο Γράφημα 2, που ακολουθεί.

Γράφημα 2: Ειδικότητες και ασκούμενοι της Δ' φάσης μαθητείας ΕΠΑΛ

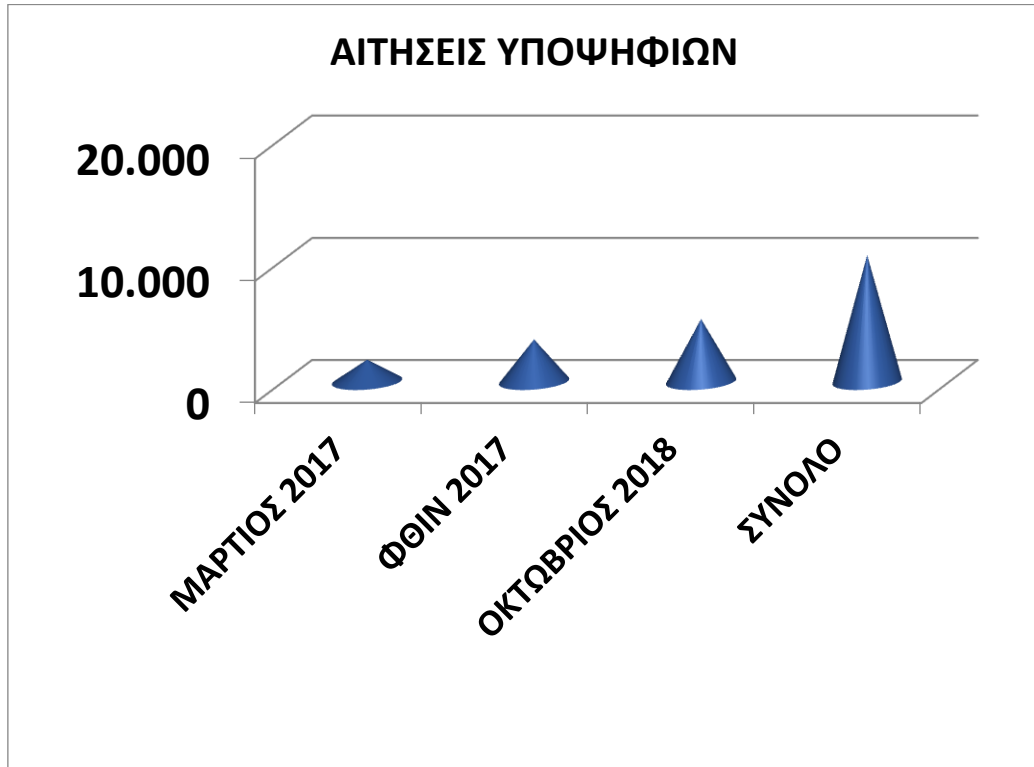
Συνοπτικά, ο θεσμός της μαθητείας στα ΕΠΑΛ διακρίνεται από συνεχή αύξηση του αριθμού των μαθητευόμενων (+231%), αύξηση του αριθμού των σχολικών μονάδων που έχουν εντάξει τη μαθητεία στην εκπαιδευτική τους διαδικασία (+49%), καθώς και αύξηση του αριθμού των τμημάτων μαθητείας που λειτουργούν σε αυτά (+128%), όπως φαίνεται στην εικόνα που ακολουθεί.

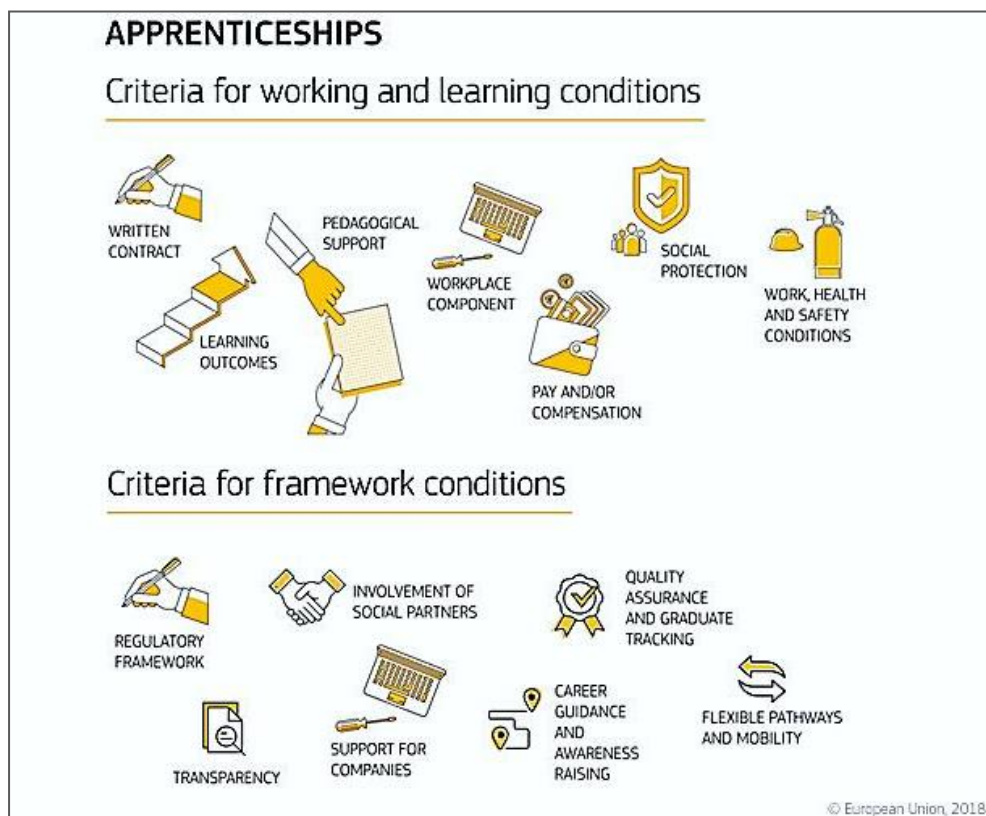
Εικόνα 15^η: Αποτύπωση αριθμού μαθητευομένων 2016-2019

Πηγή: ΥΠΑΙΘ

Η συμμετοχή των αποφοίτων, αυξήθηκε κατακόρυφα με την ένταξη περισσότερων ειδικοτήτων στα προγράμματα Μαθητείας.

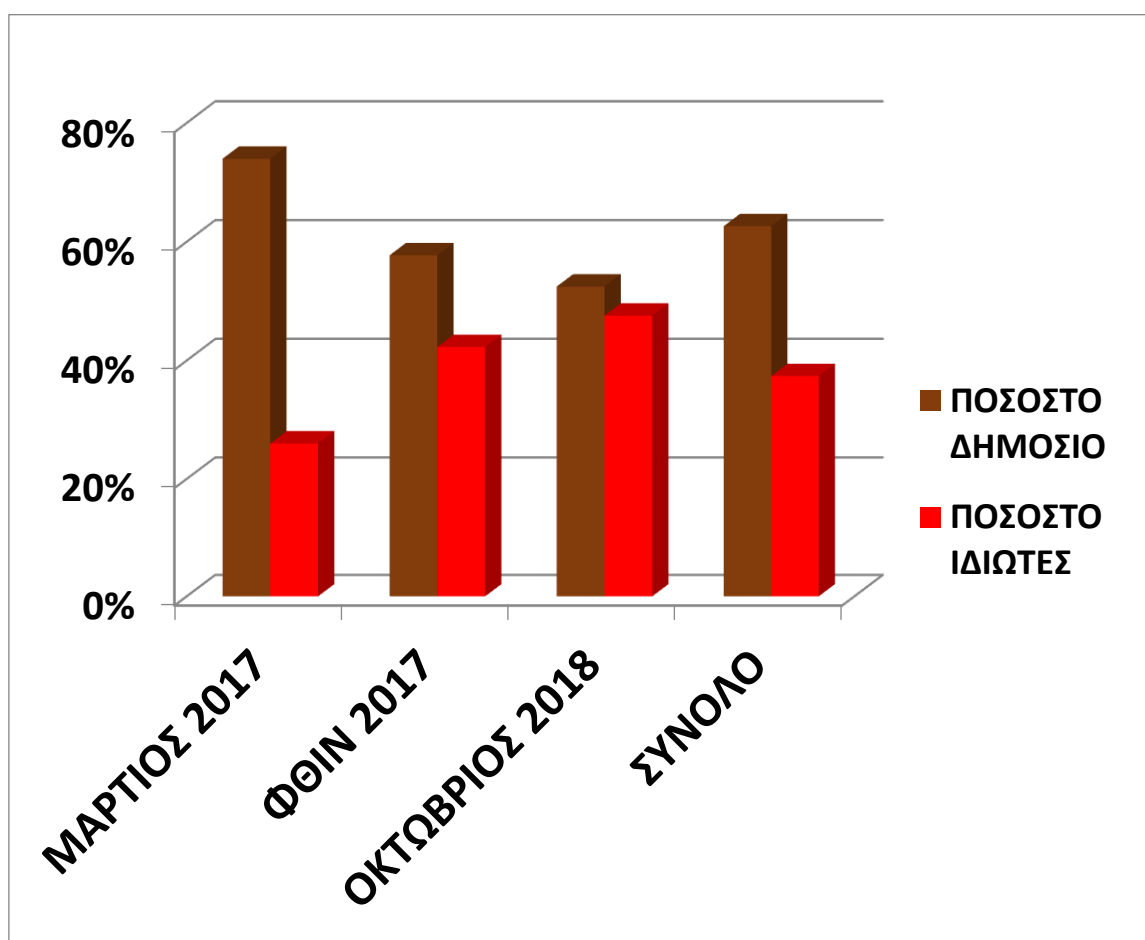

Γράφημα 3: Συμμετοχή στα Προγράμματα Μαθητείας

Εικόνα 16^η: Μαθητεία και Ευρωπαϊκές Πολιτικές
Πηγή: ΥΠΑΙΘ

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, κρίσιμη παράμετρος για την επιτυχή συνέχιση του θεσμού, αποτελεί η ενεργός συμμετοχή και εμπλοκή δημόσιων-δημοτικών οργανισμών, αλλά και ιδιωτών και κοινωνικών φορέων. Για το σχολικό έτος 2018-2019, η κατανομή των θέσεων μαθητείας καταγράφεται στο **52% (1.944 θέσεις)** για τον Δημόσιο Τομέα και **48% (1.762 θέσεις)** για τον ιδιωτικό. Η κατανομή, των θέσεων στα τρία πρώτα προγράμματα, αποτυπώνεται στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 4: Κατανομή θέσεων Μαθητείας σε Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα

Με τη αύξηση του αριθμού των ειδικοτήτων συμμετοχής, μετά την εκπόνηση των Προγραμμάτων μαθητείας από το ΙΕΠ, το 60% των «δημοφιλέστερων» ειδικοτήτων των ΕΠΑΛ, συμμετέχει στο πρόγραμμα Μαθητείας.

Γράφημα 5: Ποσοστά συμμετοχής ειδικοτήτων στα Προγράμματα Μαθητείας

Τέλος, αναφέρουμε ότι στα πλαίσια του προγράμματος, υπήρξαν βελτιωτικές ρυθμίσεις, όπως:

- *Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών*
- *Η βελτιστοποίηση των Προγραμμάτων Σπουδών (στο χώρο απασχόλησης),*
- *Πλήρης λειτουργία του Πληροφοριακού Συστήματος Μαθητείας,*
- *Η ευαισθητοποίηση επιχειρήσεων,*
- *Η διερεύνηση κινήτρων για εργοδότες,*
- *Η βελτίωση της ελκυστικότητας της ΕΕΚ,*
- *Η ολοκλήρωση του πλαισίου για την Πιστοποίηση των αποφοίτων,*
- *Η παρακολούθηση της πορείας των αποφοίτων Μαθητείας,*
- *Η απόδοση επαγγελματικών δικαιωμάτων, (αποδόθηκαν σε 9 από 11 ειδικότητες),*
- *Η διασύνδεση με Ευρωπαϊκά προγράμματα.*

Συμπερασματικά, η Μαθητεία προχωρά, γιατί υπάρχει στρατηγική, ισχυρό θεσμικό πλαίσιο, οργάνωση και Περιφερειακή υποστήριξη. Είναι αποδεκτή από την εκπαιδευτική κοινότητα, κέρδισε το ενδιαφέρον γονιών και μαθητών, κάλυψε

πραγματικές ανάγκες, έσπασε στερεότυπα και κέρδισε τις εντυπώσεις στον ιδιωτικό τομέα (Καφετζοπούλου, Ο., 2019)¹²².

7.4.2 Προγράμματα Μαθητείας στα ΙΕΚ

Αντίθετα με τα ΕΠΑΛ, στα ΙΕΚ συνεχίζεται το πρόγραμμα της Πρακτικής Άσκησης για όλες τις ειδικότητες, ως 5^ο εξάμηνο σπουδών. Παράλληλα, «έτρεξαν» τρία προγράμματα Μαθητείας σε πολύ μικρότερη κλίμακα, για λίγες ειδικότητες, και με πολλά προβλήματα στη διαχείρισή τους.

Ειδικότερα: Για το πρόγραμμα 2017-18, η πρόσκληση αφορούσε 16 τμήματα σε όλη την Ελλάδα όπου προσφέρθηκαν 315 θέσεις, οι 17 από ιδιωτικούς φορείς.. Τελικώς, δημιουργήθηκαν επτά (7) τμήματα σε έξι (6) ειδικότητες, όπου καταρτίστηκαν 67 εγγραφέντες, όλοι σε δημόσιους φορείς.

Στο πρόγραμμα 2018-19, δημιουργήθηκαν εννέα τμήματα σε τέσσερις ειδικότητες. Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2019 με τους συμμετέχοντες να φθάνουν τους 81, σε θέσεις απασχόλησης που δόθηκαν, 77 από δημόσιους φορείς, και 4 από ιδιώτες.

Στο πρόγραμμα 2019-20, προκηρύχθηκαν 15 τμήματα σε εννέα ειδικότητες, σε 5 Περιφέρειες και 15 ΙΕΚ. Συνολικές θέσεις σπουδαστών, 250.

Στους πίνακες 5, 6, 7, και 8 (σ. 236-239), αποτυπώνονται τα ειδικά στοιχεία κάθε προγράμματος, ανά περιφέρεια, ειδικότητα και ΙΕΚ. Στον δε, 9^ο πίνακα (σ. 240-244), αποτυπώνονται οι βασικές νομοθετικές παρεμβάσεις για τη θεσμοθέτηση και τη λειτουργία των προγραμμάτων Μαθητείας.

7.5 Κριτική Αποτίμηση

Η εξεύρεση θέσεων μαθητείας, η ποιότητα των παρεχόμενων γνώσεων και δεξιοτήτων και των προδιαγραφών των επιχειρήσεων υποδοχής, είναι ζητήματα που απαιτούν σοβαρό σχεδιασμό και πολύπλευρη αντιμετώπιση, διαφορετικά η νέα θεσμική πρωτοβουλία, δεν θα καταφέρει να επιφέρει σοβαρές βελτιώσεις στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

---

¹²² Ο. Καφετζοπούλου, Προϊσταμένη Τμήματος Μαθητείας ΥΠΑΙΘ. Ημερίδα για τη Μαθητεία, 20-9-2019.

Για την αποτύπωση της πορείας και των προβλημάτων που ανέκυψαν από την εφαρμογή του προγράμματος της μαθητείας, έγιναν μελέτες και έρευνες, τόσο από τους αρμόδιους δημόσιους φορείς, όσο και από πρωτοβουλίας κοινωνικών εταίρων και Εκπαιδευτικών δομών. Αποτελέσματα και προτάσεις των οποίων, παραθέτουμε ακολούθως.

7.5.1 Απόψεις Συμμετεχόντων σε Προγράμματα Μαθητείας των ΕΠΑΛ

Σε έρευνα του (ΙΕΠ, 2018)¹²³, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει αποτίμηση μέσω ποσοτικής έρευνας με χρήση τριών δομημένων ερωτηματολογίων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για να διερευνήσουν τις αντιλήψεις, στάσεις και προθέσεις των τριών βασικών εμπλεκόμενων μερών:

- των μαθητευόμενων της Α' φάσης καθολικής εφαρμογής του Μεταλυκειακού έτους τάξης μαθητείας για αποφοίτους ΕΠΑΛ,
- των εκπαιδευτικών που είχαν ενεργό εμπλοκή, και
- των εκπαιδευτών επιχειρήσεων και οργανισμών, ως εκπροσώπων των φορέων απασχόλησης.

Στο πλαίσιο αυτό, η έμφαση της έρευνας και οι ερευνητικοί στόχοι περιστράφηκαν πρωτίστως γύρω από τις κύριες αρμοδιότητες του ΙΕΠ σε σχέση με το Μεταλυκειακό έτος τάξης μαθητείας, δηλαδή, στα Προγράμματα Σπουδών του ΙΕΠ για το εργαστηριακό σκέλος, και τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών και το πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων τους στο πλαίσιο του Μεταλυκειακού έτους-τάξης μαθητείας.

A) Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα σε υψηλά ποσοστά δήλωσαν ότι συμφωνούν με τα παρακάτω:

- *Οι γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησαν οι μαθητευόμενοι/ες κατά τη διάρκεια των τριών τάξεων του ΕΠΑΛ, βοήθησαν ώστε να ενταχθούν ομαλά στο εργασιακό περιβάλλον όταν ξεκίνησαν τη μαθητεία (73%).*

---

¹²³ Συγγραφική-Ερευνητική Ομάδα: Κακαρά Αλεξάνδρα, Κουταλίδη Σοφία, Μαυρικάκης Ευάγγελος, Νέλλα Αθηνά, Παπαθανασίου Θεοδώρα, Παρίσης Βασίλειος, Πιτσικάλης Σταύρος, Συρίγος. Φαράντου Ευμορφία-Δήμητρα, Φύκαρης Γεώργιος, Χατζησγουρή Βασιλική.

- Το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών του «Μεταλυκειακού έτους-τάξης μαθητείας» ανταποκρινόταν στο προφίλ των καθηκόντων των αποφοίτων στο εργασιακό περιβάλλον (65%).
- Η υλοποίηση του «Μεταλυκειακού έτους-τάξης μαθητείας» συνέβαλε στην αναβάθμιση των επαγγελματικών γνώσεων των μαθητευομένων (85%).
- Οι μαθητευόμενοι/ες μετά την ολοκλήρωση της φοίτησής τους ανέπτυξαν περαιτέρω «ήπιες» κοινωνικές και προσωπικές δεξιότητες (soft skills) (85%).

Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι η ολοκλήρωση του «Μεταλυκειακού έτους-

Τάξης μαθητείας»:

- Ενίσχυσε τις πιθανότητες των αποφοίτων να απορροφηθούν από την αγορά εργασίας (81%),
- Συνέβαλε στην ενδυνάμωση των σχέσεων συνεργασίας εκπαιδευτικών και μαθητευομένων (93%),
- Ενίσχυσε τον προβληματισμό των μαθητευομένων ως προς τα ζητήματα απασχόλησης (95%),
- Προκάλεσε το ενδιαφέρον των μαθητών και μαθητριών (89%),
- Η πλειοψηφία τους, (82%) χαρακτήρισε ως «θετική» την εμπειρία απασχόλησής τους στο πλαίσιο της μαθητείας, ενώ το 85% δήλωσε ότι η υλοποίηση του θεσμού της μαθητείας ανταποκρίθηκε στις αρχικές προσδοκίες που είχε θέσει.
- Ως προς τα πλέον θετικά στοιχεία του θεσμού της μαθητείας, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, εστίασε στις εμπειρίες που απέκτησαν οι ασκούμενοι/νες στο πλαίσιο της μαθητείας, στην εξοικείωσή τους με εργασιακούς χώρους της ειδικότητάς τους, στη διασύνδεση της σχολικής μονάδας με την αγορά εργασίας και τους εκάστοτε φορείς απασχόλησης, καθώς και στη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη στην εφαρμογή γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητευομένων στον χώρο εργασίας.
- Επίσης, στην οικοδόμηση σχέσεων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητευομένων και στην αναβάθμιση και πιστοποίηση των προσόντων των μαθητευομένων (απόκτηση προϋπηρεσίας, ασφάλιση, κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων των ΕΠΑΛ).

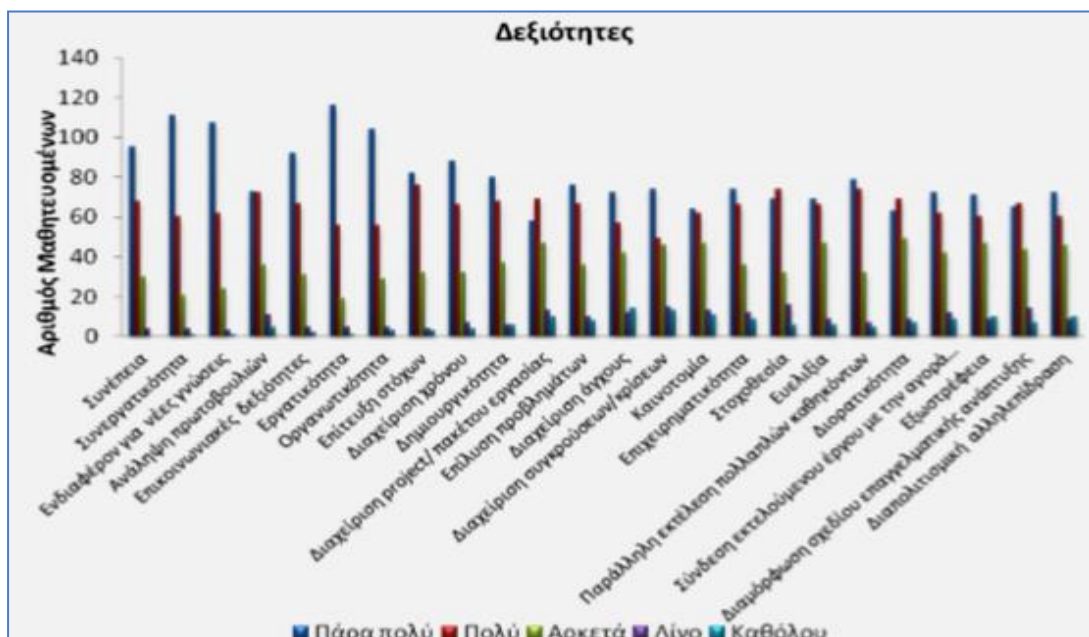
- Σχετικά με τη συμβολή της μαθητείας στην ενδυνάμωση των σχέσεων συνεργασίας του σχολείου με την ευρύτερη κοινότητα και με φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα εφαρμογής της μαθητείας, το 65% των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι η υλοποίησή της συνέβαλε σημαντικά, ενώ το 35% ότι συνέβαλε αρκετά.
- Τέλος, το 81% των εκπαιδευτικών θεώρησε ότι οι μαθητευόμενοι/ες διαθέτουν τα απαραίτητα εφόδια για να διεκδικήσουν επάξια μια θέση εργασίας στο αντικείμενο της ειδικότητάς τους, δηλώνοντας ότι έχουν αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις και εμπειρίες και έχουν ανταποκριθεί απόλυτα στις απαιτήσεις του κάθε εργασιακού χώρου.

Κατατέθηκαν προτάσεις για τη βελτίωση του προγράμματος, για:

- Την αύξηση της χρονικής διάρκειας του προγράμματος μαθητείας,
- Την αύξηση των ωρών εργασίας με δυνατότητα υπερωριών και εργασίας το Σάββατο.
- Τη βελτίωση του εργαστηριακού εξοπλισμού των σχολικών μονάδων, του τρόπου διαχείρισης της γραφειοκρατίας, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθώς και τη βελτίωση του υποστηρικτικού υλικού της μαθητείας.
- Την εξασφάλιση περισσότερων θέσεων μαθητείας.
- Την έγκαιρη ενημέρωση των εκπαιδευτικών στα σύγχρονα προγράμματα σπουδών της ειδικότητας.
- Τον μεγαλύτερο προσανατολισμό σε συγκεκριμένες τεχνικές ειδικότητες, με μεγαλύτερο βαθμό εξειδίκευσης στο αντικείμενο.
- Τη δημιουργία ομάδων ενημέρωσης από εκπαιδευτικούς που να εκπροσωπούν όλες τις ειδικότητες οι οποίοι να ενημερώνουν με προσωπική παρουσία τους φορείς.
- Την αύξηση της αποτελεσματικότητας των γραφείων διασύνδεσης των κατά τόπους περιοχών της περιφερειακής εκπαίδευσης για πιο εξειδικευμένη ενημέρωση των φορέων.

B) Η έρευνα απευθύνθηκε και στους μαθητευόμενους/ες που εντάχθηκαν στο Μεταλυκειακό έτος-Τάξη μαθητείας, με την συλλογή των παρακάτω απόψεων:

- Το σύνολο των μαθητευομένων απάντησε ότι ενδιαφέρεται «πάρα πολύ» να' αποκτήσει εργασιακή εμπειρία και γνώσεις, με την εισαγωγή του στο Μεταλυκειακό έτος-Τάξη μαθητείας.
- Η εκπαιδευτική εμπειρία στην επιχείρηση αξιολογήθηκε πάρα πολύ θετικά από το σύνολο των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότεροι απάντησαν ότι στη συνάφεια επαγγελματικού έργου με το αντικείμενο σπουδών, στην ευρύτητα αντικειμένων απασχόλησης, αλλά και στο επίπεδο καθοδήγησης, η εκπαιδευτική εμπειρία στην επιχείρηση τους ικανοποίησε «πάρα πολύ»
- Λιγότερο ικανοποιημένοι παρουσιάζονται οι μαθητευόμενοι ως προς τις «ευκαιρίες ανάληψης πρωτοβουλίας».
- Σύμφωνα με την έρευνα σχετικά με την αξιολόγηση του Προγράμματος Σπουδών της Μαθητείας το σύνολο των μαθητευομένων, σε ποσοστό 48%, παρέμεινε απόλυτα σύμφωνο με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του θεσμού της Μαθητείας. Ειδικότερα, σε αρκετά μεγάλο ποσοστό υπήρξε εξαιρετική συνεργασία μεταξύ των μαθητευομένων και των υπευθύνων εκπαιδευτικών (55%), αλλά και μεταξύ των εκπαιδευτικών που είχαν την εποπτεία (53%).
- Εντυπωσιακά είναι τα αποτελέσματα, σχετικά με τις δεξιότητες που απέκτησαν οι μαθητευόμενοι κατά τη διάρκεια της Μαθητείας, όπως αποτυπώνονται χαρακτηριστικά στην εικόνα που ακολουθεί:

Εικόνα 17^η: Απόκτηση Δεξιοτήτων στη διάρκεια της Μαθητείας.

Πηγή: ΙΕΠ/

http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Tee/2018/2018-03-15_iep_final_report.pdf

- Ειδικότερα, στην παρουσίαση «καινοτόμων ιδεών» αλλά και την «παράλληλη εκτέλεση πολλαπλών καθηκόντων» οι μαθητευόμενοι απάντησαν πως ανέπτυξαν τις δεξιότητες αυτές σε αρκετά ικανοποιητικό ποσοστό (32% και 38% αντίστοιχα).
- Αντίθετα, στις δεξιότητες «Διαχείριση project/πακέτου εργασίας», «διαχείριση άγχους», «διαχείριση συγκρούσεων/κρίσεων», «καινοτομία», «επιχειρηματικότητα», «στοχοθεσία», «Σύνδεση εκτελούμενου έργου με την αγορά εργασίας» και «Διαμόρφωση σχεδίου επαγγελματικής ανάπτυξης», είναι αντίστοιχα εκείνες που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά στις απαντήσεις των μαθητευομένων στην κατηγορία «λίγο» και «καθόλου», συγκριτικά με τις υπόλοιπες δεξιότητες.
- Τέλος, σχετικά με τις προσδοκίες τους για επαγγελματική δικτύωση οι μαθητευόμενοι/νες απάντησαν ότι ικανοποιήθηκαν στο μέγιστο βαθμό (πολύ/πάρα πολύ: 64% αθροιστικά).

Γ) Τέλος, η έρευνα απευθύνθηκε και στα στελέχη των χώρων εργασίας που εκπαίδευσαν τους μαθητευόμενους. Παρατίθενται οι σημαντικότερες παρατηρήσεις τους:

- Ως προς τις δεξιότητες των μαθητευομένων, όπως αυτές έγιναν αντιληπτές από την πλευρά των επιχειρήσεων, προέκυψε ότι το επίπεδο των θεωρητικών και πρακτικών δεξιοτήτων είναι μέτριο έως επαρκές.
- Οι ασκούμενοι όλων των ειδικοτήτων παρουσιάζουν σημαντική υστέρηση στις «Ξένες γλώσσες».
- Πολλοί/πολλές αντιμετώπισαν προβλήματα στην «Ανεξαρτησία της εργασίας», δηλαδή στο να εργαστούν χωρίς καθοδήγηση και να οργανώσουν το χρόνο και τη μεθοδολογία τους, καθώς και στους τομείς της «Ανάληψης πρωτοβουλιών» και της «Δημιουργικότητας».
- Επίσης, αρκετοί έχουν προβλήματα στην «Επικοινωνία με γραπτό ή προφορικό λόγο» καθώς και στις «Αριθμητικές δεξιότητες».
- Αποτιμώντας το θεσμό της μαθητείας οι εκπρόσωποι των φορέων απασχόλησης, δήλωσαν ότι μαθητευόμενοι/ες διέθεταν ή απέκτησαν ένα σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο γνωστικής επάρκειας.

- Γενικά ως σύνολο προσαρμόστηκαν με ομαλό/ικανοποιητικό ρυθμό (69%) με το 14% να δηλώνει ότι ο ρυθμός ήταν γρήγορος/ταχύτατος.
- Σε ποσοστό 63% είχαν μέτρια συμμετοχή/συνεισφορά στην αποτελεσματικότητα των εργασιών της επιχείρησης.
- Τα προβλήματα που επισημάνθηκαν από την εφαρμογή της μαθητείας ήταν η γραφειοκρατία, η πολλαπλότητα των αντικειμένων της μαθητείας και η ασυμβατότητα κάποιων εξ αυτών με τα καθήκοντα του εκπαιδευτή.
- Τέλος, όσον αφορά τις δεξιότητες των μαθητευομένων σε σχέση με τις ανάγκες των προσφερόμενων θέσεων εργασίας, το 68% εμφανίζει καλύτερη εικόνα στις βασικές δεξιότητες και ικανοποιητική στις οριζόντιες/κοινωνικές δεξιότητες. Στις εργασιακές/επιχειρηματικές δεξιότητες το ποσοστό διαφοροποιείται αισθητά (39%). Οι δεξιότητες που έχουν σχέση με την ειδικότητα καλύπτουν μόνο 29%.

Οι κύριες προτάσεις-των φορέων απασχόλησης συνολικά για τον θεσμό της μαθητείας συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Αύξηση της χρονικής διάρκειας του προγράμματος μαθητείας.
- Αύξηση των ωρών εργασίας με δυνατότητα υπερωριών και εργασίας το Σάββατο.
- Μεγαλύτερος προσανατολισμός σε συγκεκριμένες τεχνικές ειδικότητες.
- Μεγαλύτερος βαθμός εξειδίκευσης στο αντικείμενο.
- Η κάθε επιχείρηση έχει διαφορετικά αντικείμενα ενδιαφέροντος και βαρύτητες. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει ο εκπαιδευτικός οργανισμός να είναι σε άμεση επαφή και συνεργασία με την εκάστοτε επιχείρηση, ώστε να ενισχύονται οι μαθητευόμενοι/ες με την θεωρητική εκμάθηση και εμπάθυνση των αντικειμένων που συναντούν στην πρακτική τους.
- Αύξηση της αποτελεσματικότητας των γραφείων διασύνδεσης των κατά τόπους περιοχών της περιφερειακής εκπαίδευσης για την πιο ακριβή ενημέρωση των φορέων.

Τα βασικά συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν σχετικές έρευνες τόσο σε συμμετέχοντες ασκούμενους σπουδαστές, όσο και σε καθηγητές ΕΠΑΛ, αλλά και σε στελέχη εκπαίδευσης και διοικητικό, προσωπικό, σπουδαστές (ΙΕΚ-ΓΓΔΒΜ), καταγράφονται ακολούθως:

Γενική είναι η εκτίμηση πως ειδικά στη σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, η αναβάθμιση και διεύρυνση του θεσμού της μαθητείας στη δευτεροβάθμια τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει ένα δυναμικό εργαλείο για την έγκαιρη και ομαλή ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας (Φραγκούλης, Ι., Κουτσούκος, Μ., 2018, σ. 19).

- Ο θεσμός της μαθητείας στη τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση προετοιμάζει τους νέους απόφοιτους των Επαγγελματικών Λυκείων για την ομαλή μετάβασή τους από το χώρο της εκπαίδευσης στον επαγγελματικό στίβο, προσφέροντάς τους εμπειρία και εξοικείωση με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των εργαζομένων.
- Οι εκπαιδευτικοί στην πλειοψηφία τους αναγνωρίζουν το κομβικό ρόλο της μαθητείας ως παράγοντα ενίσχυσης της ένταξης των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.
- Παράλληλα, εκφράζουν την πεποίθηση πως ο θεσμός της μαθητείας λειτουργεί επικουρικά όχι μόνο στην απόκτηση γνώσεων αλλά και στην υιοθέτηση ποικίλων δεξιοτήτων σε πραγματικό εργασιακό περιβάλλον.
- Ως σημαντικά καταγράφονται τα οφέλη που φαίνεται να αποκτούν και οι σχολικές μονάδες από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα μαθητείας (εξωστρέφεια και επαφή με την τοπική κοινωνία), όπως επίσης και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, καθώς αποκτούν άμεση εποπτεία από τον τρόπο λειτουργίας του εργασιακού περιβάλλοντος.
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των ΕΠΑΛ πρέπει να γίνει και για τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που αφορούν το θεσμό της μαθητείας. Η διοίκηση των Σχολικών μονάδων επιφορτίζεται με επιπλέον αρμοδιότητες και καλείται να επιλύσει προβλήματα χωρίς να έχει την ανάλογη γνώση ή την εμπειρία.
- Η Μαθητεία θα πρέπει να καλύπτει και την καλοκαιρινή σεζόν (τουρισμός) που οι ανάγκες είναι αυξημένες σε όλες σχεδόν τις ειδικότητες (Κοκκίνου, Αστ., 2018, σ. 109).

- Πρόβλεψη ώστε οι μαθητευόμενοι που εγκατάλειψαν το πρόγραμμα μαθητείας να έχουν τη δυνατότητα συμπλήρωσης σε επόμενη φάση, εφόσον αποδείξουν τη σοβαρότητα του λόγου εγκατάλειψης.
- Επιβράβευση των μαθητευομένων με τη δυνατότητα εισαγωγής σε κάποιες σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Εκτίμηση των εκπαιδευτικών είναι πως ωφελούνται και οι επιχειρήσεις καθώς στο έμφυχο δυναμικό τους συμμετέχουν νεαρής ηλικίας άτομα με υψηλή θεωρητική κατάρτιση και θέληση για ένταξη στην αγορά εργασίας.
- Οι επιχειρήσεις υποβάλλονται σε γραφειοκρατικές διαδικασίες και υποχρεούνται στην έγκαιρη και ορθή καταχώρηση των στοιχείων, σε αντίθετη περίπτωση μπορεί να επιβληθούν πρόστιμα. Αν δεν υπάρχει η τεχνογνωσία και η σωστή καθοδήγηση μπορεί να καλλιεργηθεί αρνητικό κλίμα σχετικά με τα προγράμματα μαθητείας.
- Η διαβεβαίωση από την πλευρά της Πολιτείας για τη μακροβιότητα του θεσμού και μετά τη λήξη του προγράμματος ΕΣΠΑ. Έτσι, θα εξασφαλιστεί η συνέχεια του θεσμού της Μαθητείας και κατ' επέκταση θα ενισχύσει την αναβάθμιση και την ανάπτυξη της ΕΕΚ.
- Να δοθούν στις επιχειρήσεις οικονομικά κίνητρα, ώστε να αυξήσουν την προσφορά των θέσεων για Μαθητεία. Ο επιχειρηματικός κόσμος οφείλει να συνειδητοποιήσει το χρέος του ως προς την ενίσχυση του θεσμού για την μελλοντική επένδυση σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Στην Ελλάδα λόγω της οικονομικής κρίσης οι επιχειρηματίες χρειάζονται ώθηση από το κράτος, ως προς την επίτευξη αυτού του στόχου. Οπότε κίνητρα όπως βραβεία, φοροαπαλλαγές, επιδοτήσεις, μπορούν να βελτιώσουν την παρούσα εικόνα.
- Να αναβαθμιστεί ο θεσμός της Μαθητείας μέσω ίδρυσης του γραφείου της Μαθητείας εντός του Δ.ΙΕΚ, το οποίο θα φέρει ως αρμοδιότητα την προώθηση των σπουδαστών στην αγορά εργασίας, την καλύτερη ενημέρωσή σπουδαστών και επιχειρήσεων και την μεγαλύτερη προσέλκυση νέων θέσεων για το θεσμό. Τέλος η αξιολόγηση των σπουδαστών σε θέματα εργασίας μέσα στην επιχείρηση οφείλει την υποστήριξη και τον έλεγχο και από το γραφείο της Μαθητείας (Αλιφέρης, Π. , 2018, σ. 210).

- Η πολιτεία οφείλει να ξεκαθαρίσει το τοπίο σχετικά με την ταυτόχρονη υλοποίηση προγραμμάτων Μαθητείας και πρακτικής άσκησης τα οποία ενώ έχουν κοινούς στόχους διέπονται από διαφορετική φιλοσοφία.
- Στο σχεδιασμό των προγραμμάτων Μαθητείας προτείνεται να συμπράττουν και οι κοινωνικοί εταίροι.
- Απαιτείται η εφαρμογή προγραμμάτων ενημέρωσης ή επιμόρφωσης σχετικά με τη Μαθητεία προς όλους οι εμπλεκόμενους (επιχειρήσεις, εκπαιδευτές, διοικητικούς υπαλλήλους, σπουδαστές), (Χούρης, Γ., 2018, σ. 115).

Σε σχετική έρευνα (Ζωγόπουλος, Ευστ. & Καρατζάς, Ι., 2019), που πραγματοποιήθηκε σε αποφοίτους της Α' (2017-018), Β' (2018-2019) και Γ' φάσης, (2018-2019), από τον Μάρτιο έως και τον Αύγουστο του 2019, με το δείγμα να αποτελείται από 101 σπουδαστές, καταγράφησαν τα εξής:

- Αξιολογούν θετικά την μαθητεία και σε ποσοστό 74% και δηλώνουν ότι ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες τους. Το 82% δηλώνει ότι οι 4 ημέρες πρακτικής άσκησης τους βοήθησε να αποκτήσουν επαγγελματικές εμπειρίες. Τρεις στους τέσσερις έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη επαγγελματική αυτοπεποίθηση, ενώ ταυτόχρονα πιστεύουν ότι η συμμετοχή τους στη μαθητεία θα τους βοηθήσει να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Θετική είναι και η γνώμη τους (87%) για τους εκπαιδευτικούς του προγράμματος. Οι μαθητευόμενοι που πραγματοποίησαν την πρακτική τους άσκηση των 4 ημερών σε ιδιωτικούς φορείς, εμφανίζουν μεγαλύτερη επαγγελματική αυτοπεποίθηση και παράλληλα δηλώνουν ότι απέκτησαν περισσότερες επαγγελματικές εμπειρίες, γνώσεις και δεξιότητες, σε σχέση με αυτούς που εργάστηκαν σε δημόσιους φορείς.
- Ενδιαφέροντα στοιχεία προκύπτουν για την επαγγελματική κατάσταση των μαθητευομένων μετά το τέλος του προγράμματος. Σχεδόν οι μισοί μαθητές (46%) συνεχίζουν να εργάζονται μετά τη λήξη της μαθητείας. Το 1/3 από αυτούς έχει προσληφθεί στον φορέα που πραγματοποίησε τη μαθητεία. Το

ποσοστό του 16,83% θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερο, εάν ληφθεί υπόψη πως το 52% τον μαθητευομένων ασκήθηκε σε δημόσιους φορείς¹²⁴.

7.5.2 Θέσεις και Προτάσεις Φορέων

Σε έκθεσή¹²⁵ του (Cedefop, 2018) για τη Μαθητεία στην Ελλάδα, μετά από ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Οκτωβρίου και Μαρτίου 2017, εξάγονται, μεταξύ άλλων, τα εξής συμπεράσματα:

- *Η έλλειψη ενημέρωσης των επιχειρήσεων όσον αφορά τα προγράμματα μαθητείας αποτελεί ευρέως αναγνωρισμένη πρόκληση για το σύστημα. Ειδικότερα, η ενημέρωση των μη συμμετεχουσών επιχειρήσεων είτε είναι ελλιπής είτε ανύπαρκτη. Η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις διαδικασίες, τους όρους, τις προϋποθέσεις και τα σημεία επικοινωνίας της μαθητείας αποτελεί έναν από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους οι επιχειρήσεις δεν μπορούν ή δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν.*
- *Σε τοπικό επίπεδο, τα επιμελητήρια και οι επαγγελματικές ενώσεις δεν προωθούν ενεργά τη μαθητεία μεταξύ των μελών τους ούτε έχουν λάβει σχετική σαφή αρμοδιότητα.*
- *Απουσία αναλύσεων κόστους οφέλους και ενός πληρέστερου συνόλου κινήτρων μη οικονομικού χαρακτήρα που θα έπρεπε να έχουν στη διάθεσή τους, οι επιχειρήσεις εκτιμούν ιδιαιτέρως τα οικονομικά κίνητρα, ειδικότερα στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή δεν είναι*

---

¹²⁴ Η έρευνα απευθύνθηκε: α) στην ειδικότητα «Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών» όπου ο ποσοστό των μαθητευόμενων που εργάζεται μετά το τέλος της μαθητείας είναι της τάξεως του 85,7%, με το 42,86% να εργάζεται στον φορέα που πραγματοποίησε την μαθητεία και το 28,57% σε διαφορετικό εργοδότη αλλά στην ειδικότητά του.

β) Στην ειδικότητα «Τεχνικός Οχημάτων» όπου το ποσοστό των μαθητευόμενων που εργάζεται μετά το τέλος της μαθητείας είναι της τάξεως του 44,73%, με το 58% να εργάζεται στον φορέα που πραγματοποίησε την μαθητεία και το 5,26% να εργάζεται σε διαφορετικό εργοδότη αλλά στην ειδικότητά του.

γ) Στην ειδικότητα «Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών», όπου το ποσοστό των μαθητευόμενων που εργάζεται μετά το τέλος της μαθητείας είναι της τάξεως του 41,67%, με το 8,33% να εργάζεται στον φορέα που πραγματοποίησε την μαθητεία και το 16,67% να εργάζεται σε διαφορετικό εργοδότη αλλά στην ειδικότητά του. Το ποσοστό που αναζητά εργασία είναι 33,33%, αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι θέσεις μαθητείας της συγκεκριμένης ειδικότητας είναι κυρίως σε δημόσιους φορείς.

¹²⁵ https://www.cedefop.europa.eu/files/4160_el_executive_summary.pdf

βιώσιμη, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της προβλεπόμενης μείωσης της χρηματοδότησης από την ΕΕ μετά το τέλος της προγραμματικής περιόδου 2014-2020.

- Πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν διατυπώσει τους προβληματισμούς τους σχετικά με τη μονοετή διάρκεια φοίτησης του προγράμματος των ΕΠΑΛ.
- Οι κοινωνικοί εταίροι και τα επιμελητήρια πρέπει επίσης να ενισχύσουν τους εσωτερικούς τους διαύλους συνεργασίας, ώστε να μπορέσουν να προετοιμαστούν καλύτερα για την αποτελεσματική συμμετοχή τους σε ένα μοντέλο κοινής διακυβέρνησης.

Η ΓΣΕΒΕΕ¹²⁶, όπως δηλώνει, με βάση την εμπειρία και την τεχνογνωσία που έχει αποκτήσει από τη συμμετοχή της στη διαβούλευση για τη διαμόρφωση του συστήματος Μαθητείας στην Ελλάδα, και άλλων δράσεων της ΕΕΚ (π.χ. Erasmus), μέσω του Ινστιτούτου Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων-ΙΜΕ (Κάρουλας, 2017, σ. 7), έχει καταθέσει προτάσεις σχετικά με τη βελτίωσή του συστήματος Μαθητείας, εστιάζοντας στα παρακάτω:

- Η ύπαρξη πολλών παράλληλων συστημάτων μαθητείας (δηλαδή, ΕΠΑΣ, ΕΠΑΛ και ΙΕΚ) συνιστά εμπόδιο για την καλή λειτουργία και διαχείριση του συστήματος. Στο ίδιο πλαίσιο, είναι εξαιρετικά δύσκολο να αφομοιωθούν οι όποιες διαφοροποιήσεις από τις επιχειρήσεις, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις, ούτε την απαραίτητη γνώση, ούτε τους απαραίτητους ανθρώπινους πόρους, διαθέτουν.
- Η περίοδος μάθησης στο χώρο εργασίας, στις περιπτώσεις των ΕΠΑΛ και των ΙΕΚ (9 και 6 μήνες αντίστοιχα) δεν είναι επαρκής ούτε για τους μαθητευόμενους προκειμένου να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, ούτε όμως και για τις επιχειρήσεις οι οποίες δεν προλαβαίνουν να αποσβέσουν το κόστος της επένδυσης που καταβάλλουν, συμμετέχοντας στα συγκεκριμένα προγράμματα μαθητείας. Με βάση άλλωστε και τη διεθνή εμπειρία αποτελεί κοινή παραδοχή ότι κατά το πρώτο χρονικό διάστημα μιας μαθητείας,

---

¹²⁶ imegsevee.gr/wp-content/uploads/2018/03/ΚΑΡΟΥΛΑΣ_2017_10_ΚΓ_-ΜΑΘΗΤΕΙΑ-ΚΑΙ-ΜΜΕ.pdf

υπερισχύει το κομμάτι της εκπαίδευσης, ενώ με την πάροδο του χρόνου ο μαθητευόμενος αρχίζει να συμμετέχει ενεργά στην παραγωγική λειτουργία της επιχείρησης.

- Η Πολιτεία οφείλει να ξεκαθαρίσει το τοπίο σχετικά με την ταυτόχρονη υλοποίηση προγραμμάτων Μαθητείας και Πρακτικής Άσκησης τα οποία ενώ έχουν κοινούς στόχους, διέπονται από διαφορετική φιλοσοφία.
- Προτείνεται να συμπράττουν στο σχεδιασμό των προγραμμάτων Μαθητείας και οι κοινωνικοί εταίροι αλλά όχι ανεξέλεγκτα και εις βάρος των δικαιωμάτων των σπουδαστών.
- Κρίνεται αναγκαία η θέσπιση οικονομικών ή λοιπών κινήτρων για τη συμμετοχή των ιδιωτικών επιχειρήσεων στα προγράμματα Μαθητείας.
- Οι προτεινόμενες μέθοδοι κατάρτισης, κατά το σχεδιασμό των προγραμμάτων Μαθητείας, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων.
- Η συμβολή των συμβούλων εκπαίδευσης και κατάρτισης κρίνεται ιδιαίτερως αναγκαία από τα χαμηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα.
- Είναι ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι με το νέο Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητεία εισάγονται μια σειρά από καινοτόμα στοιχεία τα οποία μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την αξιολόγηση της μάθησης στο χώρο εργασίας, την ευελιξία προσαρμογής ενός μικρού μέρους των προγραμμάτων σπουδών του έτους μαθητείας των ΕΠΑΛ (20%) στις τοπικές ιδιαιτερότητες, την εκπαίδευση εκπαιδευτών στις επιχειρήσεις, αλλά και την δημιουργία Μητρώου Πιστοποιημένων Επιχειρήσεων.
- Οι παραπάνω πρωτοβουλίες θα πρέπει να διαμορφωθούν και να υλοποιηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην αποκλείουν από την όλη διαδικασία τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αλλά αντίθετα να καθιστούν πιο εφικτή και αποτελεσματική τη συμμετοχή τους. Μεταξύ των ενεργειών που μπορούν να συμβάλλουν στη συγκεκριμένη κατεύθυνση, πολύ σημαντική είναι και η ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων μεταξύ των επιχειρήσεων ή μεταξύ επιχειρήσεων και παρόχων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, στη βάση αντίστοιχων μοντέλων που έχουν εφαρμοστεί και στο εξωτερικό όπως η αρχή της εναλλαγής μάθησης σε διαφορετικές επιχειρήσεις.

- Πολλά από τα υπάρχοντα περιγράμματα δεν έχουν ακολουθήσει λογική συστηματικής επικαιροποίησης, έχοντας αρνητικό αντίκτυπο στην προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στις πλέον πρόσφατες απαιτήσεις λειτουργίας των επαγγελματιών και των αναγκών της αγοράς.
- Να υιοθετηθεί μεθοδολογία για την συστηματική επικαιροποίηση των επαγγελματικών περιγραμμάτων και αντίστοιχα των προγραμμάτων σπουδών, με βάση και τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στο κάθε επάγγελμα. Για να είναι δυνατή η άμεση ανταπόκριση στις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα, θα μπορούσε να υιοθετηθεί η λογική της ανάπτυξης μιας λίστας αναγκαίων γνώσεων και δεξιοτήτων ανά επάγγελμα, όπου οι αρμόδιοι φορείς, αλλά και οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις να αναφέρονται σε νέες ανάγκες και προοπτικές εξέλιξης των επαγγελματιών.
- Η συμμετοχή των εθνικών κοινωνικών εταίρων στη σύνθεση της Εθνικής Επιτροπής για την ΕΕΚ, όπου συμμετέχουν αποκλειστικά εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων (Παιδείας, Εργασίας και Οικονομίας) και του ΟΑΕΔ, θα συνέβαλλε στην ανάπτυξη μιας πιο παραγωγικής και αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των φορέων, η οποία αποτελεί κοινή συνισταμένη στα περισσότερα ανεπτυγμένα συστήματα ΕΕΚ σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.
- Το μεγαλύτερο πρόβλημα στο επίπεδο της ανάπτυξης ενός αποτελεσματικού συστήματος για την διαχείριση της μαθητείας αποτελεί η ύπαρξη δύο παράλληλων τεχνικών οργάνων-επιτροπών. Σύμφωνα με το ν.4485/2017 του Υπουργείου Παιδείας, συστήνεται η **«Τεχνική Επιτροπή για την ΕΕΚ»**, ενώ στο Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητεία προβλέπεται η λειτουργία του **«Εθνικού Συντονιστικού Οργάνου για τη Μαθητεία»**¹²⁷. Η ύπαρξη δύο παράλληλων οργάνων για τη διαχείριση της μαθητείας με παραπλήσιες αρμοδιότητες θα καταστήσει εξαιρετικά δυσκίνητη την όλη διαδικασία και εύλογα θα συντελέσει στη σύγχυση ρόλων ή στην περιθωριοποίηση ενός εκ των δύο οργάνων. Ο αποκλεισμός των κοινωνικών εταίρων από το βασικό όργανο διαχείρισης της μαθητείας βρίσκεται σε αναντιστοιχία με τις διεθνείς

---

¹²⁷ Με τη ρύθμιση, για τη λειτουργία του Οργάνου, προβλέφθηκε η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, έχοντας μάλιστα την πλειοψηφία των μελών.

πρακτικές, όπου εξασφαλίζεται η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε πολλαπλό επίπεδο (π.χ. γνωμοδοτικό, λήψη αποφάσεων).

Η ΓΣΕΕ από την πλευρά της, με ανακοίνωση του Ινστιτούτου Εργασίας (INE/ΓΣΕΕ-union4 Vet»), καταθέτει τις εξής παρατηρήσεις-προτάσεις¹²⁸:

- Με δεδομένη, τη σημερινή κατάσταση απορρύθμισης της αγοράς εργασίας, η προοπτική παροχής υπερδεκαπλάσιων θέσεων μαθητείας γεννά ισχυρούς προβληματισμούς, κινδύνους και συνειρμούς για τη λειτουργία της μαθητείας, είτε ως μοχλού υποκατάστασης της υφιστάμενης εργασίας ή των αναγκών για εργατικό δυναμικό, με φθηνότερη και χωρίς πλήρη δικαιώματα απασχόληση, είτε, ως μέσου καταστρατήγησης θεμελιωδών εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων.
- Προκειμένου να υπάρχει ενεργή συμμετοχή των συντελεστών της αγοράς, οποιαδήποτε, μεταρρύθμιση στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προϋποθέτει και απαιτεί τον ενεργό ρόλο των κοινωνικών εταίρων σε όλη την αλυσίδα, από τη διαβούλευση για τη στόχευση και το σχεδιασμό έως την υλοποίηση και την αξιολόγηση.
- Η ανάγκη αναβάθμισης του θεσμού της μαθητείας και της πρακτικής άσκησης είναι αίτημα, όχι μόνο της ΓΣΕΕ, αλλά και σύσσωμων των εθνικών εργοδοτικών οργανώσεων.
- Η ποιοτική μαθητεία, με την κατάλληλη αρχιτεκτονική, έχει τη δυναμική να παράξει πολλαπλασιαστικά οφέλη για τους εκπαιδευόμενους και τις επιχειρήσεις με προστιθέμενη αξία για το σύνολο της αγοράς εργασίας και της πραγματικής οικονομίας.
- Οι επιχειρήσεις θα αποκτούν πρόσβαση σε ένα επαρκώς εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό ικανό ενισχύοντας την παραγωγικότητα και την προσαρμοστικότητά τους. Τα οφέλη αυτά διαχέονται και διατρέχουν την αντιμετώπιση της ανεργίας και της επαπειλούμενης ανεργίας, την ενίσχυση της κινητικότητας, την κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων και τη

---

¹²⁸https://www.unions4vet.de/Media/Unions4Vet/Griechenland/Downloads/INE__Schule_und_Ausbildung__Griechisch_.pdf

ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, την υγιή αύξηση της ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας.

Στο πλαίσιο της ποιοτικής αναβάθμισης της μαθητείας, αλλά και της αντιμετώπισης των δυσκολιών που παρουσιάζονται στην υλοποίησή της προτείνεται:

- 1) Η δημιουργία **Μητρώου Επιχειρήσεων** οι οποίες είναι κατάλληλες να δεχθούν μαθητευόμενους. Στην περίπτωση πολύ Μικρών Επιχειρήσεων με μικρό εύρος δραστηριοτήτων, θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας δικτύου, ώστε ένας εκπαιδευόμενος να υλοποιεί την μαθητεία του σε σειρά επιχειρήσεων, λαμβάνοντας τεχνογνωσία για διαφορετικό μέρος του αντικειμένου σπουδών από την κάθε επιχείρηση.
- 2) Η σύνταξη του συμβολαίου μαθητείας θα πρέπει να είναι αντικείμενο διαλόγου και συμφωνίας με τους κοινωνικούς εταίρους, ώστε να αναδεικνύονται οι υποχρεώσεις και δεσμεύσεις των μερών στα ποιοτικά στοιχεία του συμβολαίου.
Επιπλέον, το συμβόλαιο θα διασφαλίζει την εκπαιδευτική ποιότητα, συμπεριλαμβανομένης της συμβατής σύζευξης αντικειμένου εκπαίδευσης με τη θέση στην επιχείρηση. Επιπρόσθετα, το συμβόλαιο μαθητείας θα εξασφαλίζει τα δικαιώματα τόσο των μαθητευόμενων όσο και των ήδη εργαζόμενων στις επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν να λειτουργήσουν ως χώρος μαθητείας.
- 3) Η ύπαρξη παρατηρητή-εκπρόσωπου από το σωματείο εργαζομένων εφόσον υπάρχει. Η υποκατάσταση των υφιστάμενων μόνιμων θέσεων εργασίας από μαθητευόμενους ή η επιδίωξη για εργατικό δυναμικό με φθηνότερη και χωρίς πλήρη δικαιώματα απασχόληση, είναι μια δυσλειτουργία η οποία εμφανίζεται σε επιχειρήσεις ως ευκαιριακή περίπτωση μείωσης της εργατικής δαπάνης.
- 4) Υπάρχει ανάγκη ελκυστικότητας και αλλαγής νοοτροπίας απέναντι στη μαθητεία, τόσο σε επίπεδο οικογένειας όσο και σε επίπεδο επιχειρήσεων. Με αυτόν τον τρόπο θα προωθηθεί η αντιμετώπιση της μαθητείας ως ισότιμη με τις άλλες εκπαιδευτικές διαδρομές.
- 5) Βασικό στοιχείο για τη διασφάλιση της ποιότητας της μαθητείας είναι η υλοποίηση συστηματοποιημένης παρακολούθησης και αξιολόγησής της. Προτείνεται η μεθοδολογία να παρακολουθεί και να αξιολογεί την μάθηση

από διαφορετικές οπτικές-αυτή του εκπαιδευτή και αυτή του επόπτη μέσα στην επιχείρηση.

- 6) Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η αξιοπρεπής αποζημίωση των μαθητευόμενων σε όλους τους φορείς υλοποίησης μαθητείας /μάθησης στον χώρο εργασίας ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Τέλος, ο φορέας **NAAGRCY**¹²⁹, μεταξύ των άλλων επισημαίνει τη σημαντικότητα του ρόλου του «ενδοεπιχειρησιακού εκπαιδευτή», αναφέροντας στα συμπεράσματα της έρευνάς του¹³⁰, ότι η εκπαίδευση των ενδοεπιχειρησιακών εκπαιδευτών αποτελεί κρίσιμο παράγοντα ενίσχυσης της ποιότητας και της ελκυστικότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Η συμμετοχή τους στην ενδοεπιχειρησιακή εκπαίδευση έχει ιδιαίτερη σημασία για την επιχείρηση και την ευρύτερη κοινωνία, ενώ επίσης διαδραματίζουν βασικό ρόλο σε ό,τι αφορά στη διαμόρφωση της εν γένει αντίληψης σχετικά με τη μάθηση στον χώρο εργασίας. Ως εκ τούτου, η επαγγελματική παιδαγωγική εκπαίδευση των ενδοεπιχειρησιακών εκπαιδευτών αποτελεί βασική προϋπόθεση μιας ποιοτικής Μαθητείας.

Επίσης, επισημαίνει ότι είναι απαραίτητη η υλοποίηση δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας. Οι δράσεις δημοσιότητας μπορούν να συμβάλουν στην ενημέρωση των επιχειρήσεων και ως εκ τούτου στην ενίσχυση της συμμετοχής των ΜμΕ σε προγράμματα Μαθητείας. Η ενημέρωση μπορεί να γίνει μέσω της χρήσης τόσο παραδοσιακών μέσων επικοινωνίας (π.χ. φυλλάδια, συνέδρια) όσο και σύγχρονων (π.χ. μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιστοσελίδες, καθιέρωση «εβδομάδας Μαθητείας») (Θεοδωρίδου, Α. & Mouillour, Ι. & Κάρουλας, Γ. Νίκα, Μ., 2017, σ. 12).

7.5.3 Η Μαθητεία στον Τομέα του Τουρισμού

Ακολουθεί, ειδική αναφορά στην Εθνική έκθεση για την υφιστάμενη κατάσταση της μαθητείας στον τομέα του Τουρισμού (WBLT-Tour, 2017)¹³¹ που αποτελεί μέρος του διακρατικού προγράμματος Erasmus+ με τίτλο **«Development of Partnerships through**

---

¹²⁹ *National Authorities for Apprenticeship: Companies as Sustainable Partners for Apprenticeship in Greece and Cyprus*

¹³⁰ Βασικός στόχος του έργου ήταν ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση της Μαθητείας στην Ελλάδα και στην Κύπρο με βάση διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.

¹³¹ *D1.1 Εθνική έκθεση για την υφιστάμενη κατάσταση της μαθητείας στον τομέα του Τουρισμού στην Ελλάδα*

Intermediary Platforms for the support of WBL/Apprenticeship Schemes in Tourism-WBLTour», που στοχεύει στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ Παρόχων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, μικρών και μεγάλων Τουριστικών Επιχειρήσεων, Κοινωνικών Εταίρων και Εκπροσώπων Επαγγελματικών Ενώσεων, για την ανάπτυξη και βελτίωση των προγραμμάτων μαθητείας στον τομέα του Τουρισμού.

Για το σκοπό αυτό, εφαρμόστηκε το πιλοτικό έργο «**Mendi**», ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε από τον Σεπτέμβριο του 2013 έως τον Αύγουστο του 2016 στην Ελλάδα, και σχεδιάστηκε σε στενή συνεργασία με ελληνικούς και γερμανικούς φορείς, επιχειρήσεις και κοινωνικούς εταίρους. Με την υποστήριξη του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας στη Γερμανία και σε στενή συνεργασία με τους εταίρους του προγράμματος, τη θυγατρική της TUI του Robinson Club και το Πανεπιστήμιο Osnabruck της DEKRA Akademie GmbH, οργανώθηκαν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης στην Αθήνα και το Ηράκλειο σύμφωνα με γερμανικά πρότυπα.

Ο κύριος σκοπός της δράσης ήταν να παρουσιαστεί στον αναπτυσσόμενο τουριστικό τομέα μια πρωτότυπη μορφή δυναμικής απασχόλησης των νέων μετά την ολοκλήρωση της επαγγελματικής τους κατάρτισης που είναι προσανατολισμένη στην αγορά.

Ο σχεδιασμός του προγράμματος σχετίζεται με τις πρωτοβουλίες και τις δραστηριότητες του γερμανικού Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και είναι μια ευρωπαϊκή συμμαχία με επίκεντρο τη συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και της επιμόρφωσης, με κύριους στόχους:

- *Τη μείωση των ποσοστών ανεργίας των νέων μέσω εξειδικευμένων δράσεων και με βάση τη δυαδική κατάρτιση που επικεντρώνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας,*
- *Την προώθηση του εκσυγχρονισμού της επαγγελματικής κατάρτισης με τη βοήθεια νέων μορφών συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων,*
- *Την ενίσχυση της κινητικότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ως συμβολή στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.,*
- *Τη συστηματική συνεργασία μεταξύ οικονομικών και κοινωνικών εταίρων ως βασική απαίτηση για υψηλής ποιότητας επαγγελματική κατάρτιση, προσαρμοσμένη στην επικρατούσα ζήτηση,*

- Την εισαγωγή ενός νέου μοντέλου εκπαίδευσης, το οποίο μπορεί να μεταφερθεί σε άλλα επαγγέλματα και κλάδους στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες και το οποίο υλοποιεί προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, ένα μοντέλο του γερμανικού συστήματος δύο επιπέδων.

Με την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι μαθητευόμενοι αποκτούν πτυχίο τόσο στο ελληνικό όσο και στο γερμανικό σύστημα.

Τα βασικά συμπεράσματα, που καταγράφονται στην έκθεση, είναι τα εξής:

Παρόλο που η Ελλάδα εισήγαγε πρόσφατα νέα μέσα για τη στήριξη της ανάπτυξης, της εφαρμογής και της αναβάθμισης του συστήματος μαθητείας της, δημιουργώντας ένα πλαίσιο ποιότητας, πρέπει να αντιμετωπιστούν αρκετά ζητήματα προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων μαθητείας, όπως:

- Η θέσπιση ενός σύγχρονου πλαισίου ποιότητας για την ΕΕΚ/μαθητεία, τη δημιουργία ενός συστήματος για τον προσδιορισμό των αναγκών σε δεξιότητες και μιας διαδικασίας αναβάθμισης προγραμμάτων και διαπίστευσης και την έναρξη πιλοτικών προγραμμάτων εταιρικών σχέσεων με τις περιφερειακές αρχές και τους εργοδότες.
- Επιπλέον, πρέπει να εφαρμοστούν προγράμματα ευαισθητοποίησης προκειμένου να αποσταθεροποιηθούν τα υπάρχοντα στερεότυπα σχετικά με το καθεστώς και τα προνόμια της μαθητείας και τα οφέλη τους στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων.
- Ο τουρισμός προσφέρει μια υπέροχη ευκαιρία για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, ενόψει της πρόσφατης οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η χώρα. Ως εκ τούτου, η μαθητεία στον τουρισμό μπορεί να εξασφαλίσει ότι οι σχετικές με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας θέσεις, θα παρασχεθούν στους σπουδαστές, προωθώντας την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.
- Το καινοτόμο πρόγραμμα *Mendi* που εφαρμόστηκε με τη συνεργασία των ελληνικών αρχών και του Ελληνογερμανικού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, απέδωσε ικανοποιητικά αποτελέσματα ώστε 8 από τους 10 συμμετέχοντες ήταν σε θέση να βρουν μια μόνιμη θέση στον τομέα του τουρισμού μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους.

- *Ο τουριστικός τομέας υπήρξε και παραμένει ένας σημαντικός τομέας της ελληνικής οικονομίας που παρέχει περίπου το 20% του ΑΕΠ. Όταν ένα πρόγραμμα είναι σαφώς δομημένο και οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα είναι καλά ενημερωμένες σχετικά με το πρόγραμμα, και λαμβάνουν επαρκή κίνητρα για να συμμετάσχουν, τα αποτελέσματα μπορεί να είναι εντυπωσιακά και να έχουν πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας.*

Συμπερασματικά, αναφέρουμε ότι η επιτυχία του νέου εγχειρήματος της μαθητείας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα αντανακλαστικά των επιχειρήσεων και τη διάθεση που θα επιδείξουν να αναλάβουν μαθητευόμενους. Η διεύρυνση του θεσμού της μαθητείας προκειμένου να λειτουργήσει-συμπεριλαμβανομένων των ΙΕΚ, θα χρειαστεί ετησίως περί τις 60.000 θέσεις, γεγονός που φαντάζει μάλλον ακατόρθωτο, αν ληφθεί υπόψη η δομή των ελληνικών επιχειρήσεων, η έλλειψη μαθησιακής κουλτούρας, αλλά κυρίως η οικονομική κρίση που περιορίζει δραστικά και τον αριθμό των επιχειρήσεων, αλλά και τις δυνατότητες τους για επένδυση σε νέο ανθρώπινο δυναμικό.

Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με τη μικρότερη διάθεση συμμετοχής των επιχειρήσεων στη μαθητεία με ποσοστό μόλις 21%, μαζί με τη Βουλγαρία (29%) και την Ιταλία (32%), ενώ Δανία (με 85%), Αυστρία (με 81%) και Γαλλία (με 74%) βρίσκονται στις πρώτες θέσεις (Ιωαννίδου, Α., & Σταύρου, Σ., 2013, σ. 9).

Επιπρόσθετα, οι ελληνικές επιχειρήσεις που είναι κυρίως μικρές οικογενειακές με αυτοαπασχολούμενους, δύσκολα θα προσφέρουν τις γνώσεις και την τεχνογνωσία τους. Συνιστά συνεπώς σημαντική πρόκληση η εδραίωση της μάθησης στο χώρο των επιχειρήσεων με τη μορφή μαθητείας, ειδικότερα αν ληφθεί υπόψη ότι στην Ελλάδα κυριαρχούν οι μικρομεσαίες και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Είναι λογική απόρροια ότι ο σημερινός μαθητευόμενος αποτελεί τον αυριανό ανταγωνιστή, οπότε με πολύ φειδώ οι εκπαιδευτές εργοδότες θα μοιραστούν επαγγελματικά μυστικά και εμπειρικές γνώσεις.

7.6 Αποτίμηση των Παρεμβάσεων

Οι δύο εμβληματικές παρεμβάσεις μαζί με τις υπόλοιπες μεταρρυθμίσεις της τελευταίας τετραετίας (2015-19), προσπάθησαν να εισάγουν έναν δυναμικό τύπο

Επαγγελματικού Λυκείου, πυλώνα παροχής δευτεροβάθμιας τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο του Υπουργείου Παιδείας.

Οι μεταρρυθμίσεις είχαν διπλή στόχευση τη διεύρυνση της παρεχόμενης γενικής εκπαίδευσης και των γενικών επιστημονικών και τεχνολογικών γνώσεων σε κάθε τομέα, αλλά και τη διεύρυνση των εκπαιδευτικών και εργασιακών προοπτικών στους αποφοίτους τους. Η στόχευση ήταν, αφ' ενός, η αλλαγή της δομής του ΕΠΑΛ προχωρώντας σταδιακά, από τάξη σε τάξη, από τη γενική επαγγελματική γνώση προς την εξειδικευμένη, αποφεύγοντας έτσι την πρόωρη ειδίκευση και δημιουργώντας ένα πιο στιβαρό εκπαιδευτικό υπόβαθρο για το προφίλ του απόφοιτου και αφ' ετέρου, δε, με τη δημιουργία του θεσμού της μαθητείας.

Η νέα δομή των ΕΠΑΛ, με τον νόμο 4386/16 τα ΕΠΑ.Λ. έχουν πλέον την ακόλουθη δομή: Α' τάξη με ενιαίο πρόγραμμα, Β' τάξη με διαχωρισμό των αντικειμένων σε 9 επιστημονικούς- επαγγελματικούς τομείς, ενώ η Γ' τάξη παρέχει 35 ειδικότητες, και ακολουθεί, μετά την αποφοίτηση, ο νέος θεσμός, του «Μεταλυκειακού-έτους-Τάξης μαθητείας».

Με τη δομή αυτή και τα νέα προγράμματα σπουδών εξασφαλίζεται στους μαθητές και στις μαθήτριες η παροχή τόσο στέρεων γενικών γνώσεων όσο και τεχνολογικών και επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων, ενώ αποφεύγεται με αυτό τον τρόπο η πρόωρη ειδίκευση, η οποία έρχεται σταδιακά στην τελευταία τάξη.

Με την ολοκλήρωση του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών του ΕΠΑΛ παρέχεται στους αποφοίτους απολυτήριο Λυκείου και Πτυχίο επιπέδου 4, σε συγκεκριμένη ειδικότητα, που τους οδηγεί στην αγορά εργασίας ή σε μια σειρά επιλογές σπουδών (Μαθητεία, ΑΕΙ, ΙΕΚ).

Εκτιμάται ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές άρχισαν να αποδίδουν μετρήσιμα αποτελέσματα. Τα πρώτα δείγματα της αλλαγής της εικόνας καταγράφονται στη σημαντική αύξηση του μαθητικού δυναμικού των Επαγγελματικών Λυκείων.

Πίνακας 1: Μαθητικό Δυναμικό ΕΠΑΛ, 2016-2019

		ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ		
ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΠΑΛ	ΤΑΞΗ	2016-17	2019-20	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	Α΄	17.109	20.546	20,09%
	Β΄	26.980	29.235	8,36%
	Γ΄	24.762	24.616	-0,59%
	ΣΥΝΟΛΟ	68.851	74.397	9,20%
ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΕΠΑΛ	Α΄	2.750	3.106	12,95%
	Β΄	8.067	11.091	37,49%
	Γ΄	4.749	7.893	66,20%
	Δ΄	2.669	4.534	69,88%
	ΣΥΝΟΛΟ	18.235	26.624	46,00%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΑΛ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	87.086	101.021	16,00%

Όπως προκύπτει από τα αριθμητικά στοιχεία του πίνακα, παρατηρείται σημαντική αύξηση στους μαθητές και τις μαθήτριες που φοίτησαν στα ΕΠΑΛ, μεταξύ των σχολικών ετών 2016-17 και 2019-20.

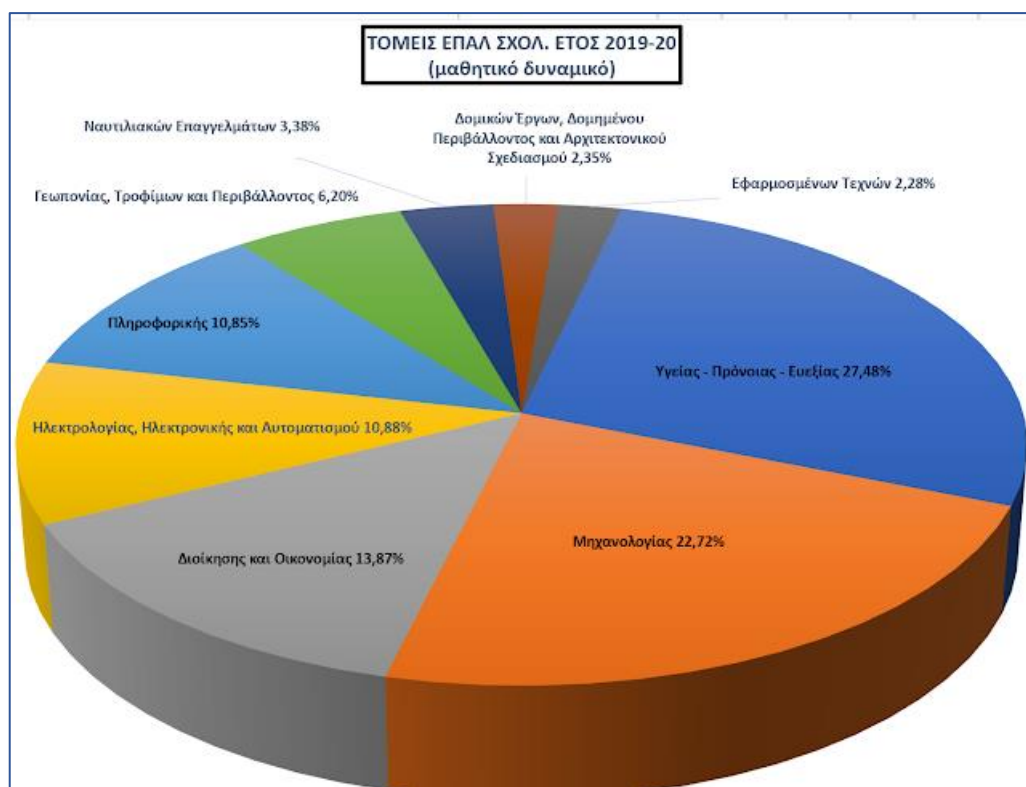
Συγκεκριμένα, μεταξύ 2016-17 και 2019-20 το μαθητικό δυναμικό των ΕΠΑΛ αυξήθηκε κατά 16% (κατά 13.935 μαθητές/τριες), χωρίς να υπολογίζουμε τους πάνω από 3.000 νέους και νέες που φοιτούν στο νέο θεσμό, το Μεταλυκειακού έτους - Τάξης μαθητείας.

Ως πρώτη σημαντική παρατήρηση καταγράφεται μεταξύ των σχολικών ετών 2016-17 και 2019-20, η αύξηση κατά 20 % του αριθμού των μαθητών/τριών της Α΄ τάξης.

Μια δεύτερη παρατήρηση, είναι η σημαντική διαφορά του μαθητικού δυναμικού της Β΄ τάξης σε σχέση με την Α΄ (50% περίπου παραπάνω μαθητές/τριες) από τη μια χρονιά στην άλλη σε κάθε χρονοσειρά. Αυτό οφείλεται τόσο στην αυξημένη «μετακίνηση» μαθητών/τριών από την Α΄ ΓΕΛ στη Β΄ ΕΠΑΛ, όσο και στη δυνατότητα να εγγράφονται απόφοιτοι των ΓΕΛ στη Β΄ τάξη για απόκτηση πτυχίου αλλά και να συμμετέχουν στις ειδικές εξετάσεις από τα ΕΠΑΛ για τα ΑΕΙ.

Τέλος, ως τρίτη παρατήρηση καταγράφεται η τεράστια αύξηση του μαθητικού δυναμικού των εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων κατά 46%, γεγονός που δείχνει πως τα σχολεία αυτά διαδραματίζουν πλέον ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην επανένταξη ενηλίκων στο εκπαιδευτικό σύστημα για την απόκτηση ή και τη βελτίωση των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών προσόντων τους, με στόχο τη βελτίωση της θέσης τους στην αγορά εργασίας, αλλά σε πολλές περιπτώσεις και την κοινωνική τους επανένταξη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των μαθητών/τριών στα Επαγγελματικά Λύκεια τη σχολική χρονιά 2019-20. Στην εικόνα που ακολουθεί, καταγράφονται τα ποσοστά των Τομέων, όπου οι τομείς «Υγείας-Πρόνοιας-Ευεξίας» και ο «Μηχανολογικός», προσελκυουν πάνω από το 50% του μαθητικού δυναμικού. Ακολουθούν οι υπόλοιποι τομείς, με μεσαίο ή μικρότερο αριθμό μαθητών/τριών.

Εικόνα 18^η: Ανάλυση του Μαθητικού Δυναμικού των ΕΠΑΛ, σε Τομείς
Πηγή: Κοτσιφάκης Θέμης

Στον πίνακα που ακολουθεί (Πίν.2), αποτυπώνεται η κατανομή του μαθητικού δυναμικού τα τελευταία τέσσερα χρόνια (2016-20), όπου διαπιστώνεται μια μικρή κινητικότητα, με αυξομειώσεις στους διάφορους τομείς.

Ο **Μηχανολογικός** τομέας, που κρατούσε τα «σκήπτρα» σε μαθητικό δυναμικό, έως το σχ. έτος 2016-17, έρχεται πλέον δεύτερος, παρόλο που παρουσιάζει μια άνοδο κατά 10,7 %, διότι, ο **Τομέας Υγείας-Πρόνοιας & Ευεξίας**, έχει μια σημαντική αύξηση κατά 40, 4 % και καθιερώνεται πλέον ως ο πρώτος σε μαθητικό δυναμικό τομέας των ΕΠΑΛ.

Ο τομέας **Εφαρμοσμένων Τεχνών**, παρότι είναι από τους τομείς με μικρό μαθητικό δυναμικό (1.764 μαθητές πανελλαδικά), έχει μια σημαντική άνοδο την τετραετία αυτή, κατά (24%).

Ο τομέας **Οικονομίας-Διοίκησης** παρουσιάζει επίσης μια σημαντική αύξηση κατά 18,1%, όπως και ο τομέας **Δομικών Έργων** (αύξηση 19%), ενώ μικρότερη αύξηση παρουσιάζουν οι τομείς της **Πληροφορικής** (κατά 7,4%) και των **Ναυτιλιακών Επαγγελματιών** (κατά 8%).

Πίνακας 2: Μαθητικό Δυναμικό ανά Τομέα στα ΕΠΑΛ, 2016-2019

Πηγή: ΥΠΑΙΘ

ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΑΛ (Β΄, Γ΄, & Δ΄ ΤΑΞΗ/ ΗΜΕΡ-ΕΣΠ)	2019-20	2016-17	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Υγείας-Πρόνοιας & Ευεξίας	21260	15147	40,4%
Μηχανολογίας	17575	15878	10,7%
Διοίκησης και Οικονομίας	10729	9083	18,1%
Ηλεκτρολίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού	8415	8402	0,2%
Πληροφορικής	8395	7819	7,4%
Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος	4794	5366	-10,7%
Ναυτιλιακών Επαγγελματιών	2618	2424	8,0%
Δομικών Έργων, Δομημένου Περιβάλλοντος & Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού	1819	1528	19,0%
Εφαρμοσμένων Τεχνών	1764	1423	24,0%
ΣΥΝΟΛΟ	77369	67070	15,4%

Σταθερή παρουσία έχει στα ΕΠΑΛ ο τομέας **Ηλεκτρολογίας-Ηλεκτρονικής**. Αντίθετα, ο τομέας **Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος** παρουσιάζει πτώση σε

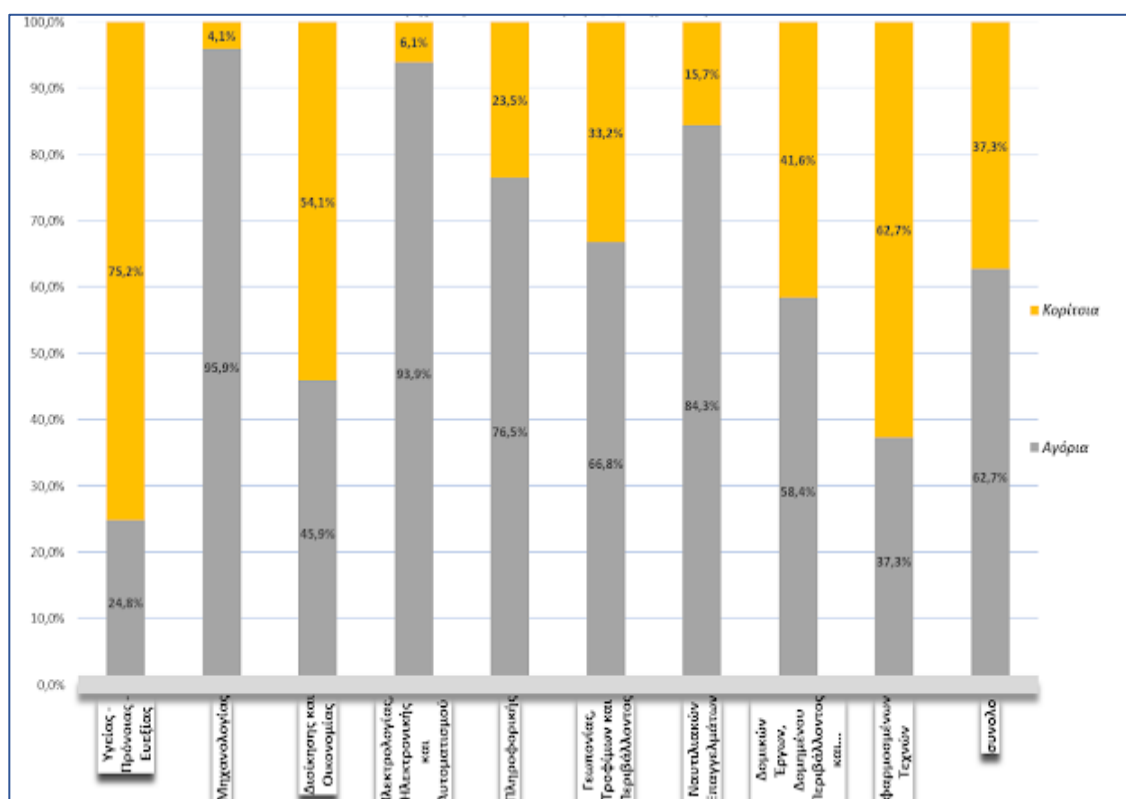

ποσοστό 10,7%, πιθανά συγκυριακή, παρόλο που είναι πολύ σημαντικός επαγγελματικός τομέας, με προοπτικές ανάπτυξης για τη χώρα μας.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή του μαθητικού δυναμικού ανά τομέα και φύλο. Είναι αναμενόμενο, τα ποσοστά των μαθητών και μαθητριών που φοιτούν στους εννέα διαφορετικούς επαγγελματικούς τομείς των ΕΠΑΛ, να είναι διαφορετικά.

Ενώ στο σύνολο του μαθητικού δυναμικού το 62,7% είναι αγόρια και το 37,3% είναι κορίτσια, στον τομέα Υγείας-Πρόνοιας-Ευεξίας 24,8% είναι αγόρια και 75,2% κορίτσια. Λογική αντιστροφή των ποσοστών παρατηρείται στον Μηχανολογικό τομέα (95,9% αγόρια και 4,1% κορίτσια), αλλά και στον Ηλεκτρολογικό-Ηλεκτρονικό τομέα (93,9% αγόρια και 6,1% κορίτσια).

Ισορροπία των δύο φύλων παρατηρείται στους τομείς Οικονομίας-Διοίκησης (45,9% αγόρια και 54,1% κορίτσια) και Δομικών Έργων (58,4% αγόρια και 41,6% κορίτσια).

Εικόνα 19¹: Αγόρια και κορίτσια στους Τομείς, σε όλες τις τάξεις των ΕΠΑΛ.

Πηγή: Κοτσιφάκης Θέμης

Αξίζει να σημειωθεί ότι το σχολικό έτος, 2019-20 καταγράφηκε μικρή αύξηση της παρουσίας των κοριτσιών. Το 2016-17, η αναλογία ήταν 64,1% αγόρια και 35, 9% κορίτσια και επήλθε μεταβολή (+1,4%) για τα κορίτσια το 2019-20, (Κοτσιφάκης Θ. , 2020).

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε πίνακα με τις 35 ειδικότητες που καθιερώθηκαν το 2016, και το μαθητικό δυναμικό τους στα σχολικά έτη 2017-18 και 2019-20. Η σύγκριση αυτή γίνεται για να φανεί η εξέλιξη του μαθητικού δυναμικού από το κομβικό, σχ. έτος 2017-18, κατά το οποίο για πρώτη φορά αναπτύχθησαν οι 35 ειδικότητες στη Γ΄ τάξη, και επομένως, εφαρμόζεται πλήρως η νέα δομή των Επαγγελματικών Λυκείων.

Παρατηρώντας τα στοιχεία του μαθητικού δυναμικού των 35 ειδικοτήτων σε ημερήσια και εσπερινά ΕΠΑΛ, διαπιστώνουμε ότι οι «δημοφιλείς» ειδικότητες, είναι: **«Τεχνικός Οχημάτων»**, με 11,57% του συνολικού μαθητικού δυναμικού, **«Β. Νοσηλευτικής»**, με 8,59%, **«Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών»**, με 8,01%, **«Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων»**, με 7,91%, **«Εγκαταστάσεων και Δικτύων»** και **«Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής»**, με ποσοστό 7,49%. (Πίν. 3).

Ακολουθεί πίνακας με τις ποσοστιαίες μεταβολές του μαθητικού δυναμικού ανά ειδικότητα την ζετία 2017-2019.

Πίνακας 3: Ποσοστιαίες μεταβολές του μαθητικού δυναμικού ανά ειδικότητα, 2017-19

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΕΠΑΛ 2017-19				
α/α	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ Γ΄ & Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ & ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΕΠΑΛ	2017-18	2019-20	ΔΙΑΦΟΡΑ
1	Υπάλληλος αποθήκης & Συστημάτων Εφοδιασμού	73	166	127,40%
2	Βοηθός Φαρμακείου	204	129	110,29%
3	Τεχνικός Μηχανοσυνθέτη Αεροσκαφών	36	75	108,33%
4	Βοηθός Οδοντοτεχνίτη	88	155	76,14%
5	Επιπλοποιίας - Ξυλογλυπτικής	8	13	62,50%
6	Τεχνικός Θερμικών και Υδραυλικών Εγκαταστάσεων & Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου	956	1491	55,96%
7	Αισθητικής Τέχνης	1000	1512	51,20%
8	Τεχνικός Ζωικής Παραγωγής	57	85	49,12%

9	Υπάλληλος Τουριστικών Επιχειρήσεων	1185	1606	35,53%
10	Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων	1482	2003	35,16%
11	Τεχνικός Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής	568	744	30,99%
12	Συντήρησης Έργων Τέχνης-Αποκατάστασης	117	153	30,77%
13	Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ψύξης, Αερισμού και Κλιματισμού	1240	1594	28,55%
14	Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων Η/Υ	804	1012	25,87%
15	Κομμωτικής Τέχνης	1143	1388	21,43%
16	Βοηθός Ιατρικών-Βιολογικών Εργαστηρίων	463	562	21,38%
17	Βοηθός Φυσικοθεραπευτή	852	10,28%	20,66%
18	Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών	2509	2968	18,29%
19	Γραφικών Τεχνών	375	436	16,27%
20	Βοηθός Νοσηλεύτη	2756	3181	15,42%
21	Τεχνικός Οχημάτων	3729	42,85%	14,91%
22	Σχεδιασμού-Διακόσμησης Εσωτερικών Χώρων	96	110	14,58%
23	Πλοίαρχος Εμπορικού Ναυτικού	555	635	14,41%
24	Τεχνικός εφαρμογών Πληροφορικής	2469	2774	12,35%
25	Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων	2648	2930	10,65%
26	Τεχνικός Ηλεκτρονικών & Υπολογιστικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων, Δικτύων & Τηλεπικοινωνιών	1049	1119	6,67%
27	Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών	901	947	5,11%
28	Μηχανικός Εμπορικού Ναυτικού	565	593	4,96%
29	Τεχνικός Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου	288	295	2,43%
30	Τεχνικός Φυτικής Παραγωγής	1027	987	-3,89%
31	Αργυροχρυσοχοΐας	51	49	-3,92%
32	Τεχνικός Μηχανολογικών Καταστάσεων και Κατασκευών	1630	1527	-6,32%
33	Υπάλληλος Εμπορίας και Διαφήμισης	165	140	-15,15%
34	Σχεδίασης και Παραγωγής Ενδύματος	37	31	-16,22%
35	Βοηθός Ακτινολογικών Εργαστηρίων	26	19	-26,92%
	ΣΥΝΟΛΟ	31152	37042	19%

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζεται η μεταβολή του μαθητικού δυναμικού σε καθεμία από τις ειδικότητες των ΕΠΑΛ στα σχολικά έτη, 2017-18 και 2019-20. Εδώ

παρατηρούμε μια διαφορετική κατανομή, που δείχνει ίσως και τη δυναμική κάποιων ειδικοτήτων, ανεξάρτητα από τη θέση που καταλαμβάνουν στον Πίνακα 2.

Βέβαια, το εύρος των μεταβολών στο μαθητικό δυναμικό κάθε ειδικότητας συσχετίζεται με παράγοντες όπως είναι:

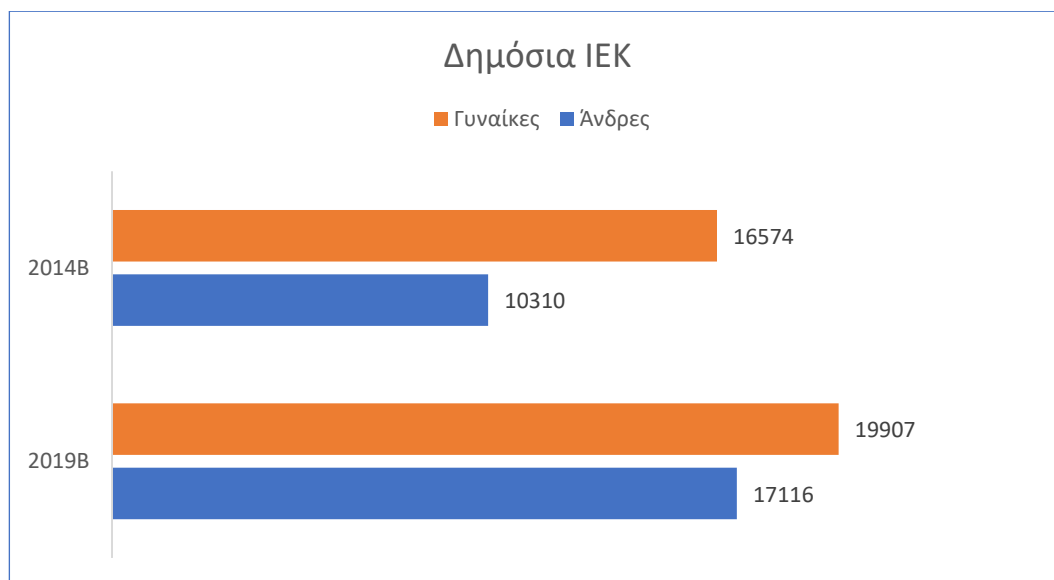
- η δυναμική που αναπτύσσουν τα αντίστοιχα επαγγέλματα στην αγορά εργασίας αλλά και η επίπτωση της οικονομικής κρίσης σε αυτά κατά τα τελευταία χρόνια,
- οι υπάρχουσες υποδομές των ΕΠΑΛ και των Εργαστηριακών Κέντρων,
- το μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό ειδικοτήτων και οι αναθέσεις μαθημάτων της κάθε ειδικότητας,
- οι επιλογές των μαθητών και μαθητριών που φοιτούν σε αυτά,
- οι πιθανές αποφάσεις της πολιτείας, προκειμένου να στηριχθούν κάποιες νέες ειδικότητες, και
- οι κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με το ποια επαγγέλματα "ταιριάζουν" σε κάθε φύλο.

Ειδικότητες που φαίνεται να έχουν καλή προοπτική στην αγορά εργασίας και των οποίων η λειτουργία στηρίχθηκε κατάλληλα στα ΕΠΑΛ, όπως είναι ο **Υπάλληλος Αποθήκης & Συστημάτων Εφοδιασμού και ο Βοηθός Φαρμακείου**, γνώρισαν πολύ μεγάλη αύξηση μαθητικού δυναμικού. Από την άλλη, ειδικότητες πολυπληθείς ήδη από τα προηγούμενα χρόνια είχαν επίσης αύξηση του μαθητικού τους δυναμικού. Τέλος, σε λίγες ειδικότητες παρατηρείται μια μικρή πτώση (Κοτσιφάκης Θ. , 2020).

Αξιοσημείωτο πάντως είναι το γεγονός ότι ενώ υπάρχουν οι ίδιες ειδικότητες σε ΕΠΑΛ και ΙΕΚ, και πολλές φορές υπάρχει (αδιακιολόγητη) επικάλυψη, παρουσιάζουν όμως διαφορετική δυναμική, γεγονός που πρέπει να μελετηθεί ώστε να εξαχθούν τα απαραίτητα συμπεράσματα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των δύο παραπάνω αναφερόμενων ειδικοτήτων και κυρίως του **Υπαλλήλου Αποθήκης-Συστημάτων Εφοδιασμού**, που όπως προκύπτει παρακάτω, είναι μια ειδικότητα με μέλλον.

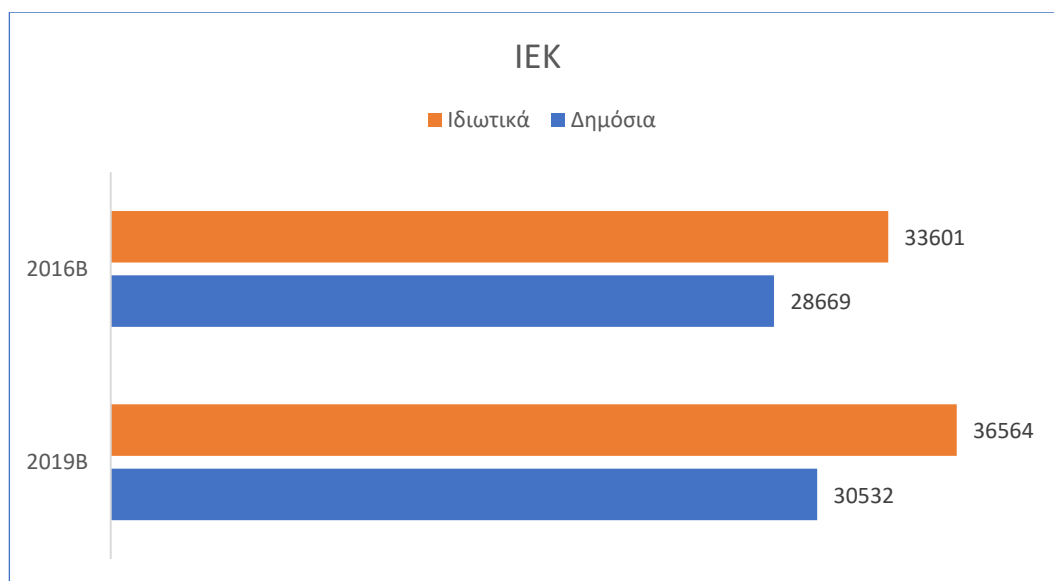
Κεφάλαιο 8. Οι Ειδικότητες και Αγορά Εργασίας

8.1 Προτιμήσεις των Σπουδαστών ΙΕΚ

Γράφημα 6: Εγγραφές (ανδρών και γυναικών) στα Δημόσια ΙΕΚ¹³², στα εξάμηνα 2014B' & 2019B'.

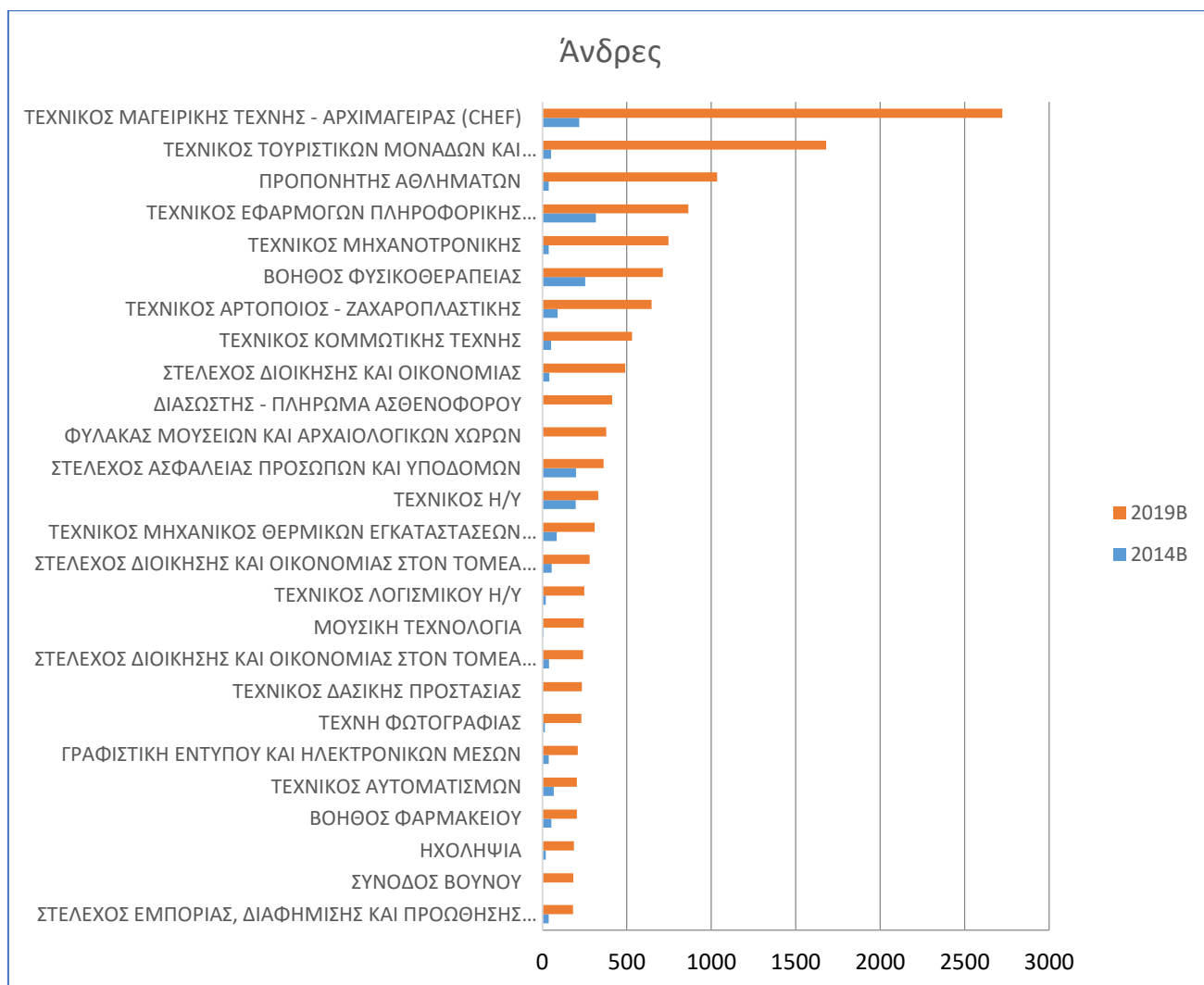
ΣΧΟΛΙΟ 1^ο: Είναι σαφές ότι οι εγγραφές το εξάμηνο 2019B' είναι αυξημένες σε σχέση με το 2014B'. Προφανώς, οι λειτουργία τμημάτων στα πρώτα χρόνια της κρίσης επηρεάστηκε από τον μειωμένο προϋπολογισμό του Υπ. Παιδείας. Όμως, η προσέλκυση περισσότερων γυναικών από τους άνδρες, παραμένει σταθερή.

¹³² Ως «Δημόσια ΙΕΚ» αναφέρονται τα εποπτευόμενα από το ΥΠΑΙΘ. (Δεν συμπεριλαμβάνονται στοιχεία από τα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ και των παραγωγικών Υπουργείων).

Γράφημα 7: Εγγραφές στα ΙΕΚ (Δημόσια & Ιδιωτικά), ανδρών και γυναικών, στα εξάμηνα 2016Β' & 2019Β'.

ΣΧΟΛΙΟ 2^ο: Ενώ τα Ιδιωτικά ΙΕΚ προσφέρουν τις ίδιες ειδικότητες με τα Δημόσια, είναι αριθμητικά λιγότερα (85, περίπου), βρίσκονται κυρίως στις μεγάλες πόλεις και έχουν δίδακτρα, παρουσιάζουν περισσότερες εγγραφές. Ένα στοιχείο που προκαλεί απορίες και χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

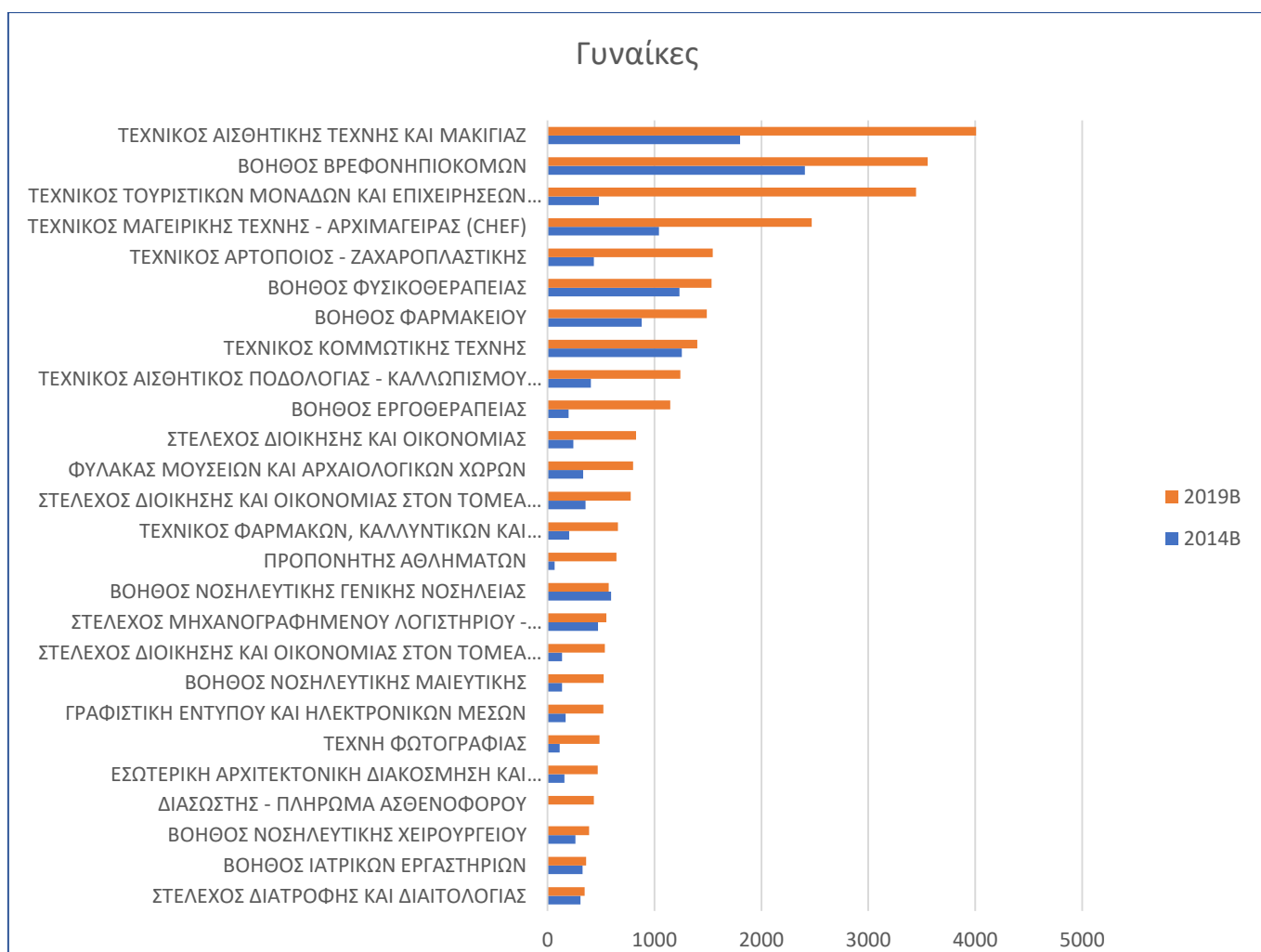
Γράφημα 8: Δημοφιλείς ειδικότητες στα Δημόσια ΙΕΚ, για τα εξάμηνα, 2014Β' και 2019Β, στους άνδρες.

ΣΧΟΛΙΟ 3^ο: Παραμένει **σταθερή η προτίμηση των ανδρών** σπουδαστών στις ειδικότητες «Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης-Αρχιμάγειρας», «Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής» - «Τεχνικός Η-Υ», και «Β. Φυσικοθεραπείας».

Με αυξημένη ζήτηση σε σχέση με το 2014 παρουσιάζονται οι ειδικότητες Υπηρεσιών «Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας», «Προπονητής Αθλημάτων», «Τεχνικός Μηχανοτρονικής», «Τεχνικός Αρτοποιός-Ζαχαροπλαστικής» και «Τεχνικός Κομμωτικής Τέχνης» και «Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας», παρόλο που εισήχθησαν νέες παρεμφερείς ειδικότητες, όπως Στέλεχος Διοίκησης στον Πολιτισμό, στον Αθλητισμό, στον τουρισμό, κ.λπ.

Επίσης, έχουν **αυξημένη ζήτηση** οι «πρωτοεμφανιζόμενες» ειδικότητες, «Διασώστης-Πλήρωμα Ασθενοφόρου»-εισήχθη το 2016, και «Φύλακας Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων».

Τέλος, αύξηση παρουσιάζουν (λόγω και της αύξησης των εγγραφών ανάμεσα στα δύο εξάμηνα), αλλά με μικρή σχετικά ζήτηση «τεχνικές» ειδικότητες όπως: «Τεχνικός Αυτοματισμών», «Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου».

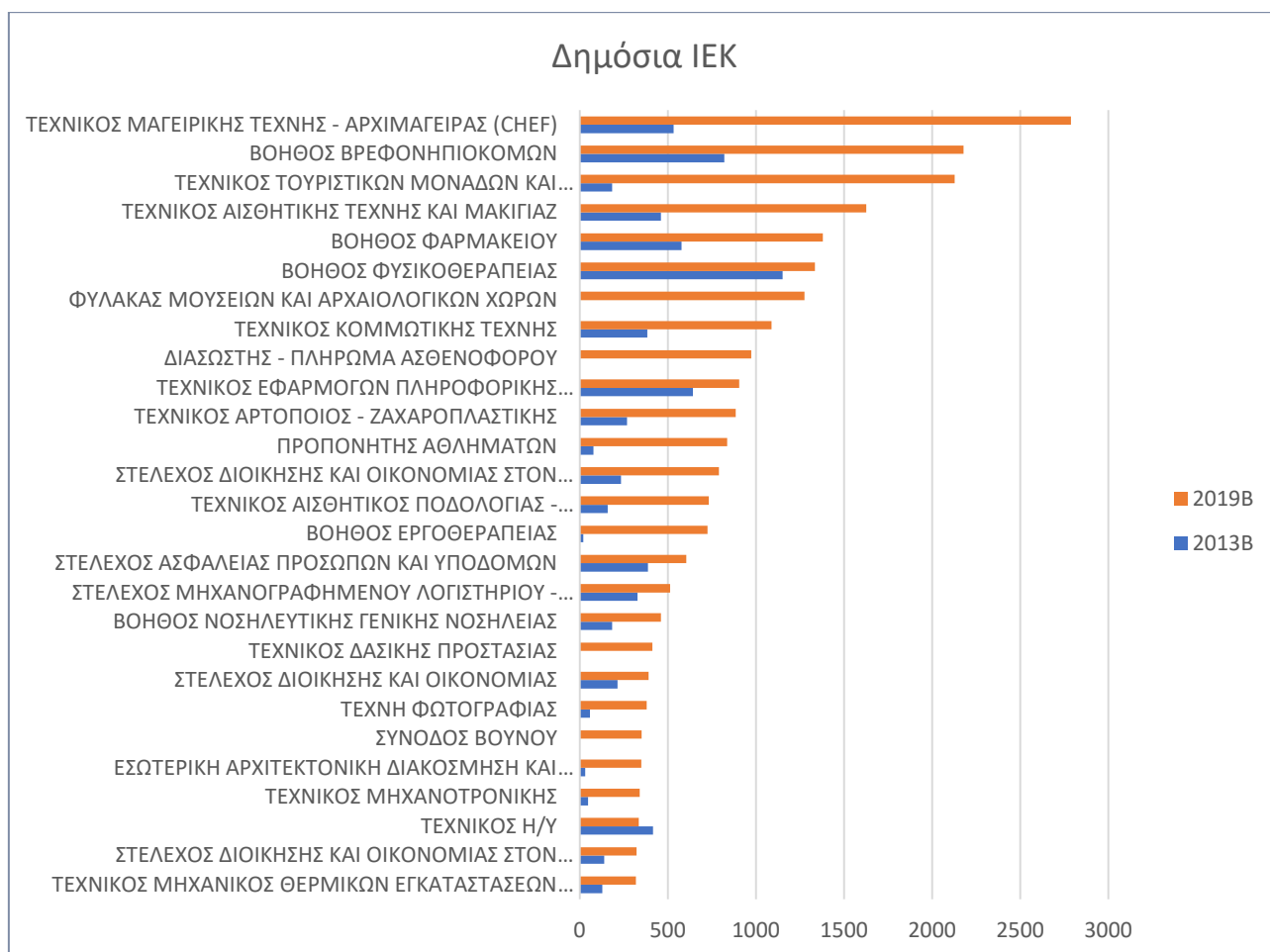
Γράφημα 9: Δημοφιλείς ειδικότητες στα Δημόσια ΙΕΚ, για τα εξάμηνα, 2014B' και 2019B, στις γυναίκες.

ΣΧΟΛΙΟ 4^ο: Παραμένουν «δημοφιλείς» με αυξημένη ζήτηση στις γυναίκες, οι ειδικότητες «Τεχνικός Αισθητικής Τέχνης & Μακιγιάζ» καθώς και των «Β. Βρεφονηπιοκομίας», «Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης-Αρχιμάγειρας», και «Τεχνικός Αρτοποιός-Ζαχαροπλαστικής» (με έντονη αύξηση).

Παραμένουν σε σταθερή ζήτηση, οι ειδικότητες: «Β. Φαρμακείου», «Β. Φυσικοθεραπείας» και «Κομμωτικής Τέχνης».

Με αυξημένη ζήτηση παρουσιάζονται οι ειδικότητες: «Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας» (3^η σε δημοφιλία), «Β. Εργοθεραπείας», «Τεχνικός Αισθητικός Ποδολογίας και Καλλωπισμού Νυχιών» και «Προπονητής Αθλημάτων».

με σημαντική υποχώρηση της ειδικότητας «Τεχνικός Κομμωτικής Τέχνης».

Γράφημα 10: Δημοφιλείς ειδικότητες στα Δημόσια ΙΕΚ, για τα εξάμηνα, 2016B' και 2019B, (άνδρες και γυναίκες, συνολικά).

ΣΧΟΛΙΟ 5^ο: Στο παραπάνω γράφημα παρουσιάζονται οι ειδικότητες του εξαμήνου 2019B', σε συσχέτιση με το **2013B'**, όπου οι εγγραφές έγιναν με τις ειδικότητες «παλαιού τύπου», δηλαδή των προγενέστερων του ν.4186/13. Θυμίζουμε ότι, ο νόμος αυτός, επανίδρυσε τα ΙΕΚ, αύξησε τα εξάμηνα σε 5, τροποποίηση ειδικότητες και κυρίως, εισήγαγε καινούριες. Σκοπός μας, να αναδείξουμε αν ο νόμος που στόχευε στην αλλαγή του τοπίου στην ΕΕΚ με την θεσμοθέτηση της Μαθητείας κ.λπ., μέσα στο «μνημονιακό τοίχο», έφερε αποτελέσματα και ποιά.

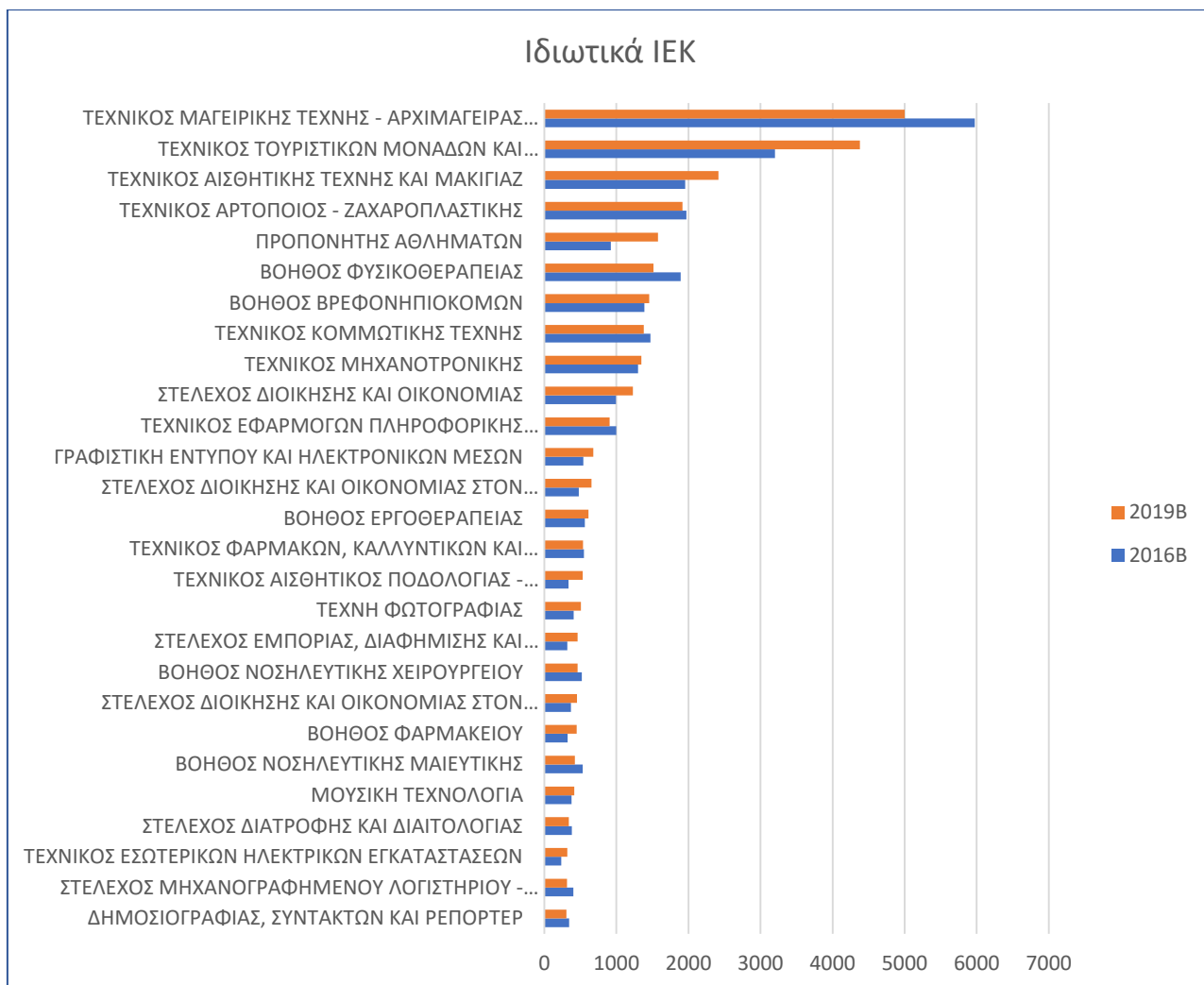
Όπως φαίνεται, ότι οι περισσότερες δημοφιλείς ειδικότητες διατηρούν τη θέση τους στην προτίμηση των υποψηφίων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το στοιχείο ότι το 2019, έγιναν δημοφιλέστερες, βοηθούσης και της αύξησης των εγγραφών.

Εντυπωσιακή αύξηση παρουσιάζει η ειδικότητα, «Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας», και μερική αύξηση οι ειδικότητες, «Προπονητής Αθλημάτων», «Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στο Τουρισμό» και «Βοηθός Εργοθεραπείας».

Επίσης, σημαντική είναι η ζήτηση στις πρωτοεμφανιζόμενες ειδικότητες: «Φύλακας Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων», «Διασώστης-Πλήρωμα Ασθενοφόρου», που εισήχθη το 2016.

Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η εμφάνιση των ειδικοτήτων «Τεχνικός δασικής Προστασίας» και «Συνοδός Βουνού», που ενδεχομένως σηματοδοτεί (;) το ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες στη φύση και τον εναλλακτικό τουρισμό.

Στο γράφημα, που ακολουθεί (Γράφ.11), **αποτυπώνεται η κατάσταση στα Ιδιωτικά ΙΕΚ,** (με τα στοιχεία που είχαμε στη διάθεσή μας, για τα εξάμηνα 2016B' και 2019B'), όπου σταθερή είναι η επιλογή των δημοφιλών ειδικοτήτων από τους σπουδαστές, με αισθητή μείωση της ειδικότητας «Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης-Αρχιμάγειρας» και αισθητή αύξηση των ειδικοτήτων «Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας» και «Προπονητής Αθλημάτων». Οι επιλογές αυτές, ταυτίζονται με τις προτιμήσεις των σπουδαστών των Δημοσίων ΙΕΚ.

Γράφημα 11: Δημοφιλείς ειδικότητες στα Ιδιωτικά ΙΕΚ, για τα εξάμηνα, 2016B' και 2019B, (άνδρες και γυναίκες, συνολικά).

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι με το ν.4186/13, επανιδρύθηκαν τα ΙΕΚ, άλλαξαν τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα σε ειδικότητες που παρέμειναν (ως τίτλοι) οι ίδιες. Επιπρόσθετα, εμφανίστηκαν πολλές νέες ειδικότητες, όπως οι σχετικές με τον τουρισμό, που όπως προκύπτει, απέκτησαν αμέσως μεγάλη ζήτηση.

Επίσης, άξιον σχολιασμού είναι το γεγονός ότι οι ειδικότητες «Διοίκησης και Οικονομίας» με την νέα διάρθρωση, αναπτύχθηκαν σε πολλές νέες (π.χ. Διοίκηση στον Αθλητισμό, στον Τουρισμό, στην Υγεία, στον Πολιτισμό, στις Μεταφορές, κ.λπ, βλέπε και Παράρτημα Α), με αποτέλεσμα να μην αποτυπώνονται όλες στον πίνακα ως πολύ δημοφιλείς, ενώ κρατούν το ενδιαφέρον των σπουδαστών. Το ίδιο ακριβώς συνέβη με την ανάπτυξη πολλών ειδικοτήτων-ειδικεύσεων στον Τομέα Υγείας, με παράδειγμα την

ειδικότητα «Β. Νοσηλευτικής» (π.χ. Νοσηλευτική Τραυματολογία, Νοσηλευτική Μονάδων Εντατικής Θεραπείας, Νοσηλευτική Ατόμων με Ειδικές παθήσεις, Διασώστης – Πλήρωμα ασθενοφόρου, Νοσηλευτική Ογκολογικών παθήσεων, κ.λπ.).

Από την παραπάνω καταγραφή, παρατηρούμε ότι **ειδικότητες με μέλλον ή σχετικές με την ανάπτυξη και τις νέες τεχνολογίες, δεν είναι δημοφιλείς.** Αναφερόμαστε στις ειδικότητες, «Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ψύξης και Αερισμού και Κλιματισμού», «Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου», «Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας», «Τεχνικός Αυτοματισμών», «Στέλεχος Υπηρεσιών Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Logistics)», «Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Αγροτικής Οικονομίας», «Τεχνικός Αγροτουρισμού», «Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής (Πολυμέσα/Web designer-Developer/ Videogames)», και «Τεχνικός Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών»¹³³.

Τέλος, η προτίμηση των γυναικών σε ειδικότητες επαγγελμάτων παροχής «Υπηρεσιών», θεωρείται -κατά την κρίση μας- λογική, σε αντίθεση με την παρόμοια κατάταξη των προτιμήσεων των ανδρών. Φαίνεται πως η οικονομική κρίση, δεν άλλαξε νοοτροπία όσον αφορά την επιλογή επαγγέλματος στους άνδρες.

Βέβαια, θα ήταν αρκετά ενδιαφέρον να ερευνηθούν οι προτιμήσεις των νέων, κατά Περιφέρεια σε σχέση με την τοπική οικονομία και σε σύγκριση με τις προσφερόμενες ειδικότητες από τα λειτουργούντα ΕΠΑΛ. Ωστόσο, αυτή η αναζητήση-καταγραφή, ξεφεύγει της παρούσης εργασίας και μάλλον αφορά ερευνητική προσέγγιση επιπέδου διδακτορικού.

8.2 Οι Ανάγκες της Αγοράς Εργασίας-Επαγγέλματα με Μέλλον

Σε έρευνα του ΣΕΒ, το 2018, με τίτλο «**Επιχειρήσεις και Ανθρώπινο Δυναμικό**» που πραγματοποιήθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 2018, με σκοπό τη διερεύνηση των θεμάτων ανθρώπινου δυναμικού, συμμετείχαν 831 επιχειρήσεις¹³⁴, που απασχολούσαν

---

¹³³ Είναι άκρως ενδιαφέρον, ότι οι παρατηρήσεις μας αυτές, συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τα αποτελέσματα έρευνας του ΣΕΒ (2018), για τις δεξιότητες αποφοίτων που αναζητά η «αγορά εργασίας».

¹³⁴ Η έρευνα έγινε στο πλαίσιο του Υποέργου 6 «Ποσοτικές Έρευνες σε Βιομηχανικές Επιχειρήσεις επί Θεμάτων Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού» της Πράξης «Θεσμική & επιχειρησιακή ενδυνάμωση του κοινωνικού εταίρου ΣΕΒ», που υλοποιείται μέσω του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση».

πάνω από 30 άτομα, με σύνολο, 150 χιλιάδες εργαζόμενους. Επιλέχθηκαν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε έξι κλαδικά συστήματα της ελληνικής οικονομίας:

- α) Αγροδιατροφή,
- β) Βιοοικονομία, Υγεία και Φάρμακο,
- γ) Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών,
- δ) Δομικά Υλικά και Μέταλλο,
- ε) Ενέργεια, και
- στ) Logistics και Μεταφορές.

Από την έρευνα προέκυψε ότι, το 36% των επιχειρήσεων, αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πλήρωση κενών θέσεων εργασίας. Το ποσοστό είναι 46% για τις περισσότερο εξωστρεφείς (δηλαδή αυτές που εξάγουν πάνω από 50% της παραγωγής τους) αλλά και για τις μεγαλύτερες, σε ποσοστό 45%.

Οι κλάδοι με το εντονότερο πρόβλημα είναι αυτοί της **ενέργειας (49%)** και των τεχνολογιών **πληροφορικής και επικοινωνιών (42%)**. Μικρότερη δυσκολία πλήρωσης κενών θέσεων έχουν οι επιχειρήσεις της αγροδιατροφής (37%) και των δομικών υλικών (35%) και ακόμα μικρότερη οι επιχειρήσεις logistics (30%) και υγείας-φαρμάκου (29%).

Ως ο σημαντικότερος λόγος **δυσκολίας** πλήρωσης των κενών θέσεων εργασίας (**27,7%**), καταγράφεται η **έλλειψη κατάλληλων δεξιοτήτων**. Ακολουθούν η έλλειψη της απαιτούμενης **εργασιακής εμπειρίας (21,3%)**, η απομακρυσμένη γεωγραφικά θέση της επιχείρησης (12,4%) και η έλλειψη των απαιτούμενων τυπικών προσόντων (11,5%).

Εικόνα 20^η: Δυσκολίες στην κάλυψη των θέσεων εργασίας

Πηγή: ΣΕΒ

Για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του δείγματος (≥ 150 εργαζόμενοι), σημαντικότερες δυσκολίες για την πλήρωση θέσεων εργασίας είναι η **έλλειψη κατάλληλων δεξιοτήτων** και ο ανταγωνισμός από άλλες επιχειρήσεις στην προσέλκυση ανθρώπινου δυναμικού με κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες από μια περιορισμένη «δεξαμενή» υποψηφίων.

Η έλλειψη δεξιοτήτων είναι μεγαλύτερο πρόβλημα από την έλλειψη τυπικών προσόντων. Πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις (27,7%) αξιολογεί την έλλειψη κατάλληλων δεξιοτήτων ως τη σημαντικότερη δυσκολία στην πλήρωσης κενών θέσεων εργασίας. Αντίθετα, η έλλειψη τυπικών προσόντων αξιολογήθηκε ως σημαντικός λόγος από το 11,5% των επιχειρήσεων. Είναι δε ακόμα μικρότερο πρόβλημα για τις εξωστρεφείς επιχειρήσεις (8,3%) και τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (7,2%).

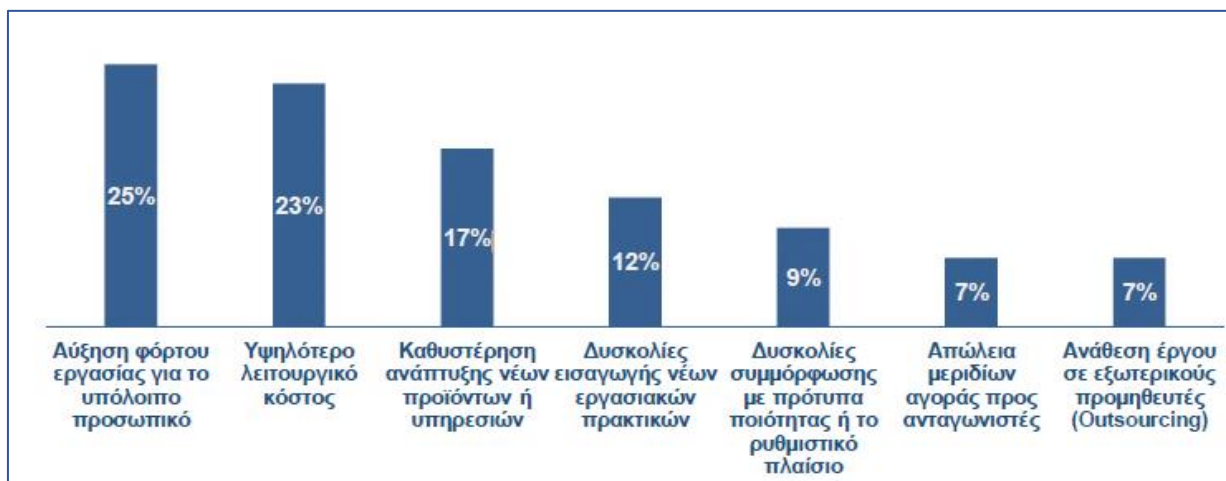
Εικόνα 21^η: Ελλείψεις Γνώσεων και Δεξιοτήτων κατά κλάδο απασχόλησης

Πηγή: ΣΕΒ

Καταγράφεται ως αξιοσημείωτο, ότι για τις εξαγωγικές επιχειρήσεις οι ελλείψεις σε τεχνικές/επαγγελματικές δεξιότητες εντοπίζονται σε σημαντικό μεγαλύτερο βαθμό από το μέσο όρο του συνόλου των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, εντοπίζονται ελλείψεις σε επαγγέλματα κρίσιμα για εξωστρεφείς δραστηριότητες και

συμμετοχή σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Τα επαγγέλματα αυτά, εκτός από εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, απαιτούν και πιο οριζόντιες δεξιότητες όπως η διαχείριση καινοτομίας εξωστρέφειας, ανάπτυξης στρατηγικών πωλήσεων, κ.λπ.

Οι νέες τεχνολογίες, όπως οι αυτοματισμοί και τα νέα λογισμικά, δημιουργούν νέες ανάγκες σε γνώσεις και δεξιότητες.

Εικόνα 22^η: Πως η έλλειψη Δεξιοτήτων επιβαρύνει τις Εταιρίες
Πηγή: ΣΕΒ

Η έλλειψη όμως των δεξιοτήτων προκαλεί και αύξηση του φόρτου εργασίας για το υφιστάμενο προσωπικό και παράλληλα, αυξάνει το λειτουργικό κόστος και καθυστερεί την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών (Εικ.23^η).

Με τα συμπεράσματα της έρευνας, ο ΣΕΒ, κατέθεσε τις εξής προτάσεις:

**1) Απαιτείται νέος προσανατολισμός για το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα-
Ανάγκη στροφής προς γνώσεις και δεξιότητες που αντιστοιχούν στη σύγχρονη οικονομική και τεχνολογική πραγματικότητα:**

- Ψηφιακές Δεξιότητες
- Οριζόντιες Δεξιότητες
- Γνώσεις STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics)
- Γνώσεις βασισμένες στην εμπειρία και τους χώρους παραγωγής και εργασίας.

2) Ενίσχυση των δεσμών της ανώτατης εκπαίδευσης με τις επιχειρήσεις και τον κόσμο της εργασίας-Εταιρική σχέση ΑΕΙ – επιχειρήσεων

- Ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών συνδεδεμένων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

- Θεσμική κατοχύρωση της δυνατότητας συνεργασίας ΑΕΙ και επιχειρήσεων, με:
  - Σχεδιασμό μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών
  - Λειτουργία επιχειρηματικών θερμοκοιτίδων
  - Εκπόνηση βιομηχανικών διδακτορικών διατριβών

3) Αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης- Επανασχεδιασμός και αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) με προσανατολισμό στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

- Σύγχρονο, ελκυστικό και αποτελεσματικό σύστημα ΕΕΚ με προγράμματα σπουδών που αναπτύσσονται με τη συμμετοχή των επιχειρήσεων και συνεχή αξιολόγηση.
- Έμφαση σε ειδικότητες που υπηρετούν δυναμικούς τομείς προτεραιότητας, και διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα.
- Ενεργός και ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα στάδια σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης στα σχετικά όργανα διακυβέρνησης.
- Σύγχρονα προγράμματα σπουδών που αξιοποιούν την τεχνολογία στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Έμφαση στην αξιοποίηση συστημάτων μάθησης με βάση την εργασία (ενίσχυση της μαθητείας, ενθάρρυνση ιδιωτικών πρωτοβουλιών πιλοτικού /καινοτόμου χαρακτήρα, κ.λπ.)

4) Αναβάθμιση της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης (ΣΕΚ)-Πλήρης αναδιοργάνωση του συστήματος Δια Βίου Μάθησης για ανταπόκριση στις πραγματικές ανάγκες.

- Προγράμματα επανεκπαίδευσης και νέων δεξιοτήτων στο ανθρώπινο δυναμικό που επηρεάζεται από την αυτοματοποίηση και την αναπόφευκτη αλλαγή θέσεων εργασίας.
- Σύνδεση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας & Αξιοποίηση των μηχανισμών διάγνωσης αναγκών.
- Ανάπτυξη νέου τύπου πιστοποιημένων επαγγελματικών περιγραμμάτων.
- Προγράμματα ΣΕΚ από πιστοποιημένους φορείς & Σύγχρονα συστήματα πιστοποίησης γνώσεων και δεξιοτήτων.
- Πιστοποίηση προσόντων της Μη Τυπικής και της Άτυπης Μάθησης.

- Αναβάθμιση της λειτουργίας του ΕΟΠΠΕΠ.

5) Ενδοεπιχειρησιακή Κατάρτιση-Έμφαση στις υποδομές ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης και στα συστήματα προνοητικής διαχείρισης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού τους για:

- Κάλυψη των πραγματικών αναγκών των επιχειρήσεων,
- Εξειδίκευση για κάθε εργαζόμενο (πλάνα καριέρας, διοίκηση ταλέντων κ.λπ.),
- Σύγχρονες μεθόδους εκπαίδευσης πέρα από τα παραδοσιακά σεμινάρια

6) Διάθεση ειδικού επιπλέον ποσοστού επί των πόρων που συγκεντρώνονται μέσω των ασφαλιστικών εισφορών, προερχόμενου από δημόσια χρηματοδότηση με πόρους του ΕΠΑΝΕΚ, με σκοπό την εκπαίδευση σε ψηφιακές δεξιότητες.

7) Επανεξέταση του θεσμικού πλαισίου χρηματοδότησης της ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης στο πλαίσιο του τριμερούς κοινωνικού διαλόγου μεταξύ Πολιτείας, εργαζομένων και εργοδοτών.

Κλείνουμε την αναφορά μας αυτή, με την παράθεση των ειδικοτήτων-επαγγελμαμάτων με μέλλον, όπως τα καταγράφει έρευνα του ΣΕΒ, αναρωτώμενοι για τους λόγους που, είτε δεν προσφέρονται από τα ΙΕΚ, είτε δεν προτιμούνται από τους έλληνες σπουδαστές.

- Μηχανικός Δικτύων και Βάσεων Δεδομένων
- Μηχανικός Ανάπτυξης Λογισμικού
- Τεχνικός Ηλεκτρονικών Υπολογιστικών Συστημάτων και Δικτύων
- Τεχνικός Βιομηχανικών Εγκαταστάσεων
- Τεχνικός Αυτοματισμών
- Στέλεχος Διαχείρισης Ασφάλειας & Ποιότητας Τροφίμων
- Εργοδηγός κλάδου εξόρυξης
- Στέλεχος προώθησης εξαγωγών
- Στέλεχος εφοδιαστικής αλυσίδας
- Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων
- Χειριστής μηχανημάτων έργου

Τέλος, αναφερόμαστε σε παρεμφερή συμπεράσματα που καταλήγει έρευνα του Cedefop (2018), για τα μερίδια των συνολικών θέσεων εργασίας και τις ανάγκες σε προσόντα, στην Ελλάδα, για την περίοδο μέχρι το 2030. Σύμφωνα με την έρευνα, προβλέπεται ότι οι περισσότερες θέσεις (44%), θα απαιτούν μεσαία προσόντα, ενώ περίπου το 39% θα απαιτεί υψηλό επίπεδο προσόντων, και το 17% θα απαιτεί χαμηλό επίπεδο προσόντων, 6 ποσοστιαίες μονάδες περισσότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-28 (Cedefop, 2018).

	EU-28	Greece	Greece	
		Total	General	VET
Answered 'yes'				
Ability to be creative	67%	62%	58%	76%
Ability to work with others	83%	56%	52%	75%
Communication skills	76%	74%	75%	72%
Ability to think critically	74%	74%	75%	68%
Mathematical skills	73%	78%	82%	63%
Science and technology skills	62%	48%	44%	63%
Ability to pursue and organise own learning	76%	50%	48%	60%
Sense of initiative and entrepreneurship	58%	42%	38%	56%
Social and civic competences to engage in active democratic participation	60%	62%	63%	56%
Digital and computer skills	43%	33%	31%	42%
Speaking a foreign language	58%	45%	47%	40%
Cultural awareness (appreciation of music, performing arts, literature and visual arts)	54%	44%	49%	28%

Εικόνα 23^η: Ανάπτυξη Δεξιοτήτων στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28
Πηγή: European Public: Opinion Survey on VET, Cedefop 2017.

Τα παραπάνω συμπεράσματα και οι παρατηρήσεις, τίθεται ως θέμα προβληματισμού των υπευθύνων, της πολιτικής ηγεσίας του Υπ. Παιδείας, των κοινωνικών φορέων, των δομών ΕΕΚ και ΔΒΜ, ώστε να διερευνηθούν οι λόγοι που οδηγούν σε αυτό το αποτέλεσμα και να χαραχθούν οι πολιτικές πρωτοβουλίες που θα οδηγήσουν στην υπέρβασή τους.

Κεφάλαιο 9. Διαπιστώσεις-Συζήτηση

Τα τελευταία χρόνια γίνεται εκτεταμένη συζήτηση στις Ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με το πώς οι κοινωνίες μπορούν να υποστηρίξουν καλύτερα τη σύνδεση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την αγορά εργασίας. Η σύνδεση αυτή θεωρείται ένας αποτελεσματικός τρόπος για μια πιο ομαλή μετάβαση στην αγορά εργασίας, αφού τα άτομα που έχουν μια τέτοια εκπαίδευση και κατάρτιση βρίσκονται πιο κοντά στις ανάγκες της αγοράς. Και ενώ οι προσεγγίσεις για το πως θα γίνει αυτό μπορεί να διαφέρουν, υπάρχει συναίνεση στο ότι η ΕΕΚ βελτιώνει τις εργασιακές ευκαιρίες των ατόμων, συμβάλλει στην κοινωνική ενσωμάτωσή τους και μειώνει φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό σε περιόδους οικονομικής κρίσης όπως η τωρινή, όπου τα συνεχή υψηλά ποσοστά ανεργίας νέων αλλά και μεγαλύτερης ηλικίας ατόμων, δημιουργούν πολλαπλούς αποκλεισμούς και ανισότητες.

Οι ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για την απασχόληση έθεσαν από το 2000 ήδη με τη «Στρατηγική της Λισσαβόνας» το ζήτημα της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης ως κρίσιμο παράγοντα για τη διαβίωση και την εργασία στην «κοινωνία της γνώσης». Για να επιτευχθεί αυτό, η στρατηγική πρόταξε ως προϋπόθεση την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης «στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης και στην ανάγκη για καλύτερο επίπεδο και ποιότητα απασχόλησης».

Στη συνέχεια η στρατηγική για την «Ευρώπη 2020» τοποθετεί την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση στο κέντρο των πολιτικών. Στόχος είναι να αντιμετωπισθούν, οι δομικές αδυναμίες της ευρωπαϊκής οικονομίας και να βελτιωθούν η ανταγωνιστικότητα και η παραγωγικότητά της για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Το 2015 η «Πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ένωσης, αναφέρει ότι για την επιτυχή «αντιστοίχιση των δεξιοτήτων με την αγορά εργασίας» θα πρέπει να επιτευχθεί ο στόχος, ώστε το 82% των πτυχιούχων (ηλικίας 20-34 ετών που διαθέτουν πτυχίο τουλάχιστον ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους πριν από 1-3 χρόνια), πρέπει να εργάζονται.

Για την ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης η σύνδεση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, καθώς και η κατανόηση σχετικά με τις μελλοντικές ελλείψεις σε δεξιότητες στην ΕΕ, αποτελούν βασικές προτεραιότητες. Η μάθηση στον χώρο εργασίας ως αποτελεσματική πρακτική για τη σύνδεση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας και η παροχή υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων, για παραγωγικότητα και καινοτομία διατρέχουν όλο το κείμενο «Ατζέντα για νέες δεξιότητες για την Ευρώπη» που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2016.

Σύμφωνα με το κείμενο αυτό η ΕΕΚ θα πρέπει να αναδειχθεί ως πρώτη εκπαιδευτική επιλογή για την παροχή εξειδικευμένων εργασιακών γνώσεων και εγκάρσιων δεξιοτήτων, διευκολύνοντας τη μετάβαση στην εργασία, διατηρώντας ή και αναβαθμίζοντας τις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού.

Στην Ελλάδα, οι προσπάθειες που αναλήφθηκαν για τη σύνδεση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας ακολουθούν από κοντά, τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο τις ευρωπαϊκές πολιτικές. Ένα σημαντικό μέρος των θεσμικών αλλαγών που εισάγονται τα τελευταία χρόνια σχετίζεται με το πώς θα εμπλακούν περισσότερο οι επιχειρήσεις στα προγράμματα αλλά και στην χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και μαθητείας. Η μάθηση στον χώρο εργασίας θεωρείται όπως και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες το καλύτερο μέσο για τη σύνδεση κατάρτισης-εργασίας-απασχόλησης και για την ανταπόκριση της ΕΕΚ με την αγορά εργασίας.

Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι όλες αυτές οι ρυθμίσεις και πρωτοβουλίες σχετικά με την ΕΕΚ ελήφθησαν σε μια περίοδο όπου η αγορά εργασίας στην Ελλάδα καταγράφει τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των τελευταίων δεκαετιών και βιώνει τη βαθύτερη οικονομική ύφεση στα τελευταία 50 χρόνια. Ως εκ τούτου πολλές από τις πολιτικές και πρακτικές που έχουν ως βασικό παράγοντα για την επιτυχία τους την «αγορά», οδηγήθηκαν σε αποτυχία ή έχουν πολύ περιορισμένες θετικές επιπτώσεις (Παϊδούση, Χρ., 2017, σσ. 64-66).

Η ΕΕ προσπαθεί μέσω των κατευθυντήριων γραμμών της να ενθαρρύνει τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης να αναλάβουν μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες την ενίσχυση των διαδικασιών μετάβασης και τη σύζευξη των εκπαιδευτικών επιδιώξεων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Στο επίκεντρο των πολιτικών μετάβασης βρίσκεται η ΕΕΚ και η εφαρμογή δράσεων για τον

εκσυγχρονισμό και την αναβάθιση των δομών στις χώρες της ΕΕ. Στις προτεραιότητες της Ένωσης είναι η σύνδεση της ΕΕΚ με τις επιχειρήσεις, η ανάπτυξη χρηματοδοτικών εργαλείων για την προώθηση της εργασίας και της κατάρτισης και την αποφυγή της μακροχρόνιας ανεργίας, η βελτίωση του εύρους και της ποιότητας των προγραμμάτων μαθητείας και πρακτικής άσκησης και η δημιουργία εθνικών πλαισίων προσόντων για την καλύτερη αντιστοίχιση δεξιοτήτων και προσφερόμενων θέσεων απασχόλησης. Η πολιτική της ΕΕ στα πεδία της εκπαίδευσης και της απασχόλησης, ενθαρρύνει την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών μεταξύ των κρατών-μελών, οι οποίες όμως πρέπει να προσαρμόζονται στις εθνικές ιδιαιτερότητες και να μην εφαρμόζονται αποσπασματικά (Παπαδόπουλος, Λ., 2016, σ. 102).

Εν τω μεταξύ, η σύγκριση μεταξύ των ποσοστών απασχόλησης αποφοίτων ΕΕΚ και γενικής εκπαίδευσης δείχνει ότι αυτοί/ες που προέρχονται από την επαγγελματική εκπαίδευση έχουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης από αυτούς/ες της γενικής εκπαίδευσης στις περισσότερες χώρες της ΕΕ28. Αυτό το στοιχείο αποτελεί και ένα από τα βασικά επιχειρήματα για την υποστήριξη της ΕΕΚ ως αποτελεσματικό εργαλείο για τη μετάβαση στην εργασία και την μείωση της ανεργίας των νέων, κυρίως για χώρες όπως η Ελλάδα όπου τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στην ΕΕΚ συνυπάρχουν με υψηλά ποσοστά νεανικής ανεργίας.

Η καλύτερη σύνδεση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας αποτελεί εθνικό και ευρωπαϊκό στρατηγικό στόχο. Στη διάρκεια της κρίσης, έχουν θεσπιστεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις αλλά η ελκυστικότητα της ΕΕΚ παραμένει περιορισμένη. Το ποσοστό των μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εγγράφονται στην ΕΕΚ ήταν 28,8 % το 2017 (μέσος όρος της ΕΕ: 47,8 %) και μειώνεται αργά αλλά σταθερά από το 2013, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ είναι γενικά σταθερός σε ποσοστό περίπου 48%. Το ποσοστό απασχόλησης για τους αποφοίτους ΕΕΚ, παρότι παραμένει χαμηλό, αυξήθηκε από το χαμηλότερο ποσοστό όλων των εποχών του 37,5 % το 2015 σε 50,5 % το 2018 (μέσος όρος της ΕΕ: 79,5 %).

Το πρόγραμμα «Μια νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ» επεκτάθηκε και στα 401 επαγγελματικά λύκεια. Το προαιρετικό τέταρτο έτος μαθητείας το οποίο περιλαμβάνει μια ισχυρή συνιστώσα εργασιακής μαθητείας για τους αποφοίτους ΕΕΚ ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επεκτάθηκε. Η ζήτηση για μαθητευόμενους αυξάνεται

αλλά, συνολικά, οι προσφορές θέσεων μαθητείας από τις επιχειρήσεις παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο, στο 48 % του συνόλου των προσφορών. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών της ΕΕΚ και των εκπαιδευτών συνιστά καίρια πρόκληση. Στο «πλαίσιο ποιότητας μαθητείας» του 2017 προβλέπεται η δημιουργία μητρώου πιστοποιημένων εκπαιδευτών εντός της επιχείρησης και απαιτείται από αυτούς η παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης.

Στην Ελλάδα, οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση συγκαταλέγονται μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ και αφορούν σε μεγάλο βαθμό τη μισθοδοσία. Σε πραγματικούς (προσαρμοσμένους με βάση τον πληθωρισμό) όρους, οι δαπάνες για την εκπαίδευση έχουν μειωθεί κατά 2,1 % από το 2016 και σωρευτικά κατά 14,3 % από το 2010. Το 2019 το Συμβούλιο της ΕΕ απηύθυνε ειδική σύσταση στην Ελλάδα στην οποία την καλούσε να προβεί σε επενδύσεις στην εκπαίδευση και στις δεξιότητες (Συμβούλιο της ΕΕ, 2019). Επιπλέον, η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει στην παροχή ευκαιριών διά βίου μάθησης ώστε να αντιμετωπιστούν τα χαμηλά επίπεδα δεξιοτήτων σε ολόκληρο τον πληθυσμό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019, σσ. 7-11).

Η χώρα μας καλείται να συμπορευτεί με τις ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ, ωστόσο συχνά οι δράσεις της είναι αποσπασματικές, χωρίς μεταρρυθμιστική διάθεση και χωρίς την ύπαρξη μιας συντονισμένης εθνικής στρατηγικής. Οι πρωτοβουλίες για τη διευκόλυνση της μετάβασης των νέων στην αγορά εργασίας, περιορίζονταν στο παρελθόν στο τυπικό σκέλος της απορρόφησης ευρωπαϊκών πόρων, αδυνατώντας να επιτύχουν ουσιαστικά αποτελέσματα στον κρίσιμο τομέα της απασχόλησης των νέων (Φωτόπουλος, Ν. (επιμ.), 2013, σ. 19).

Είναι κοινός τόπος ότι η ελληνική κοινωνία έλκεται από εντονότατη ζήτηση για γενική εκπαίδευση και κατ' επέκταση για πανεπιστημιακές σπουδές. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση έχει μικρή ζήτηση και απήχηση στους γονείς και στους νέους (Cedefop, 2014). Εξακολουθεί να θεωρείται από την ελληνική κοινωνία διέξοδος ανάγκης, παρά τις συνεχείς προσπάθειες της πολιτείας να την αναδείξει σε εναλλακτική λύση ισότιμη προς τη γενική εκπαίδευση και παρά τα δεδομένα μελετών που εμφανίζουν τους αποφοίτους της να βρίσκουν ευκολότερα εργασία, από ό,τι οι απόφοιτοι της γενικής εκπαίδευσης.

Το ζήτημα της προσέλκυσης των νέων στην επαγγελματική εκπαίδευση απαιτεί, πέρα από την ποιοτική της αναβάθμιση, σοβαρά κίνητρα και γενικότερο

στρατηγικό σχεδιασμό, προκειμένου να αποτελέσει επιλογή πρώτης γραμμής για τους νέους. Η σημερινή υποβαθμισμένη εικόνα της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το χαμηλό κύρος, και οι μαθητές χαμηλών επιδόσεων που αποτελούν την πλειοψηφία στα επαγγελματικά λύκεια, συνθέτουν έναν πρώτο βασικό παράγοντα «αποστροφής» του μαθητικού πληθυσμού που έχει όραμα και ρεαλιστικές φιλοδοξίες για μια θέση στην αγορά εργασίας.

Σε μια κοινωνία όπως η ελληνική, που τις τελευταίες δεκαετίες γνώρισε έντονη εκπαιδευτική και κοινωνική κινητικότητα, με υψηλά ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, το «φάντασμα» της καθήλωσης σε τεχνικές-χειρωνακτικές εργασίες, παράλληλα με την οικονομική κρίση που φτωχοποίησε μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού της, είναι περισσότερο από ποτέ απειλητικό. Με βάση τα παραπάνω θεωρούμε ότι, βασικό μέλημα των πολιτικών για την αύξηση της «ελκυστικότητας» της ΕΕΚ στη χώρα μας, θα πρέπει να είναι η σταδιακή αντιστροφή των χαρακτηριστικών της που αναπαράγουν εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες και που στη συνέχεια γίνονται ανισότητες και έλλειψη ευκαιριών στο χώρο εργασίας. Πιστεύουμε ότι ένας στόχος σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να είναι η ολοκληρωτική αλλαγή της αντίληψης που διατρέχει την ΕΕΚ, με μετατόπιση του κέντρου βάρους, από τα ζητήματα της «μαθητείας» και της πρακτικής άσκησης στην αγορά εργασίας, στο ζήτημα ενός εκπαιδευτικού σχεδιασμού για την ΕΕΚ, που προωθεί την παροχή των «βασικών και εγκάρσιων δεξιοτήτων»¹³⁵. Η απόκτηση τέτοιων δεξιοτήτων συμβάλλει πολύ περισσότερο, από μια καλή τεχνική γνώση, στην ικανότητα του ατόμου να προσαρμόζεται, να κινείται, να μαθαίνει, να εξελίσσεται, με λίγα λόγια να συμμετέχει ισότιμα σε μια κοινωνία σε αλλαγή. Ταυτόχρονα δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την προαγωγή της κοινωνικής συνοχής, τη μείωση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων (Παϊδούση, Χρ., 2016, σ.30).

Η ελληνική πολιτεία στην προσπάθειά της να στηρίξει τους νέους, να ανακόψει την τάση φυγής τους στο εξωτερικό για ανεύρεση εργασίας και να ενισχύσει την απασχολησιμότητά τους, προβαίνει σε μια σειρά από μεταρρυθμίσεις, στο πλαίσιο των

---

¹³⁵ Βασικές δεξιότητες: γνώσεις γραφής και ανάγνωσης, αριθμητικής, θετικών επιστημών και τεχνολογίας, εγκάρσιες δεξιότητες, κριτική σκέψη, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων, δυνατότητα προσαρμογής σε αλλαγές, κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες.

ευρωπαϊκών κατευθύνσεων, αξιοποιώντας τα διαθέσιμα ευρωπαϊκά εργαλεία, κυρίως στο στάδιο της μετάβασης των νέων από τις δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης στην αγορά εργασίας. Διαρκής στόχος είναι σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις επιχειρήσεις, η διεύρυνση της πρόσβασης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και η αποτελεσματική εφαρμογή των εργαλείων διαφάνειας, αναγνώρισης και πιστοποίησης προσόντων και δεξιοτήτων στο πεδίο της ΕΕΚ, με αναφορά στην ενσχυση της συνάφειας της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας (Υπουργείο Οικονομικών, 2016).

Αναμφίβολα, οι οποιοσδήποτε αλλαγές και αναμορφώσεις του σημερινού πλαισίου απαιτούν ενδελεχή μελέτη και ίσως περισσότερη τόλμη. Τα παραδείγματα των επιτυχημένων ευρωπαϊκών πρακτικών που μέχρι σήμερα υιοθετήθηκαν αποσπασματικά δεν είχαν την αναμενόμενη επιτυχία. Η πολιτική δανεισμού εκπαιδευτικών μοντέλων (borrowing policy) υπήρξε μάλλον εξ αρχής καταδικασμένη, εφόσον οι επιμέρους μεταβλητές και οι παράμετροι έχουν πάντα σοβαρές αποκλίσεις (Καρατζόγιαννης, Σ. & Πανταζή Στ., 2014).

Κανείς δεν μπορεί, να αμφισβητήσει διαχρονικά, την πρόθεση των υπεύθυνων χάραξης της εκπαιδευτικής πολιτικής για αλλαγή στην επαγγελματική εκπαίδευση, έτσι ώστε αυτή να συνδεθεί περισσότερο με την πράξη και να ανταποκριθεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Όμως, η προσπάθειά τους αποβαίνει ατελέσφορη. Οι μεταρρυθμίσεις παραμένουν μάλλον διακοσμητικού χαρακτήρα, υπό το πρίσμα των κοινωνικών διεργασιών, απ' όπου προήλθαν, χωρίς τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και την επιστημονική υποστήριξη, αλλά και της δυνατότητας προώθησης πραγματικών αλλαγών (Ιωαννίδου, Α., & Σταύρου, Σ., 2013).

Η βελτίωση της ελκυστικότητας και της αποτελεσματικότητας της ΕΕΚ παραμένει σημαντική πρόκληση, πολλώ μάλλον που οι προηγούμενες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, εκ του αποτελέσματος, διαπιστώνεται ότι δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα. Η επιτυχία του εγχειρήματος θα επιβεβαιωθεί όταν η ΕΕΚ θα αποτελέσει συνειδητή εκπαιδευτική επιλογή για τους νέους και όχι διέξοδο για τους πιο αδύναμους, και θα αντιμετωπίζεται από τις επιχειρήσεις ως επένδυση και όχι ως ευκαιρία πρόσβασης σε φτηνό/ υποστηρικτικό εργατικό δυναμικό.

Γι' αυτό, η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση θα πρέπει να δίνει έμφαση σε ειδικότητες που θα υπηρετούν δυναμικούς τομείς προτεραιότητας, που

παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα, με σύγχρονα προγράμματα σπουδών, που θα αναπτυχθούν με τη συμμετοχή των φορέων της αγοράς εργασίας, και θα αξιολογούνται διαρκώς ως προς την αποτελεσματικότητά τους, κυρίως σε όρους επίτευξης της σύζευξης με την αγορά εργασίας (Μασουράκης, Μ., Μητσόπουλος, Μ. & Πρίντσιπας Αθ., 2018, σ. 17).

Η συζήτηση¹³⁶ για τη σχέση εκπαίδευσης και οικονομίας, συνεχίζεται με μεγαλύτερη ένταση, στις μέρες μας, λόγω της οικονομικής κρίσης. Στις προηγμένες κοινωνίες έχει ενισχυθεί η άποψη ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν σημαντικές συνιστώσες μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για οικονομική ευρωστία και πολιτική ανάπτυξη. Οι τακτικές που ακολουθούνται στην επαγγελματική εκπαίδευση διεθνώς συνδέονται με τις εθνικές φιλοδοξίες και τα επιτεύγματα της οικονομικής ανάπτυξης.

Γίνεται ολοένα και πιο εμφανές ότι οι στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων, κυρίως της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, επικεντρώνονται στην αποδοτικότητα των οικονομικών συστημάτων και οι σκοποί τους καθορίζονται περισσότερο σε σχέση με την «ζήτηση της αγοράς» και λιγότερο σε σχέση με τις «κοινωνικές ανάγκες».

Όμως, η επαγγελματική εκπαίδευση ως μέρος της όλης εκπαίδευσης, ακολουθεί όλες τις σύγχρονες τάσεις καθώς και τις σύγχρονες αντιλήψεις και μεθόδους της Παιδαγωγικής και διδακτικής. Έχει όμως, αναπτύξει την δική της δυναμική και δομή, αφού συνδέεται άμεσα με χώρους εκτός της αμιγώς εκπαιδευτικής κοινότητας, όπως ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, ο βιοτεχνικός και βιομηχανικός τομέας, η αγορά εργασίας, η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων, κ.ά.

Η χώρα μας σήμερα βγαίνει από μια πρωτοφανή κρίση αλλά η ανεργία και η ύφεση παραμένουν υψηλές. Ένα από τα αποτελέσματα της βαθιάς αυτής ύφεσης είναι και η περικοπή των επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό. Είναι γεγονός ότι η οικονομία που αναδύεται από μια ύφεση δεν είναι ποτέ όμοια με αυτή που είχε περιπέσει σε κρίση. Επομένως, οι αναμενόμενες στην οικονομία αλλαγές δημιουργούν

---

¹³⁶Γενικός Γραμματέας «Γραμματείας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης», π. Πρόεδρος του ΟΕΕΚ, π. Ειδικός Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας.

υποχρεωτικά την ανάγκη για νέες δεξιότητες, με τη σημασία της ΕΕΚ ενισχύεται.

Η σωστή, επομένως, εκπαίδευση των νεοεισερχόμενων στελεχών στην αγορά εργασίας και η επανεκπαίδευση του υφιστάμενου προσωπικού, αποκτά σήμερα μεγαλύτερη απ' ό,τι συνήθως σημασία. Συνιστά έναν πολύ σημαντικό παράγοντα τόσο για τη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης όσο και για την άμβλυση, κατά το δυνατόν, σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων, όπως η ανεργία και το ασφαλιστικό.

Ειδικότερα, στην Επαγγελματική Εκπαίδευση, η αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας μπορεί να επιβάλλει τροποποιήσεις. Η εκπαιδευτική πολιτική οφείλει να προσανατολίζει κατάλληλα το Εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε το σχολείο να ανταποκρίνεται στον πραγματικό του ρόλο, που είναι κατ' εξοχήν επενδυτικός για τα άτομα που προορίζονται να στελεχώσουν την οικονομία του τόπου. Είναι βέβαιο ότι το κύριο βάρος εδώ πέφτει στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

Η πλειονότητα των αναλυτών διεθνώς, υποστηρίζει ότι είναι λάθος η αυστηρή σχεδίαση και η εφαρμογή προγραμμάτων εξειδικευμένων τεχνικών γνώσεων και ικανοτήτων στις μικρές ηλικίες των μαθητών. Εξάλλου, η ένταξη στην αγορά εργασίας διευκολύνεται όταν ο νέος σε ηλικία εκπαιδευόμενος παρακολουθεί προγράμματα τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που προσφέρουν μια ευρύτητα τεχνολογικής και γενικής εκπαίδευσης και όχι εξειδίκευση με τη στενή επαγγελματική έννοια. Η ευρύτητα των σπουδών, του δίνει τη δυνατότητα να είναι υποψήφιος σε ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων κατάρτισης και επομένως απασχόλησης. Η στενή εξειδίκευση νωρίς έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται ο κίνδυνος παγίδευσης των εκπαιδευόμενων σε τομείς και γνώσεις που γρήγορα θα γίνουν ξεπερασμένες, ως αποτέλεσμα του ρευστού και αβέβαιου μελλοντικού εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος, με την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Χρειαζόμαστε μια στερεή τυπική επαγγελματική εκπαίδευση με εύρος, που θα δίνει βασικές επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες σ' έναν ευρύτερο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ή επαγγελμάτων. Θα τη χαρακτηρίζαμε Γενική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Το ζητούμενο από αυτήν είναι ευρείες επαγγελματικές γνώσεις, ώστε να είναι σε θέση ο απόφοιτος, όταν παρουσιάζονται οι ευκαιρίες για συγκεκριμένη θέση εργασίας, με την εξειδικευμένη κατάρτιση να μπορεί να ανταπεξέλθει.

Αφ' ετέρου, χρειαζόμαστε μια ευέλικτη και αποτελεσματική επαγγελματική

κατάρτιση, με την προώθηση της φυσιογνωμίας των ΙΕΚ ως ιδρυμάτων κατάρτισης. Προς τούτο είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτές να προέρχονται κυρίως από την αγορά εργασίας και να είναι καταξιωμένα επαγγελματικά στελέχη σ' αυτήν. Ακολούθως, τα προγράμματα κατάρτισης να συντάσσονται με βάση τις εκάστοτε ανάγκες αγοράς εργασίας και να μην παγιώνονται οι ειδικότητες. Τέλος, απαιτείται η αξιολόγηση των υφιστάμενων ΙΕΚ, σε ό,τι αφορά τη λειτουργικότητά τους και την ανταπόκρισή τους στις τοπικές ανάγκες της περιοχής τους και τη ορθολογική χωροταξική κατανομή τους.

Χωρίς ένα κεντρικό κοινό επανασχεδιασμό όλων των μορφών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και την προσαρμογή τους στο διεθνοποιημένο περιβάλλον εργασίας και στην Ελληνική πραγματικότητα, δεν μπορεί να περιμένουμε αξιόλογα αποτελέσματα. Ο κοινός αυτός σχεδιασμός οφείλει να προσαρμοσθεί στο ζητούμενο αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας. Τέλος, όσον αφορά τη ΔΒΜ, δεν θα πρέπει να παραγνωρίσουμε τη σημασία της στις σημερινές συνθήκες, που είναι ίσως ο καλύτερος τρόπος, το τελευταίο μαξιλάρι για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η αυξανόμενη σπουδαιότητά της οδηγεί στην ανάπτυξη ρυθμίσεων που υποστηρίζουν την αποτίμηση και αξιοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων-κυρίως δε την επικύρωση της άτυπης και ανεπίσημης μάθησης και τη μεταφορά διδακτικών μονάδων.

Για το σκοπό αυτό, είναι σημαντικό, να υπάρξει συντονισμός και κοινός σχεδιασμός, τόσο μεταξύ επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, όσο και μεταξύ των διαφόρων τύπων κατάρτισης. Χρειαζόμαστε την επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και δια βίου μάθηση, συμπλεκόμενες, αλληλοσυμπληρούμενες και ταυτόχρονα διακριτές ως προς την εξειδικευμένη αποστολή τους, αλλά και κοινά σχεδιαζόμενες.

Εν κατακλείδι, είναι απαραίτητη μια πολιτική εκπαίδευσης και κατάρτισης που να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της χώρας και κατ' ακολουθίαν στην υποστήριξη της ατομικής και εθνικής οικονομικής επιτυχίας, στον εφοδιασμό των ανθρώπων με δεξιότητες έτσι ώστε, να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις των νέων τεχνολογιών και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (Βούτσινος, Γ., 2016).

Παράλληλα, σε μια αναφορά το (Cedefop, 2020) αναφέρει ότι μια από τις στρατηγικές επιλογές της κυβέρνησης είναι η αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) σε μια συνειδητή επιλογή και εργαλείο απασχόλησης για πολλούς. Οι δομές ΕΕΚ πρέπει να αναδιοργανωθούν και να

εξουσιοδοτηθούν ώστε να ανταποκριθούν στον κρίσιμο ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν για την επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης και την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων.

Οι κυριότεροι τομείς πολιτικής της ΕΕΚ στην κυβέρνηση πρέπει να είναι:

- ο κοινός στρατηγικός σχεδιασμός της ΕΕΚ για την αποφυγή επικαλύψεων και την αντιμετώπιση των αναγκών της ελληνικής οικονομίας και της αγοράς εργασίας,
- την αυτονομία των σχολών επαγγελματικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ) και των ιδρυμάτων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ), λαμβάνοντας υπόψη τον ενεργό ρόλο των εκπροσώπων της τοπικής κοινότητας,
- την άμεση σύνδεση μεταξύ της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της δια βίου μάθησης και της αγοράς εργασίας, η οποία επιτρέπει στους κοινωνικούς εταίρους να συμμετέχουν στον σχεδιασμό,
- πιστοποίηση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης,
- αξιόπιστη συμβουλευτική σταδιοδρομίας στους μαθητές μέσω του προσανατολισμού της σταδιοδρομίας στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο), καθώς και προγράμματα επιχειρηματικότητας σε συνεργασία με τις τοπικές επιχειρήσεις.

Επισημαίνει δε, ότι: όπως δείχνει η ευρωπαϊκή εμπειρία, οι συντονισμένες παρεμβάσεις στην ΕΕΚ και τη ΔΒΜ μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση της παραγωγικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης και ταυτόχρονα, στη μείωση του ποσοστού ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί η πρόβλεψη του Cedefop για τις δεξιότητες το 2030, όπου τάσεις και προκλήσεις για τις ανάγκες της απασχόλησης στην Ευρώπη, αναμένεται να απαιτήσουν αναμόρφωση, ως εξής:

- τα χαμηλά προσόντα θα μειωθούν από 34% το 2011 σε 21% το 2030,
- τα μεσαία προσόντα θα αυξηθούν ελαφρά από 44,3 το 2011 σε 46% το 2030,
- τα υψηλά προσόντα θα αυξηθούν από 21% το 2011 σε 32,9% το 2030.

Οι τάσεις που παρατηρούνται στην Ελλάδα ακολουθούν τις γενικές ευρωπαϊκές τάσεις και εντοπίζουν ισχυρότερη ζήτηση για θέσεις εργασίας μεσαίου

επιπέδου. Αυτός είναι άλλος ένας λόγος για την εστίαση της κυβέρνησης στην ΕΕΚ.

Καταγράφοντας, τις απόψεις του Cedefop, αλλά και του Γενικού Γραμματέα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, που τις είχε εκφράσει σε προγενέστερο, ανύποπτο χρόνο, μεσούσης της οικονομικής κρίσης, προϊδεάζουμε για μια νέα μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο χώρο της ΕΕΚ και της ΔΒΜ, που είναι αναμενόμενη.

Κλείνοντας, ευχόμαστε η νέα προσπάθεια να μην προβάλλει το χαρακτήρα μιας κατ' επίφασην αλλαγής πορείας, αλλά να είναι αποτελεσματική ώστε να επηρεάσει ουσιαστικά προς το καλύτερο την τύχη των νέων, που εξακολουθούν να αναζητούν προοπτική.

Επίλογος

Σε γνωμοδότησή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με θέμα «το μέλλον της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης μετά το 2020», αναφέρει σχετικά:

Ο στόχος να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση ανταγωνιστική, συνεκτική και ανθεκτική στο μέλλον πρέπει να επενδύσει σε ανθρώπους, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, στη δημιουργικότητά τους και στην ικανότητά τους να καινοτομούν.

Ο κόσμος της εργασίας εξελίσσεται με γρήγορο ρυθμό. Η αλλαγή και η αύξηση των απαιτήσεων για δεξιότητες, σε συνδυασμό με τις οικονομικές, δημογραφικές και τεχνολογικές εξελίξεις, δημιουργούν σημαντικές προκλήσεις, καθώς και προσφέρουν ευκαιρίες για καινοτόμες απαντήσεις από τα συστήματα ΕΕΚ. Η ΕΕΚ διαδραματίζει βασικό ρόλο στην παροχή των αρχικών δεξιοτήτων και προσόντων στους ανθρώπους για να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, καθώς και στήριξη της αναβάθμισης και της επανακατάρτισής τους σε μια δια βίου προοπτική, που θα τους επιτρέπει να διαχειριστούν επιτυχώς τις μεταβάσεις στη σταδιοδρομία τους. Επιπλέον, η ΕΕΚ συμβάλλει σημαντικά στην προσωπική ανάπτυξη της εργασίας και της ζωής και προάγει τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τις ευρωπαϊκές αξίες.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές που προκαλούνται από τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η ψηφιοποίηση, ο αυτοματισμός, η ρομποτική ή η τεχνητή νοημοσύνη και οι εξελισσόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών, θα συνεχίσουν να επιταχύνουν τη διαδικασία δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και αλλά και εξαφάνισης επαγγελμάτων. Επιπλέον, ο μετριασμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής απαιτεί κατάλληλες τεχνολογικές εξελίξεις (όπως νέες φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες, βιώσιμη κατανάλωση ενέργειας και παραγωγή) και πολιτικές αντιδράσεις-συμπεριλαμβανομένων σχετικών επαγγελματικών δεξιοτήτων.

Οι δημογραφικές αλλαγές και η μετανάστευση συγκαταλέγονται στις μεγαλύτερες προκλήσεις στην Ευρώπη, με αντίκτυπο στην προσφορά ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, στην ποικιλομορφία τους, στη δομή των θέσεων εργασίας, στην ένταση των ελλείψεων δεξιοτήτων και στην παροχή της ΕΕΚ.

Οι στρατηγικές ανάπτυξης δεξιοτήτων σε κάθε χώρα θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις πολιτικές μετανάστευσης και ενσωμάτωσης και τον ανθρώπινο δυναμικό και τις πρακτικές κατάρτισης των εργοδοτών έναντι των νέων και των ενηλίκων,

συμπεριλαμβανομένων των ξένων εργαζομένων ή των υπηκόων τρίτων χωρών. Η ενσωμάτωση των προσφύγων και των οικονομικών μεταναστών στην αγορά εργασίας θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος της προσέγγισης της ΕΕ για την αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων. Πρέπει να ενισχυθούν οι προσπάθειες για τον προσδιορισμό, την αξιολόγηση και την επικύρωση των δεξιοτήτων και την αναγνώριση των ξένων προσόντων.

Η παγκόσμια ατζέντα μεταρρυθμίσεων που καθορίζεται στους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων των δεοντολογικών της αρχών, έχει αντίκτυπο στα συστήματα, την παροχή και το περιεχόμενο της ΕΕΚ.

Οι αναδυόμενες νέες τεχνολογίες και μορφές οργάνωσης της εργασίας αναμένεται να καταγραφούν ταχύτερα μέσω συστημάτων πρόβλεψης δεξιοτήτων και να μεταφραστούν στην παροχή της ΕΕΚ όσον αφορά τις απαιτούμενες δεξιότητες, τα προγράμματα σπουδών και τα προσόντα. Τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αναμένεται να αναπτύξουν μηχανισμούς ταχείας αντίδρασης τόσο σε σταθερές ποιοτικές προδιαγραφές όσο και σε ευέλικτες μορφές προσθήκης νέων ή υψηλότερων δεξιοτήτων, απαιτώντας ισχυρή διακυβέρνηση με κοινωνικούς εταίρους, εργοδότες και συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Με γνώμονα τις προαναφερθείσες προκλήσεις, αναμένεται ότι στο μέλλον η ΕΕΚ θα συνεχίσει να εξισορροπεί ανάμεσα στη σταθερότητα και σε ένα ορισμένο βαθμό ευελιξίας που θα επιτρέπει την ανταπόκριση στις εξελίξεις της αγοράς εργασίας. Η πρόκληση της έλλειψης βασικών δεξιοτήτων αντιπαραβάλλεται από την προβλεπόμενη ζήτηση για περισσότερες μεσαίες και υψηλότερες δεξιότητες στην Ευρώπη. Η κατάσταση αυτή θα γίνει πιο έντονη σε πολλές χώρες της ΕΕ έως το 2025. Η ΕΕΚ, από κοινού με τα γενικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και άλλους τομείς πολιτικής, θα πρέπει να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση και να στηρίξει την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία των ευρωπαϊκών οικονομιών.

Απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις για την ανάπτυξη μηχανισμών πρόβλεψης δεξιοτήτων και μεθόδων πρόβλεψης συμπεριλαμβανομένων σε τομεακό και τεχνολογικό επίπεδο, προκειμένου να κατανοηθεί ο συγκεκριμένος αντίκτυπος των αλλαγών εντός των τομέων και των επαγγελμάτων και να χρησιμοποιηθούν αυτές οι πληροφορίες για την ενημέρωση της διακυβέρνησης ΕΕΚ με σκοπό την αναπροσαρμογή

των προγραμμάτων σπουδών αναλόγως με τη δυνατότητα να κάνουν ενημερωμένες επιλογές μάθησης και σταδιοδρομίας.

Η ΕΕΚ θα συνεχίσει να προετοιμάζει τους νέους για την ένταξη και την επιτυχή και βιώσιμη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανάγκες για αναβάθμιση και ανακατάταξη του ενήλικου πληθυσμού σε όλα τα επίπεδα, (π.χ. μετανάστες, πρόσφυγες, άτομα με χαμηλή ειδίκευση και ανέργους, ανενεργές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών), ώστε να μπορούν να τους επιτρέψουν να παραμείνουν ή και να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας (European Commission, 2018).

Αναφορές

- Assa, J. (1980). "Η αρχαιότητα". Στο Μ. & Debesse, *Οι παιδαγωγικές Επιστήμες-Ιστορία της Παιδαγωγικής* (Τόμ. 2). Αθήνα: Δίπτυχο.
- Cedefop. (2013). *Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία (2013/C 120/01)*. Ανάκτηση από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426(01)&from=EN), στις 18-12-2019
- Cedefop. (2014). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα. Συνοπτική περιγραφή*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από https://www.cedefop.europa.eu/files/4130_el.pdf, στις 20-8-2019
- Cedefop. (2014). *Η Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ. Ανάκτηση από https://www.cedefop.europa.eu/files/4130_el.pdf, στις 20-1-2020
- Cedefop. (2018). *Opinion survey on Vocational Education and Training in Europe-Greece*. Ανάκτηση από https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2018/opinion_survey_VET_Greece_Cedefop_ReferNet.pdf, στις 20-1-2020
- Cedefop. (2018). *Επισκόπηση της Μαθητείας στην Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη. Ανάκτηση από <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4160>, στις 22-1-2020
- Cedefop. (2020). *Greece: new strategic objectives for VET and lifelong learning*. Ανάκτηση από <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/greece-new-strategic-objectives-vet-and-lifelong-learning>, στις 04/02/2020
- European Commission. (2009/C 155/02). *ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη «Θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET)*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2009:155:FULL&from=EN>, στις 2-12-2019
- European Commission. (2006). *The history of European cooperation in education and training*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Ανάκτηση από <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2686e4f1-7bcf-4c15-bf68-56db0639cbbb>, στις 20-12-19
- European Commission. (2018). *Opinion of the Advisory Committee on Vocational Training*. Ανάκτηση από <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=el&catId=1146&newsId=9263&furtherNews=yes>, στις 20-2-20

- Eurostat. (2016β). Newsrelease—euroindicators150/2016. Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7572550/3-29072016-AP-EN.pdf/73014d16-b7c9-44a7-86b7-78bd9c9d6e95>, στις 18-12-2019
- Freire, P. (1990). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum Publications.
- GOVET- Κεντρική Υπηρεσία Διεθνούς Συνεργασίας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. (2012). *Συγκεφαλαιωτική έκθεση - Μελέτες εφικτότητας Ελλάδα*. Ανάκτηση από https://www.bibb.de/dokumente/pdf/synthesis_feas_studies_greek_fin.pdf, στις 20-10-2019
- Jarvis, P. (1985). *The Sociology of Adult and Continuing Education*. London, New York: Routledge.
- Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, Θεωρία και πράξη*. (Α. Μανιάτη, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Mezirow, J. (2007). *Η Μετασχηματίζουσα μάθηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- NAAGRCY. (2017). *National Authorities for Apprenticeship: Companies as Sustainable Partners for Apprenticeship in Greece and Cyprus*. Ανάκτηση από <https://naagrcy.oaed.gr/el/deliverables/%cf%80%ce%b1%cf%81%ce%b1%ce%b4%ce%bf%cf%84%ce%ad%ce%b1/>, στις 1-2-2020
- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. (Μ. Τ. Παπαδοπούλου, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- WBLT-Tour. (2017). *VET-Business Partnership on Work-based learning and Apprenticeships*. KA3- Support for Policy Reform. Ανάκτηση από http://www.wbltour.eu/wp-content/uploads/2018/10/WBLT-Template_final-Greece-EL.pdf, τις 12-12-2019
- Αλιφέρης, Π. . (2018). *Τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.ΙΕΚ) στην Ελλάδα: Μελέτη Ικανοποίησης εκπαιδευτικών αναγκών και προοπτικές προώθησης στην αγορά εργασίας*. Διπλωματική εργασία:ΕΑΠ.
- Αργυροπούλου, Μ. (2016). *Επιμορφωτικό πρόγραμμα " Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων"*. Θεωρίες Μάθησης στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- Ασδεράκη, Φ. (2010). *Η Διαδικασία της Bologna και ο στόχος της ενίσχυσης της απασχόλησης. Στο Παπαδάκη&Σπυριδάκης, Αγορά εργασίας, κατάρτιση, διά βίου μάθηση & απασχόληση – Δομές, Θεσμοί και Πολιτικές*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- Βεργίδης, Δ. & Κόκκος, Α. (2010). *Εκπαίδευση ενηλίκων, Διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βεργίδης, Δ. & Πρόκου, Ε. (2005). *Σχεδιασμός, Διοίκηση και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

- Βεργίδης, Δ. (1995). *Υποεκπαίδευση, Κοινωνικές, Πολιτικές και Πολιτισμικές Διαστάσεις*. Αθήνα: Ύψιλον.
- Βιγγόπουλος, Ηλ. (1980). *Παιδεία και Εκπαίδευση του Νέου Ελληνισμού*. Στο Μ. & Debesse, *Οι παιδαγωγικές Επιστήμες-Ιστορία της Παιδαγωγικής* (Τόμ. Τόμος 2). Αθήνα: Δίπτυχο.
- Βούτσινος, Γ. (2016). *Ετήσιο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης: "Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση"*. Εισήγηση. Καλλιθέα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- Γεωργιάδου, Π. (2014). *Νέοι και πολιτικές απασχόλησης, Ενημέρωση*, τ. 217, σ. 2-14. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Ανάκτηση από <http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/07/ENHMEROSH-IOYNIOS-20141.pdf>, στις 11-1-2020
- Γκιάστας, Γ. (2000). *Η ψυχολογία ομάδων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- ΓΣΕΕ/Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2013). *Κατάρτιση, Απασχόληση, Εκπαιδευτική Πολιτική: Διερεύνηση της σύνδεσης της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση*. Αθήνα.
- ΕΟΠΠΕΠ. (n.d.). *Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων*. Ανάκτηση από eopper.gr: https://eopper.gr/images/European/ΕΘΝΙΚΟ_ΠΛΑΙΣΙΟ_PROSONTON_NOVEMBER_2016.pdf, στις 9-9-2019
- ΕΟΠΠΕΠ. (n.d.). *Επαγγελματικά Δικαιώματα*. Ανάκτηση από eopper.gr: <https://eopper.gr/index.php/el/qualification-certificate/professional-rights>, στις 20-1-2020
- Επιτροπή Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων της ΕΕ. (2011). *Εισήγηση: Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας*. Ανάκτηση από <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0320&language=EL#title2>, στις 25-1-2020
- ΕΣΠΑ-ΕΠΑνΕΚ. (2014-2020). *Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία*. Ανάκτηση από <https://www.espa.gr/el/pages/staticOPEpanek.aspx>, στις 12-12-2019
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2016). *Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας*. Ανάκτηση από <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?langId=el&docId=16008>, στις 20-1-2020
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2000). *Κοινή Έκθεση για την Απασχόληση (2000) COM (2000):551*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52000DC0551&from=EL>, στις 27-12-19
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2004). *"ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2010", Κοινή ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής για την εφαρμογή του λεπτομερούς προγράμματος των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, στην Ευρώπη*. Επίσημη Εφημερίδα

της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2004/C 104/01). Ανάκτηση από <http://www.pokethe.gr/aei2006/EE/ee4.pdf>, στις 22-1-20

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2005). *Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση - Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας*. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005>. Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007/C 306/01). Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005>, στις 22-1-2020

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2010). *ΕΥΡΩΠΗ 2020. Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC2020&from=EL>, στις 25-11-2019

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2012). *Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα*. COM/2012/0669. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0669&from=EL>, στις 15-7-2019

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2012). *Στήριξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη: Ανακοινωθέν της Μπριζ*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/8739d626-1988-4453-a0b7-6f0554b06e2e/language-el>, στις 15-10-2019

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014γ). *Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο: 2014-2020*. Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=62&langId=el>, στις 22-1-2020

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014ε). *Καθοδήγηση για την εφαρμογή της Πρωτοβουλίας για τη Απασχόληση των Νέων*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014η). *Ευρώπη 2020: η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση*. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Aem0028>, στις 22-1-2020

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015β). *Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2015: Αξιολόγηση των αναπτυξιακών προκλήσεων, πρόληψη και διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και αποτελέσματα των εμπεριστατωμένων επισκοπήσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ)*. Βρυξέλλες, Ανακοίνωση: αριθ. 1176/2011.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015δ). *Στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»*. Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_el.htm, στις 22-12-2019

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015ε). *Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ)*. Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1176&langId=el>, στις 25-1-2020

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016α). *Erasmus+ Οδηγός προγράμματος*. Αθήνα: Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών. Ανάκτηση από <https://www.iky.gr/el/erasmusplus-vivliothiki/item/3438-odigos-programmatos-erasmus-2020>, 22-1-2020
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016β). *Στρατηγικό πλαίσιο «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020»*. Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_el.htm, στις 24-1-20
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2019). *Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης*. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-greece_el.pdf, στις 26-1-2020
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014δ). *Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων*. Βρυξέλλες, Δελτίο Τύπου. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_14_784, στις 25-1-2020
- Ευστράτογλου, Α. (2004). Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση στην Ελλάδα. *Ενημέρωση*(106), σσ. 2-15.
- Ευστρατόγλου, Κ. (2009). *Αξιολόγηση της επαγγελματικής κατάρτισης ανέργων στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΚΕΠΕ.
- Ζαχειλάς, Λ. (2010). *Διαδικασία της Μπολόνια και EQF*. Επιστημονική Ένωση Τεχνολογικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Ανάκτηση από http://www.eetek.gr/images/docs/meleteseu/Bolonia_Zaxeilas.pdf, στις 23-12-2019
- Ζωγόπουλος, Ευστ. & Καρατζάς, Ι. (2019). *Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας. Διερεύνηση απόψεων, στάσεων και εκτιμήσεων μαθητευομένων για το πρόγραμμα*. International Journal of Educational Innovation. Ανάκτηση από <https://journal.eepek.gr/manuscript/metalykeiako-etos-taxi-mathiteias-diereynisi-aropseon-staseon-kai-ektimiseon-mathiteyomenon-gia-to-programma>, στις 5-2-2020
- Ζωγόπουλος, Ευστ. & Καρατζάς, Ι. (2019). *Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας. Διερεύνηση απόψεων, στάσεων και εκτιμήσεων μαθητευομένων για το πρόγραμμα*. International Journal of Educational Innovation. Ανάκτηση από <https://journal.eepek.gr/manuscript/metalykeiako-etos-taxi-mathiteias-diereynisi-aropseon-staseon-kai-ektimiseon-mathiteyomenon-gia-to-programma>, στις 5-2-2020
- Θεοδωρίδου, Α. & Mouillour, Ι. & Κάρουλας, Γ. Νίκα, Μ. (2017). *Οι Επιχειρήσεις ως Βιώσιμοι Εταίροι για τη Μαθητεία στην Ελλάδα και στην Κύπρο*. NAAGRCY. Ανάκτηση από <https://naagrcy.oaed.gr/el/about/>, στις 22-12-2019

- ΙΕΠ. (2018). *Έκθεση αποτίμησης για την Α΄ φάση του Μεταλυκειακού έτους-τάξης μαθητείας. Εμπειρική διερεύνηση σε μαθητευόμενους/ες, εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές φορέων απασχόλησης*. ΑΘΗΝΑ.
- ΙΚΥ. (2016). *Νεολαία σε κίνηση - Στήριξη των νέων της Ευρώπης*,. Ανάκτηση από <https://www.iky.gr/el/neolaiasekinisi>, στις 21-1-2020
- Ιωαννίδου, Α. (2014). *Η κατάσταση των νέων στην ελληνική αγορά εργασίας: τι θα συμβεί, εάν δε συμβεί κάτι*;. Αθήνα: Friedrich-Ebert-Stiftung. Ανάκτηση από <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/athen/11041.pdf>, στις 20-1-2020
- Ιωαννίδου, Α., & Σταύρου, Σ. (2013). *Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα*. Ανάκτηση από Library of the Friedrich-Ebert-Stiftung, 02 - 12- 2019: <http://library.fes.de/pdf-files/id/10315.pdf>
- Ιωάννου, Χρ. (2019). *Ανθρώπινο Δυναμικό και Εκπαιδευτικό Σύστημα: Έρευνα σε Βιομηχανικές Επιχειρήσεις. Διαπιστώσεις και Προτάσεις Πολιτικής* . ΣΕΒ. Ανάκτηση από https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/52350/ST%20Presentation_%CE%A7%CE%99_final_v6.pdf, στις 30-1-2020
- Καπράνος, Στ. (2016). *Οι επαγγελματικές «τροχιές» των αποφοίτων της δια βίου μάθησης. Η περίπτωση των δημοσίων ΙΕΚ*. Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Καραλής, Θ. &. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Καραλής, Θ. (2002). *Η εξέλιξη του δικτύου της λαϊκής επιμόρφωσης κατά την περίοδο 1989 - 1999*. Πάτρα: Διδακτορική Διατριβή:Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Καραλής, Θ. (2013). *Κίνητρα και Εμπόδια για τη Συμμετοχή των Ενηλίκων στη Διά Βίου Εκπαίδευση*. Αθήνα: ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ και ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.
- Καραλής, Θ., Παληός, Ζ., & Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαιδευτικό υλικό για τους εκπαιδευτές θεωρητικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΕΚΕΠΙΣ.
- Καραλής, Θ., Παληός, Ζ., & Κόκκος, Α. (2005). *Πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών. Εκπαιδευτικό υλικό για τους εκπαιδευτές θεωρητικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΕΚΕΠΙΣ.
- Καρατζόγιαννης, Σ. & Πανταζή Στ. (2014). *Η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα. Αδυναμίες, Δυνατότητες και Προοπτικές*. ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ. ΑΘΗΝΑ: Ακρωνύμιο Μελετητική ΕΠΕ.
- Καρατζόγιαννης, Στ., Πανταζή Στ. (2014). *Ιστορική Ανασκόπηση και Αξιολόγηση των Θεσμικών Παραγόντων Διαμόρφωσης της ΕΕΚ. Στο Η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα. Αδυναμίες, Δυνατότητες και Προοπτικές*. ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ. Ανάκτηση από https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2018/10/meleti_eppagelmatiki_ekpaideusi.pdf, στις 28-11-2019

- Κάρουλας, Γ. (2017). *Μαθητεία και μικρές επιχειρήσεις: θεσμικό πλαίσιο και προτάσεις για τη βελτίωση του συστήματος*. Αθήνα: ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ.
- Καφετζοπούλου, Ο. (2016). *Πρόγραμμα Επιμόρφωσης: "Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων"*. Τεχνικές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- Καφετζοπούλου, Ο. (2019). *Ημερίδα για τη Μαθητεία*. Αθήνα: ΥΠΑΙΘ.
- Κελπανίδης, Μ. & Βруνιώτη, Κ. (2004). *Δια Βίου Μάθηση: Κοινωνικές Προϋποθέσεις και Λειτουργίες-Δεδομένα και Διαπιστώσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοκκίνου, Αστ. (2018). *Ο Θεσμός της Μαθητείας αποφοίτων ΕΠΑΛ. Μελέτη απόψεων διευθυντών, εκπαιδευτικών, μαθητών*. Ρόδος: Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Κόκκος, Α. (1999). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Το πεδίο, οι αρχές μάθησης, οι συντελεστές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση ενηλίκων, Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (2010). Ανάκτηση από Επιστημονικό Δίκτυο Εκπαίδευσης Ενηλίκων Κρήτης: <http://cretaadulthoodeduc.gr/blog/?p=47>
- Κόκκος, Α., Λιοναράκης, Α., (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων - διδασκομένων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κολιάδης, Ε. (1997). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη - Γνωστικές θεωρίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κορδάτος, Γ. (1972). *Η ιστορία της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας*. Αθήνα: Μπουκουμάνη.
- Κοσμόπουλος, Α. (1990). *Σχεσιοδυναμική παιδαγωγική του προσώπου*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κοτσιφάκης, Θ. (2019). Ανάκτηση 2 29, 2020, από <http://thekotsi.blogspot.com>: <http://thekotsi.blogspot.com/2019/11/2-2-1-2016-17-2019-20.html>
- Κοτσιφάκης, Θ. (2020). Ανάκτηση 02 29, 2020, από <https://www.alfavita.gr>: https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/313384_oi-eidikotites-ton-epaggelmatikon-lykeion-kai-mathitiko-toys-dynamiko?fbclid=IwAR0GMkFb-AKkrR5s4gOjzgnu97e7VgLfhdABh1yPQ4yDoU00kJKW_p6zerU
- Κρασοπουλάκος, Δ. (2018). *Τα Χαρακτηριστικά των Ενήλικων Εκπαιδευομένων*. Κόρινθος: Διπλωματική Εργασία-Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- ΚΥΑ 26385/2017. (ΦΕΚ 491/Β/20-2-2017). *Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/epaggelmata-tekhnes/koine-upourgike-aporphase-26385-2017.html>, στις 11-11-2019

- Κυριάκης, Κ. (2011). Η Εκπαίδευση Ενηλίκων ως κοινωνική και επανορθωτική πολιτική στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης. Επιστημονικό Δίκτυο Εκπαίδευσης Ενηλίκων Κρήτης (ΕΔΕΕΚ). Ανάκτηση από Επιστημονικό Δίκτυο Εκπαίδευσης Ενηλίκων Κρήτης: www.cretaadulteduc.gr, στις 12-1-2020
- Λιοναράκης, Α. (2006). *Στοιχεία θεωρίας και Πράξης. Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Μασουράκης, Μ., Μητσόπουλος, Μ. & Πρίντσιπας Αθ. (2018). *Οικονομία και Επιχειρήσεις, Τεύχος 20*. Σύγχρονες Δεξιότητες. Αθήνα: ΣΕΒ. Ανάκτηση από http://sevstegi.org.gr/wp-content/uploads/2018/02/Special_Report.pdf, στις 29-1-2020
- Ματσαγγούρας, Η. (1999). *Θεωρία της Διδασκαλίας: Η Προσωπική Θεωρία ως Πλαίσιο Στοχαστικο-κριτικής Ανάλυσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μούσης, Ν. . (2013). *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μπάντιου, Μ. (2011). *Διερεύνηση των Αλλαγών στις Στάσεις και τις Αντιλήψεις των Εκπαιδευτικών ως προς την Εφαρμογή Συμμετοχικών Εκπαιδευτικών Τεχνικών*. Κόρινθος: Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Νιάνιας, Δ. Γ. (1989). «*Η εκπαιδευτική πολιτική και η προβληματική της Κοινότητας*». Η πρόκληση του 1992. Η Ελλάς στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά. Αθήνα: Εστία.
- Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η. (2001). *Ανάπτυξη και Απασχόληση*. Στο Γ. Μ. Δημόπουλος, *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές*. Αθήνα: Σιδέρης.
- Νικολάου, Σ. Μ. (2008). *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση και οι ενέργειες της Ελλάδας (2000-2008)*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νόμος 2009/92. (ΦΕΚ 18/Α/14-2-1992). *Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2009-1992.html>, στις 15-1-2020
- Νόμος 2525/97. (ΦΕΚ 188/Α/23-9-1997). *Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2525-1997.html>, 20-8-2019
- Νόμος 2640/1998. (ΦΕΚ 206/Α/3-9-1998). *Δευτεροβάθμια τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2640-1998.html>, στις 5-1-2020
- Νόμος 3191/2003. (ΦΕΚ 258/Α/7-11-2003). *Το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.)*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-3191-2003.html>, στις 25-8-2019

- Νόμος 3369/2005. (ΦΕΚ 171/Α/6-7-2005). *Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-3369-2005.html>, στις 2-2-2020
- Νόμος 3475/2006. (ΦΕΚ 146/Α/13-7-06). *Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/deutero bathmia-ekpaideuse/n-3475-2006.html>, στις 2-2-2020
- Νόμος 3699/08. (ΦΕΚ:199, τ.Α' /2-10-08). *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*.
- Νόμος 3879/10. (2010). *Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις*. ΦΕΚ:163/21-09-2010. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-3879-2010.html>, στις 10-8-2019
- Νόμος 3966/2011. (ΦΕΚ 118/Α/24-5-2011). *Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-3966-2011.html>, στις 2-2-2020
- Νόμος 4115/03. (2013). *Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ 24/Α/30-1-13. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-4115-2013.html>, στις 1-2-2020
- Νόμος 4386/2016. (ΦΕΚ 83/Α/11-5-2016). *Ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/nomos-4386-2016-phek-83a-11-5-2016-ruthmiseis-gia-thn-ereyna.html>, στις 2-2-2020
- Νόμος 4485/17. (ΦΕΚ, 114 Α' 4-8-2017). *Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις*. Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/tritobathmia-ekpaideuse/nomos-4485-2017-fek-114a-4-8-2017.html>, στις 1-2-2020
- ΟΑΕΔ. (2019). *Απολογισμός Δράσεων 2015-2019*. ΑΘΗΝΑ. Ανάκτηση από <http://www.oaed.gr/documents/10195/1214556/ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ+ΟΑΕΔ+2015-2019.pdf/4c4d8186-16ad-4ea0-88dc-fed0c37d3306>, στις 12-12-2019
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2006). *Έρευνα Απασχόλησης Αποφοίτων Ανώτερου Κύκλου Β'θμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΠΙ:ISBN: 978-960-407-195-1. Ανάκτηση από http://www.pi-schools.gr/programs/par/pdf/erevnes_A1.pdf, στις 20-11-2029
- Παιδούση, Χρ. (2013). *Κατάλογος Ευρωπαϊκών Οργανισμών, Δικτύων & Εθνικών Φορέων για τη Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση*. Αθήνα: ΕΙΕΑΔ. Ανάκτηση από

http://www.eiead.gr/publications/docs/katalogos_eurwpaikwn_forewn.pdf, στις 3-1-2020

- Παϊδούση, Χρ. (2014). *Δυϊκό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης: η γερμανική αφήγηση για τη σύνδεση εκπαίδευσης & αγοράς εργασίας*. Αθήνα: ΕΙΕΑΔ.
- Παϊδούση, Χρ. (2017). *Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα-Ετήσια έκθεση*. Σύνδεση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με αγορά εργασίας: ευτοπία ή ουτοπία;. Αθήνα: ΕΙΕΑΔ. Ανάκτηση από <http://www.eiead.gr/publications/docs/%CE%95%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%99%CE%95%CE%91%CE%94-2017.pdf>, στις 20-12-19
- Παπαδόπουλος, Λ. (2016). Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ομαλή μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας. Θεσμικό πλαίσιο και επιχειρησιακή προσέγγιση. Θεσσαλονίκη: Διπλωματική εργασία:ΠΑΜΑΚ.
- Παπανικολάου, Κ. Ν. (1977). “Διαβίου παιδεία. Μια πρώτη προσέγγιση του θέματος”. *Νέα παιδεία*(Τεύχος, ε).
- Πασιάς, Γ. (2006). *Ευρωπαϊκή ένωση και εκπαίδευση: θεσμικός λόγος και εκπαιδευτική πολιτική (1950-1999)*. Αθήνα, Ευρωπαϊκή ένωση και εκπαίδευση: θεσμικός λόγος και εκπαιδευτική πολιτική (1950-1999): Gutenberg.
- Πασχαλίδης, Γ. (1999). Η έννοια του πολιτισμού. Όψεις του ελληνικού πολιτισμού. Στο Βούρτσας&Μανακίδου&Σμπόνιας, *Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό: τ. Α΄*. (σ. 32). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Πολέμη-Τοδούλου Μ. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων: Η Αξιοποίηση της Ομάδας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Peers, R. (1958). *Adult Education-A comparative study*. London: Routledge and Kegan.
- ΣΕΒ. (2018). *ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ*. «Οι ελλείψεις σε παιδεία και δεξιότητες εμπόδιο για τον παραγωγικό μετασχηματισμό και την σύγχρονη ανταγωνιστική παραγωγή». Ανάκτηση από https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/52350/memo_erevna_sev_dexiotites_18.9.2019.pdf, στις 2-2-2020
- Σιάκαρης, Κ. (2006). *Από την ΕΟΚ στην Ευρωπαϊκή Ένωση - Η αδύνατη εκπαιδευτική πολιτική*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σιπητάνου, Α. (2014). *Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δια βίου μάθηση*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α. (2004). *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Σταμέλος, Γ. (2011). Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την εκπαίδευση. Στο Θ. Σακελλαρόπουλος, *Η Κοινωνική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα: Διόνικος.
- Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α. (2004). *Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική: συγκρότηση, θεματολογία, μεθοδολογία υλοποίησης, επιδράσεις στην ελληνική εκπαίδευση και κατάρτιση*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Συμβούλιο της ΕΕ. (2016β). *Συνεργασία της ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020)*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ef0016&from=EL>, στις 25-1-2020
- ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ. (2009/C 155/01). για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Ανάκτηση από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&from=EL), στις 1-2-2020
- ΥΠΑΙΘ. (2016). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της ΕΕΚ και της Μαθητείας*. Αθήνα. Ανάκτηση από https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2016/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CE%95%CE%95%CE%9A.pdf, στις 20-12-2019
- ΥΠΑΙΘ/Υ.Α. (ΦΕΚ, τ. Β' αρ.1807/2014). *Κανονισμός Λειτουργίας Δημοσίων ΙΕΚ*.
- ΥΠΕΠΘ. (Νόμος 3879/2010). *Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις*. ΦΕΚ,163 Α' 21/09/2010.
- ΥΠΕΠΘ. (Νόμος 4186/2013). *Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις*. ΦΕΚ: τ.Α', 193/17-9-13. Ανάκτηση από <https://edu.klimaka.gr/nomothesia/fek/2204-fek-193-2013-n4186-anadiarthrsh-devterobathmias-ekpaidevshs>, στις 31-1-2020
- ΥΠΕΠΘ/Διεύθυνση Επιμορφώσεως Ενηλίκων. (n.d.). *Απόφαση για την ανάπτυξη της επιμορφώσεως ενηλίκων*.
- Υπουργείο Οικονομικών. (2016). *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2016*. Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_greece_el.pdf, στις 24-1-2020
- Φραγκούλης, Ι., Κουτσούκος, Μ. (2018, Σεπτέμβριος). *Διερεύνηση αντιλήψεων εκπαιδευτικών ΕΠΑΛ σε σχέση με τη συμβολή της μαθητείας στην ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας*. 1ο Διεθνές Επ. Συνέδριο "Εκπαιδευτική Ηγεσία, Αποτελεσματική Διοίκηση και Ηθικές Αξίες".
- Φωτόπουλος, Ν. (επιμ.). (2013). *Κατάρτιση, Απασχόληση, Εκπαιδευτική Πολιτική. Διερεύνηση της σύνδεσης της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση*.

Αθήνα: ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ. Ανάκτηση από http://www.kanep-gsee.gr/sitefiles/files/Katartisi_MELETH_FINAL.pdf, στις 24-1-2020

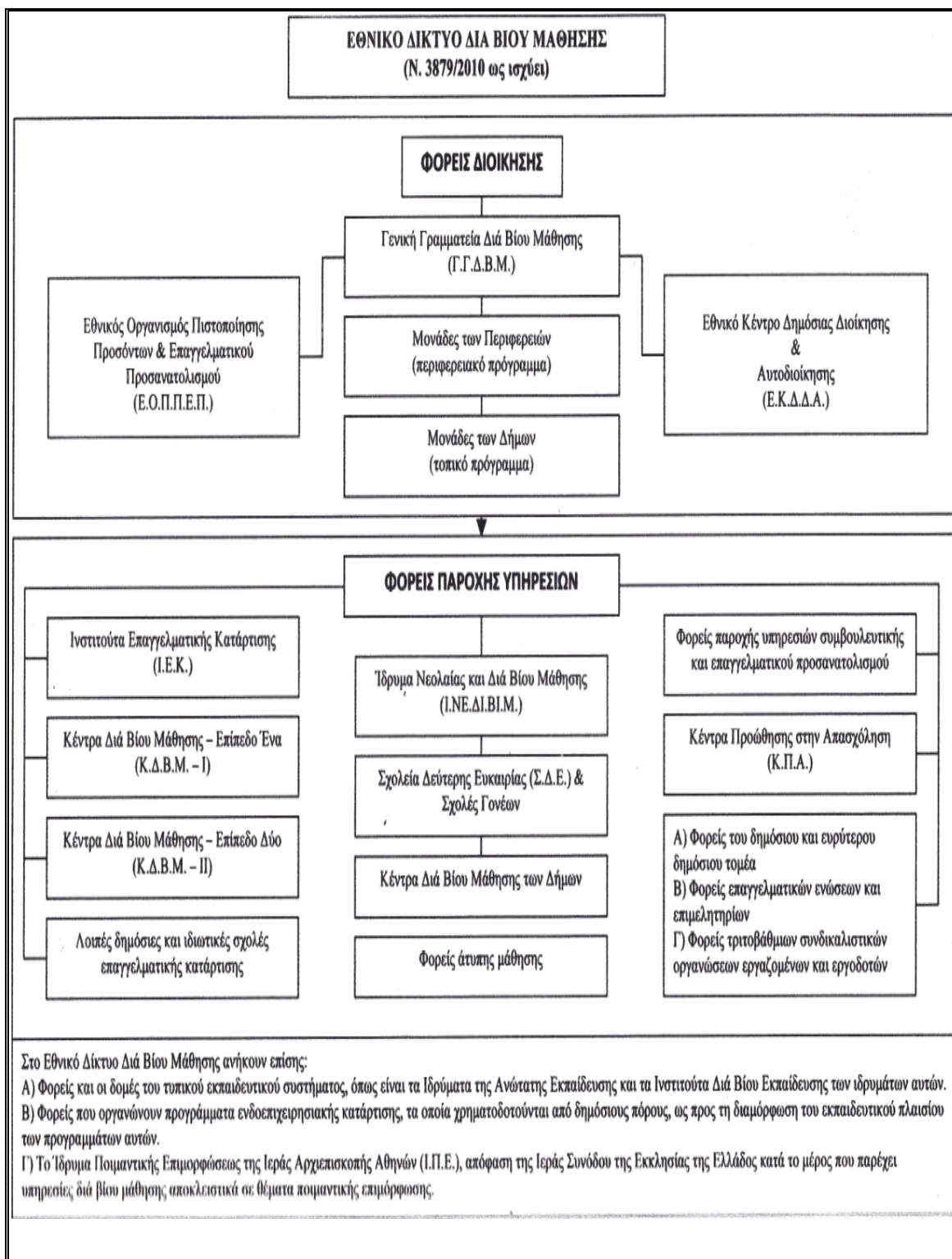
Χατζηαθανασίου, Άρτ. (2020). Europass: Τι είναι και γιατί το χρειαζόμαστε;. Ανάκτηση από <https://citycampus.gr/europass-%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9/>, στις 26-1-2020

Χατζηθεοχάρους, Π., Νικολόπουλου, Β., & Γιοβάννη, Ε. (2010). *Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων/Εκπαιδευτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών των ΣΔΕ*. Αθήνα: ΥΠΑΙΘ - ΓΓΔΒΜ - ΙΔΕΚΕ.

Χούρης, Γ. (2018, Ιούνιος). *Διερεύνηση απόψεων στελεχών εκπαίδευσης για τις προοπτικές εφαρμογής του θεσμού Μαθητείας στα Δημόσια ΙΕΚ*. Θεσσαλονίκη. ΠΑΜΑΚ-Διπλωματική Εργασία.

Πηγές Εικόνων

Εικόνα 1^η: Vocational education and training for... about your future - https://epale.ec.europa.eu/en/policy-in-the-eu	i
Εικόνα 2^η: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	288
Εικόνα 3^η: Europass.....	722
Εικόνα 4^η: Κοινά Ευρωπαϊκά Εργαλεία και Αρχές	744
Εικόνα 5^η: Τα Πλαίσια Προσόντων στην Ευρώπη.....	77
Εικόνα 6^η: Συμμετοχή σε Δραστηριότητες ΔΒΜ στην Ελλάδα και στην ΕΕ27.....	13131
Εικόνα 7^η: % απασχόληση αποφοίτων Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, ηλικίας, 15-34 ετών, 2014 & 2015.	13434
Εικόνα 8^η: Δείκτης NEETS (Νέοι 15-29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης, κατά φύλο.	1377
Εικόνα 9^η: Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την ΕΕΚ/Στρατηγικές κατευθύνσεις.....	14141
Εικόνα 10^η: Figure 10: Η Δράση «Μια νέα Αρχή για τα ΕΠΑΛ».....	1477
Εικόνα 11^η: Μια Νέα αρχή στα ΕΠΑΛ	15050
Εικόνα 12^η: Οι πυλώνες εφαρμογής της Μαθητείας	16262
Εικόνα 13^η: Ειδικότητες και ασκούμενοι Α΄ φάσης Μαθητείας ΕΠΑΛ.	17070
Εικόνα 14^η: Ειδικότητες και ασκούμενοι Β΄ φάσης Μαθητείας ΕΠΑΛ.....	17171
Εικόνα 15^η: Αποτύπωση αριθμού μαθητευομένων 2016-2019.....	17372
Εικόνα 16^η: Μαθητεία και Ευρωπαϊκές Πολιτικές.....	1743
Εικόνα 17^η: Απόκτηση Δεξιοτήτων στη διάρκεια της Μαθητείας.	18080
Εικόνα 18^η: Ανάλυση του Μαθητικού Δυναμικού των ΕΠΑΛ, σε Τομείς.....	1988
Εικόνα 19^η: Αγόρια και κορίτσια στους Τομείς, σε όλες τις τάξεις των ΕΠΑΛ.	200
Εικόνα 20^η: Δυσκολίες στην κάλυψη των θέσεων εργασίας.....	21211
Εικόνα 21^η: Ελλείψεις Γνώσεων και Δεξιοτήτων κατά κλάδο απασχόλησης.....	21212
Εικόνα 22^η: Πως η έλλειψη Δεξιοτήτων επιβαρύνει τις Εταιρίες.....	21313
Εικόνα 23^η: Ανάπτυξη Δεξιοτήτων στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28	216
Εικόνα 24^η: Εθνικό δίκτυο Δια Βίου Μάθησης	24444

Εικόνα 24^η: Εθνικό δίκτυο Δια Βίου Μάθησης

Πηγή: Νόμος 3879/10

Πίνακες

Πίνακας 1: Μαθητικό Δυναμικό ΕΠΑΛ, 2016-2019	19797
Πίνακας 2: Μαθητικό Δυναμικό ανά Τομέα στα ΕΠΑΛ, 2016-2019.....	1999
Πίνακας 3: Ποσοστιαίες μεταβολές του μαθητικού δυναμικού ανά ειδικότητα, 2017-19	201
Πίνακας 4: Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων	245
Πίνακας 5: 1 ^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ , 2016-17	246
Πίνακας 6: 2 ^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ 2017-18	247
Πίνακας 7: 3 ^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ, 2018-19	248
Πίνακας 8: 4 ^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ, 2019-20	249
Πίνακας 9: Νομοθετικό Πλαίσιο για τη Μαθητεία.....	250

Πίνακας 2: Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων

ΕΠΙΠΕΔΑ ΕΘΝΙΚΟΥ & ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΠΡΟΣΩΤΩΝ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
1.		ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	
2.		ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	
3.	ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 3 (ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΣΧΟΛΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ-ΣΕΚ)		
4.	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΣ (ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΕΠΑΣ) • ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 4 (ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΠΑΛ) 	ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ	
5.	ΠΤΥΧΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 5 (ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΑΞΗΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΑΛ) <ul style="list-style-type: none"> • ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 5 (ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΙΕΚ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΟΠΠΕΠ) • ΔΙΠΛΩΜΑ/ΠΤΥΧΙΟ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΣΧΟΛΗΣ (ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΑΝΩΤΕΡΗ ΟΧΙ) 		

	ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ)		
6.			ΠΤΥΧΙΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ-ΤΕΙ)
7.			ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
8.			ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ

Πίνακας 5: 1^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ , 2016-17

Α/Α	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΙΕΚ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ	ΘΕΣΕΙΣ
1	ΒΟΗΘΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	15
		ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΔΙΕΚ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	9
2	ΒΟΗΘΟΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	9
3	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	5
4	ΤΕΧΝΙΚΟΣ Η/Υ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	6
5	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ – ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟΥΓΡΑΦΕΙΟΥ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	6
6	ΒΟΗΘΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΧΑΙΔΑΡΙΟΥ	16
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΕΥΟΣΜΟΥ	17

Πίνακας 6: 2^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ 2017-18

Α/Α	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΙΕΚ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ	ΘΕΣΕΙΣ
1	ΒΟΗΘΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	8
			ΔΙΕΚ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	10
		ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	19
		ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1^ο ΔΙΕΚ ΛΑΡΙΣΑΣ	7
		ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΔΙΕΚ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	9
2	ΒΟΗΘΟΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ- ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	11
3	ΒΟΗΘΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΧΑΙΔΑΡΙΟΥ	81
			ΗΠΕΙΡΟΥ	ΔΙΕΚ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
		ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1^ο ΔΙΕΚ ΛΑΡΙΣΑΣ	7
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΕΥΟΣΜΟΥ	11
4	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ- ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	30
			ΔΙΕΚ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	29
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	7
5	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ – ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	31
6	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	17
7	ΤΕΧΝΙΚΟΣ Η/Υ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	32

Πίνακας 7: 3^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ, 2018-19

Α/Α	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΙΕΚ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ	ΘΕΣΕΙΣ
1	ΒΟΗΘΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	10
		ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	13
		ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΧΑΡΝΩΝ	33
		ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΔΙΕΚ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	7
		ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	17
		ΚΡΗΤΗΣ	ΔΙΕΚ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	10
2	ΒΟΗΘΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΧΑΡΝΩΝ	33
			ΔΙΕΚ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	33
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΕΥΟΣΜΟΥ	16
3	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	33
		ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1 ^ο ΔΙΕΚ ΛΑΡΙΣΑΣ	16
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΕΥΟΣΜΟΥ	16
		ΚΡΗΤΗΣ	ΔΙΕΚ ΧΑΝΙΩΝ	14
4	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ – ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	30
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	7
5	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	28
6	ΤΕΧΝΙΚΟΣ Η/Υ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	5
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	12

Πίνακας 8: 4^ο Πρόγραμμα Μαθητείας ΙΕΚ, 2019-20

Α/Α	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΙΕΚ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ	ΘΕΣΕΙΣ
1.	ΒΟΗΘΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΩΝ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	10
		ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΧΑΡΝΩΝ	30
2.	ΒΟΗΘΟΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ- ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	15
3.	ΒΟΗΘΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	30
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΕΥΟΣΜΟΥ	11
4.	ΒΟΗΘΟΣ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΧΑΡΝΩΝ	9
		ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΔΙΕΚ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	7
5.	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	30
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΘΕΡΜΗΣ	30
6.	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ – ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	30
7.	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	11
8.	ΤΕΧΝΙΚΟΣ Η/Υ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	13
		ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΙΕΚ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ	9
9.	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΠΟΛΥΜΕΣΑ /WEB DESIGNER)	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΕΚ ΑΙΓΑΛΕΩ	6
		ΚΡΗΤΗΣ	ΔΙΕΚ ΧΑΝΙΩΝ	8

Πίνακας 9: Νομοθετικό Πλαίσιο για τη Μαθητεία

ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΤΑΛΥΚΕΙΑΚΟΥ ΕΤΟΥΣ – ΤΑΞΗΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΕΠΑ.Λ.		
ΝΟΜΟΙ		
1	«Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις» Ν. 4186/2013 (Βασικά άρθρα 7-14 και 43, 44, 46)	<u>ΦΕΚ 193Α 17.09.2013</u>
2	«Ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» Ν. 4386/2016 (άρθρο 66)	<u>ΦΕΚ 83Α 11.05.2016</u>
3	«Ρύθμιση θεμάτων του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας, της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας και άλλες διατάξεις» Ν. 4452/2017 (άρθρα 7, 12, 32)	<u>ΦΕΚ 17Α 15.02.2017</u>
4	«Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου σε θέματα εκπαίδευσης» Ν. 4473/2017 (άρθρο 4)	<u>ΦΕΚ 78Α 30.05.2017</u>
5	«Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» Ν. 4485/2017 (άρθρα 78, 79, 89)	<u>ΦΕΚ 114Α 04.08.2017</u>
6	«Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις.» Ν. 4512/2018 (άρθρο 244 που αντικαθιστά το άρθρο 239 του ν. 4281/2014 (Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε και τροποποιήθηκε, παράγραφος 2, περίπτωση στ)	<u>ΦΕΚ 5Α 17.01.2018</u>
7	«Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις» Ν. 4521/2018 (άρθρα 28 και 30)	<u>ΦΕΚ 38Α 02.03.2018</u>
8	«Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις» Ν. 4547/2018 (άρθρο 87, περίπτωση 2)	<u>ΦΕΚ 102Α 12.06.2018</u>
9	«Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιόνιο Πανεπιστήμιο και άλλες διατάξεις» Ν. 4559/2018 (άρθρο 25, παράγραφος 2, περίπτωση α, β)	<u>ΦΕΚ 142Α 03.08.2018</u>
10	«Συνέργειες Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πειραματικά σχολεία, Γενικά Αρχεία του Κράτους και λοιπές διατάξεις» Ν. 4610/2019 (άρθρα 147,214) Άρθρο 147: Αξιολόγηση μαθητευόμενων του Μεταλυκειακού Έτους-Τάξης Μαθητείας Άρθρο 214: Τροποποιήσεις των άρθρων 9 και 43 του ν. 4186/2013 (Α' 193)	<u>ΦΕΚ 70Α07.05.2019</u>

11	«Ρύθμιση οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, τη Φορολογική Διοίκηση και τους Ο.Τ.Α. α' βαθμού, Συνταξιοδοτικές Ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων και άλλες διατάξεις» Ν. 4611/2019 (άρθρο 52) Άρθρο 52: Αποζημιώσεις και ασφαλιστικές εισφορές	<u>ΦΕΚ</u> <u>73Α17.05.2019</u>
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΟΥΜ		
12	«Συγκρότηση Εθνικής Επιτροπής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Κ.)» Κοινή Υπουργική Απόφαση 1608/Υ2	<u>ΦΕΚ 566ΥΟΔΔ</u> <u>08.11.2017</u>
13	«Συγκρότηση Τεχνικής Επιτροπής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Κ.)» Κοινή Υπουργική Απόφαση 188975/Υ2	<u>ΦΕΚ 567ΥΟΔΔ</u> <u>08.11.2017</u>
14	«Συγκρότηση και ορισμός μελών του Εθνικού Συντονιστικού Οργάνου Μαθητείας (Ε.Σ.Ο.Μ.)» Υπουργική Απόφαση 85202/Δ4	<u>ΦΕΚ 318ΥΟΔΔ</u> <u>04.06.2018</u>
15	«Συμμετοχή εκπαιδευτικών στις Ομάδες Υποστήριξης Μαθητείας (Ο.Υ.Μ.)» Υπουργική Απόφαση Φ3/120835/Δ4	<u>ΦΕΚ 2923Β</u> <u>19.07.2018</u>
ΚΥΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ		
16	«Υλοποίηση «Μεταλυκειακού Έτους-Τάξη Μαθητείας» αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.» (Δ' Φάση) Κοινή Υπουργική Απόφαση Φ7/158947/ΓΓ4	<u>ΦΕΚ 3892Β</u> <u>23.10.2019</u>
17	«Πλαίσιο Ποιότητας Προγραμμάτων Σπουδών της ΕΕΚ» Υπουργική Απόφαση 26412	<u>ΦΕΚ 490Β</u> <u>20.02.2017</u>
18	«Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας» Κοινή Υπουργική Απόφαση 26385	<u>ΦΕΚ 491Β</u> <u>20.02.2017</u>
19	«Τροποποίηση του Πλαισίου Ποιότητας Μαθητείας» Κοινή Υπουργική Απόφαση Φ4/117002/Δ4	<u>ΦΕΚ 2784Β</u> <u>12.07.2018</u>
20	«Καθορισμός των Εντύπων, Βιβλίων, Βεβαιώσεων και Πιστοποιητικών του «Μεταλυκειακού Έτους – Τάξης Μαθητείας» των αποφοίτων ΕΠΑΛ» Υπουργική Απόφαση Φ4/132138/Δ4	<u>ΦΕΚ 3395Β</u> <u>10.08.2018</u>
21	«Χορήγηση αντιστοιχίας επαγγελματικών δικαιωμάτων των κατόχων τίτλων ειδικοτήτων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του «Μεταλυκειακού έτους – Τάξης Μαθητείας» με τα επαγγελματικά δικαιώματα κατόχων αντίστοιχων τίτλων ειδικοτήτων της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης, επιπέδου 5» Κοινή Υπουργική Απόφαση Φ12/57421/Δ4	<u>ΦΕΚ 1301Β</u> <u>16.04.2019</u>
22	«Οργάνωση τμημάτων μαθητείας σε ειδικότητες των Επαγγελματικών Λυκείων»	<u>ΦΕΚ 1936Β</u> <u>29.05.2019</u>

	Υπουργική Απόφαση Φ7/79564/Δ4	
23	«Οργάνωση και λειτουργία τμημάτων «Μεταλυκειακού Έτους-Τάξης Μαθητείας» των αποφοίτων ΕΠΑΛ» Υπουργική Απόφαση Φ9/137984/ΓΓ4	ΦΕΚ 3459B 13.09.2019
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ		
24	«Προγράμματα Σπουδών για το «Μεταλυκειακό έτος – Τάξη μαθητείας» των αποφοίτων των ειδικοτήτων: «Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών» «Υπάλληλος Τουριστικών Επιχειρήσεων» «Γραφικών Τεχνών» «Τεχνικός Ηλεκτρονικών και Υπολογιστικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων, Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών» «Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ψύξης, Αερισμού και Κλιματισμού» «Βοηθός Ιατρικών Εργαστηρίων» «Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων» «Αισθητικής Τέχνης» «Βοηθός Φυσικοθεραπευτή» Υπουργική Απόφαση Φ2/181534/Δ4	ΦΕΚ 3820B 31.10.2017
25	«Πρόγραμμα Σπουδών για το «Μεταλυκειακό έτος-τάξη μαθητείας» των αποφοίτων της ειδικότητας «Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών» Υπουργική Απόφαση Φ2/113675/Δ4	ΦΕΚ 2834B 16.07.2018
26	«Πρόγραμμα Σπουδών ειδικότητας «Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων» για το «Μεταλυκειακό έτος – Τάξη μαθητείας» Υπουργική Απόφαση Φ2/120774/Δ4	ΦΕΚ 2923B 19.07.2018
27	«Πρόγραμμα Σπουδών ειδικότητας «Τεχνικός Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής» για το «Μεταλυκειακό Έτος – τάξη μαθητείας»». Υπουργική Απόφαση Φ2/122906/Δ4	ΦΕΚ 3076B 27.07.2018
28	«Πρόγραμμα Σπουδών ειδικότητας «Τεχνικός Οχημάτων» για το «Μεταλυκειακό Έτος – Τάξη μαθητείας» Υπουργική Απόφαση Φ2/122913/Δ4	ΦΕΚ 3077B 27.07.2018
29	«Πρόγραμμα Σπουδών ειδικότητας «Τεχνικός Φυτικής Παραγωγής» για το «Μεταλυκειακό Έτος – τάξη μαθητείας» Υπουργική Απόφαση Φ2/122922/Δ4	ΦΕΚ 3078B 27.07.2018
30	«Πρόγραμμα Σπουδών ειδικότητας «Βοηθός Νοσηλευτή» για το «Μεταλυκειακό Έτος – Τάξη μαθητείας». Υπουργική Απόφαση Φ2/122910/Δ4	ΦΕΚ 3115B 31.07.2018
31	«Πρόγραμμα Σπουδών ειδικότητας «Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής» για το «Μεταλυκειακό έτος – τάξη μαθητείας». Υπουργική Απόφαση Φ2/122918/Δ4	ΦΕΚ 3376B 10.08.2018
32	Προγράμματα Σπουδών ειδικοτήτων: «Κομμωτικής Τέχνης», «Βοηθός Φαρμακείου», «Συντήρησης Έργων Τέχνης-Αποκατάστασης», «Τεχνικός Μηχανολογικών Εγκαταστάσεων και Κατασκευών», «Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων Η/Υ» για το «Μεταλυκειακό έτος-Τάξη	ΦΕΚ 4496B 11.10.2018

	μαθητείας». Υπουργική Απόφαση Φ2/165262/Δ4	
33	Προγράμματα Σπουδών ειδικοτήτων: «Σχεδίασης και Παραγωγής Ενδύματος», «Τεχνικός ζυθοποιίας», «Αργυροχρυσοχοΐας», «Υπάλληλος Αποθήκης και Συστημάτων Εφοδιασμού (logistics)», «Τεχνικός Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου», για το «Μεταλλουργικό έτος – Τάξη μαθητείας». Υπουργική Απόφαση Φ2/146353/ΓΓ4	<u>ΦΕΚ 3643B</u> <u>01.10.2019</u>
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ		
34	«Σύστημα Πιστοποίησης των αποφοίτων του Μεταλλουργικού Έτους – Τάξης Μαθητείας των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.)» Κοινή Υπουργική Απόφαση 90050/Υ2	<u>ΦΕΚ 2007B</u> <u>04.06.2018</u>
35	Τροποποίηση της αριθμ. 90050/2018 (Β' 2007) κοινής απόφασης «Σύστημα πιστοποίησης των αποφοίτων του Μεταλλουργικού Έτους- Τάξης Μαθητείας των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑΛ)» Κοινή Υπουργική Απόφαση 889/Υ2/138782	<u>ΦΕΚ</u> <u>3672B28.08.2018</u>
36	«Εφαρμογή του Προπαρασκευαστικού Προγράμματος Πιστοποίησης Αποφοίτων του Μεταλλουργικού έτους-τάξης μαθητείας των ΕΠΑΛ» Υπουργική Απόφαση Φ11/97153/Δ4	<u>ΦΕΚ 2230B</u> <u>14.06.2018</u>
37	«Προγράμματα Σπουδών για το Προπαρασκευαστικό Πρόγραμμα Πιστοποίησης Αποφοίτων του «Μεταλλουργικού έτους-τάξης μαθητείας» των ΕΠΑ.Λ. των παρακάτω ειδικοτήτων: «Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών», «Τεχνικός Φυτικής Παραγωγής», «Σχεδιαστής Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής», «Τεχνικός Οχημάτων», «Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων», «Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής», «Βοηθός Νοσηλεύτη», «Σύγχρονη Επιχειρηματική Γεωργία» (Πιλοτική Τάξη Μαθητείας), «Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων» (Πιλοτική Τάξη Μαθητείας), «Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων» (Πιλοτική Τάξη Μαθητείας), «Ηλεκτρολογικές Εγκαταστάσεις» (Πιλοτική Τάξη Μαθητείας)» Υπουργική Απόφαση Φ11/97148/Δ4	<u>ΦΕΚ 2361B</u> <u>20.06.2018</u>
38	«Καθορισμός αποζημίωσης επιμορφωτών εκπαιδευτικών και εποπτών στο πλαίσιο της πράξης «Ανάπτυξη και υλοποίηση πιλοτικών προγραμμάτων μαθητείας για αποφοίτους ΕΠΑΛ», κωδ. ΟΠΣ 5003893, Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευσης και Διά Βίου Μάθηση» του ΕΣΠΑ 2014-2020». Κοινή Υπουργική Απόφαση 2863	<u>ΦΕΚ 2392B</u> <u>21.06.2018</u>

39	«Προγράμματα Σπουδών για το Προπαρασκευαστικό Πρόγραμμα Πιστοποίησης Αποφοίτων του -«Μεταλυκειακού έτους-τάξης μαθητείας» των ΕΠΑ.Λ. των παρακάτω ειδικοτήτων: «Γραφικών Τεχνών», «Υπάλληλος Τουριστικών Επιχειρήσεων», «Τεχνικός Ηλεκτρονικών και Υπολογιστικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων, Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών», «Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών», «Βοηθός Φυσικοθεραπευτή», «Αισθητικής Τέχνης», «Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων», «Βοηθός Ιατρικών – Βιολογικών Εργαστηρίων», «Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ψύξης Αερισμού και Κλιματισμού» και ρύθμιση θεμάτων οργάνωσης και λειτουργίας» Υπουργική Απόφαση Φ11/3245/Δ4	<u>ΦΕΚ32Β</u> <u>16.01.2019</u>
40	Τροποποίηση της 90050/2018 (Β' 2007) κοινής απόφασης «Σύστημα πιστοποίησης των αποφοίτων του Μεταλυκειακού Έτους-Τάξης Μαθητείας των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.)». Κοινή Υπουργική Απόφαση 24347/Δ4	<u>ΦΕΚ 481Β</u> <u>18.02.2019</u>
ΚΥΑ ΘΕΣΕΩΝ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ		
41	«Καθορισμός αριθμού μαθητών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΠΑΣ, ΕΠΑΛ-Μεταλυκειακό Έτος-Τάξη Μαθητείας και ΙΕΚ) που θα πραγματοποιήσουν Μαθητεία-Πρακτική Άσκηση σε φορείς του Δημοσίου Τομέα κατά το σχολικό έτος 2018-2019» Κοινή Υπουργική Απόφαση 44530/1002	<u>ΦΕΚ 3671Β</u> <u>28.08.2018</u>
42	Τροποποίηση της με αριθμ. 44530/1002/2018 απόφασης «Καθορισμός αριθμού μαθητών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΠΑ.Σ., ΕΠΑ.Λ- Μεταλυκειακό Έτος-Τάξη Μαθητείας και ΙΕΚ) που θα πραγματοποιήσουν Μαθητεία-Πρακτική Άσκηση σε φορείς του Δημοσίου Τομέα κατά το σχολικό έτος 2018-2019 (Β 3671)» Κοινή Υπουργική Απόφαση 58218/1362	ΦΕΚ 5296Β 26.11.2018
43	Καθορισμός του αριθμού των μαθητευόμενων και σπουδαστών των δομών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΠΑ.Σ., ΕΠΑ.Λ-Μεταλυκειακό Έτος-Τάξη Μαθητείας και ΙΕΚ), που δύνανται να πραγματοποιήσουν Μαθητεία σε φορείς του Δημοσίου Τομέα κατά το σχολικό έτος 2019-2020. Κοινή Υπουργική Απόφαση 47455/767	<u>ΦΕΚ 3891Β</u> <u>22.10.2019</u>

Παράρτημα Α: Ομάδες Προσανατολισμού, Τομείς & Ειδικότητες ΙΕΚ (ν.4186/13)

Ομάδα Προσανατολισμού Τεχνολογικών Εφαρμογών:
Τομέας Πληροφορικής
1. Τεχνικός Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών
2. Τεχνικός Η/Υ
3. Τεχνικός Λογισμικού Η/Υ
4. Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής (Πολυμέσα/Web designer-Developer/ Videogames)
Τομέας Χημικών Εφαρμογών
1. Τεχνικός Χημικών Εργαστηρίων και Ποιοτικού Ελέγχου Υλικών.
2. Τεχνικός Φαρμάκων, Καλλυντικών και Παρεμφερών Προϊόντων.
Τομέας Ένδυσης και Υπόδησης
1. Τεχνικός Τεχνολογίας Ενδύματος και Υποδήματος
2. Σχεδιαστής Μόδας.
Τομέας Δομικών Έργων
• Σχεδιαστής Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής
Τομέας Μηχανολογίας
• Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου
1. Τεχνικός Εγκαταστάσεων ψύξης αερισμού και κλιματισμού
2. Τεχνικός Μηχανοτρονικής
3. Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
Τομέας Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού
1. Τεχνικός Ιατρικών Οργάνων
2. Τεχνικός Αυτοματισμών
Ομάδα Προσανατολισμού Διοίκησης και Οικονομίας
Τομέας Διοίκησης και Οικονομίας
1. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας
2. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Αθλητισμού
3. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Ναυτιλίας
4. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Τουρισμού
5. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Πολιτισμού
6. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Υγείας
7. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα των Μεταφορών
8. Στέλεχος Εμπορίας, Διαφήμισης και Προώθησης Προϊόντων (Marketing)
9. Στέλεχος Υπηρεσιών Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Logistics)
10. Στέλεχος Μηχανογραφημένου Λογιστηρίου-Φοροτεχνικού Γραφείου
11. Στέλεχος Στατιστικών Ερευνών και Δημοσκοπήσεων
12. Στέλεχος Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας
13. Στέλεχος Χρηματοοικονομικών και Ασφαλιστικών Εργασιών
14. Στέλεχος Κοστολόγησης
15. Γραμματέας Ανώτερων και Ανώτατων Στελεχών
Ομάδα Προσανατολισμού Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής:
Τομέας Γεωπονίας
1. Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Αγροτικής Οικονομίας
2. Τεχνικός Αγροτουρισμού
3. Τεχνικός Τεχνολογικών Εφαρμογών και εγκαταστάσεων σε έργα τοπίου και περιβάλλοντος
Τομέας Διατροφής και Διαιτολογίας
• Στέλεχος Διατροφής και Διαιτολογίας

Τομέας Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών [?]
• Στέλεχος Τεχνολογίας και Ελέγχου Τροφίμων και Ποτών.
Ομάδα Προσανατολισμού Εφαρμοσμένων Τεχνών και Καλλιτεχνικών Σπουδών:
Τομέας Καλλιτεχνικών Σπουδών και Εφαρμοσμένων Τεχνών [?]
1. Τέχνη φωτογραφίας [?]
2. Ζωγραφική τέχνη [?]
3. Μεταλλοτεχνία [?]
4. Χαρακτική τέχνη [?]
5. Τέχνη τοιχογραφίας
6. Κεραμική τέχνη [?]
7. Τέχνη ψηφιδωτού [?]
8. Εσωτερική αρχιτεκτονική διακόσμηση και Σχεδιασμός αντικειμένων [?]
9. Μουσική τεχνολογία [?]
10. Εικονοληψία [?]
11. Ηχοληψία [?]
12. Χειριστής ηλεκτρονικής συνάρμωσης εικόνας (monter) [?]
13. Λογοτεχνική μετάφραση κειμένων και Διόρθωση,
14. Επιμέλεια κειμένων [?]
15. Τέχνη δημιουργικής γραφής [?]
16. Τέχνη σκίτσου-Εικονογραφίας-Γραφικών [?]
17. Τεχνικός κινούμενης εικόνας-Ηλεκτρονικής Σχεδίασης Γραφήματος [?]
18. Υποκριτική τέχνη θεάτρου-κινηματογράφου [?]
19. Τέχνη σεναριογραφίας[?]
20. Τέχνη σκηνοθεσίας [?]
21. Τέχνη σκηνογραφίας-ενδυματολογίας [?]
22. Εφαρμοσμένες τέχνες χορού [?]
23. Μουσική-Τραγούδι [?]
24. Γραφιστική Εντύπου και Ηλεκτρονικών Μέσων[?]
25. Συντηρητές Έργων Τέχνης και Αρχαιοτήτων
Ομάδα επαγγελματιών Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης:
1. Δημοσιογραφίας, Συντακτών και Ρεπόρτερ [?]
2. Αθλητική δημοσιογραφία [?]
3. Ραδιοφωνικός παραγωγός [?]
4. Οργανωτικός συντονιστής παραγωγής [?]
5. Τηλεοπτικός παραγωγός
Ομάδα Προσανατολισμού Επαγγελματιών Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας:
1. Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας (Υπηρεσία υποδοχής-Υπηρεσία ορόφων-Εμπορευματογνωσία) [?]
2. Τεχνικός Αρτοποιός-Ζαχαροπλαστικής [?]
3. Τεχνικός Μαγειρικής τέχνης-Αρχιμάγειρας (chef)
Ομάδα προσανατολισμού Υγείας και Πρόνοιας:
1. Βοηθός Φυσικοθεραπείας [?]
2. Βοηθός Φαρμακείου [?]
3. Βοηθός Νοσηλευτικής Μαιευτικής [?]
4. Βοηθός Εργοθεραπείας[?]
5. Βοηθός Ραδιολογίας και Ακτινολογίας [?]
6. Βοηθός Ιατρικών Εργαστηρίων [?]
7. Βοηθός Οδοντικής Τεχνολογίας
8. Βοηθός Οπτικής και Οπτικομετρίας [?]
9. Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων [?]
10. Βοηθός Νοσηλευτικής Γενικής Νοσηλείας [?]
11. Βοηθός Νοσηλευτικής Τραυματολογίας [?]
12. Βοηθός Νοσηλευτικής Χειρουργείου [?]
13. Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών παθήσεων [?]

14. Βοηθός Νοσηλευτικής Μονάδων Εντατικής Θεραπείας
15. Βοηθός Νοσηλευτικής Ατόμων με Ειδικές παθήσεις
16. Διασώστης – Πλήρωμα ασθενοφόρου
Επιμέρους τομείς και επαγγέλματα:
1. Τεχνικός Αισθητικής τέχνης και Μακιγιάζ
2. Τεχνικός Κομμωτικής τέχνης
3. Τεχνικός Αισθητικός Ποδολογίας – Καλλωπισμού Νυχιών και Ονυχοπλαστικής
4. Στέλεχος Ασφαλείας Προσώπων και Υποδομών
5. Εκπαιδευτής Υποψηφίων Οδηγών αυτοκινήτων και μοτοσικλετών
6. Επιμελητής Πτήσεων
7. Στέλεχος Υπηρεσιών Αερομεταφοράς
8. Στέλεχος Θαλασσοθεραπείας/Λουτροθεραπείας-spa
9. Προπονητής Αθλημάτων